

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

РОЗВИТОК ОСВІТИ, НАУКИ, ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Вінниця, 20 квітня 2017 року

**ТОМ II
ЧАСТИНА 3**

Вінниця – ВННІЕ ТНЕУ – 2017

ББК 74(4 УКР)+72(4УКР)+65.9(4УКР)
УДК [001+330.3+37]:339.924
Р 64

Друкується за рішенням Вченої ради Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету

Протокол № 8 від 27 квітня 2017 р.

Організаційний комітет: А.І. Крисоватий – д.е.н., професор, ректор Тернопільського національного економічного університету; З.-М.В. Задорожний – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Тернопільського національного економічного університету; Б.В. Погріщук – д.е.н., професор, директор Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету; І.В. Мартусенко – к.г.н., доцент, заступник директора ВННІЕ; Г.Б. Погріщук – к.е.н., доцент, зав. кафедри фінансів і кредиту ВННІЕ; О.М. Ціхановська – к.е.н., доцент, зав. кафедри економіки підприємств і корпорацій ВННІЕ; В.В. Ясишена – к.е.н., доцент, в.о. зав. кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ВННІЕ; О.М. Вільчинська – к.е.н., доцент, в.о. зав. кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін ВННІЕ; В.О. Козловський – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій ВННІЕ; С.В. Підгаєць – к.е.н., старший викладач кафедри фінансів і кредиту ВННІЕ.

Технічні редактори: А.Д. Ряба, З.Ф. Чорна, О.О. Новіцька, М.О. Собчук, В.А. Жарчук.

Р 64 Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 20 квітня 2017 р.: у 2-х т. – Т. 2 Ч. 3 / редкол.: ВННІЕ ТНЕУ. – Тернопіль: Крок, 2017. – 108 с.

ISBN _____

До збірника включено статті та матеріали доповідей учасників конференції. Розглядаються актуальні теоретичні і практичні проблеми розвитку України в умовах інтеграційних змін, шляхи вдосконалення управління бюджетними ресурсами, кредитною і податковою системами. Висвітлюються питання формування ефективної моделі розвитку підприємництва, інформаційних систем, правового забезпечення економічних реформ, удосконалення облікової роботи на підприємствах тощо, аналізуються проблеми розвитку освіти, науки і економіки за умов євроінтеграційних та глобалізаційних процесів.

Відповідальність за зміст публікацій та орфографічне оформлення несуть їх автори

СЕКЦІЯ ІІІ

СУЧАСНІ НАПРЯМИ, КОНЦЕПЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР Асафат І. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41 Науковий керівник – викладач Гриник О.І.	9
РОЗВИТОК ОБЛІКУ В УКРАЇНІ Баранський О. – ст. 3 курсу, ОП-31 Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.	10
ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГРОШОВІ ПОТОКИ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ Будник К. – ст. 3 курсу, гр. ОП-31; Сливка А. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11 Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.	11
УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК: СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ Будник К. – ст. 3 курсу, гр. ОП-31 Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.	12
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ Вашула О. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41 Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Пославська Л.І.	14
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ Вашула О. – ст. 4 курсу, ОПвн-41 Науковий керівник – викладач Гриник О.І.	15
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ Гаврилюк В. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11 Науковий керівник – к.е.н., доцент Гордополова Н.В.	16
СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬОГО КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНХ ОСІБ В УКРАЇНІ Гайдей А. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11 Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.	18
АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ «IFIN – ZVIT» Гайдей А., Кузьменко В. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11 Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.	19
КРЕДИТИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА Гайдей А. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11 Науковий керівник – к.е.н., доцент Головай Н.М.	20
АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ АУДИТУ «IT AUDIT: АУДИТОР» Гром Ю., Король Н. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнс-11 Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.	21
ДОКУМЕНТУВАННЯ У СИСТЕМІ ПРОЦЕДУР АУДИТУ Гром А.І. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41 Науковий керівник – викладач Гриник О.І.	22

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУСТВА	
Гуримська М. – ст. 5 курсу, гр. ОПзвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пилявець В.М.	23
ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	
Джижула О. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.	24
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Задачіна М. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.	25
РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ	
Кривоғубченко К. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.	27
ВИНЕКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	
Крижанівська Я. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.	28
РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	
Кузьменко В. – ст. 5 курсу, ОПДвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.	29
КОНЦЕПЦІЇ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО	
Кузьменко В. – ст. 5 курсу, ОПДвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Пославська Л.І.	30
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	
Лисюк О. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гордополова Н.В.	31
ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ ТА ЇХ ПРОБЛЕМАТИКА В УКРАЇНІ	
Лубенець І. – ст. 2-го курсу	
Науковий керівник – викладач Дьома Н.С.	33
ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	
Лупол С. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Головай Н.М.	34
АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ АУДИТУ «AUDITXP»	
Луценко А., Олексієнко А., – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнс-11	
Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.	35
АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ АУДИТУ «KIT.AUDIT»	
Марухно Г., Задачіна М., – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнс-11	
Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.	36
ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	
Миколюк О. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.	37
РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЗАПАСІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ	
Покліцька С. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Балазюк О.Ю.	38

ЗАРОБІТНА ПЛАТА, ЯК ТОЧКА ПЕРЕТИНУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ, РОБОТОДАВЦЯ ТА НАЙМАНОВОГО ПРАЦІВНИКА	
Романюк І. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Балазюк О.Ю.	39
АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ «СОТА»	
Романюк І., Сівак Р., – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11	
Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.	41
АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ОДЕРЖАННЯ ДОКАЗІВ В АУДИТІ	
Сінкевич С. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41	
Науковий керівник – викладач Гриник О.І.	42
УДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ОБЛІКУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ У ПІДПРИЄМСТВІ	
Тартачна Т. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Головай Н.М.	43
СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ	
Ясинецька В. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.	44
СВІТОВІ МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Ясинецька В. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31	
Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.	45

СЕКЦІЯ V

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ	
Кушнір С. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Скірський І.В.	47
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ДЕПОЗИТНОГО ДОГОВОРУ	
Голота О. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	48
ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	
Бойко В. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11	
Науковий керівник – к.і.н., доцент Очеретяний В.В.	49
МІСЦЕ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ	
Бойко О. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11	
Науковий керівник – к.і.н., доцент Очеретяний В.В.	51
ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ	
Буяльський А. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11	
Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.	53
КОЛІЗІЙНІСТЬ НОРМ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	
Кухар І. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	55

ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД ЯК СУБ'ЄКТ ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	
Ейсмонт С. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н. Тунік Ю.М.	56
ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ В ЧАСТИНІ ПРАВОСУДДЯ	
Кензір Т. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.п.н., доцент Добіжа В.В.	57
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПАТРОНАТУ НАД ДИТИНОЮ: НОВАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА	
Ейсмонт С. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	59
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОСПОРЮВАННЯ БАТЬКІВСТВА (МАТЕРИНСТВА) ЗА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	
Кензір Т., Керімова А. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	60
ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ	
Дроганчук В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.	62
ПОДАТКОВА ПОЛІЦІЯ: ЗА ЧИ ПРОТИ	
Мовчанюк Д., Перин Ю. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.	63
ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН	
Лісюк Н. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	64
ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ГРОШОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ	
Апостол І. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	66
ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРІВ ЗА ДЕРЖАВНИМ ЗАМОВЛЕННЯМ	
Алекса В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Скірський І.В.	68
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСОВУВАННЯ ПРИМУСУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	
Чайка І – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	69
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	
Мовчанюк Д. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.	71
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ	
Василик Я. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	72
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БЕЗ ВИНИ	
Дроганчук В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	74
ПРАВОЧИНИ І ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ВИНИКНЕННІ, ЗМІНІ ТА ПРИПИНЕННІ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	
Дембіцький І. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	75
СУБСИДАРНІ ЗОБОВ’ЯЗАННЯ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	
Тернопільська Н. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.....	77
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ	
Гладько Є. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	78
АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ДІТЬМИ	
Ковальчук Є. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	79
ДОГОВІР РЕНТИ ЯК САМОСТІЙНИЙ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР	
Тудін. В. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.....	81
ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЗА НАБУВАЛЬНОЮ ДАВНІСТЮ	
Сироватко Я. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.і.н., доцент Очеретяний В.В.....	82
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ В ІНТЕРНЕТ МЕРЕЖІ	
Коваленко Т. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.і.н., доцент Очеретяний В.В.....	83
ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	
Заваденко Л. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	85
ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ ПОДРУЖЖЯ	
Волощенко О. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	86
ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ Є ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ІНОЗЕМЦЯМИ	
Стахова Г. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	87
ОСОБИСТА ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ КОЖНОГО З ПОДРУЖЖЯ	
Томашук Н. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	89
ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ СОБАКОЮ БІЙЦІВСЬКОЇ ПОРОДИ	
Чумак Ю. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.ю.н.Поджаренко К.Є.....	90
ДОГОВІР ПОЖЕРТВИ ЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР	
Трикозюк М. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	91
ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВАГІТНОСТІ ДРУЖИНИ	
Чорнокнижник О. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.....	93
ПРАВО НА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ТА ЙОГО МЕЖІ	
Гонтар М. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	94
ПРАВО НА ЖИТТЯ ЗА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЮ ДОКТРИНОЮ	
Цицак А. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – викладач Жарчук В.А.	96
ПРАВО НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ЯК ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ	
Тополіук В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	97
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ІМ'Я ЗА ЦИВІЛЬНИМ ТА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	
Григорук Л. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – викладач Жарчук В.А.	98
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА	
Луценко А. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – викладач Колесник О.В.	100
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ	
Микульський Р. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.	102
КОРУПЦІЯ – ЗАСІБ САМОЗНИЩЕННЯ	
Гонтар М. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31	
Науковий керівник – викладач Колесник О.В.	103
СТАН НАУКОВИХ ПОШУКІВ З ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	
Барановська В. – ст. 1 курсу	
Науковий керівник – ст. викладач Шапошник Г.Г.	105
ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ	
Потапова Т. – ст. 1 курсу	
Науковий керівник – ст. викладач Шапошник Г.Г.	106
DEFORMATION AND INTEGRATION IN LEGAL SCIENCES	
Шалюта В. – ст.1 курсу	
Науковий керівник – к.пед.н., консультант з мови; Форостюк І.В.	107

УДК 657.631

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР

Асафат І. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41

Науковий керівник – викладач Гриник О.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Бурхливий розвиток аудиту зумовлює підвищення вимог до якості аудиторських перевірок. Однак незважаючи на те, що аудит в Україні функціонує тривалий проміжок часу, в контексті взаємодії його з економічним аналізом існує багато спірних питань, одним з яких є застосування аналітичних процедур, визначення їх сутності, складу та завдань.

Теоретичні та практичні засади застосування та систематизації аналітичних процедур в аудиторській практиці викладені в наукових працях багатьох вітчизняних вчених та фахівців з аудиту. Безпосередньо дослідженню використання аналітичних процедур в аудиті приділяли увагу Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малога, Н.І. Петренко, В.В. Ковалев, Є.В. Мних, Н.І. Дорош, О.А. та інші. Водночас існує низка невирішених проблем теоретико-методологічного характеру щодо особливостей та порядку використання аналітичних процедур в процесі аудиту [1].

Функціонування сучасного інституту аудиту передбачає із забезпеченням якості професійних послуг на основі впровадженням ефективної системи процедур аудиту, що визначає домінанти використання інформаційного потенціалу як стратегічного ресурсу трансформації бізнес-процесів на підприємстві та зменшує до певного рівня інформаційні ризики користувачів фінансової звітності. Поєднання базових положень системного, синергетичного та програмно-цільового підходів дозволило визначити сукупність методів, які визначаються структурою процедур аудиту, їх функціональність та виміри якісного застосування на практиці [2]. Накопичені методологічні проблеми професійної практики та теорії аудиту, відсутність системного підходу до формування та застосування його інструментарію спричиняє неадекватний викликам часу розвиток та низьку якість аудиту, зменшує прагматичну інформативність аудиторських висновків і зумовлює диспропорції між якісними та цінновими показниками аудиторських послуг на внутрішньому ринку країни.

Систематизація підходів вітчизняних та зарубіжних учених і дослідників до процедур аудиту, наукова і практична робота дозволили обґрунтувати дефініцію "процедури аудиту". Процедури аудиту – комплекс професійних дій, взаємопов'язаних визначеною метою аудиту і направлених на її досягнення, через безпосереднє отримання відповідних і достатніх доказів для виказування професійного судження [1]. Отже, тлумачення

поняття "процедури аудиту" як об'єктивного явища формалізує якість здійснення незалежного аудиту. Тобто процедури аудиту є елементами методики аудиту, за допомогою яких знаходять своє практичне втілення методи, способи і прийоми аудиту. Одним із ключових моментів теорії та практики аудиту є класифікація процедур аудиту на всіх етапах аудиторського процесу. Результати наукового дослідження дозволили доповнити існуючу класифікацію процедур аудиту за такими ознаками: 1) мета здійснення процедур; 2) етапи виконання аудиту; 3) діапазон застосовності тверджень керівництва; 4) період здійснення аудиту; 5) змістовність застосування; 6) рівень стандартизації; 7) рівень ефективності, 8) рівень доказовості. Це надає можливість ефективно використовувати певні комбінації процедур для цілей аудиту. Виходячи з Міжнародних стандартів аудиту (далі – МСА), необхідною умовою якості аудиторських послуг є достатня кількість процедур аудиту. При цьому неможливо розглядати якість відокремленої процедури аудиту, оскільки одна процедура не може задовольняти критеріям якості, бо за визначенням не враховує вимогу достатності. Якість може визначатися тільки на рівні процедурного забезпечення загалом [1].

Функціонування сучасного інституту аудиту передбачає із забезпеченням якості професійних послуг на основі впровадженням ефективної системи процедур аудиту, що визначає домінанти використання інформаційного потенціалу як стратегічного ресурсу трансформації бізнес-процесів на підприємстві та зменшує до певного рівня інформаційні ризики користувачів фінансової звітності. Поєднання базових положень системного, синергетичного та програмно-цільового підходів дозволило визначити сукупність методів, які визначаються структурою процедур аудиту, їх функціональність та виміри якісного застосування на практиці [3].

Таким чином, роль аудиторських процедур полягає в визначенні їх складу, повноти, а також для ефективного вирішення задач, що стоять перед аудитором, вдосконалення організації і посилення контролю за якістю аудиторських послуг. Отже, розробка досконалих і ефективних процедур здійснення аудиту є актуальною як для корегування міжнародних стандартів аудиту, так і внутрішньо-фірмових стандартів аудиторської діяльності. Для врахування цих чинників в аудиторській практиці розроблено концептуальні підходи до оптимізації

процедурного забезпечення з метою підвищення ефективності застосування процедур аудиту. Це передбачає процес зменшення інформаційного ризику до прийняттого рівня, виходячи з критеріїв достатності та доказовості аудиторських процедур, діапазону та ризику їх застосування.

У результаті обґрунтована доцільність поєднання процедур аудиту для визначення характеру, розміру помилки, ідентифікації рівня суттєвості викривлень як на рівні фінансової звітності в цілому, так і на рівні тверджень за класами операцій, залишків на рахунках та отримання мультиплікативного ефекту.

Література

1. Рудницький В. С. Використання аналітичних процедур у процесі прийняття рішень в аудиті / В. С. Рудницький // Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економічна». – 2014. – Вип. 44. – С. 153–158.
2. Проскуріна Н. М. Соціологія аудиторських процедур / Н. М. Проскуріна // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 18. – С. 210–218.
3. Проскуріна Н. М. Ефективність аудиторських процедур: критерії та чинники впливу на їх вибір / Н. М. Проскуріна // Часопис економічних реформ : наук. – вироб. журнал. – 2011. – № 4. – С. 170–175.

УДК 657.13.1(1)

РОЗВИТОК ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Баранський О. – ст. 3 курсу, ОП-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.

Вінницький навчально - науковий інститут економіки THEU

В більшості випадків сучасні науковці спрямовують свої дослідження на проблеми та перспективи, які існують у системі бухгалтерського обліку, а також на процес його реформування. А ось на розвиток обліку в Україні не приділено достатньо уваги, тому вважаємо за потрібне провести дослідження розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Дослідженням розвитку системи обліку в Україні займалися: М. Пушкар, Л. Нападовська, В. Пархоменко, Ф. Бутинець, О. Петрук, М. Остап'юк, М. Чумаченко та інші.

Дослідивши дану тему, розвиток обліку можна поділити на етапи:

- 1) зародження обліку в часи Київської Русі;
- 2) розвиток бухгалтерського обліку за період козацтва;
- 3) облік в період XIX століття;
- 4) розвиток обліку у XX столітті;
- 5) розвиток обліку в незалежній Україні та його реформування.

Вперше ідеї української бухгалтерії зародилися в монастирях, у період Київської Русі, під впливом візантійської наукової думки. Облік в монастирях був організований за принципом камеральної форми. Об'єктами обліку була готівка, доходи, видатки, а також дебіторська і кредиторська заборгованість [1, с. 35].

У період козацтва в Україні панували ідеї італійської бухгалтерської школи. В той момент, на Україні були добре відомі праці Л.Пачолі «Трактат про рахунки і записи», В. Котрулі «Про торгівлю і досконалого купця», які широко використовувались особами, що вели облік.

На Запорізькій Січі облік всього майна, доходів і видатків вели скарбник січового скарбу (шафар) та його апарат, до якого входили два шафари, два підшафарі та кантаржей. Скарбник і його підлеглі вели облік доходів і видатків у спеціальних книгах. Окремо велась книга обліку касових операцій і матеріальних цінностей. Завершальним етапом

облікових робіт був процес складання звіту кошовому отаманові та козацькій раді [2, с. 55 - 56].

В Україні, особливо в другій половині XIX ст., значну увагу починають звертати на економічний бік життя: створюються позичкові каси, кооперативно-кредитні товариства. Облік вступає на новий шабель свого розвитку. В бухгалтерській науці визначилися три напрями діяльності: 1) висвітлення в літературі рекомендацій з дотримання правил бухгалтерського обліку на підставі вже існуючих шкіл; 2) науковий пошук та виникнення реформаторських течій; 3) початок клопіткої наукової розробки питань рахівництва.

На початку XX ст. після Лютневої та Жовтневої революцій в Україні засновуються кредитні спілки з досить невеликим вступним внеском – 10 золотих, невисокою процентною ставкою – 10 %. Основною формою розрахунків за кредитами та іншими операціями був вексель.

В 1923 р., під час панування більшовиків, був створений єдиний орган управління соціалістичним обліком – центральне управління народногосподарського обліку СРСР. Значним досягненням того часу була розробка рахункового плану – на підставі якого було обґрунтовано економічну характеристику рахунків, в якій зазначались методи оцінки окремих видів господарських засобів, взаємозв'язок між рахунками [2].

За весь період існування радянської влади бухгалтерський облік будувався не на економічних, а на суто політико-ідеологічних централізованих засадах. Після 1953 р. в обліку спостерігалася певна стійкість. Були значні досягнення в галузі господарського розрахунку, обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, механізації, а потім автоматизації обліку, його централізації. Пізніше формується українська бухгалтерська школа. Створюються спеціалізовані вищі навчальні заклади в Києві, Харкові, Одесі, Тернополі.

Облікова система, що склалася в той період,

повністю відповідає моделі функціонування планової економіки і була достатньо ефективною в тих умовах, але виявилася не пристосованою для відображення господарських фактів в нових економічних умовах. Тому при здобутті незалежності, в Україні розпочато формування нової національної системи бухгалтерського обліку, відповідно до ринкових умов господарювання. 1992 року Президентом України видано Указ «Про перехід України до загальноприйнятої міжнародної практики системи обліку і статистики». На підставі цього указу Кабінет міністрів України постановою №326 від 4 травня 1993 затвердив «Концепцію створення системи національної статистики України» та «Державну програму переходу до міжнародних стандартів обліку та статистики».

З 1998 р. відбулося реформування національної системи бухгалтерського обліку та затверджена Програма реформування системи

бухгалтерського обліку та її фінансування. Відповідно до цієї програми був прийнятий новий план рахунків, нові регістри та форми звітності.

Наступним етапом розвитку бухгалтерського обліку в країні стало прийняття Верховною радою України Закону України від 16 липня 1999 року «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Подальшим кроком в реалізації обраного напрямку розвитку обліку стало підписання Президентом у 2011 році Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Отже, бухгалтерський облік активно розвивався протягом усієї історії нашої держави. Із проголошенням незалежності України розпочався важливий етап розвитку бухгалтерського обліку який триває і до сьогодні.

Література

1. Остап'юк М.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Я. Остап'юк, М. Р. Лучко, Й. Я. Даньків. - К.: Знання, 2005. - 276 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку: Навч. посібник. У 2-х частинах. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512 с.
3. Сисоєва І. М. Передумови виникнення облікової політики: історичний аспект / І. М. Сисоєва // Галицький економічний вісник. – 2008. Вип. 2 (17). – С. 143–146.
4. Швець В. З історії розвитку українського бухгалтерського обліку (друга половина XIX - початок XX ст.) / В. Швець // Бухгалтерський облік і аудит. - 2002. - №7. - С. 28-31.

УДК 657.471:658.153

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГРОШОВІ ПОТОКИ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Будник К. – ст. 3 курсу, гр. ОП-31; Сливка А. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На сучасному етапі розвитку незалежної України в умовах ринкових реформ, при значному коливанні курсу валют, напруженій ситуації на Сході країни, значному рівні інфляції виникає питання з погіршення фінансового стану підприємств, зниження рентабельності і доходів.

Для прийняття правильних рішень щодо ефективного розвитку підприємства потрібно володіти інформацією про грошові потоки для того, щоб виробити чітку систему обліку управління і контролю. Тому необхідно розглянути перспективність використання інформації про грошові потоки в управлінському обліку з метою удосконалення управління ними.

Сьогодні для підвищення якості управлінських рішень на підприємстві набув актуальності управлінський облік. Він дозволяє швидко виявити поточні проблеми та необхідний для прийняття правильних перспективних управлінських рішень. Слід також зауважити, що проблемами значення управлінського обліку на підприємстві займалися вітчизняні та закордонні фахівці. Теоретичні і практичні питання управлінського обліку та його зв'язку з управлінням і ролі в інформаційній системі на підприємстві висвітлені в працях таких авторів, як: Т. Райс, Ф.Ф. Бутинець, Ю.В. Безверхня,

Н.В.Чижевська, М.О. Тупота, Ю.В. Кашиńska, Л.І. Кіркєєва, М.О. Лігненко, В.В. Ясишена та інших економістів, але, незважаючи на проведені дослідження, ця тема потребує вдосконалення, для прийняття ефективних рішень керівництвом по управлінню грошовими потоками.

Під управлінським обліком грошових потоків слід розуміти процес збирання, накопичення, оброблення, систематизації та передачі інформації внутрішнім користувачам про стан і рух грошових потоків у процесі господарської діяльності підприємства для здійснення їх аналізу, оптимізації, прогнозування, планування і контролю для прийняття управлінських рішень з метою підвищення якості використання грошових ресурсів [6, с.279].

Керівнику завжди потрібно знати реальний стан справ на підприємстві: про надходження та витрачання грошових активів, стан кредиторської та дебіторської заборгованості, рух виробничих запасів, необоротних активів, доходи від усіх видів діяльності та формування витрат на виробництві.

Для отримання найкращого ефективного результату діяльності свого підприємства, кожен керівник і фінансовий директор ставить цілі, планує, організовує контроль і обов'язково аналізує. Запроваджується система РАД: результат,

аналіз, дія. Ціль в сучасних ринкових умовах можна змінювати, тому потрібно корегувати плани, але головне – діяти [4].

На мій погляд, потрібно створити алгоритм отримання інформації про грошові потоки в управлінському обліку для перспективного їх використання:

1. збір інформації і масштаби обслуговування господарського процесу (по підприємству, по підрозділам);

2. структурування обліку за центрами відповідальності;

3. фінансування та розробку стандартів;

4. аналіз системи показників;

5. контроль і прийняття управлінських рішень;

6. наявність сучасних засобів зв'язку та вибір програмного забезпечення;

7. наявність структурованих звітів для управлінського обліку.

Використовується інформаційна база бухгалтерського обліку для планування, контролю та оцінки. Управлінський облік сприяє максимальному отриманню прибутку при мінімальних витратах і найкращих фінансових результатах при швидкому

адаптуванні до змін на споживчому ринку. Грамотна та науково обґрунтована побудова системи управлінського обліку забезпечує високий рівень ефективності виробництва та його конкурентоспроможності.

З метою підвищення ефективності управління підприємством необхідно застосовувати управлінський облік, щоб бачити реальний стан підприємства, вчасно розробити шляхи ефективного отримання інформації для досягнення найкращих результатів, проаналізувати та розрахувати наслідки майбутніх дій.

На даний момент, в умовах економічної кризи підприємства знаходяться в стані високої конкурентної боротьби і для отримання максимального прибутку потрібно завжди застосовувати новітні технології управління та господарювання, що збільшує ефективність та продуктивність праці і дає їм перевагу на ринку.

Інформація про рух грошових потоків має важливе значення для управлінського обліку, аналізу, контролю та перспективних програм розвитку будь-якого підприємства. Позитивний грошовий потік є завжди результатом ефективного управління.

Література

1. Безверхня Ю. В. Об'єктивна необхідність управлінського обліку у системі керування підприємством / Безверхня Ю. В. // Вісник СумДУ. Серія "Економіка". – 2010. – № 2. – С. 86–90.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська. – Житомир : ЖІПІ, 2000. – 448 с.
3. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія / О. В. Єрмошкіна; НАН України, Ін-т економіки промисловості.-Д.: Нац. Гірн. Ун-т, 2009.-79с.
4. Яновський А. – Школа бізнесу та особистого розвитку. Система РАД Алекса Яновського, як інструмент управління [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.facebook.com/events/255424154581195/>
5. Ясишена В. В. Організаційні засади управлінського обліку грошових потоків за центрами фінансової відповідальності / В. В. Ясишена // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1 (39). – С. 279 – 285.

УДК 657.28

УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК: СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ

Будник К. – ст. 3 курсу, гр. ОП-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Менеджерами підприємства використовуються дані управлінського обліку, а інвесторами, кредиторами, податковими органами акціонерами використовуються дані фінансового обліку. Обидва класи рішень у кінцевому підсумку впливають на діяльність підприємства: рішення менеджерів – безпосередньо; зовнішніх чинників – опосередковано. Завжди потрібно знати, що існує відмінність між фінансовим та управлінським обліком за іншими ознаками (див. табл. 1).

Взаємодія управлінського і фінансового обліку досягається на основі послідовності і комплексного використання первинної інформації, єдності норм і нормативів, а також єдності нормативно-довідкової інформації в цілому, доповнення інформації одного виду обліку даними другого, одноразової фіксації всієї вихідної змінної інформації в первинному обліку, взаємопроникнення методів або їх елементів, наближення облікової

інформації до місць прийняття рішень, єдиного підходу до розробки задач управлінського і фінансового обліку виробництва при проектуванні або удосконаленні систем автоматизованого управління виробництвом.

Будь-яке підприємство не може існувати без наявності організаційної структури управління. Ця структура є основою підприємства, завдяки чому відбувається розподіл повноважень, визначаються вищі і нижчі рівні управління. Тобто відбувається розподіл керівників, відділів і працівників.

Управлінський облік забезпечує отримання внутрішньої інформації, необхідної для управління підприємством і ухвалення рішень керівництвом на найближчу і віддалену перспективу, числення і контроль собівартості продукції, визначення фінансових результатів від реалізації продукції по всіх вибраних позиціях (зонам реалізації, новим технологічним рішенням)[5; с.45].

Порівняльна характеристика управлінського і фінансового обліку

Ознака порівняння	Управлінський облік	Фінансовий облік
1	2	3
Обов'язковість ведення обліку	Організовується за рішенням керівництва підприємства, не є обов'язковим	Регулюється Законом «Про бухгалтерський облік та звітність», обов'язково ведеться на кожному підприємстві, незалежно від форм власності
Користувачі інформації	Обмежене коло менеджерів підприємства	Широке коло внутрішніх та зовнішніх користувачів
Точність інформації	Багато приблизних оцінок	Незначні відхилення у відображенні даних
Об'єкти обліку	Центри відповідальності, окремі продукти	Підприємства загалом
Мета обліку	Надання інформації для планування, управління та контроль	Складання звітності для потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів
Часовий аспект інформації	Поряд з фактичними даними – планування майбутніх операцій	Відображення господарських операцій в обліку безпосередньо після їх здійснення
Частота подання звітності	Залежить від потреб управління: щомісячна, щотижнева, щоденна	Визначається чинним законодавством: квартальна, річна
Ступінь відкритості інформації	Інформація носить конфіденційний характер	Інформація є відкритою

Управлінський облік забезпечує отримання внутрішньої інформації, необхідної для управління підприємством і ухвалення рішень керівництвом на найближчу і віддалену перспективу, числення і контроль собівартості продукції, визначення фінансових результатів від реалізації продукції по всіх вибраних позиціях (зонам реалізації, новим технологічним рішенням). За допомогою управлінського обліку кожне підприємство може розробити напрямки перспективного розвитку і розробити стратегію досягнення найефективніших результатів. Це може позитивно впливати на скорочення витрат і отримання максимальних прибутків. За допомогою управлінського обліку є можливість аналізувати показники за декаду, місяць, квартал, півріччя, рік та інші. Прийняти більш неординарні рішення, виконати дії і отримати інший

результат. На сучасному етапі для кола бізнесменів дані управлінського обліку мають важливе значення [5; с.45].

Що стосується фінансового обліку, то потрібно адаптувати бухгалтерський облік і звітність України до міжнародних облікових стандартів. Від вдосконалення системи управління бухгалтерським обліком, що має на увазі участь в цьому процесі і державних (як правило, Мінфіну України) і суспільних організацій (асоціації бухгалтерів), мета роботи яких полягала у вивченні теоретичних аспектів управлінського та фінансового обліку, аналіз основних економічних показників, організацію управлінського та фінансового обліку, дослідженні чинників, що впливають на економіку і управління, організацію і технологію виробництва, дозволяючих зробити витрати ефективними і реально керувати ними.

Література

1. Організація бухгалтерського обліку/ За ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 592с.
2. Податковий кодекс України Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затв. наказом Мін-ва фінансів України від 27.04.2000 р. № 92, із змінами і доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.ra-da.gov.ua
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/zakon.ra-da.gov.ua>
5. Сисоева І.М. Деякі аспекти облікової політики в системі управлінського обліку // Тринадцяті економіко-правові дискусії: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції м. Львів, 28 червня 2016 р. – Львів, 2016 – С. 45-48.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ

Ващула О. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Пославська Л.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Сучасний розвиток економіки України – це глибокі економічні зміни в сфері виробництва на засадах ринкової економіки. Існує багато недоліків платіжної політики підприємства, проте найбільш суттєвішим є наявність простроченої кредиторської заборгованості, здебільшого перед постачальниками та підрядниками. Невчасне погашення цієї заборгованості спричиняє сплату штрафів, а це відповідно негативно відображається на фінансовому стані підприємства та створює підприємству репутацію ненадійного партнера на ринку. Важливим у процесі облікової політики є відстеження саме виникнення фактів заборгованості та своєчасного її погашення. Основним джерелом погашення кредиторської заборгованості є виручка від реалізації. Тому підприємству потрібно застосовувати ефективні методи управління кредиторської заборгованості.

Дослідження теоретичних та практичних проблем з управління кредиторською заборгованістю проводили такі вчені: Ф. Бутинець, Ю. Брігхем, Н. Измайлова, Є. Жуков, М. Лаврик, Д. Маршал, А. Шеремет.

Основними прийомами управління кредиторської заборгованості є:

- аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості;
- оцінка реальної вартості існуючої кредиторської заборгованості;
- контроль за співвідношенням кредиторської заборгованості.

Для ефективної роботи підприємства необхідно визначити причини кожного виду заборгованості в результаті кожної окремої ситуації на підприємстві. Важливою ділянкою роботи для бухгалтера є управління кредиторською заборгованістю, яке передбачає:

- обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- визначення політики надання кредиту для різних груп постачальників і видів продукції;
- контроль розрахунків з кредиторами за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни; своєчасне визначення прийомів

прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;

- прогноз надходжень грошових коштів від кредиторів.

Введення аналітичних документів дозволить удосконалити облік кредиторської заборгованості на підприємстві шляхом забезпечення контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно-матеріальних цінностей, що в свою чергу підвищить рівень платіжної дисципліни підприємства.

З метою усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективного контролю за своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками), Ф. Бутинець пропонує вдосконалити аналітичний облік розрахунків з ними шляхом впровадження в документообіг облікової системи аналітичного документа, а саме: «Відомості розрахунків з постачальниками (підрядниками)». Даний документ пропонується вести в розрізі кожного постачальника чи підрядника. Форма запропонованої відомості будується таким чином, щоб відобразити всі операції, які були здійснені підприємством з конкретним постачальником (підрядником) протягом року (отримання товарно-матеріальних цінностей (послуг) за конкретною поставкою; отримання передплати за конкретну поставку; оплата заборгованості за раніше отриману поставку, ін.). Ведення цієї відомості дасть змогу спеціалісту, що відповідає за правильність та своєчасність розрахунків з постачальниками та підрядниками, щодня правильно планувати платіжний баланс і здійснювати своєчасне погашення кредиторської заборгованості.

Отже, ефективне управління кредиторською заборгованістю дозволить не лише оптимізувати фінансовий стан, а забезпечить високі темпи виробництва та конкурентоспроможності. Управління кредиторською заборгованістю передбачає використання підприємством найбільш прийнятних для цього форм, обсягів, строків розрахунків з контрагентами. Важливість управління кредиторської заборгованості зумовлюється значною часткою в поточних пасивах підприємства, а це в свою чергу впливає на динаміку показників платоспроможності та ліквідності.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: підручник / Ф. Ф. Бутинець. – [за ред. Ф.Ф. Бутиця]. – Житомир: ПП "Рута", 2012. – 480 с.
2. Измайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект/ Н.В. Измайлова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №4. – 12–17 с.
3. Організація бухгалтерського обліку / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ПП «Рута», 2016. – 592с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 11.02.2000 № 85/4306 зі змін. та доп.// zakon.rada.gov.ua.

Ващула О. – ст. 4 курсу, ОПвн-41

Науковий керівник – викладач Гриник О.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Країни з розвинутою ринковою економікою мають довгий шлях розвитку аудиторської діяльності. Потреба у гарантії достовірності, об'єктивності та законності фінансової звітності для широкого кола її користувачів зумовила виникнення і подальший розвиток в Україні аудиту як незалежної форми контролю. Сучасні умови інтеграції в європейське співтовариство диктують Україні вимоги до активного розвитку аудиторської діяльності. Вітчизняний аудит повинен стати гарантом виходу української економіки на новий рівень, який відповідає міжнародним стандартам [3]. У той же час існує низка проблем, які потребують першочергового розв'язання.

Значний внесок у наукове та практичне дослідження проблем аудиторської діяльності зробили українські вчені та практики, зокрема: М. Т. Білуха, О. С. Бородкін, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, В. В. Головач, З. В. Гуцайлюк, Н. І. Дорош, С. Я. Зубілевич, Л. М. Крамаровський, А. М. Кузьмінський, М. В. Кужельний, Л. П. Кулаковська, О. Ю. Редько. Заслуговує на увагу досвід аудиторської діяльності у розвинених країнах Європи та США, викладений у працях Р. Адамса, Е. А. Аренса, М. Беніса, М. Готліба, Р. Доджа, Д. Карлмайкла, Дж. Л. Лоббека, Р. Монтгомері, Дж. К. Робертсона.

Офіційне визнання обов'язкового аудиту відбулося 1993 року, через два роки після проголошення незалежності України, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про аудиторську діяльність». 18 квітня 2003 року Аудиторською палатою України було прийнято в якості національних Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики [3]. За цей час з маловідомого терміну аудит перетворився на невід'ємний елемент економічних відносин.

Однією з причин гальмування розвитку аудиту в Україні є те, що вона впродовж багатьох століть була поневолена іншими державами. Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення ряду проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і роблять неможливим успішний розвиток аудиту.

Надзвичайно важливим завданням в аудиторській практиці є підвищення якості аудиту та аудиторських послуг. Очевидно, що якість аудиторських послуг прямо залежить від підготовки кадрів і підвищення їх кваліфікації. Наявна чисельність сертифікованих аудиторів не відповідає потенційним потребам ринку аудиторських послуг, і, як наслідок, його завойовують нерезиденти, витісняючи цим самим українських аудиторів (фірм) [3].

Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог

національних нормативів аудиту. Однак суворе дотримання нормативів пов'язане із збільшенням трудозатрат аудиторів, збором додаткової інформації, документуванням процесу перевірки, розрахунками. Але такі затрати рідко відшкодовуються замовником [2].

Для вирішення такого роду проблем аудиторські фірми намагаються враховувати рівень професійної компетентності своїх співробітників у вигляді кваліфікаційних вимог, що висувуються до посад, передбачених структурою їх управління.

Єдиної системи розрахунку вартості послуг аудиторської фірми в Україні не існує, тому аудитори часто використовують, власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт. Основною проблемою при проведенні оцінки послуг аудитора є можливість завищення або заниження їх вартості, а це певною мірою насторожує замовника, особливо, при його першому зверненні до аудиторської фірми. Також одним із проблемних питань на сьогодні є спроби з боку законодавців скасувати або значно звузити аудиторську діяльність, обов'язковість аудиту, усунути від аудиту приватних підприємців та малі приватні фірми тощо.

Ще однією проблемою є перманентні спроби гармонізувати український аудит щодо його міжнародної теорії та практики, передусім, спираючись на досвід США.

Для вирішення зазначених проблем і вдосконалення аудиту в Україні потрібно, в першу чергу стимулювати інформаційні системи ревізійних одиниць до якісного виконання роботи. Приймаються певні методи матеріального і морального впливу і до аудиторів. Питання застосування санкцій до незалежних аудиторів за неякісний аудит, до керівників господарських одиниць за відмову від аудиту, а також питання меж незалежності та зобов'язань аудитора повинні вирішуватись на законодавчому рівні [1].

Отже, першочергового роз'яснення потребує удосконалення законодавчого регулювання аудиту в Україні; подальша розробка і впровадження національних нормативів аудиту; поліпшення методики та організації аудиторських перевірок, їх якості. Аудитор стає все більш помітною особою в очах учасників акціонерних відносин, який формулює професійну думку про достовірність і відповідність законодавству тих документів, що прямо або опосередковано характеризують ефективність і прозорість господарської діяльності у корпоративному секторі економіки.

Література

1. Редько О. Вітчизняний аудит, вибір вектора розвитку. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – №7. – С.17– 29.
2. Усач Б.Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б.Ф. Усач // Регіональна економіка. – 2014. – №4. – С.217– 222.
3. Паламарчук О.І. Становлення ринку аудиторських послуг України в умовах інтеграції до міжнародних стандартів / Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (37). – Ч. 1. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2013. – С.408-413.

УДК: 657.446

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Гаврилюк В. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11
 Науковий керівник – к.е.н., доцент Гордополова Н.В.
 Вінницький навчально-науковий інститут ТНЕУ

Податок на прибуток підприємств є одним із видів прямого оподаткування – прибуткового.

Вітчизняні реалії цього податку мають свої особливості і свою історію. Аналіз історичних передумов оподаткування прибутку дає можливість виділити шість етапів становлення та розвитку податку на прибуток підприємств в Україні.

Розглянемо детально етапи розвитку податку на прибуток в Україні, див. табл. 1.

На сучасному етапі відбувається розвиток системи оподаткування прибутку підприємств та подальша його адаптація до світових тенденцій та

умов ведення вітчизняного господарства. Однією визначальною рисою, що прослідковується у ході еволюції податку на прибуток є інтеграція та наближення підсистем обліку у єдину інтегровану систему, що дозволить забезпечення ефективного процесу виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та подання інформації для зовнішніх користувачів, таких як акціонери, кредитори, регулюючі і податкові органи, а також використовуватись керівництвом для планування, оцінки і управління в організації та оптимального витрачання ресурсів [1].

Таблиця 1

Характеристика етапів становлення прибуткового оподаткування в Україні

№	Роки	Характеристика етапів	Ставка податку
1.	2.	3.	4.
1	1991-1992 рр.	Період становлення оподаткування прибутку підприємств в рамках податкової системи, яка переживала початковий етап свого розвитку з прийняттям Закону України "Про систему оподаткування" від 25.06.1991 р. №1251-ХП. В законі закладені основні принципи побудови системи оподаткування, які значною мірою визначали податкову політику держави в умовах перманентного зростання безробіття, гіперінфляції, недосконалості державної структури управління, відсутності власної нормативно-правової бази з питань оподаткування. Все це спричинило недієздатність як принципів системи оподаткування взагалі, так і принципів оподаткування прибутку зокрема.	1991 рік – 35% 1992 рік – 18%
2	1992-1997 рр.	Період вимагав нового механізму справляння податку та контролю за його сплатою. Це було	1992-93рр – 18% 1994р – 22%

1.	2.	3.	4.
		пов'язано, з одного боку, з широкомасштабними процесами роздержавлення і приватизації, появою значної кількості підприємств, заснованих на приватній власності, спробою узгодити власну податкову систему з податковими системами розвинених країн; з іншого - відсутністю власного досвіду в побудові системи оподаткування, механічному запозиченні її у країн з розвинутою ринковою економікою, наявністю кризових явищ в економіці. Так, у 1992 р. податок справлявся з доходу; в I кварталі 1993 р. - з прибутку; починаючи з II кварталу 1993 р. та у 1994 р. - з доходу; у 1995 - 1997 рр. - з прибутку.	1995-97рр – 30%
3	1997-2000 рр.	Головною подією цього етапу стало впровадження Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР. З набуттям чинності цього закону, а також з'явилося поняття "податковий облік". Залишався невирішеним ряд питань, що потребував негайного врегулювання. Зокрема, це питання адміністрування податку на прибуток; наявності норм, що перешкоджали залученню внутрішніх та зовнішніх інвестицій в Україну, та норм, які призводили до неоднозначного тлумачення або до ухилення від сплати податку.	1997-2000рр – 30%
4	2000-2004 рр.	Етап розпочався з прийняттям Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2181 -Ш. Цим законом вперше була узаконена можливість "конфлікту інтересів" контролюючого органу і платника податків. Законом введено цілком новий тип документів - податкові роз'яснення; подовжено строки подання податкових декларацій.	2000-03рр – 30% 2004р – 25%
5	2004-2010 рр.	Набирає чинності Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 01.07.2004 р. № 1957-ІУ. Суттєвою особливістю зазначеного етапу є щорічна зміна законодавчих норм щодо оподаткування прибутку.	2004-07рр. – 25% 2008р. – 20% 2009р. – 19% 2010р. – 25%
6	2011-2016 рр.	Особливістю цього етапу є прийняття економічної конституції України - Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-УІ. Основна мета реформування системи оподаткування прибутку підприємств полягає у: - забезпеченні умов для структурної перебудови національної економіки, збільшення частки високотехнологічних підприємств; - стимулюванні ділової та інвестиційної активності;	2011р – 23% 2012р. – 21% 2013р. – 19% 2014-17рр. – 18%

Зміни, що модифікували умови системи радянського типу до сучасних методів та оподаткування прибутком підприємств, як ми бачимо, є складними, суперечливими і іноді спонтанними, однак тенденція переходу від пережитків податкової системи радянського типу до сучасних методів та способів адміністрування податку чітко простежується.

Література

1. Балазюк О.Ю. Проблеми інтеграції системи обліку та її місце у інформаційному забезпеченні управління виробництвом безалкогольних напоїв// Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: Збірник наукових праць. Вип.4 (13): Економічні науки.-Чернівці, БДФА,2008. - С.409-415.
2. Озеран А.В. Шляхи адаптації нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку та звітності до вимог податкового законодавства України / А.В. Озеран // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. – Випуск 38. – С. 206-211.
3. Соколов Я.В. Принципи бухгалтерського учета / Я.В. Соколов // Бухгалтерский учет. – 1997. – №3. – С. 18-23.

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Гайдей А. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Основним видом діяльності банків є надання кредитів їх клієнтам. Кредити сприяють економічній стабільності в регіоні, а саме: появи нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць на вже існуючих, розширенню виробництва. Кредити становлять близько 60 % всіх активів банку і забезпечують 2/3 усіх доходів. Вони є найбільш прибутковою, але й найбільш ризиковою частиною банківських активів [1]. Саме від кредитної активності банків у довгостроковій перспективі залежить підвищення конкурентоспроможності й ефективності діяльності виробничого сектору економіки України.

Проблему ефективності кредитної діяльності банків у своїх працях досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: У. Владичин, О. Вовчак, Р. Коцовська, Є. Андрушак, Б. Івасів, А. Мороз, С. Мочерний, Е. Доллан та інші.

В останні роки в Україні спостерігається збільшення кредитування підприємств через політичну і економічну нестабільність в країні, що призвело до впливу капіталу, інфляції тощо. Для забезпечення безперебійної діяльності підприємствам необхідні залучати додаткові кошти, що й зумовило збільшення обсягів кредитування. Найбільші суми кредитів підприємства залучають у національній валюті. Суми кредитів, що залучаються в доларах США є дещо меншими, але і вони мають тенденцію до зростання в останні роки. Значно менші обсяги кредитування підприємства використовують у євро, проте їхнє залучення теж зростає.

Банківський кредит – це форма кредиту, за якою грошові кошти надаються в позику банками. Комерційні банки, що мають ліцензію НБУ, є головною ланкою кредитної системи, вони одночасно виступають у ролі покупця і продавця наявних у суспільства тимчасово вільних коштів [3].

Залежно від термінів кредитування банківські кредити можна поділити на короткострокові та довгострокові. В умовах кризи банки, як і всі учасники фінансового ринку відчувають потребу у фінансових ресурсах, тому вони зменшують обсяги кредитування підприємств на довгостроковий період.

За термінами використання суб'єкти господарювання впродовж останніх років залучали більші суми довгострокових кредитів. Водночас, як довгострокове так і короткострокове залучення кредитів має тенденцію до збільшення.

Використання підприємствами банківських кредитів має ряд позитивних та негативних сторін. Залучення кредитних коштів допомагає забезпечити зростання фінансового потенціалу підприємства за потреби збільшення його активів та темпів росту обсягів виробництва. Також використання кредитів

надає досить широкі можливості залучення додаткових коштів, можливість регулювання росту рентабельності.

Проте, розвиток кредитних відносин в Україні має низку проблем, основними з яких є: складна процедура отримання кредиту; чинник страху «життя в борг»; недостатня державна підтримка ринку кредитування; існуючі недоліки у сучасних системах оцінки кредитоспроможності позичальників; відсутність знань про процедуру отримання кредиту; високі відсоткові ставки; відсутність чіткої законодавчої регламентації кредитних відносин; низький рівень довготермінового та інвестиційного кредитування.

Для усунення даних проблем кредитної діяльності банківської системи України та її ефективного розвитку необхідно вжити наступні заходи: вдосконалити регулятивну та законодавчу базу, які захищають права кредиторів; удосконалити механізм надання кредитів, особливо оцінку кредитоспроможності позичальників, посилити аналіз доходів, для зниження ризиків; удосконалення Українського бюро кредитних історій, отримання інформації щодо недобросовісних позичальників, поручителів, заставодавців, застосування світового досвіду; гарантія високого рівня професійної підготовки банківських працівників; встановлення довготермінової співпраці між позичальником та кредитором. Такі заходи сприятимуть дотриманню принципів кредитування, зниженню ризиків та покращенню взаємовідносин підприємства-позичальника з банком.

Отже, використання підприємствами банківських кредитів прискорює рух грошових і матеріальних ресурсів, забезпечує їх вищий фінансовий потенціал і збільшує можливості приросту рентабельності. Для банків же кредитування юридичних осіб є одним із основних джерел формування прибутку.

На даний момент в Україні існує низка проблем кредитування юридичних осіб і їх вирішення потребує певного часу. До них відносяться високі процентні ставки, проблем з отриманням кредиту, збільшення кредитних ризиків під впливом макроекономічних показників розвитку держави, вирішення їх сприятиме отриманню банками максимального прибутку. Але, не зважаючи на це, сума наданих кредитів банками юридичним особам зростає з кожним роком.

За таких умов важливо підтримувати та вдосконалювати систему взаємовідносин між різними суб'єктами господарювання та банківськими установами, зокрема у сфері кредитування, що є важливим інструментом економічного розвитку вітчизняної економіки.

Література

1. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: монографія/ За ред. В.В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – 217 с.
2. Лаврик О. Л. Аналіз банківського кредитування в сучасних умовах розвитку економіки України. - Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики, 2016, №2. – с. 69-78.
3. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика [Текст]: навч. посіб. / В.Д. Лагутін. – 3-тє видання. – К.: "Знання", 2002. – 215 с.
4. Ясишена В.В., Западнюк Ю.В. Адаптація вітчизняної звітності до міжнародних стандартів / В.В. Ясишена, Ю.В. Западнюк // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.). – Чернігів : Черніг. нац. тех-нол. ун-т, 2016. – С. 38 - 39.

УДК 004:657

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ «iFin – Zvit»

Гайдей А., Кузьменко В. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На сьогоднішній день інформаційні та комунікативні технології відіграють важливу роль у сучасному суспільстві. Практика отримання даних підприємства через мережу Інтернет стає все більш поширеним явищем. Слід відмітити, що представники бізнесових структур Європи, Австралії, США, Канади вже давно використовують електронну систему подання звітності. На території України також все більше використовують такий метод. У будь-якому випадку така форма подання звітності дійсно проста у використанні, але, на жаль, не досконала, тобто подання електронної звітності має як переваги, так і недоліки в порівнянні з поданням звітності в паперовому вигляді.

Складання електронної звітності є завершальним етапом облікового циклу підприємства, яке має відповідати вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також П(С)БО та іншим нормативно-правовим актам, що регламентують питання формування та подання звітності підприємства.

У зв'язку з різноманітністю програм для формування та подання електронної звітності слід порівняти та вибрати кращу з запропонованих на ринку програм.

Питання використання програм формування та подання звітності досліджувалось в працях таких авторів як: Бутинець Ф.Ф., Волинець В.І., Очеретько Л.М., Рябик Т.Д., Стужук Т.М., Шуляренко С.М., Шендригоренко М., Яшан М.А. Зокрема, в праці Волинця В.І. [1] досліджувались питання класифікації та вимог до спеціалізованого програмного забезпечення формування та подання звітності. Але, окремі особливості складання та подання електронної фінансової звітності залишаються дискусійними та потребують практичного вирішення.

Метою дослідження є аналіз можливостей програми «iFin–Zvit» порівняно з іншим програмним забезпеченням.

Основні можливості програми «iFin – Zvit» включають [2]:

- використання електронних цифрових підписів (ЕЦП) на вибір: ключі ІВК, безкоштовні ключі надані Державною фіскальною службою, ключі Masterkey та інших акредитованих центрів

сертифікації ключів;

- для того щоб відправити електронні звіти до відповідних контролюючих органів потрібно укласти з ними договір. Це можна зробити безпосередньо в програмі «iFin – Zvit», для чого достатньо підписати готовий документ ЕЦП і відправити до інспекції;

- «iFin – Zvit» містить велику кількість звітів для користування. Також є можливість імпортувати звіти з інших програм чи створити звіти вручну, підписати і відправити їх в електронному вигляді до відповідних інстанцій;

- автоматично готує акти, звіти, накладні і відповідні рахунки при заповненні документа;

- інтерфейс дозволяє швидко та зручно створити товар/послугу, поставити на баланс основний засіб, нарахувати амортизацію і врахувати її при формуванні податкової бази;

- на основі готових форм створюється первинна документація. Механізм авто заповнення дозволяє швидко підготувати потрібний рахунок, доручення, акт або накладну;

- «iFin – Zvit» завантажує банківські виписки з інших систем, розпізнає всі дані та прив'язує виписки до відповідного рахунку, зберігаючи все у стандартному вигляді;

- в сервісі можна контролювати облік платежів по договорах;

- усі дані про нарахування зарплати, премії, утримання заносяться в розрахункову відомість;

- для нарахування лікарняних і відпускних виплат використовується індивідуальний календар працівника;

- відсутня небезпека втрати даних завдяки багаторазовому копіюванню і збереженню даних;

- доступ до інформації створеної в «iFin – Zvit» захищений паролем.

З вище наведеного можна зробити висновок, що електронна звітність дійсно полегшує роботу бухгалтерам та гарантує автоматичну перевірку документів на виявлення помилок. Але на даний час більша частина бухгалтерів на території України застосовує застарілі методи подання звітності. Шифрування підписів і печатки підприємства, нове програмне забезпечення – це все в новинку для

більшості бухгалтерів. Тому керівники підприємств повинні максимально забезпечити бухгалтерів необхідною інформацією про перелік дій переходу на електронну звітність. Якщо не зважати на різницю в ціні, то можна сказати що програма «iFin – Zvit» практично не поступається своєму головному

конкуренту за першість в зручності користування та формуванні й поданні електронної звітності та відповідає всім критеріям програмного забезпечення формування та подання електронної фінансової звітності.

Література

1. Волинець В.І. Класифікація та вимоги до спеціалізованого програмного забезпечення формування та подання звітності [Електронний ресурс] / В.І. Волинець // Економіка та суспільство. – 2017. – № 8. – С. 844-849. – Режим доступу до журналу: <http://economyandsociety.in.ua>
2. Офіційний сайт розробника програмного забезпечення «iFin – Zvit» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifin.ua>.

УДК 336.77.001.33:658.14.012.8

КРЕДИТИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Гайдей А.– ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Головай Н.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Кредитування з кожним роком набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з тим, що всі суб'єкти бізнесу прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку банківської інфраструктури, насамперед кредитування, неможливий нормальний розвиток економічних відносин.

Банківський кредит – це основна форма кредиту, за якої банк надає у тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківського процента. Між кредитором і позичальником укладається договір, відповідно до якого кредитор надає кошти (кредит) позичальникові в заздалегідь обумовленому розмірі, на обумовлений термін.

Кредитування як юридичних так і фізичних осіб здійснюється за різними строками їх оплати. Виходячи з цього, залежно від терміну, кредити поділяються на короткострокові, довгострокові та банківські кредити, що повертаються на першу вимогу кредитора (онкольний).

Короткострокові кредити – це кредити, як надаються на термін не більше одного року. Вони формують поточні зобов'язання підприємств та організацій.

Довгострокові позики надаються на термін більше одного року і, як правило, використовуються в інвестиційних цілях.

Головною загрозою фінансової безпеки будь-якого підприємства є фінансові ризики. За своєю сутністю, ризик – це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей через випадкові зміни умов економічної діяльності, несприятливі обставини [1].

В процесі діяльності підприємств виникають фінансові ризики, які в свою чергу поділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх ризиків належать:

- інфляція;
- нестабільна економіка країни;
- політичні чинники;
- зниження цін на світовому ринку;

- неефективне державне регулювання банківської облікової ставки;
- економічна криза та інші.

Дані причини відносяться до зовнішніх ризиків, тому підприємство не може їх контролювати. Що стосується внутрішніх ризиків, то до них відносять:

- підвищення витрат на підприємстві;
- неефективне використання ресурсів підприємства;
- незадовільну фінансову політику підприємства.

Щоб ефективно сформулювати систему управління фінансовими ризиками їх необхідно ідентифікувати. Ідентифікація полягає у виявленні всіх можливих видів ризиків, пов'язаних з окремою операцією.

Так як кредитування не може вплинути суттєво на зовнішні ризики, метою даного дослідження є висвітлення впливу кредитування на внутрішні загрози економічної безпеки підприємства. При цьому, важливого значення набуває дослідження внутрішніх ризиків на підприємстві та можливість їх усунення за допомогою банківських кредитів.

Підняття цін на сировину і матеріали постачальниками є однією із найбільш поширених ймовірних причин незапланованого збільшення витрат суб'єктів господарювання. В зв'язку з цим підприємство не може налагодити випуск продукції за відсутності достатньої кількості сировини. В такому випадку вони звертається до банку з проханням надати короткостроковий кредит, погашення якого відбудеться після продажу нової партії продукції.

До неефективного використання ресурсів та збільшення відходів виробництва можна віднести застаріле обладнання. Дану проблему можна вирішити закупкою нового обладнання або відкриттям лінії переробки відходів виробництва, що безумовно покращить фінансовий стан підприємства. У такому випадку підприємство звертається до банківських установ з проханням надати кредит для оптимізації виробництва. Для досягнення стратегічних цілей підприємству не завжди вистачає

власних коштів, як наслідок виникає потреба в отриманні довгострокового кредиту.

З вище наведеного можна зробити висновок, що кредити відіграють значну допоміжну роль в стабілізації фінансового стану підприємства та уможливають досягнення ним стратегічного розвитку. Разом з тим в сучасних умовах економіки

України рішення щодо отримання кредиту підприємство приймає на свій ризик через відсоткову ставку. Тому перед прийняттям даного рішення слід детально спланувати бізнес-план та всебічно проаналізувати всі загрози та можливості підприємства.

Література

1. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. – 498 с.
2. Харламов П. Как и у кого оформить кредитку во время кризиса / П.Харламов // Деньги. – 2009. - №1. – С. 17-19.
3. Волинець В.І., Головай Н.М., Гордополова Н.В. Новий автоматизований звіт для аналізу дотримання фінансових нормативів діяльності кредитних спілок / В.І. Волинець, Н.М. Головай, Н.В. Гордополова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Випуск 16. – Частина 1. – 2016 – С. 143-146.
4. Головай Н.М., Майданюк В.Ю. Окремі аспекти організації контролю поточних зобов'язань підприємства / Н.М. Головай, В.Ю. Майданюк // Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 12 квітня 2016 р.): Тернопіль: Крок, 2016. – у 2-х т. – Т. 1. – С. 93-95.

УДК 004:658.14/17.012.2

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ АУДИТУ «IT AUDIT: АУДИТОР»

Гром Ю., Король Н. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнс-11

Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій особливого значення набуває автоматизація аудиту. Вдало підібране програмне забезпечення надає якісну, об'єктивну, достовірну інформацію та дозволяє суттєво скоротити матеріальні витрати і час на проведення аудиту, що є актуальним.

Питання автоматизації аудиту досліджувалися такими вітчизняними вченими як Ф. Ф. Бутинець, В. І. Волинець, О. В. Гаденко, В. П. Завгородній, П. В. Іванюта, А. Д. Кислу, В. В. Сопко, М. М. Шигун та іншими. Рівень автоматизації аудиту розглядається науковцями з різних сторін та ґрунтується на проведенні аналізу програмного забезпечення [1].

Мета даної роботи полягає в проведенні аналізу можливостей інформаційної системи аудиту «IT Audit: Аудитор».

Програма «IT Audit: Аудитор» [2] призначена для автоматизації діяльності аудиторської компанії по плануванню та проведенню аудиторських перевірок. Дана програма може використовуватися також для проведення внутрішнього аудиту компанії в частині фінансового аудиту.

Використання програми дозволяє:

- підготуватися до проходження контролю якості аудиту;
- здійснити автоматичне заповнення робочих документів аудитора на підставі програми «1С: Підприємство» або електронних таблиць програми «Excel»;
- зберігати всі файли робочих документів по проекту.

Програма «IT Audit: Аудитор» призначена для використання малими та великими аудиторськими компаніями.

Програма включає: набір розділів аудиту, набір аудиторських процедур і робочих документів по процедурам, типові ризики та типові засоби контролю, набір порушень з описом нормативної бази, методика розрахунку суттєвості фінансових коефіцієнтів.

В програму закладена можливість створення практично будь-якої методики аудиту. При налаштуванні методики використовуються такі засоби: розділи аудиту, типові процедури, типові порушення, типові ризики, типові засоби контролю, типові операції, звітність, термін звітності, налаштування формул для розрахунку фінансових коефіцієнтів та рівня суттєвості, налаштування аудиторської інформації та висновку.

Дана програма має оптимальну вартість порівняно з іншими програмами даного типу.

Аналіз можливостей програми «IT Audit: Аудитор» показав, що вона має хороші функціональні можливості та відносно невисоку вартість.

Застосування програми «IT Audit: Аудитор» для автоматизації аудиту забезпечує: систематизацію методологічної роботи; організацію ефективного планування аудиту; підвищення якості проведення аудиту; виконання стандартів аудиторської діяльності; систематизацію та архівацію інформації. Однак в програмі «IT Audit: Аудитор» немає модулів створення власних методик аудиту, для цього існує окрема програма «Методолог», що є недоліком порівняно з іншими програмами.

Література

1. Волинець В.І. Сучасний стан програмного забезпечення для автоматизації аудиту / В.І. Волинець // Конкурентоспроможність національної економіки та освіти: пошук ефективних рішень: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч., м. Вінниця, 15 квітня 2015 р.: у 3-х т. – Тернопіль: Крок, 2015. – Т. 1. – С. 147-148.
2. Офіційний сайт розробника програмного забезпечення IT Audit: Аудитор // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.audit-soft.ru.

УДК 657.24: 657.631.8

ДОКУМЕНТУВАННЯ У СИСТЕМІ ПРОЦЕДУР АУДИТУ

Гром А.І. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41

Науковий керівник – викладач Гриник О.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Сучасний ринок аудиторських послуг щоразу доводить, що професійна відповідальність аудитора нерозривно пов'язана з певною гарантією якості аудиту, яка є першоосновою його надійності. Забезпечення якості аудиту вимагає здійснення належних процедур збору, аналізу, оцінки і документування аудиторських доказів. При цьому в теорії і практиці аудиту недостатньо дослідженими залишаються поняття «процедура аудиту» та «аудиторська документація». Тому теоретичне обґрунтування місця документування аудиторських доказів в системі процедур аудиту є актуальним.

Дефініції «процедура аудиту» та «аудиторська документація» знайшли відображення в роботах таких вітчизняних і зарубіжних авторів, як Аренс А., Азарська М.А., Андреев В.Д., Білуха М.Т., Бодюк А.В., Бондар В.П., Бичкова С.М., Бутинець Ф. Ф., Газарян А.В., Гончарук Я.А., Давидов Г. М., Кужельний М. В., Кузьминський А.М., Кулаковська Л.П., Лоббек Дж., Миронова О.А.,

Пантелеев В. П., Петрик О. А., Піча Ю. В. Аналіз вітчизняної та зарубіжної спеціальної літератури дає авторам підстави зробити висновок про те, що, незважаючи на численні публікації в області аудиту, до цього часу відсутній комплексний системний підхід до процедури документування аудиторських доказів.

Під терміном «документація» розуміються робочі документи і матеріали, що були зроблені аудитором і для аудитора або одержувані і збережені аудитором у зв'язку з проведенням аудиту. Робочі документи можуть бути представлені у вигляді даних, зафіксованих на папері, фотоплівці, в електронному вигляді або в іншій формі [1].

Аудитор повинен відображати в робочих документах інформацію щодо планування аудиторської роботи, характер, тимчасові рамки і обсязі виконаних аудиторських процедур, їх результати, а також про висновки, зроблені на основі отриманих аудиторських доказів. У робочих

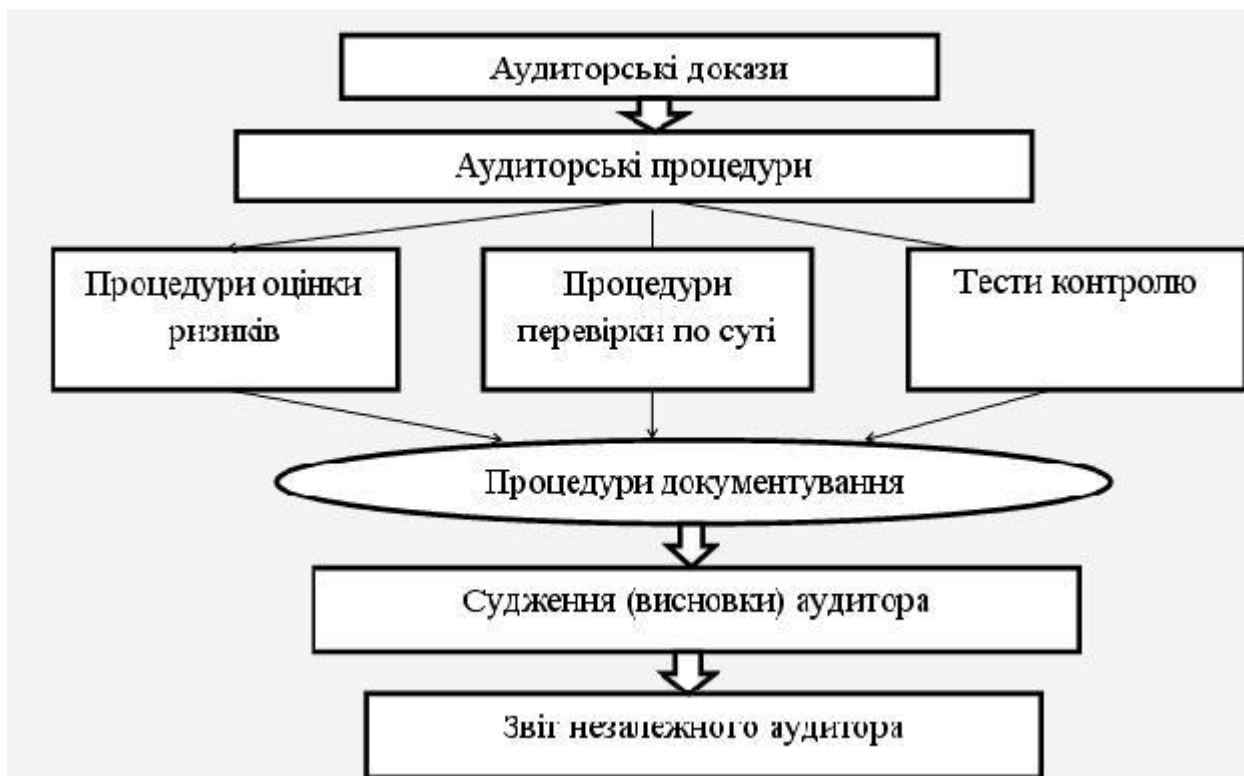

Рис. 1. Місце документування в системі аудиторських процедур отримання аудиторських доказів [1]

документах має міститися обґрунтування аудитором всіх важливих моментів, з яких необхідно висловити своє професійне судження, разом з висновками аудитора за ним. У тих випадках, коли аудитор проводив розгляд складних принципів питань або висловлював з яким-небудь важливим для аудиту питань професійне судження, в робочі документи слід включати факти, які були відомі аудитору на момент формулювання висновків, і необхідну аргументацію [3].

Аналіз спеціальної літератури показав, що переважна більшість авторів метою дій аудитора вважає отримання аудиторських доказів. Ковальчук Т.М. і Никифорак І.І. розшифровують отримання доказів як їх збирання та оцінку. Разом з тим, аналіз положень МСА показує, що всі найважливіші дії аудитора підлягають обов'язковому документуванню, без якого в практиці, дійсно, неможливо отримати загальне уявлення щодо окремих об'єктів аудиту і скласти цілісне судження про фінансову звітність клієнта. В кінцевому підсумку аудитор працює з задокументованими свідченнями (доказами). При цьому процес документування супроводжує кожну значиму дію аудитора.

Таким чином, на думку авторів, доцільним є визначення аудиторської процедури як сукупності дій

аудитора з метою збору, оцінки і документування аудиторських доказів.

Потрібно відзначити, що аудиторська документація містить зафіксовану на матеріальному носії інформацію, яка за професійним судженням аудитора може служити доказом, а не є власне доказом. Отже, документування аудиторських доказів доцільно розглядати поряд з вищезазначеними процедурами як самостійний елемент системи аудиторських процедур (рис. 1).

Документування в системі аудиторських процедур сприяє забезпеченню більш раціонального підходу до побудови системи внутрішнього фірмового контролю якості в частині формування аудиторської документації.

Основним призначенням документування є допомога в організації роботи аудиторської групи, підтвердження факту здійснення перевірки та отримання можливості оцінки якості виконаних робіт. Документування процесу аудиту в свою чергу крім скорочення часу на розробку та оформлення робочих документів, сприяє підвищенню ефективності аудиту, прискоренню процесу перевірки, оцінки та обробки як робочих так і підсумкових документів аудиту [2].

Література

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua>
2. Сук Л. К. Аудиторські процедури для одержання доказів / Л. К. Сук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 81–84.
3. Паламарчук О.І. Становлення ринку аудиторських послуг України в умовах інтеграції до міжнародних стандартів / Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (37). – Ч. 1. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2013. – С.408-413.

УДК 336.279

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУСТВА

Гуримська М. – ст. 5 курсу, гр ОПЗвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Пилявець В.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Діагностика ймовірності банкрутства є наглядним індикатором, який характеризує фінансовий стан підприємства та дає змогу завчасно виявити зародження тих чи інших проблем задля тимчасового їх усунення. Науковці пропонують різноманітні моделі діагностики ймовірності банкрутства, зокрема: модель Альтмана, Спрінгейта, Лиса та Таффлера, показник Конана і Гольдера, універсальна дискримінантна функція, теорія нечітких множин.

Методологічні підходи до прогнозування банкрутства підприємств, поширені у зарубіжній практиці, можна поділити на два напрямки: розрахунок індексу платоспроможності та використання системи формалізованих і неформалізованих критеріїв.

У світовій практиці, крім системи фінансових коефіцієнтів, для раннього попередження кризових явищ використовують спеціальні узагальнюючі (тестові) показники загрози банкрутства, що визначають з допомогою економіко-математичних

методів і прийомів. Один з найбільш розповсюджених методів, який застосовують для визначення інтегрального показника ймовірності банкрутства, – метод дискримінантного аналізу. Він базується на емпіричному дослідженні фінансових показників значної кількості підприємств, певна частка яких збанкрутіла, а решта – успішно функціонує в умовах ринкового середовища

До переваг багатоваріантної дискримінантного аналізу можна віднести:

– відносну простоту і незначну трудомісткість процедури застосування;

– інформація, потрібна для обчислень, як правило, є доступною для широкого загалу користувачів;

– вираження схильності до банкрутства у цифровому форматі у вигляді обчисленого інтегрального показника дозволяє порівнювати підприємства між собою;

– невелика кількість коефіцієнтів, які фігурують у дискримінантній функції, забезпечує

досить високий рівень достовірності оцінки.

Найпростішою є двофакторна модель діагностики банкрутства. Основні недоліки цієї моделі полягають у тому, що вона не дає змоги:

1) відобразити такі сторони фінансового стану, як оборотність і рентабельність активів, темпи зміни виручки від реалізації тощо;

2) визначити реальний стан ліквідності підприємства за коефіцієнтом поточної ліквідності без його аналізу в контексті з показниками виручки, обсягу дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Отже, згадана двофакторна дискримінантна функція не дозволяє здійснити комплексне оцінювання фінансового стану підприємства в контексті загрози неплатоспроможності, тому достовірність отриманих при її застосуванні результатів прогнозування вірогідності банкрутства викликає серйозні сумніви. [1]

У практиці господарювання країн Заходу широко використовують інший метод оцінювання банкрутства підприємств – Z - рахунок Альтмана. П'яти- та одинадцяти факторні моделі діагностики банкрутства, які подано в багатьох вітчизняних літературних джерелах, доцільно застосовувати тільки для великих підприємств в Україні, які котирують власні акції на біржах, оскільки доволі складно отримати оцінку ринкової вартості суб'єкта господарювання. З цією метою слід використовувати уточнену модель Альтмана 1985 р. За даними зарубіжних джерел, точність прогнозування банкрутства за цією моделлю в межах однорічного періоду досягає 95%, двох років – 83%. Звичайно, такий високий рівень об'єктивності забезпечується тоді, коли її

застосовують на фірмах найрозвиненіших ринкових країн (США, Канада, Японія тощо). Тобто головними недоліками згаданої моделі є обмежений простір для її застосування (значний ризик отримання недостовірних результатів оцінювання при використанні в секторі малого і середнього підприємництва) та не адаптованість до вітчизняних реалій ведення бізнесу.

Не може бути широко застосованою у вітчизняній практиці розроблена безпосередньо для Великобританії модель прогнозування загрози неплатоспроможності Р. Ліса. Якщо в основу моделі Е. Альтмана закладена ринкова вартість акцій для погашення заборгованості, то Р. Ліс обмежився розробленням моделі, основою якої є визначення ефективності використання активів підприємства, що створюють умови для погашення заборгованості. Оскільки при розрахунку коефіцієнта використовують загальну суму активів, що не відображає структурування їх за ступенем ліквідності, то згадана модель не дає змоги реально відобразити рівень загрози неплатоспроможності підприємств, а тільки відображає рівень загрози його автономності.

Найбільш адекватно описує стан українських підприємств метод оцінювання У. Бівера. Значення його системи показників дають змогу визначити межу задовільного фінансового стану підприємства і його схильності до неплатоспроможності. Основна ідея цього методу полягає в дослідженні трендів таких діагностичних показників: рентабельність активів, фінансовий ліверидж, коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом, коефіцієнт покриття, коефіцієнт Бівера.

Література

1. Даниленко В. А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України / А. В. Даниленко // Збірник наукових праць «Науковий вісник Академії муніципального управління», серія «ЕКОНОМІКА» – випуск 7. – 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamv/Ekon/2009_7/09dvaev.pdf.
2. Ключан В. П., Ключан В. В., Костаневич Н. І. Оцінка моделей діагностики банкрутства // Економіка АПК. – 2010 – №1. – С. 97-101.

УДК 657.471.12

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Джижула О. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Облік заробітної плати на будь-якому підприємстві займає провідне місце в системі бухгалтерського обліку. Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників підприємства, основою матеріального добробуту їхніх сімей. Витрати на оплату праці виступають суттєвою часткою витрат виробництва і водночас головним чинником забезпечення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці. До того ж, заробітна плата є базою для нарахування єдиного соціального внеску і утримань податку з доходів фізичних осіб. Тому, цілком закономірною є потреба у своєчасній, об'єктивній і достовірній інформації про розрахунки з оплати праці з погляду

кожної зі сторін соціально-трудова відносин – держави, роботодавця і найманого працівника.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, порядок ведення бухгалтерського обліку виплат працівникам та розкриття інформації про такі виплати у фінансовій звітності підприємства визначається МСФЗ (IAS) 19 «Виплати працівникам».

Склад виплат працівникам згідно МСФЗ 19 «Виплати працівникам»: 1) короткострокові виплати; 2) виплати по закінченні трудової діяльності; 3) інші довгострокові виплати працівникам; 4) виплати при звільненні [4].

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій та не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 26 «Виплати працівникам» [5].

П(С)БО 26 «Розрахунки з робітниками» передбачено розподіл виплат на: 1) поточні виплати, 2) виплати при звільненні, 3) виплати по закінченні трудової діяльності, 4) виплати інструментами власного капіталу, 5) інші довгострокові виплати.

Короткострокові виплати працівникам – це виплати працівникам (окрім виплат при звільненні працівників), які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, в якому працівники надають відповідні послуги. Короткострокові виплати працівникам включають заробітну плату, внески на соціальне забезпечення та інші короткострокові виплати.

Виплати по закінченні трудової діяльності – виплати працівнику (окрім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті по закінченні трудової діяльності працівника [5].

Інші довгострокові виплати – це такі самі види виплат, як поточні виплати, а різняться вони між собою лише термінами виконання зобов'язань [4].

І в МСФЗ (IAS) 19, і в П(С)БО 26 виплати при звільненні виділяють в окрему категорію, оскільки на відміну від інших видів виплат, зобов'язання щодо їх здійснення виникають не через надання працівниками послуг підприємству, а через факт звільнення.

Згідно П(С)БО 26, виплати інструментами власного капіталу підприємства – виплати працівнику, за якими йому надається право на отримання фінансових інструментів власного капіталу, емітованих підприємством (або його материнським підприємством), або сума зобов'язань

підприємства працівнику залежить від майбутньої ціни фінансових інструментів власного капіталу, емітованих підприємством [5].

У Плані рахунків для узагальнення інформації про розрахунки з працівниками передбачений балансовий рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», що має три субрахунки: 661 «Розрахунки по заробітній платі», 662 «Розрахунки з депонентами», 663 «Інші виплати працівникам».

Виходячи з того, що через рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» здійснюються виплати сум, які не можна чітко ідентифікувати із заробітною платою, тому необхідно до рахунку відкрити субрахунки з більш детальною структурою, а саме: 661 «Поточні виплати працівникам»; 662 «Виплати при звільненні»; 663 «Виплати по закінченні трудової діяльності»; 664 «Виплати інструментами власного капіталу»; 665 «Інші довгострокові виплати працівникам»; 666 «Розрахунки з депонентами». Також, деякі автори пропонують удосконалити модель аналітичного обліку шляхом виокремлення таких рахунків: 66111 «Поточні виплати», 66112 «Заробітна плата за окладами і тарифами», 66113 «Інші нарахування з оплати праці» та інші рахунки [6, с. 32].

Пропонуємо до рахунка 81 «Витрати на виплати працівникам» відкривати такі субрахунки: 811 «Виплати, пов'язані з оплатою праці»; 812 «Виплати, пов'язані з тимчасовою непрацездатністю»; 813 «Виплати по закінченні трудової діяльності»; 814 «Виплати при звільненні»; 815 «Виплати інструментами власного капіталу»; 816 «Інші виплати працівникам». Це відповідало б єдиним методологічним засадам бухгалтерського обліку таких виплат та відображало достовірну інформацію у бухгалтерській звітності підприємства.

Література

1. Кесарчук Г. С. Удосконалення організації обліку розрахунків за виплатами працівникам / Г. С. Кесарчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dspace.uzhnu.edu.ua
2. Мельник Тетяна Григорівна. Облік, аналіз та аудит праці і її оплати : дис. ... канд. екон. наук.: 08.06.04 / Мельник Тетяна Григорівна – Київ – 2005, 222 с
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua/document/92431/МСБО_19.pdf
4. Овсяк Н. В. Виплати працівникам за ПСБО 26 та МСФЗ (IAS) 19: порівняльний аспект / Н. В. Овсяк, О. Ю. Радченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dspace.uzhnu.edu.ua
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 601 від 28.10.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Ясишена В.В., Гапчак М.С. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аудиту та аналізу: теорія, методологія, організація: Збірник тез доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 10–11 грудня 2013 р., м. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2013 р. – С. 31 – 33.

УДК 657.471.1.001.26:658

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Задача М. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Одним із найважливіших економічних показників, що характеризує ефективність діяльності підприємства, є позитивний фінансовий результат, який становить різницю між доходами і витратами.

Основним важелем в ефективності діяльності підприємства залишається оптимізація витрат. В умовах ринкової економіки одним із актуальних питань для керівників підприємств є формування

економічного механізму спроможного забезпечити ефективність управління та конкурентоспроможність підприємства.

На сьогодні існують наукові публікації вітчизняних й закордонних вчених-економістів щодо розгляду питання обліку витрат для безперервного вдосконалення діяльності в системі управлінського обліку. Великий внесок у формування і розвиток бухгалтерського управлінського обліку витрат зробили такі вчені як: П.Й. Атамас, С.Ф. Голов, В.Б. Івашкевич, Т.П. Карпова, Т.А. Пузина та інші.

Основною метою статті є вивчення та вдосконалення методів обліку витрат на вітчизняних підприємствах, дослідження досвіду зарубіжної практики та сучасних методик ведення обліку затрат, враховуючи їхні переваги й недоліки. В умовах ринкової економіки метою виробництва є одержання максимально можливого прибутку. Тому можуть розбудовувати свою виробничо-фінансову діяльність тільки ті підприємства, які отримують найвищий економічний результат. Підприємства, які працюють неефективно, з низьким рівнем рентабельності з часом стають - нежиттєздатні. Щоб цього не допустити необхідно виявляти та включати в роботу підприємства резерви виробництва, раціонального й ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, природних багатств [2].

Для забезпечення безперервного вдосконалення діяльності С.Ф. Голов пропонує такі вагомні підходи до обліку як:

- калькулювання життєвого циклу;
- цільове калькулювання;
- калькулювання для безперервного

вдосконалення [1].

Калькулювання життєвого циклу виробу – це вимірювання й накопичення всіх фактичних витрат підприємства пов'язаних із певним виробом упродовж його виготовлення. За умов калькулювання життєвого циклу відповідальність несуть такі підрозділи підприємства як : відділ маркетингу, збуту, постачання, конструювання тощо. Калькулювання життєвого циклу дає змогу складати звітність і здійснювати його стратегічний аналіз [4].

Цільове калькулювання – це стратегія, за якою компанія спершу визначає прийнятну ціну нового виробу та його граничну собівартість, а вже потім проектує сам виріб. Цей підхід застосовують японські компанії, а в останні роки йому приділяють дедалі більшу увагу у США та Західній Європі [4].

Калькулювання для безперервного вдосконалення – це процес зниження витрат протягом

виробничої стадії життєвого циклу продукції шляхом безперервного пошуку удосконалень. Ключова ідея такого підходу полягає у тому, що: удосконалення є метою й відповідальністю кожного працівника щодня, весь час; завдяки невеличким, але безперервним зусиллям кожного можна досягти значного зниження витрат. Калькулювання для безперервного вдосконалення полягає в тому, що кожен підрозділ підприємства готує по шість планів, котрі становлять річний бюджет прибутку, відбувається процес бюджетування прибутку. Калькулювання для безперервного вдосконалення включає в собі зниження витрат і передбачає постійні вдосконалення у виробництві [4].

На сьогодні питання обліку витрат є надзвичайно важливим для всіх господарюючих суб'єктів і для держави в цілому. Сучасні вимоги системи управління вимагають найбільш ефективного підходу до вибору методу обліку витрат. Проблеми обліку витрат полягають у серйозних змінах, пов'язаних із розширенням кола облікових об'єктів, розробці нових методик обліку.

Нижче виокремлено пропозиції, що мають найбільше практичне значення для підприємств усіх галузей, щодо удосконалення обліку витрат:

1. Організація обліку витрат за стадіями технологічного процесу;
2. Бюджетування доходів і витрат на виробництво продукції, яка виготовляється;
3. Створення системи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції;
4. Можливості використання системи калькулювання неповних витрат у комплексних виробництвах для прийняття управлінських рішень;
5. Облік й калькулювання собівартості супутньої продукції підприємства [3].

Отже, одним з найважливіших показників господарської діяльності підприємства є витрати. Вони дозволяють визначити ефективність та якість роботи трудового колективу. Оптимізація витрат забезпечує дотримання режиму економії, зростання продуктивності праці, скорочення непродуктивних витрат, що дозволяє підвищити рентабельність. Також прибуток підприємства безпосередньо залежить від витрат. Зменшення їх шляхом ефективного управління без зниження обсягів реалізації, дає можливість збільшення прибутку. Тому правильний облік витрат, своєчасний контроль за їх формуванням, оперативний аналіз мають важливе значення для ефективного управління витратами підприємства.

Література

1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник / С. Ф. Голов.-К.: Лібра, 2004.-704 с.
2. Конашук В. Л. Визначення напрямків удосконалення господарської діяльності підприємства / Конашук В. Л. //Науковий вісник НЛТУ.- 2013- Вип.20.5. – С. 36-43.
3. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / М.Р. Лучко, І. Д. Бенько. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 236 с.
4. Садовька І. Б, Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерській облік.: Навч. посібник.-К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2013.– С. 611-613с.
5. Шутило Г.В. Проблеми розвитку системи контролю на підприємствах України / Г.В. Шутило, В.В. Ясишена // Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 6-7 березня 2015 р.). – Ужгород: Вид. «Гельветика», 2015. – С. 226-228.

РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

Кривогубченко К. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31
 Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.
 Вінницький навчально-науковий інститут ТНЕУ

Економіка Японії – одна з найрозвиненіших економік світу. За розміром ВВП і обсягом промислового виробництва Японія займає 3-є місце серед країн світу після США і КНР. Вона випереджає інші азійські держави за рівнем розвитку промисловості, основні галузі якої: чорна та кольорова металургія, силове електричне обладнання, суднобудівна та автомобільна промисловість, електронне та електрокомунікаційне обладнання, приладобудування, нафтохімічна, харчова, текстильна та легка промисловості.

Наприкінці ХХ ст. в Японії стрімко зростали інвалютні резерви. Урядом була запроваджена система заходів щодо лібералізації вивозу японських капіталів за кордон. Нині вона є найпотужнішим банківським центром і міжнародним кредитором. Її частка у міжнародних позиках зросла з 5% у 1980 р. до 20,6% у 1990р. Експорт капіталу є головною формою зовнішньоекономічної діяльності. Найбільше японських капіталів у США (42,2%), країнах Азії (24,2%), Західній Європи (15,3%), Латинської Америки (9,3%).

У старій Японії бухгалтерія велася в одній книзі – Дайфукушос. У 1520 р. видається розпорядження про порядок ведення облікових книг. Перші пам'ятки, що дійшли до нас, датуються 1615 і 1634 рр. Після 1854р., зі слів Нішикави, сучасний бухгалтерський облік був імпортований до Японії одночасно з декількох країн [1, с. 378]. Цими країнами були: Англія, США, Франція, Німеччина і Росія. Вплив двох перших країн був найбільш сильним.

Переклад, трактування, розробку термінології виконав Юкичи Фукузава – перший японський бухгалтер в європейському розумінні цього слова. Кийоши Куросава писав, що книга Фукузави була настільки важливою в Японії в ранні роки ери Мейдзи, наскільки був важливий декілька сторіч раніше Трактат Луки Пачолі в Італії. У 1886 р. виходить перша книга по історії обліку [2, с. 184].

Система бухгалтерського обліку Японії заснована на трьох взаємозв'язаних галузях права: комерційному, податковому і біржовому. У країні створена громадська колегія у справах бухгалтерського обліку на підприємствах, в якій дотримуються положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

У організаціях відповідальність за зниження витрат несе їх вища адміністрація. Особлива увага в організаціях Японії приділяється розробці систем контролю витрат виробництва. Такі системи містять перелік заходів по скороченню виробничих витрат,

регламентований порядок числення нормативних витрат на оптимальний варіант виробництва, виявлення і облік відхилень від норм по виробничих і управлінських підрозділах організації.

Японське «економічне диво» – явище стрімкого росту японської економіки з середини 1950-х років до нафтової кризи 1973 року. «Економічне диво» розпочалося приблизно у 1948р., через три роки після нищівної поразки і воєнних руйнувань, коли країна ще була під військовою окупацією. До початку 1953р. Японія досягла довоєнного економічного рівня, якщо говорити про ВВП. Відтоді вона зберегла високі темпи зростання виробництва. Протягом 1952 –1963 рр. її ВВП майже потроївся і характеризувався щорічним приростом у 9%; протягом цих же років обсяг виробництва товарів зріс у 5 разів, а споживання подвоїлося. Від початку тріумфального економічного поступу і до 70-х років Японії вдалося утвердитися в ролі могутньої промислової держави [3, с. 55].

В Японії застосовується континентальна модель обліку як у більшості країн Європи. Відповідно до цієї моделі, бухгалтерський облік регламентується законодавчо, характеризується значним консерватизмом. Орієнтація на управлінські запити кредиторів не є пріоритетним завданням обліку. Навпаки, облікова політика спрямована насамперед на задоволення вимог уряду, зокрема щодо оподаткування згідно з національним макроекономічним планом.

Позитивні зміни в економічній ситуації Японії важливі не лише для самої країни, а й для всього світового господарства. Це підтверджують деякі заяви, зроблені учасниками Всесвітнього економічного форуму в Давосі у 1999 р. Ними зокрема сформульована думка про те, що одним з найважливіших чинників оздоровлення світової економіки є покращення економічної ситуації в Японії. Позитивна динаміка розвитку Японії зумовлює суттєве зростання економік найбільш розвинених країн, без чого неможливим є стабільне, тривале зростання економік країн, що розвиваються.

Отже, хід економічних реформ в Японії на сьогодні є досить успішним. На думку більшості експертів, важливою проблемою для країни ще залишається високий курс ієни щодо долара. Дорога ієна спричиняє зменшення надходжень від експорту. Враховуючи недостатньо високий рівень внутрішнього попиту в Японії, така ситуація може значною мірою нейтралізувати позитивні складові реформування.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку: Навч. посібник. У 2-х частинах. – Житомир: ЖІПІ, 1999. – 928 с.
2. Соколов Я.В. История развития бухгалтерского учёта. – М.: Финансы и статистика, 2009. – 367 с.
3. Енамура Н. Цукамото Х. Опыт послевоенной Японии в реформировании экономики. Вопросы экономики. 1992. № 11. – 82 с.
4. Головай Н.М. Дослідження ролі та місця бухгалтерського обліку в сучасній системі управління / Н.М. Головай, В.В. Ясишена // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Херсон, 2014. – Випуск 5. – Ч. 4. – С. 176-178.

УДК 657.1

ВИНЕКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Крижанівська Я. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоева І.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Облікова політика у загальному розумінні являє собою сукупність прийомів і способів ведення бухгалтерського обліку активів, зобов'язань, доходів, витрат і фінансових результатів, щодо яких чинним законодавством дозволені альтернативні варіанти, а підприємствам надано право їх самостійного вибору з урахуванням особливостей діяльності та вибраної стратегії розвитку.

Значення облікової політики у діяльності будь-якого підприємств переоцінити неможливо. Воно полягає в упорядкуванні облікового процесу та лібералізації обліку на підприємстві, формуванні методики обліку окремих об'єктів, фактів та результатів діяльності підприємства на основі загальноприйнятих принципів та правил, забезпеченні порівнянності облікових даних, наданні обліку плановірності та послідовності, підвищенні ефективності організації обліку.

Деякі елементи облікової політики розглядав ще засновник бухгалтерського обліку – Л. Пачолі. Зокрема, він рекомендував способи складання різних ділових паперів, дотримуючись венеціанського способу. Л.Пачолі визначав бухгалтерський облік як самостійний метод, що базується на застосуванні подвійного запису і використовується для відображення господарських процесів, що відбувались на окремому підприємстві та за його межами. Подвійний запис Л. Пачолі трактував як систему (план) обліку, яка не може бути постійною і залежить від мети, яку ставить адміністрація [1, с.18].

Перші прояви формування облікової політики на рівні фірми пов'язують із спробами встановлення офіційних стандартів фінансового обліку в США, які були розроблені в 1929р. Окремі елементи облікової політики, як зазначено в «Теорії бухгалтерського обліку» посилення пов'язують з Дж. Меєм, який 22 вересня 1932р. в своєму листі від Американського інституту бухгалтерів до Нью-Йоркської фондової біржі виклав програму її дії, яка включала три моменти: 1) обов'язковість компанії відкритого типу подавати детальний звіт про використання ними певних методів обліку; 2) підтвердження того, що компанія дотримується цих методів; 3) аудиторів повинні підтвердити, що компанії дійсно використовували методи обліку, на які вони здійснюють.

Вперше в 1934 р., коли були відсутні

нормативні акти з бухгалтерського обліку, Конгрес США доручив Комісії з цінних паперів і бірж розробити положення про облікову політику для фірм, які котирують свої цінні папери. Це доручення було викликано необхідністю навести певний порядок та забезпечити передбачуваність в практиці бухгалтерського обліку після великої кризи 1929р. І тільки набагато пізніше, національним стандартом 1972р. правила облікової політики були поширені на всі інші компанії [2, с. 110].

Стандарт з облікової політики рекомендує відображати в річному звіті найбільш суттєві процедури і методи обліку, які застосовувались підприємством з числа офіційно визнаних. Характерно, що в умовах, в основному диспозитивного правового регулювання бухгалтерського обліку офіційне визнання тих чи інших прийомів і методів обліку здійснюють у США не тільки державні органи, а й, в першу чергу, різні громадські організації, наприклад Американська асоціація бухгалтерів.

У подальшому в економічно розвинутих країнах була сприйнята ідея концепції облікової політики і прийняті нормативні акти, які вводили її в дію" [3, с. 21-22].

Сам термін «облікова політика» в міжнародній практиці був визначений в 1974 з прийняттям Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку №1 «Розкриття облікової політики».

В Україні до 90-х років ХХ ст. потреби у визначенні терміну «облікова політика», як і в самій обліковій політиці підприємства не виникало, оскільки за радянських часів регулювання бухгалтерського обліку здійснювалось шляхом затвердження державними органами чітких правил, положень, порядків та інструкцій з бухгалтерського обліку та звітності [4, с.46].

В період становлення ринкових відносин відбувся перехід від жорсткого до м'якого регулювання обліку. Суб'єкти підприємницької діяльності отримують можливість самостійно формувати облікову політику, застосовувати нові методики та форми ведення обліку, впроваджувати нові способи списання вартості активів на витрати виробництва та результати діяльності підприємства

Проте сам термін «облікова політика» в

Україні офіційно почали використовувати лише з 2000 р., після введення в дію Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996- XIV від 16 липня 1999 р., Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» №87 від 31.03.1999р. (втратив чинність) та інших П(С)БО, що регламентують альтернативні способи організації та ведення обліку. Українські П(С)БО склалися з дотриманням вимог використання міжнародних стандартів фінансової звітності як базової основи, але оскільки міжнародні стандарти не домінують над

українським законодавством –враховано економіко-правовий стан нашої країни [5].

Виходячи з історичного досвіду бухгалтер повинен забезпечувати максимальну достовірність бухгалтерського обліку, що потребує вміння використовувати різні методи обліку. Проте, надалі залишається відкритим питання, що стосується відсутності затвердженої Законодавством типової форми Наказу про облікову політику.

Література

1. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Київ : Знання, 2015. – 572 с.
2. Сисоєва І.М. Облікова інформація як важлива складова загальної інформаційної системи управління підприємством / Сисоєва І.М.// Національна економіка: наукові підходи та освітні пріоритети: зб. матеріалів науково-практичної Інтернет – конференції (м.Чортків, 28 травня 2013 р.) –Чортків:ЧІПБ ТНЕУ, 2013– С.109 –111.
3. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики: Монографія. - Тернопіль: Карт-бланш, 2009. - 260с.
4. Сисоєва І.М. Деякі аспекти облікової політики в системі управлінського обліку // Тринадцяті економіко-правові дискусії: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції м. Львів, 28 червня 2016 р. – Львів, 2016 – С. 45-48
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ligazakon.net/document/view/Re22868?an=8>

УДК 336.221.4.001.7 (477)

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Кузьменко В. – ст. 5 курсу, ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На хвилі реформ усіх сфер суспільства, які диктує нам Європейський Союз і в яких так давно відчуває потребу український народ, окрему увагу слід звернути на реформування саме податкової системи України. Без реформи даної системи не відбудеться покращення в сферах господарського комплексу, що не дасть змогу покращити суспільний добробут.

Реформа податкової системи має складатись з трьох кроків:

- впорядкування структури обов'язкових податків та їх кількість;
- оптимізація елементів податкових платежів для забезпечення прийнятної для розвитку бізнесу податкового навантаження зберігаючи при цьому достатній рівень оподаткування;
- перетворення податкових служб з наглядово-каральних органів у сервіс податкового консультування.

Недоліком нинішньої податкової системи являється негативне сприйняття з боку бізнесу, що сприяє збільшенню тіньового сектору економіки, в зв'язку з чим збільшується розмір податкового боргу платників податків перед бюджетом.

Нерівномірний розподіл податкового навантаження. Даний фактор існує завдяки виключенням і особливим режимам оподаткування що дає змогу законно зменшує фіскальне зобов'язання перед державою при цьому основний тягар лягає на вузьке коло законослухняних платників

податків щоб заповнити нестачу в бюджеті.

Вирішення даних проблем можливе тільки завдяки податковій реформі, що полягає не тільки у зменшенні кількості податків, а й покращенні взаємозв'язку між платниками податків і фіскальними службами.

Практика останніх років показує що зміни в законодавстві, не тільки в сфері податків а й загалом, несе косметичний характер, даючи ілюзію змін на краще, що не вносить практично не вносить змін у процес розрахунку та сплати податків. Серед відчутних змін, наприкінці 2014р. відбулось скорочення кількості податків з 22 до 9, але це не призвело до бажаних результатів і тиск на сферу бізнесу залишився незмінним по ряду причин:

- деякі податки змінили тип платежів але ставка і суть осталась незмінною;
- багато однотипних податків об'єднали в один вид;
- були ліквідовані неперспективні податки та ті які не можливо було запровадити по всій території України.

Зарубіжний досвід показує що податкове здоров'я країни не залежить від кількості податків. Більш важливим являється рівень податкового навантаження на бізнес. Наприклад податкова система Японії налічує понад 100 податків та зборів, французька – до 40, але рівень податкового навантаження там значно нижчий.

Даний приклад показує що зниження податкового тиску буде мати набагато більший ефект на стимуляцію економічного росту чим зміна кількості податків

Виходячи з цього можна зробити висновок: при реформуванні податкової системи слід звернути більше уваги на розподіл податкового тиску по факторам виробництва. На даний момент пріоритетом оподаткування є прямі податки, а навантаження на капітал залишається недостатнім.

Також, як покращення, можна включити до переліку, вдосконалення механізму адміністрування податків, введення окремого рахунку, та

запровадження електронних сервісів для сплати податку[2]. Проведення реформ в напрямку переведення фіскальних служб в служби сервісного типу.

Зараз фіскальна служба України виконує багато функцій, таких як, обробка звітності, моніторинг, розробка та роз'яснення законопроектів, застосування санкцій та інші, що створює ідеальне середовище для корупції і незаконного ухилення від податків. Тому податкова реформа повинна розділити фіскальну службу на окремі підрозділи, що оптимізує роботу даного органу.

Література

1. Міклашевський Т.Б. Проблеми реформування податкової системи України/ [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dSPACE.tneU.edu.ua/bitstream/316497/13795>
2. Податкова реформа (бюджетний та податковий аспекти, пріоритети на 2016 рік) // Громадська платформа «Реанімаційний пакет реформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rpr.org.ua/news/eksperty-vyznachyly-priorytety-podatkovoji-reformy-na-2016-rik/>.
3. Жернаков М. Реформування податкової системи: вихідні орієнтири / М. Жернаков // Вісник Чернівецького факультету НУ «Одеська юридична академія». – 2015. – № 1. – С. 60–67.
4. Сисоєва І.М. Прогнозування прибутку підприємства в залежності від методів облікової політики. / І.М. Сисоєва// Економіка та держава.–Сер. Економічна наука, – 2010. – №10.– С. 93-94.

УДК 338.512

КОНЦЕПЦІЯ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

Кузьменко В. – ст. 5 курсу, ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Пославська Л.І.
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Метою діяльності підприємств є одержання максимального прибутку, який залежить від стабільного доходу й понесених витрат. Витрати – важлива та складна економічна категорія, яка є базою для формування цінової політики підприємства, характеризує рівень технології та організації виробництва, ефективність господарювання, є основним обмежником прибутку і одночасно головним фактором, який впливає на обсяг пропозиції. Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія трудових,

матеріальних і фінансових ресурсів залежать від того, як підприємство вирішує питання управління витратами, котре передбачає пошук способів їх зниження [6].

При організації виробництва «just-in-time» («точно-в-строк») – зниження витрат виробництва досягається за рахунок своєчасного постачання товарно-матеріальних цінностей (матеріальні ресурси постачаються споживачем у визначене місце, у потрібний час і в необхідній кількості) [7].

Таблиця 1

Переваги і недоліки бюджетування [4]

Переваги	Недоліки
забезпечує прозорість і передбачуваність потоку коштів, посилення контролю керівництва за рухом коштів	різне сприйняття бюджетів у різних людей: бюджети не завжди здатні допомогти у вирішенні повсякденних, поточних проблем, вони дають чітку інформацію, але не вказують шлях досягнення цілей
посилення контролю за доходами і витратами як підприємства в цілому, так і окремих центрів відповідальності	не доведені до відома кожного співробітника, практично ніяк не впливають на мотивацію і результати роботи, а замість цього сприймаються винятково як засіб для оцінювання діяльності працівників і відстеження помилок
консолідування діяльності усіх структурних підрозділів і спрямування її на досягнення цілей компанії	наявність внутрішніх проблем бюджетування, до яких відносять, наприклад, недоліки системи документообігу, відсутність системи оперативного обліку або недоліків у її роботі, недоліки в організації центрів відповідальності і т. п.
оптимізація документообігу	складність організації і дорожняча системи бюджетування

Основними перевагами системи «точно-в-строк» є: зменшення витрат на зберігання продукції, більш висока продуктивність та зменшення ймовірності надвиробництва. Основним недоліком є збільшення витрат на перевезення та ризик збоїв виробництва з вини постачальника. Цю проблему можна вирішити шляхом: самостійного виробництва сировини і матеріалів або перевезенням сировини від постачальника самостійно.

Такий метод оптимізації витрат як бюджетування дозволяє передбачити виникнення витрат шляхом складання оперативних (місячних, кварталних, річних) бюджетів пов'язуючи їх з стратегічними цілями підприємства.

Функціонально-вартісний аналіз – комплексний системний аналіз діяльності підприємства, його складових (технічних і технологічних, маркетингових, фінансових, збутових підрозділів, управлінських функцій), а також оцінка ефективності використання витрат на реалізацію кожної з цих функцій з метою виявлення неефективних, нерациональних витрат, існуючих внутрішніх резервів і розробки програм підвищення ефективності діяльності та збільшення прибутковості підприємства. До переваг можна віднести обґрунтованість стратегічних рішень шляхом більш чіткого визначення вартості продукції. Серед недоліків можна виділити те, що для ФВА потрібні спеціальне програмне забезпечення, у зв'язку з організаційними змінами метод «застаріває», керівництво приділяє даному методу недостатньо уваги так як процес може виявитись занадто деталізованим і перевантажить управлінський персонал надлишком «непотрібної» інформації [7].

Однією з новітніх методів скорочення витрат виробництва є метод «ощадливого виробництва» (Lean

production). Ощадливе виробництво – це система організації й управління розробленням продукції, виробництвом, відносинами з постачальниками і споживачами, коли продукція виготовляється у точній відповідності із запитами споживачів і з меншими втратами у порівнянні з масовим виробництвом великими партіями [5].

Мета концепції ощадливого виробництва – позбутися всіх видів втрат і домогтися максимальної ефективності використання ресурсів завдяки поступальному й безперервному вдосконаленню всіх бізнес-процесів організації, спрямованих на підвищення задоволеності споживачів.

Даний метод широко застосовується в сфері будівництва у зв'язку з великим економічним ризиком та високою тривалістю робіт. В виробництві цей метод доцільний в випадку цільового продажу, тобто не самостійного висування на ринок, а виготовлення товарів на замовлення.

До якісних характеристик ощадливого виробництва належать [1]: виявлення прихованих витрат виробництва; значний набір інструментів підвищення ефективності виробництва; орієнтація на скорочення часу виконання замовлення; аналіз дій з позиції створення цінності для споживача.

За даними Інституту ощадливого виробництва, впровадження підходів цієї концепції дозволяє скоротити в середньому: тривалість виробничого циклу – на 50 %, обсяги незавершеного виробництва – на 60 %, кількість випадків перероблення продукції – на 70 %, необхідні площі – на 30 %, необхідний для переналаштування обладнання час – на 65 % [5]. Впровадження даної концепції на заводі Тойота допомогло зменшити кількість необґрунтованих витрат на 50% [2].

Література

1. Адлер Ю. П. Методы постоянного совершенствования сквозь призму цикла Шухарта–Деминга / Ю. П. Адлер, Е.И.Хунузиди, В. Л. Шпер // Методы менеджмента качества – № 3. – 2005 – [Електронний ресурс]. – <http://www.management.com.ua/qm/qm067.html>
2. Кобилюх О. Я. Ощадливе виробництво як концепція оптимізації виробничого та управлінського процесів / О. Я. Кобилюх, Г. М. Мельник // Національний університет «Львівська політехніка», 2012 – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/23489/1/10-43-49.pdf> - Назва з екрана.
3. Кузьменко В.О. Шляхи та методи зниження виробничих витрат підприємства / В.О. Кузьменко, А.О. Лук'янов // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. – 2016. – С. 177-178
4. Міньковська М. В. Аспекти бюджетування: переваги та недоліки, успіхи та помилки [Електронний ресурс] / М. В. Міньковська, Ю. О. Виноградова – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?
5. Ощадливе виробництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
6. Посласька Людмила Іванівна. Облік доходів і витрат за центрами у будівництві : дис. ... канд. екон. наук.: 08.00.09 / Посласька Людмила Іванівна. – Тернопіль, 2015. – 250 с.
7. Цимбалюк Л. Г. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун // Вісн. Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 3 (15). – С. 88–95.

УДК 657

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Лисюк О. – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гордополова Н.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Для здійснення власної фінансово-господарської діяльності підприємство повинно мати в своєму розпорядженні активи. Активи поділяються на оборотні та необоротні. За П(С)БО оборотні активи

– це грошові засоби та їх еквіваленти, які не обмежені в використанні, а також інші активи призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними.

Малоцінні та швидкозношувані предмети – це частина матеріальних запасів, що протягом тривалого часу (але не більше одного року або одного операційного циклу, якщо цей цикл перевищує річний термін) використовуються в господарському обороті як засоби праці і вартість яких у масштабах окремо взятого підприємства є не настільки істотною, щоб визнати ці предмети необоротними активами.

Отже запасами, які можуть вважатись малоцінними та швидкозношуваними є:

- недорогі (у межах оборотів конкретного підприємства і зафіксованою межею в обліковій політиці підприємства) інструменти і приладдя;
- господарський інвентар;
- спеціальний одяг, спеціальне взуття, термін використання яких коротший за рік;
- столовий посуд, сервірувальне приладдя;
- інвентар для проведення спортивних та культурно-масових заходів.

Необхідними передумовами правильної організації обліку МШП є:

- раціональна організація складського господарства;
- розробка номенклатури МШП;
- розподіл МШП по строку використання;
- наявність інструкції про порядок обліку МШП в обліковій політиці підприємства;
- правильне групування (класифікація) МШП;
- розробка норм витрачання МШП.

Основними завданнями організації обліку МШП на підприємстві є:

- 1) контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням МШП та їх збереження за місцями зберігання і на всіх стадіях використання;
- 2) відповідність складських запасів МШП нормативам;
- 3) раціональна оцінка МШП;
- 4) контроль за витрачанням МШП та їх залишками за місцями зберігання;
- 5) контроль за правильністю використання МШП під час їх експлуатації в розрізі осіб, відповідальних за їх зберігання;
- 6) виявлення всіх витрат, пов'язаних з придбанням або виготовленням МШП та

визначення первісної вартості;

- 7) своєчасне оприбуткування та списання МШП, а також оформлення документів по їх руху;

- 8) відображення своєчасної та правдивої інформації в регістрах поточного обліку в системі бухгалтерських рахунків;

- 9) правильне обчислення та відображення в обліку сум зносу (амортизації).

Основні підходи які регламентують методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про МШП та розкриття їх у фінансовій звітності, представлені П(С)БО 9 «Запаси».

Для організації обліку МШП на підприємстві в наказі про облікову політику обов'язково необхідно передбачити ряд пунктів які визначають норми для правильного планування потреб підприємства в МШП, та дають можливість правильно організувати бухгалтерський облік та контроль за цими матеріальними цінностями.

Ефективний облік МШП неможливий без автоматизації обліку шляхом застосування інформаційних систем на базі комп'ютерної техніки.

Інформаційні системи автоматизованого обліку МШП повинні забезпечувати розв'язання таких задач: облік наявності МШП; облік надходження МШП; облік списання МШП.

Задача обліку наявності МШП включає такі під задачі: облік МШП за місцями зберігання та в експлуатації; облік МШП за видами номенклатури та партіями; облік нестач і надлишків МШП; облік внутрішнього переміщення МШП; облік переоцінки МШП.

Задача обліку надходження МШП включає такі під задачі: облік придбання МШП за грошові кошти та за бартерними угодами; облік безоплатного одержання МШП.

Задача обліку вибуття МШП включає такі під задачі: облік реалізації МШП за грошові кошти та за бартерними угодами; облік безоплатної передачі МШП.

Таким чином, належна організація обліку МШП забезпечує всебічне виконання задач обліку таких об'єктів, що суттєво удосконалює ведення обліку та підвищує його оперативність і достовірність.

Література

1. Головай Н.М. Гармонізація та стандартизація обліку в контексті міжнародної інтеграції / Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Випуск № 5 (31). – Тернопіль. 2012. - С. 309 – 312.
2. Головай Н.М., Гордополова Н.В, Гордополов В.Ю. Розвиток парадигми бухгалтерського обліку в сучасній економічній системі // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 3 (10), том 2 – 2015. – Харків: ХНАДУ, 2015 – С. 93-98.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ ТА ЇХ ПРОБЛЕМАТИКА В УКРАЇНІ

Лубенець І. – ст. 2-го курсу

Науковий керівник – викладач Дьома Н.С.

Державний університет фіскальної служби України

Поява в Україні ринкових відносин та приватної форми власності внесли певні зміни в систему фінансового контролю. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту, одним із центральних елементів яких є облік, аналіз та аудит фінансових результатів. Необхідність раціональної організації обліку, аналізу та аудиту фінансових результатів обумовлена їх важливістю економічної діяльності підприємства, без яких неможливе взагалі будь-яке господарювання.

Значний внесок у наукове та практичне дослідження проблем аудиторської діяльності зробили українські вчені та практики, зокрема: М. Т. Білуха, О. С. Бородкін, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, В. В. Головач, З. В. Гуцайлюк, Н. І. Дорош. Заслугує на увагу досвід аудиторської діяльності у розвинених країнах Європи та США, викладений у працях Р. Адамса, Е. А. Аренса, М. Беніса, М. Готліба, Р. Доджа, Д. Карлмайкла, Дж. Л. Лоббека, Р. Монтгомері, Дж. К. Робертсона.

Метою написання даної статті є дослідження сучасного стану, проблем та перспектив розвитку аудиту в Україні.

На сьогоднішній день існує ряд проблем аудиторської діяльності в Україні, таких як недостатня кількість методичних розробок з питань аудиту, нестача кваліфікованих кадрів, брак досвіду в аудиторській діяльності, методика формування ціни на аудиторські послуги, якість роботи аудиторських фірм, втрата довіри до сучасного аудитора, зростання конкуренції з боку міжнародних аудиторських фірм [1].

Однією з проблем яка відноситься до сфери обліку, аналізу і аудиту є питання впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Необхідність впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в практику бухгалтерського обліку підприємств України обумовлена переходом економіки країни на ринковий механізм господарювання. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є зовнішньоекономічним зобов'язанням України, яке наша держава взяла на себе згідно. Угоди про партнерство між Україною і ЄС та його державами-членами. В зв'язку з цим перехід національної системи бухгалтерського обліку та складання звітності за міжнародними стандартами є актуальною проблемою і стає вимогою часу, оскільки однією з важливих передумов успішного розвитку бізнесу є інформаційне взаєморозуміння в світовому співтоваристві[3].

Також заслуговує уваги розгляд питань о необхідності нових організаційних підходів у рішенні проблем обліку запасів, пов'язаних з переходом на стандарти, які в значній мірі схожі з міжнародними[2].

Виходячи з вимог економіки є необхідність подальшого дослідження та удосконалення класифікації запасів, їх оцінки та організації первинного обліку, яка повинна полягати в узагальненні економічної сутності виробничих запасів, прийомів первинного спостереження, вартісної зміни та потокового їх угруповання.

Також, приділяють значну увагу питанню проблем складання фінансової звітності підприємства. Звітність завжди посідала особливе місце в управлінні як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і держави в цілому, що зумовлено зведеним характером її даних. На основі звітності розкривається стан виробничо-фінансової діяльності юридичних осіб та пізнається складність суспільного життя[1].

Бухгалтерські служби, на які покладено складання фінансової звітності за міжнародними стандартами, мають певні проблеми при трансформації фінансової звітності, які виникають з таких обставин: – Неопрацьована методика трансформації. – Розбіжності у методиках розрахунків статей фінансової звітності. – Небажання незалежних аудиторів співпрацювати зі службами, відповідальними за трансформацію. – Недостатня кваліфікація виконавців [2].

Поряд з розглянутими вище питаннями існує проблема встановлення цін на аудиторські послуги, а саме в частині методики їх визначення. Єдиної системи розрахунку вартості аудиторських послуг в Україні не існує, тому аудитори часто використовують власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт, що призводить до зниження якості наданих послуг у деяких випадках.

Актуальним питанням є удосконалення обліку та контролю валютних операцій. Для прийняття стратегічних, тактичних і оперативних рішень в управлінні зовнішньоекономічними операціями підприємства необхідна своєчасна, повна та достовірна аналітична інформація, яка може бути забезпечена лише за умов належної організації бухгалтерського обліку. Проблема управління валютним курсом (ВК) є актуальною для багатьох суспільств, оскільки його кількісний рівень та динаміка впливає на всі економічні процеси в країні.

Потреба в якісній інформації зростає одночасно з розвитком інформаційного суспільства та перевалювання інформаційної складової успішного існування на ринку. У цих умовах особливого значення набуває внутрішній аудит, за допомогою якого теоретичні дослідження у сфері контролю спрямовуються не на фінансовий та господарський його аспект, а на управлінський. Відбувається перехід від пасивного контролю до його активної форми, з

метою прогнозування та обґрунтування організаційних і економічних рішень.

Потребує вирішення також проблема автоматизації аудиту. Розробка програмного забезпечення з аудиту сприятиме зменшенню завантаженості аудитора по документообігу, а також дасть змогу розробити сучасну клієнтську базу, яка у разі необхідності зможе видавати інформацію того чи

іншого клієнта[1].

Отже, бачимо, що Україна має порівняно невеликий досвід функціонування аудиторської діяльності, існує ціла низка проблемних питань, які потребують якнайшвидшого вирішення, проте разом з тим наша країна має і потужний потенціал та перспективи розвитку незалежного аудиту.

Література

1. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підр. / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП «Рута», 2006. – 512 с.
2. Гуцаленко Л.В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи вирішення / Л. В.гуцаленко, Н. В. Пришляк // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2011. - №20. – с. 97-101.
3. Фінансовий аналіз / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька]. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.

УДК 657. 221:658

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Лупол С. – ст. 5 курсу, гр. ОПДзвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Головай Н.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Ефективне функціонування будь-якого суб'єкта господарювання обумовлене необхідністю побудови якісної системи бухгалтерського обліку, що уможливило б формування на тривалу перспективу обґрунтованої облікової політики. Водночас, власники та менеджери не завжди отримують якісну інформацію щодо результатів та майбутніх перспектив діяльності підприємства. Все це є наслідком ряду змін у системі управління, що відбуваються під впливом інформаційних перетворень в постіндустріальному середовищі.

Проблеми формування облікової політики досліджувалися у працях Ф.Ф. Бутинця, Г.М. Давидова, П.С.Житнього, М.С. Пушкаря, В.В.Сопка, В.Г. Швеця, а також зарубіжних науковців І. Ансоффа, А.С. Бакаєва, Л.А. Бернстайна, М. Ф. Ван Бреди, В.Ф. Палія, М. Портера, Е. С. Хендріксена та інших.

Існує законодавче визначення облікової політики як сукупності принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для формування і надання користувачам фінансової звітності. Водночас в управлінських цілях облікову політику розглядають як вибір центрів відповідальності, системи ведення бухгалтерських проведень, що використовуються для опису господарських операцій підприємства, процедур узагальнення інформації, консолідації та розподілу результатів за центрами відповідальності.

Ключовим моментом під час організації бухгалтерського обліку виступає формування облікової політики підприємства як інструменту вибору найоптимальніших з альтернативних варіантів щодо відображення облікових об'єктів та надання інформації про них відповідно до запитів управлінського персоналу.

Методичний аспект облікової політики визначає порядок відображення в бухгалтерському обліку інформації про господарські процеси на основі використання альтернативних способів (приймів) та специфіки діяльності підприємства. Методичний аспект облікової політики характеризується як

найбільш специфічний. У ньому розкривають способи визнання та відображення об'єктів обліку суб'єкта господарювання в межах чинних законодавчих та нормативно-правових документів з метою формування фінансової звітності.

Технічний аспект облікової політики передбачає: 1) застосування Робочого плану рахунків, сформованого самим підприємством на основі типового чи скороченого Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; 2) застосування розроблених фахівцями підприємства форм первинних документів, по яких не передбачені типові форми. Так, зокрема, відповідно до чинного законодавства на вітчизняних підприємствах можуть бути розроблені додаткові форми первинних облікових документів.

На основі організаційного аспекту облікової політики визначається форма організації бухгалтерії на відповідному підприємстві з урахуванням специфіки його діяльності та організаційної структури. Зокрема, такою формою може бути: введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером; користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи; ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою; самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах [5].

Отже, організація бухгалтерського обліку повинна уможливити налагодження внутрішніх інформаційних зв'язків між різними рівнями управління підприємством як по вертикалі, так і по горизонталі. За таких умов, облікова політика

сучасних підприємств повинна віддзеркалювати цілісність бухгалтерського обліку і тому має всесторонньо охоплювати методичний, технічний і організаційний аспекти облікового процесу. Це

обумовило найбільше поширення в економічній літературі трьох самостійних аспектів облікової політики: методичного, технічного і організаційного.

Література

1. Лозова Т.І. Облікова політика: проблеми формування / Т.І. Лозова // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. Науковий збірник. [Текст] - Кривий Ріг: Вісник КЕІ КНЕУ. - 2009. - № 1 (17). - с. 59 - 70.
2. Положення стандарт бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87- www.kiev.rada.gov.ua.
3. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики : монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. - Тернополь: Карт-бланш, 2009. - 260 с.
4. Головай Н.М. Принципи і якісні характеристики фінансової звітності відповідно до міжнародних та вітчизняних стандартів обліку / Головай Н.М. // Учетные записки Крымского инженерно-педагогического университета. – Симферополь: НИЦ КИПУ, 2012.– Выпуск 33. Экономические науки. – С. 136–140.
5. Головай Н.М. Удосконалення облікової політики в умовах функціонування інтегрованої системи обліку / Головай Н.М. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Серія: Економічні науки. Випуск 30: У трьох частинах. – Частина II. – С. 242–245. (0,3 друк. арк.).
6. Головай Н.М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства / Головай Н.М., Пославська Л.І.// Інноваційна економіка. – 2012. –№10 (36). – С. 302–304. (0,3 друк. арк.).

УДК 004.3:657.6

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ АУДИТУ «AUDITXP»

Луценко А., Олексієнко А., – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнс-11

Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На сучасному етапі розвитку економіки керівник підприємства змушений приймати рішення в умовах невизначеності і ризику, що зобов'язує його постійно тримати під контролем усі аспекти фінансово-господарської діяльності. Така діяльність відображена у великій кількості документів, що містять різного роду інформацію і лише грамотно оброблена та систематизована. Вона є певною мірою гарантією ефективного управління. У бухгалтерській і аудиторській діяльності цей аспект є особливо важливим, що обумовлює широке застосування пакетів і програм для аудиту і бухгалтерського обліку, завдяки впровадженню яких підвищується оперативність обробки даних і достовірність ділової інформації, прийняття більш об'єктивних фінансових і управлінських рішень.

Значна увагу приділяється аналізу сучасного стану програмного забезпечення для автоматизації аудиту в Україні, зокрема в праці Волинця В.І. [1]. Проте, зміни в складі та підтримці програмного забезпечення в сфері автоматизації аудиту відбуваються постійно, а це в свою чергу обумовлює необхідність постійного аналізу можливостей сучасного програмного забезпечення автоматизації аудиту

Метою даної роботи є аналіз можливостей програми «AuditXP» як провідного програмного забезпечення для автоматизації аудиту в Україні, на підставі якого можна зробити обґрунтований висновок щодо доцільності використання даної програми підприємствами.

Програма «AuditXP» [2] – це комплекс програм для автоматизації аудиту та супутніх аудиту послуг, наприклад, таких як, фінансовий аналіз або трансформація звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності. AuditXP постійно використовують у своїй роботі понад 2 000 аудиторів в Росії, Україні, країнах СНД і ближнього зарубіжжя.

Особливості можливості програми «AuditXP»:

1. Методика аудиту та комплект робочих документів по МСА і ФСАД в одній програмі.
  2. Новий сучасний користувацький інтерфейс.
  3. Робота з усіма проектами (перевірками) в єдиній базі.
  4. Збільшена швидкість і підвищена продуктивність.
  5. Розширені можливості настройки методики аудиту. Наприклад, можливість додавання необмеженої кількості розділів аудиту в перевірку або власних аудиторських процедур (в тому числі і зовнішніх файлів). Створення необмеженої кількості шаблонів методик перевірки.
  6. Удосконалена робота через "повільний" Інтернет для комфортної віддаленої роботи аудиторів в єдиній мережі поза офісом.
- До вдосконалень програми «AuditXP» відносять:
1. Оригінальну методику проведення аудиту, що містить вбудовані алгоритми розрахунків, планування, формування і аналізу вибірки, вибору видів виявлених порушень і автоматичної побудови висновків по розділах аудиту та підсумкового висновку.
  2. Не вимагає самостійного налаштування й доробки методики перевірки.
  3. Має дружній інтерфейс і інтуїтивно зрозумілий алгоритм роботи, що дозволяє легко і швидко навчитися роботі в програмі.
  4. Містить повний комплект робочих документів аудитора по всіх ділянках аудиту (підготовчий, планування аудиту, проведення аудиту, заключний) – це більше 500 бланків, процедур, довідкових таблиць і звітів.
  5. Має вбудований алгоритм порівняння

даних бухгалтерської бази з даними бухгалтерської звітності особи, що підлягає аудиту.

6. Надає можливість автономної роботи аудиторам на переносних комп'ютерах (ноутбуках та інших) та подальшого вивантаження результатів аудиту за розділами (етапами) в один обраний комп'ютер без використання мережевої версії. При цьому число підприємств, які підлягають аудиту практично необмежено.

7. Містить вбудований редактор бланків, який дозволяє створювати нові й змінювати вже існуючі бланки аудиторських процедур або взагалі повністю змінити програму під внутрішні стандарти аудиту організації.

Ще однією особливістю програми є мережеве клієнтське місце, яке призначено для одночасної роботи двох і більше користувачів на одному сервері.

Ліцензія на мережеве клієнтське місце може бути видана на будь-який ключ захисту, на якому є хоча б одна діюча ліцензія на «AuditXP». При цьому дана ліцензія може бути використана також для роботи локальних робочих місць не в мережевому режимі. Єдиним обмеженням є наявність підключення до мережі (навіть через мережу Інтернет) локального комп'ютера, на якому встановлений ключ захисту з відповідною ліцензією.

Отже, згідно проведеного аналізу можна зробити висновок, що програма «AuditXP» має досить широкі функціональні можливості. Перевагою інформаційної системи «AuditXP» є те, що вона включає модуль створення власних методик аудиту, а в інших програмах для цього використовують окремі модулі.

Література

1. Волинець В.І. Сучасний стан програмного забезпечення для автоматизації аудиту / В.І. Волинець // Конкурентоспроможність національної економіки та освіти: пошук ефективних рішень: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Вінниця, 15 квітня 2015 р.: у 3-х т. – Тернопіль: Крок, 2015. – Т. 1. – С. 147-148.
2. Офіційний сайт розробника програмного забезпечення AuditXP // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.auditxp.ru.

УДК 004:658.14/17.012.2

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ АУДИТУ «КІТ.АУДИТ»

Марухно Г., Задача М., – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнс-11

Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На сьогоднішній час все більшої актуальності набуває впровадження та розвиток інформаційних технологій в різних сферах діяльності. Не є винятком і аудит. На сьогодні складно переоцінити значущість проблеми автоматизації в аудиті, оскільки вона охоплює весь комплекс складних прикладних проблем, пов'язаних із застосуванням інформаційних систем у контролі, аудиті та аналізі фінансової звітності підприємств, а також організації роботи аудиторських фірм у сучасних умовах.

Аналізу автоматизації аудиту присвячено праці відомих вітчизняних та іноземних вчених таких як Ф. Ф. Бутинець, В. І. Волинець, О. В. Гаденко, В. П. Завгородній, Е. Чамберс, К. Кловз, Г. В. Федорова, В. Ю. Лісіна, С. В. Івахненко та інших. Зокрема, сучасний стан програмного забезпечення для автоматизації аудиту в Україні розглянуто в праці [1]. Серед найкращих інформаційних систем аудиту для України в цій праці виділено інформаційну систему аудиту «КІТ.Аудит».

Метою даної роботи є аналіз можливостей інформаційної системи аудиту «КІТ.Аудит».

Програма «КІТ.Аудит» – це перша вітчизняна автоматизована інформаційна система (АІС) управління аудиторською діяльністю, яка відповідає українським та міжнародним стандартам як за змістом і структурою робочих документів, так і за змістом і складом всієї АІС, що структурує та скеровує порядок дій користувачів у відповідності до діючих в Україні стандартів [2].

«КІТ.Аудит» відповідає Міжнародним стандартам аудиту, Міжнародним стандартам

контролю якості, Закону України «Про аудиторську діяльність», Положенню щодо національної практики контролю якості «Організація аудиторськими фірмами й аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг» та іншим нормативно-правовим документам.

Аналіз характеристик комплексних інформаційних систем аудиту показує, що програма «КІТ.Аудит» забезпечує імпорту даних з бухгалтерських програм, автоматичне заповнення робочих документів, кількість яких понад 300, автоматичне формування аудиторських висновків, контроль якості аудиту та можливість створення власних методик аудиту. Але ця програма не з дешевих. Крім того, в програмі немає автоматичного формування аудиторської вибірки, тому аудитор в результаті вивчення звітності організації і бесід з персоналом виявляє абсолютну впевненість у тому, що звітність складена вірно на основі правильних і достовірних вихідних даних, і тільки тоді він може проводити вибірку перевірку первинних документів і реєстрів обліку.

Отже, використання інформаційної системи аудиту «КІТ.Аудит» привертає особливу увагу користувачів внаслідок зручного збереження робочих документів перевірки до централізованої бази та автоматичної синхронізації, яка спрощує роботу працівників. Вона може бути корисною не тільки для фірм, які роблять перші кроки в аудиторському бізнесі, а й для досвідчених аудиторських фірм з огляду на реалізацію можливості контролю якості проведення аудиторської перевірки.

Література

1. Волинець В.І. Сучасний стан програмного забезпечення для автоматизації аудиту / В.І. Волинець // Конкурентоспроможність національної економіки та освіти: пошук ефективних рішень: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Вінниця, 15 квітня 2015 р.: у 3-х т. – Тернопіль: Крок, 2015. – Т. 1. – С. 147-148.
2. Офіційний сайт розробника програмного забезпечення КІТ.Аудит // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kit-audit.com.ua.

УДК 657.12

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Миколок О. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Облікова політика підприємства є важливим інструментом, завдяки якому існує можливість оптимального поєднання державного регулювання і власної ініціативи підприємства в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку.

Облікова політика може розглядатися у двох аспектах. Перший аспект це облікова політика держави щодо підприємства. При цьому законодавчо регулюються і встановлюються нормативними актами такі складові, як принципи звітності, її форми, критерії визнання окремих видів активів, зобов'язань, доходів і витрат, зміст статей звітності та ін., тобто складові які можуть змінюватися тільки в результаті зміни тексту і змісту П (С) БО. Другий аспект – це саме «облікова політика підприємства». Фактично це розмежування має місце в різних П (С) БО, але «синтетичного» положення щодо облікової політики, яка б вносила ясність і чіткість у її структуру, немає [1].

Огляд наукової літератури свідчить про те, що українські вчені тлумачать поняття «облікова політика» ширше, ніж це має місце в МСФЗ та П(С)БО, які розглядають облікову політику тільки на рівні суб'єкта господарювання, тоді як новий підхід передбачає розуміння облікової політики в якості інструмента державного регулювання бухгалтерського обліку. У Міжнародному стандарті № 1 «Розкриття облікової політики» зазначається: «Керівництву слід вибирати і застосовувати облікову політику підприємства так, щоб фінансові звіти відповідали всім вимогам кожного відповідного Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку та Тлумаченню Постійного комітету з тлумачення». У цьому тексті суб'єктом облікової політики визначено керівництво підприємства, а об'єктом облікової політики виступає система бухгалтерського обліку підприємства

Формування облікової політики на підприємстві – доволі трудомісткий і відповідальний процес, оскільки підприємству доведеться працювати з нею не один рік, що вимагає від управлінського персоналу компетентного підходу до розробки та підтримки облікової політики. Уміло сформована, така політика сприяє ефективності управління господарською діяльністю підприємства, його перспективного розвитку, зручності й прозорості ведення бухгалтерського обліку. Вона поєднує

державне регулювання та власні судження суб'єктів ринкових відносин із питань організації й ведення обліку, активізує використання інформації бухгалтерського обліку для управління капіталом, що зобумовлює актуальність цього дослідження.

Пункт 5 статті 8 Закону «Про бухгалтерський облік» право встановлення облікової політики підприємства цілком і повністю полишає на розсуд суб'єкта господарювання. При цьому підприємство самостійно:

- обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та із урахуванням особливостей своєї діяльності й технології обробки облікових даних;

- розробляє систему і норми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю за господарськими операціями, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;

- затверджує правила документообігу й технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;

- може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, із подальшим включенням їх показників до фінансової звітності підприємства [2].

Необхідно також мати на увазі, що облікова політика є складовою частиною фінансової звітності підприємства та повинна відображатися у примітках до фінансових звітів. Вона дозволяє поєднати ведення бухгалтерських операцій та складання фінансової звітності. Без такого регламентуючого розпорядчого документа та його додержання бухгалтерський облік не відповідатиме принципу послідовності, а фінансова звітність не буде зрозуміла користувачам [3]. Деякі підприємства під час розроблення наказу намагаються внести до його змісту якнайбільше констант, тверджень, переліків або окремих пунктів із законодавчих актів, на кшталт: «забезпечити дотримання єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку», «забезпечити відповідність фінансової звітності положенням бухгалтерського обліку» – або наводять докладний перелік якісних

показників фінансової звітності тощо.

Отже, в умовах становлення в Україні ринкових методів господарювання важливе місце відводиться формуванню облікової політики підприємства, тому що від рівня її обґрунтованості та

адекватності реальним умовам функціонування підприємства залежить його фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку в конкретному ринковому середовищі [4].

Література

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит» / Т.В. Барановська. – Ж., 2004. – 283 с.
2. Вказівки щодо організації бухгалтерського обліку в Україні: Наказ Міністерства фінансів України від 07.05.93 р. № 25 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0052-93>
3. Сисоєва І. М. Особливості аудиту облікової політики підприємств / І. М. Сисоєва // Галицький економічний вісник. – 2007. – Вип. 4 (15). – С. 188–192.
4. Сисоєва І. М. Облікова політика як конституція підприємства щодо генерування інформаційних ресурсів / І. М. Сисоєва // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. Економічні науки. – 2008. – Вип. 4 (13). – Ч. 1. – С. 404–409.

УДК 657.37.003.2

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЗАПАСІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Покліцька С. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41

Науковий керівник – к.е.н., доцент Балазюк О.Ю.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» публічні акціонерні товариства та інші підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними, а всі інші підприємства самостійно визначають доцільність застосування міжнародних чи національних стандартів. Усі підприємства України незалежно від того, за міжнародними чи за національними нормами вони складають фінансову звітність, мають використовувати норми НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Запорукою прибуткової діяльності підприємства є постійний контроль за станом і рухом запасів у ринкових умовах. Для багатьох підприємств відображення запасів у фінансовій звітності є одним із важливих факторів для прийняття управлінських

рішень. Прагнення України до уніфікації звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, прийняття нової редакції національних стандартів бухгалтерського обліку зумовило зміни у структурі Балансу.

Дослідженням цього питання займається ряд науковців. Л. В. Бурдейна порівнює методологічні засади обліку виробничих запасів в Україні й зарубіжних країнах. Ю. В. Гончаров та І. В. Кравченко розглядають застосування методів оцінювання вибуття виробничих запасів у сучасних умовах та аналізують положення нормативно-правових актів щодо обліку запасів. В. І. Попович обґрунтовує необхідність переходу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, а також розкриває особливості визнання, оцінки та обліку запасів згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності, здійснює їх порівняльний аналіз із НП(С)БО.

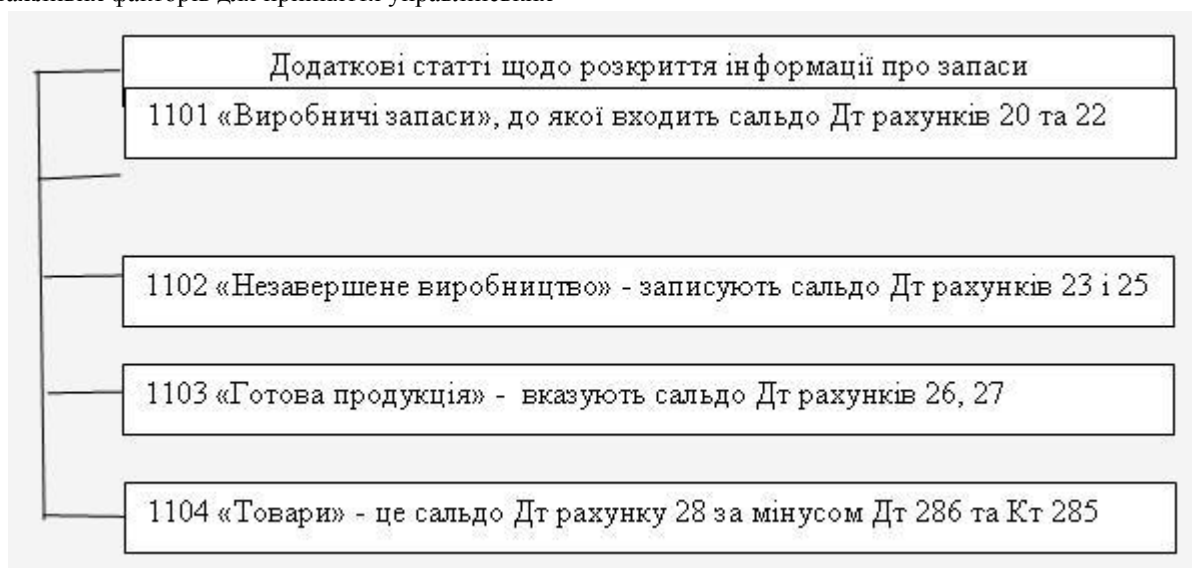

Рис. 1. Додаткові статті щодо розкриття інформації про запаси

Згідно з П(с)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.

Вартість запасів показують у річній фінансовій звітності. Так в Формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у II розділі Активу балансу «Оборотні активи» в статті під номером 1100, вказується загальна вартість активів, які визнаються запасами згідно П(с)БО 9 «Запаси».

Деякі підприємства вводять додаткові статті, які класифікують запаси. Відповідно до МСБО 2 «Запаси» ця класифікація наведена на рисунку 1.

Якщо підприємство наводить у Балансі додаткові рядки 1101-1104, то показник рядка 1100 повинен бути більшим або дорівнювати сумі рядків 1101, 1102, 1103, 1104. Показник цього рядка стосовно запасів включають у підсумок балансу.

П(с)БО 9 «Запаси» передбачено, що в Примітках до фінансової звітності підприємства розкривають інформацію про:

- методи оцінки запасів;

- балансову (облікову) вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп;
- балансову (облікову) вартість запасів, які відображені за чистою вартістю реалізації;
- балансову вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, у заставу;
- суму збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена оцінка запасів, що раніше були уцінені та є активами на дату балансу.

Отже, для підприємств України, що складають фінансову звітність за міжнародними стандартами, запропоновано: передбачити у розділі «Запаси» Приміток до фінансової звітності більш укрупнені показники: виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, сільськогосподарська продукція, товари та сформулювати поняття «виробничі запаси» як «активи, які утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством». Ведення обліку запасів таким чином дозволить упорядкувати надання інформації про види запасів у Примітках до фінансової звітності підприємств України та з урахуванням міжнародних вимог позбутися зайвої деталізації при відображенні інформації про виробничі запаси.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV (із змінами і доповненнями) [Електронне джерело] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронне джерело] // Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_021
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(с)БО) №9 «Запаси» від 20.10.1999 № 246 43 [Електронне джерело] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
4. Дубовая В. В., Шовкопляс О. О Відображення запасів у фінансовій звітності підприємств України за міжнародними стандартами Економіка і регіон № 4 (41) – 2013 – ПолтНТУ

УДК: 657.1

ЗАРОБІТНА ПЛАТА, ЯК ТОЧКА ПЕРЕТИНУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ, РОБОТОДАВЦЯ ТА НАЙМАНОВОГО ПРАЦІВНИКА

Романюк І.– ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Балазюк О.Ю.

Вінницький навчально-науковий інститут THEU

На сучасному етапі основним інструментом реалізації державної політики соціального захисту працюючих є методи задоволення матеріальних потреб, раціональна організація заробітної плати. Залежно від зміни соціальних умов змінюється і зміст заробітної плати. Заробітна плата, як економічна категорія відображає відносини між найманими працівниками і роботодавцями щодо розподілу новоствореної вартості. При цьому, якщо для найманих працівників вона є основним джерелом доходу, то для роботодавців – це елемент витрат на виробництво, що впливає на конкурентоспроможність продукції, доходи підприємства, прибутки підприємств.

Проблему заробітної плати в Україні досліджували та продовжують досліджувати багато науковців, а саме В.С. Василенко, О.С. Велжужська, А.О. Гордеюк, Ю.М. Іванченко, П.М. Матюшко, А.І. Радчук, Т.В. Сизикова, С.В. Цимбалюк та ін. У своїх

працях вони змістовно розглядають найважливіші проблеми оплати праці в умовах економіки, що склалися на сьогодні. При цьому найбільша увага приділяється вивченню основних чинників, що впливають на величину заробітної плати, та пошуку оптимального рівня заробітної плати.

Толуб'як В.С.: «Заробітна плата – це плата робітнику за виконану роботу, яка дає йому можливість забезпечувати себе та свою сім'ю необхідними засобами до життя, а також заощаджувати на майбутнє, в тому числі здійснювати страхування на пенсійне забезпечення» [4]. Згідно з Законом України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена в грошовому вираженні, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Інакше кажучи, заробітна плата – це ціна, що виплачується за використання праці [3].

Більшість науковців визначають заробітну

плату та оплату праці як тотожні. Наприклад, В. Лукашевич вважає, що ці поняття – рівноцінні, хоча між ними і є певна відмінність: видатки на заробітну плату здійснюються із фонду заробітної плати, а інші заохочувальні виплати проводяться за рахунок підприємства або «коштів спеціального призначення та цільових надходжень» [2]. Проте в зарубіжній літературі автори або не розділяють ці поняття, або вживають їх як рівноцінні. Отже, можна стверджувати, що термін «оплата праці» – ширший аніж «заробітна плата».

Але в сучасних умовах заробітна плата перестала виконувати свої історичні функції, а скоріше виконує такі як:

– збереження зайнятості ціною зниження заробітної плати;

– забезпечення соціальних гарантій;
 – стримування інфляції (шляхом несвоечасної виплати заробітної плати);
 – поширення нелегальної діяльності та вторинної зайнятості.

Отже, оплата праці є складною соціально-економічною категорією, до якої належать базова заробітна плата, бонуси, преміальні та інші виплати, залежні від результатів діяльності, тому для реалізації вищезгаданих функцій, необхідно дотримання таких принципів: підвищення реальної заробітної плати в міру зростання ефективності виробництва і праці; диференціація заробітної плати в залежності від трудового внеску працівника в діяльність підприємства.

Винятково важлива роль заробітної плати в функціонуванні економіки зумовлена тим, що вона має одночасно та рівноцінно виконувати ряд функцій[1]:

Відтворювальну	• заробітна плата виконує як основне джерело доходів населення.
Стимулюючу	• полягає у встановленні залежності рівня заробітної плати від кількості, якості і результатів праці.
Регулюючу	• встановлює залежність оплати праці від кваліфікації, ступеня складності, напруженості завдань.
Ресурсно-розміщувальну	• полягає в оптимізації розміщення трудових ресурсів по регіонах, галузях економіки, підприємствах (міграції).
Функція забезпечення матеріального стимулювання працівників	• обумовлена взаємозв'язком витрат праці на виробництво окремих видів продукції та її результатів.
Функція формування платоспроможного попиту населення	• ув'язування платоспроможності попиту і виробництва споживчих товарів.

Рис. 1. Функції заробітної плати

Судячи із згаданих функцій і принципів, заробітна плата відіграє одну з ключових ролей у рентабельності підприємства, добробуті працівників та економічному розвитку держави. Тому доцільним є ранжування встановлення оплати праці для працівників установ й організацій, результати діяльності яких неможливо виміряти (наприклад, галузь освіти і науки, охорони здоров'я й ін.) та підприємств, рентабельність, яких залежить від

продуктивності праці найманих працівників. Для останніх необхідно визначити такий розмір оплати праці, який складався б із базової ставки заробітної плати (її розмір має забезпечувати повне задоволення життєво необхідних потреб) та бонусної, яка прямо залежить від результатів діяльності працівника. У такому випадку заробітна плата виконуватиме сповна свої функції.

Література

1. Лепьохіна І. О. Теоретичні аспекти формування заробітної плати та її функції / І. О. Лепьохіна // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2(56).
2. Лукашевич, В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник / В. М. Лукашевич. – Львів: Новий світ – 2004 – 248с.
3. Про оплату праці: Закон України від 06.12.2016: станом на 01.01.2017 [Електронний ресурс] Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.
4. Толуб'як В. С. Заробітна плата та її вплив на формування фінансових ресурсів системи пенсійного забезпечення /В. С. Толуб'як//Теорія та практика державного управління. - 2010. - Вип. 2 – 249с.

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ «СОТА»

Романюк І., Сівак Р., – ст. 5 курсу, гр. ОПДвнм-11

Науковий керівник – к.т.н., доцент Волинець В.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Сучасний розвиток інформаційних технологій та комп'ютерної техніки зумовлюють їх впровадження та використання в усіх сферах виробництва. В сучасному світі інформаційних технологій неможливо уявити якісно організованого бухгалтерського обліку без використання інформаційних систем. Аналіз сучасного стану розвитку інформаційних систем є особливо актуальним питанням, адже успішне функціонування організації у значній мірі залежить від вдалого керівництва, яке базується на обґрунтуванні перспективних концепцій розвитку згідно з своєчасною, достовірною та повною інформацією, яку може поставляти відповідна інформаційна система.

Питання формування та подання звітності в електронному вигляді були розглянуті в працях таких авторів як Волинець В.І., Мельник Т., Мельник П.В., Новицький А.М., Долгий О.А., Ріппа С.П. Зокрема, в праці Волинця В.І. [1] розглядалися питання класифікації та вимог до спеціалізованого програмного забезпечення формування та подання звітності.

Метою даної роботи є аналіз можливостей програми формування та подання звітності «СОТА».

Веб-сервіс «СОТА» [2] – це електронна звітність та документообіг у вікні браузера на будь-якому пристрої. В програмі «СОТА» можна формувати та здавати електронні звіти у Державну фіскальну службу, Пенсійний фонд, Державну службу статистики та інші контролюючі органи, а також здійснювати обмін первинними документами. Мобільність сервісу та інтуїтивність інтерфейсу дозволяють проводити навіть складні операції у декілька кроків. Програма «СОТА» творена для підприємств на будь-якій системі оподаткування, але в першу чергу буде зручним для ФОП, юридичних осіб - платників єдиного податку, бюджетних установ, де обсяг звітності не такий великий, як у платників ПДВ. Реєстрація в особистому кабінеті програми «СОТА» дуже проста, достатньо ввести свій діючий номер та пароль, отримати підтвердження через смс. Після першого входу в кабінеті доступне тестове підприємство, тож навіть без електронного цифрового підпису (ЕЦП) можна освоїти функціонал сервісу. Веб-сервіс «СОТА» підтримує ЕЦП найбільших центрів сертифікації, тож проблеми з підтримкою сертифікатів електронних ключів не виникне. Також

дана програма має можливість подавати звіти ЄСВ у Пенсійний фонд безкоштовно. В програмі «СОТА» можна сформувати або імпортувати вже готовий звіт ЄСВ, перевірити його на наявність помилок відповідно до чинного законодавства, підписати ЕЦП та відправити до Пенсійного фонду. На підтвердження приходять квитанції.

Веб-сервіс «СОТА» має такі переваги:

- можливість відправки звітів з будь-якої точки світу при наявності доступу до Інтернету;
- підтримка сертифікатів ЕЦП різних акредитованих центрів сертифікації ключів (АЦСК);
- інтерфейс дозволяє сформувати і відправити звіт навіть людині, яка не має навичок ведення бухгалтерії (більшість операцій здійснюються автоматично при введенні необхідних даних);
- надійний захист даних і інформації користувачів;
- автоматичне оновлення звітних форм (більше 1300) відповідно до чинного законодавства;
- можливість імпорту звітів з інших систем, експорту та друку в форматі PDF.

Популярність і затребуваність програми «СОТА» підтверджує те, що в ній вже зареєструвалися понад 30 тисяч підприємців. Простота і надійність сервісу швидко зробили його одним з лідерів ринку в своїй сфері.

Але щоб користуватись даною програмою є деякі системні вимоги:

- операційна система: Windows 2003, Windows XP, Windows 7, Windows 8;
- Google Chrome;
- Internet Explorer не нижче 9 версії;
- Mozilla Firefox не нижче 18 версії;
- Opera не нижче 15 версії;
- Safari не нижче 5.1.7.

Отже, можна зробити висновок, що програма «СОТА» є досить поширеною та використовуваною, має ряд своїх переваг та пропонує зручний інтерфейс за найвигіднішими в сфері он лайн-звітності цінами. Також досить важливою перевагою є підтримка сертифікатів різних АЦСК. Програму «СОТА» можуть використовувати як юридичні, так і фізичні особи незалежно від виду оподаткування, а також відправити звіт може навіть людина, яка немає навичок бухгалтерії.

Література

1. Волинець В.І. Класифікація та вимоги до спеціалізованого програмного забезпечення формування та подання звітності [Електронний ресурс] / В.І. Волинець // Економіка та суспільство. – 2017. – № 8. – С. 844-849. – Режим доступу до журналу: <http://economyandsociety.in.ua>.
2. Офіційний сайт розробника програмного забезпечення СОТА // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sota-buh.com.ua>.

АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ОДЕРЖАННЯ ДОКАЗІВ В АУДИТІ

Сінкевич С. – ст. 4 курсу, гр.ОПвн-41

Науковий керівник – викладач Гриник О.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Для видачі обґрунтованих звітів аудитор повинен мати повну, достовірну і надійну інформацію – аудиторські докази. Доказом є факт, який підтверджує чи спростовує інший факт, що дають змогу досить впевнено сформулювати думку і скласти аудиторський висновок.

У процесі дослідження аудитор збирає і вивчає тільки ті свідчення про об'єкти перевірки, що можуть бути використані як аудиторські докази. Свідчення, не причетні до мети дослідження, вивченню й аналізу не підлягають. Аудиторські свідчення варто розуміти дещо ширше, ніж аудиторські докази. Не кожне свідчення про об'єкти перевірки може бути доказом, тому доцільніше використовувати термін "аудиторські докази".

Проблематику аудиторських доказів широко досліджували науковці, проте питання їх оцінювання і прийняття рішення, що зібрані аудиторські докази є достатніми і прийнятними, ще залишаються не достатньо розкритими в наукових працях [2].

Для одержання аудиторських доказів використовують ряд процедур. Їх перелік та порядок проведення не має однозначного вирішення в науці, а вивчення його передбачено в різних дисциплінах з аудиту, що ускладнює практику його здійснення.

Методичні прийоми проведення аудиту викладено в працях Ф.Ф. Бутинця, Л.В. Дікань, М.Д. Корінька, В. П. Пантелєєва, Б.Ф. Усача, В.О. Шевчука та ін. Науковці всебічно розкривають сутність методів і прийомів аудиту, процедур та техніки їх виконання, проте залишаються мало дослідженими питання вивчення та використання процедур для одержання аудиторських доказів.

Термін "аудиторські процедури" з'явився в Україні з впровадженням аудиту. У літературних джерелах неоднозначно розкривається його зміст. Автори наводять суперечливі за змістом визначення і розглядають аудиторські процедури як способи, прийоми, методи, перелік дій, процес, заходи, послідовність дій, технологію тощо.

Вчені України дають різні визначення поняття аудиторських процедур. Можна погодитися із твердженням Ф.Ф. Бутинця, Н.М. Малюги, Н.І. Петренка, які пишуть, що під процедурами аудиту, слід розуміти сукупність дій аудиторських фірм та аудиторів, операцій, етапів зі збору та обробки даних з метою отримання необхідної інформації для підтвердження достовірності фінансової звітності [1].

Аудитор одержує аудиторські докази шляхом застосування однієї або декількох із зазначених нижче процедур: перевірки, спостереження, опитування й підтвердження, підрахунку та

аналітичних процедур. Термін проведення таких процедур частково залежатиме від часу, протягом якого потрібні аудиторські докази не вичерпано [2].

Перевірка складається з вивчення бухгалтерських реєстрів, документів чи матеріальних активів. Перевірка бухгалтерських реєстрів і документів надає аудиторські докази різного рівня надійності, залежно від їх характеру, джерела отримання та ефективності засобів внутрішнього контролю підприємства.

Спостереження. Цей процес полягає в спостереженні процесу або процедури, що виконується іншими особами. Опитування полягає в пошуку інформації, яку можна отримати від обізнаних осіб підприємства або поза його межами. Опитування можуть варіювати від формальних письмових запитів, адресованих третім особам, до неформального усного опитування працівників підприємства. Підтвердження полягає в одержанні аудитором підтверджувальної інформації, яка міститься в бухгалтерських реєстрах. Підрахунок полягає у перевірці арифметичної точності первинних документів та реєстрів обліку або у самостійному проведенні підрахунків. Аналітичні процедури полягають в аналізі найважливіших показників і співвідношень, уключаючи підсумкове дослідження відхилень та взаємозв'язків, котрі суперечать іншій інформації, що стосується цієї справи, чи відхиляються від показників, які очікуються.

Аудиторські докази збирають для підтвердження логічної тези про достовірність даних фінансової звітності та обліку. Для отримання цих доказів можна використовувати різні прийоми аудиторського контролю. Отримані у процесі аудиту докази систематизуються і на їхній основі відповідно до затверджених розділів програми розробляються пропозиції, спрямовані на усунення виявлених відхилень. Аудитор установлює терміни і порядок внесення виправлень у дані бухгалтерського обліку і звітності. Переконавшись у виконанні його пропозицій, аудитор складає звіт про результати аудиторської перевірки і висновок про правильність ведення бухгалтерського обліку і вірогідності даних фінансової звітності [3].

Отже, ціль застосування аудиторських процедур полягає в наданні допомоги аудитору у формуванні його обґрунтованої компетентної думки. Перелік процедур, визначений у міжнародних стандартах аудиту, є достатнім для отримання аудиторських доказів. Аудитору потрібно лише визначити ті методи, прийоми і способи, за допомогою яких він виконає поставлені перед ним завдання.

Література

1. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підруч. / Ф. Ф. Бутинець. – 5-е вид., перероб. та доп. – Житомир : ПП «Рута», 2014. – 672 с.
2. Сук Л.К. Аудиторські процедури для одержання доказів [Електронний ресурс] / Л.К. Сук // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. – 2012. - № 1. – Режим доступу до журн. : <http://magazine.faaf.org.ua/auditorski-proceduri-dlya-oderzhannya-dokaziv.html>
3. Подолянчук О. А. Процедури одержання аудиторських доказів [Електронний ресурс] / О. А. Подолянчук // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2014. - № 1-2(2). – Режим доступу до журн. : http://soskin.info/userfiles/file/2014/1-2_2014/2/Podolianchuk.pdf

УДК 657.371.011.8:658.787

УДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ОБЛІКУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ У ПІДПРИЄМСТВІ

Тартачна Т. – ст. 4 курсу, гр. ОПвн-41

Науковий керівник – к.е.н., доцент Головай Н.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Одним із важливих питань в бухгалтерському обліку є проведення інвентаризації на підприємстві. Інвентаризація є ефективним методом контролю над збереженням усього майна підприємства чи будь-якої організації, дотримання фінансової дисципліни, правильністю відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку і також своєчасним виявленням і виправленням помилок та розбіжностей між фактичними даними одержаними у результаті діяльності. Інвентаризація (з англ. inventurisation) являю собою періодичну перевірку наявності цінностей, які перебувають на балансі об'єднання, підприємства, організації, установи, їх схоронності та правильності зберігання, зобов'язань та прав на одержання засобів [1].

Актуальність досліджуваної теми визначається сьогодні тим, що завдяки проведенню інвентаризації отримується інформація для достовірного визначення реальних витрат на виробництво продукції, виконання робіт та надання послуг. Лише результати проведеної інвентаризації дозволяють виявити помилки при здійсненні подвійного відображення господарських операцій, окремих фактів господарського життя на бухгалтерських рахунках. Інвентаризація забезпечує дотримання таких вимог до балансу та звітності, як правдивість і реальність.

Найбільш вагомий внесок в розвиток теорії інвентаризації за останні п'ятдесят років зробили: М.Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, І.Є. Глушков, В.П. Завгородній, Н. В. Кружельний, М.Ф. Леонтьєв, Н.Я. Остап'юк, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко, Н. В. Чебанова.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності передбачено проведення підприємствами незалежно від форм власності інвентаризації майна, коштів і фінансових зобов'язань. Тому однією з основних вимог, що висуваються до бухгалтерського обліку, є достовірність його показників.

Об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно із законодавством.

Порядок і строки проведення інвентаризації на підприємствах і в організаціях усіх форм власності регламентуються Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків, затвердженою наказом Міністерства України від 11.08.1994 р. № 69. Кількість інвентаризацій на рік, строки їх проведення, перелік майна і розрахунків, що підлягають інвентаризації під час кожної з них, визначаються керівником підприємства.

Етапи проведення інвентаризації: підготовчий - відбувається визначення об'єктів, кількості та строків проведення інвентаризації, крім випадків, коли вона є обов'язковою; технологічно-документальний - це безпосередня перевірка наявності та стану матеріальних активів, правильності їх визначення, формування інформаційної бази для перевірки облікових оцінок та визначення підстав для їх подальшого перегляду; порівняльно-аналітичний - здійснюється порівняння облікових даних про матеріальні активи з фактичними, встановленими під час перевірки. З метою виявлення результатів інвентаризації бухгалтерія складає порівняльні відомості; підсумковий - визначають кінцеві результати інвентаризації. Складається протокол інвентаризаційної комісії, який підписує керівник підприємства. Результати інвентаризації відображаються в бухгалтерському обліку підприємства [2].

Методика організації і проведення інвентаризації, що застосовується на практиці, є недосконалою, не формує цілісного уявлення про інвентаризацію, призводить до її проведення з багатьма порушеннями. Тому в методологічному аспекті інвентаризацію слід розглядати як процес, що складається із сукупності стадій, які об'єднують впорядковані в часі і просторі взаємопов'язані процедури, виконання яких є необхідним і достатнім для досягнення мети інвентаризації. Виділення в інвентаризаційному процесі таких стадій, як організаційна, підготовча, технологічна і результативна дозволяє представити інвентаризаційний процес у вигляді алгоритму, що суттєво спрощує роботу інвентаризаційної комісії. Налагодити проведення інвентаризації можна за рахунок застосування в господарській діяльності

автоматизованого обліку, графіку проведення інвентаризації з метою узагальнення та систематизації інформації, що знизить трудомісткість апарату управління, бухгалтерської служби, а також позитивно вплине на ефективне використання фінансових ресурсів і майно підприємства [3].

В сучасних ринкових умовах інвентаризація є одним з найважливіших методів бухгалтерського обліку і фінансово-господарського контролю. Тому добре сплановані цілі і засоби у сформованих

структурах за умови ефективної системи мотивування, можуть призводити до інтенсивності інвентаризації як засобу обліку і контролю. Створення правильно функціонуючого інформаційного зв'язку, який забезпечує всі процеси інвентаризації між запланованими цілями і досягнутими результатами, є тим важливішим завданням, чим більш складнішою є організація та технологія проведення інвентаризації.

Література

1. Осовська Г.В., Юшкевич О.О. Завадський Й.С. Економічний словник. – К.: Кондор, 2014. – 358 с.
2. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. – К.: Знання, 2014. – 471с.
3. Головай Н.М. Удосконалення облікової політики в умовах функціонування інтегрованої системи обліку / Головай Н.М. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Серія: Економічні науки. Випуск 30: У трьох частинах. – Частина II. – С. 242–245.

УДК 657.92:340.6

СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Ясинецька В. – ст. 3 курсу, гр.ОПвн-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сисоєва І.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Для сучасної трансформації вітчизняної економіки характерною рисою є зміна специфіки суб'єктів господарювання та загальним переформатуванням бізнес-процесів у ринковому середовищі. Так, з позиції ринкових взаємовідносин, системи управління діяльністю підприємств висувають принципово нові вимоги до обліку як інформаційного джерела для прийняття управлінських рішень [3].

З розвитком ринкових відносин все більшого значення набуває судово-бухгалтерська експертиза в практиці кримінального, цивільного та арбітражного процесу. Останнім часом, часто потрібне застосування судово-бухгалтерської експертизи у справах податкових спорів і спорів про виконання зобов'язань сторонами угод. Окрім того спори виникають не тільки в процесі здійснення діяльності підприємствами, алей пов'язані з їх створенням, управлінням ними та припиненням діяльності.

Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-практичних засад судово-бухгалтерської експертизи здійснили вітчизняні та зарубіжні вчені юридичного та економічного напрямів: М.Т. Білуха, М.І. Камлик, В.О. Шевчук, Г.А. Атанесян, А.М. Белов та інші.

З появою та розвитком в Україні інституту незалежних атестованих судових експертів ця форма встановлення істинності набирає дедалі більшого значення при вирішенні спорів як між самими суб'єктами господарювання, так і між суб'єктами господарювання та податковими органами, а тому, заслуговує на окреме місце та визнання поряд з такими формами економічного контролю як аудит, ревізія, перевірка та інспекція.

Окрім того, бухгалтерська експертиза може бути застосованою при розв'язанні господарських спорів, не звертаючись до формальної системи

судочинства поряд з такими формами, як арбітраж та медіація.

Під арбітражем прийнято розуміти процес, в ході якого сторони спору зустрічаються за присутності третьої сторони, яка дотримується нейтралітету і яка є спеціально підготовленим арбітром у спорі. Ця сторона вислуховує обидві сторони і, як результат, виносить рішення, яке для сторін може носити обов'язковий або необов'язковий характер (попередньо сторони домовляються про це в укладеному контракті). Фактично, арбітраж - це видозмінена судова система, наслідком недотримання рішення якої є вимога через державний суд. В процесі медіації сторони спору зустрічаються у присутності нейтральної третьої сторони - медіатора, завдання якого полягає у досягненні взаємної згоди по вирішенню спору. Не зважаючи на сприятливість процесу залагодження спорів, у вищезазначених способах акценти виставлені на досягненні задоволення сторін, а не на позиціях встановлення істинності щодо господарських явищ, операцій, процесів, які призвели до виникнення спору. Застосування саме бухгалтерської експертизи при вирішенні господарських спорів виставить пріоритет встановлення фактичного стану даних, що входять до предмету спору [1]. За результатами опитування українських підприємств про господарські спори було встановлено, що підприємства в Україні мали в середньому по три спори протягом року. Значна частина спорів стосувались конфліктів з клієнтами та постачальниками стосовно дотримання умов виконання договорів поставки готової продукції, товарів, виконання робіт та послуг, а також стосувались врегулювання фінансово-кредитних відносин, а отже напряму стосувались кола компетенції судових експертів-економістів [2].

За останні роки в Україні відбулося значне реформування законодавства і в створення забезпечення

чітких врегульованих правових відносин між суб'єктами господарювання. Водночас, в процесі досудового вирішення спорів суб'єкти господарської діяльності повинні мати можливість застосувати ефективний спосіб доведення істини в конкретному питанні – економічну (бухгалтерську) експертизу, що окрім встановлення фактичного стану речей стосовно суті спору, дасть можливість суттєво скоротити фінансові витрати на юридичний супровід. Окрім того, якщо господарський спір не буде залагоджений в процесі переговорів і буде розглядається судом, висновок економічної (бухгалтерської) експертизи буде взятий до уваги у якості одного з доказів.

Проте існують деякі недоліки, які потребують вдосконалення:

- розширення методологічної бази проведення економічної експертизи (експертних досліджень);
- доопрацювання та удосконалення

чинного законодавства як в частині загальних положень про застосування економічної експертизи в процесі досудового врегулювання господарських спорів, так і в частині правового регулювання здійснення бухгалтерської експертизи;

- розробки конкретних нормативно-інструктивних матеріалів та методичних рекомендацій з метою подолання проблем призначення, проведення та оформлення результатів економічних експертиз [3, с. 48].

Отже, судово-бухгалтерська експертиза – це відповідна процесуальна дія, яка виступає однією з форм реалізації функції контролю державою, відповідно до процесуального законодавства більшість питань економічного характеру, необхідність вирішення яких стоїть перед слідчими або судовими органами, вирішуються шляхом проведення судово-бухгалтерських експертиз.

Література

1. Гордієнко М.І. Судова бухгалтерія./ М. І. Гордієнко, І. М. Назаренко, А. І. Орехова, О. І. Радчук. Методичні вказівки./Суми, 2011 р. – 51 с.
2. Колісник О.П. Актуальні питання судово-бухгалтерської експертизи / Колісник О.П. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/soc_gum/znptdau/20
3. Сисоєва І.М. Відображення дебіторської заборгованості в обліковій політиці підприємств/ І.М. Сисоєва, В.В. Ясишена// Ефективна економіка. [Електронний ресурс]. – 2012. – № 10. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1470>

УДК 657.221 (100)

СВІТОВІ МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ясинецька В. – ст. 3 курсу, гр. ОПвн-31

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ясишена В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут ТНЕУ

Формування систем бухгалтерського обліку в різних країнах світу відбувається під впливом багатьох соціальних, економічних, правових та інших факторів. Навколишнє середовище суттєво впливає на систему бухгалтерського обліку, в різних країнах системи обліку різняться за організаційною побудовою, складом і кількістю об'єктів та суб'єктів, ступенем сумісності облікової інформації, можливістю задовольняти потреби різних груп користувачів. Відмінності принципів і правил бухгалтерського обліку у різних країнах впливають на інформацію фінансової звітності, викликають її розбіжності, що ставить під сумнів її надійність.

З урахуванням розвитку світової економіки постають нові питання, пов'язані з вивченням зарубіжного досвіду створення і функціонування систем бухгалтерського обліку, його використання при побудові системи обліку в Україні. Особливості формування моделей обліку у зарубіжних країнах та в Україні, їх класифікацію за різними ознаками досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Бенько, Ф. Бутинець, С. Голов, О. Губачова, М. Кужельний, С. Мельник, Д. Мітчел, Г. Мюллер, В. Палій, М. Ткач, В. Ткач, та інші.

Метою даної статті є розгляд світових моделей бухгалтерського обліку на сучасному етапі розвитку економіки.

На сьогоднішній день існує велика кількість

моделей бухгалтерського обліку, і ще продовжують з'являтися нові моделі. На думку американських вчених Г. Мюллера, Х. Гернона та Г. Міка, не існує і двох країн з ідентичними системами обліку. Саме розроблені ними моделі вважаються основними моделями в світі, а саме: британо-американська, південноамериканська, та континентальна. Для британо-американської моделі (Великобританія, Австралія, США, Канада, Індія, Нідерланди, Мексика) характерними є орієнтація обліку на інформаційні потреби інвесторів і кредиторів, наявність розвинутого ринку цінних паперів, високий рівень професійної бухгалтерської підготовки, наявність великої кількості транснаціональних корпорацій.

Для південноамериканської моделі (Аргентина, Бразилія, Перу, Уругвай, Еквадор) характерним є високий рівень інфляції, орієнтація обліку і звітності на вимоги державного планування, уніфікація принципів обліку (відсутня свобода вибору системи і порядку обліку). В обліку і звітності досить добре відображається інформація, необхідна для контролю за доходами населення та підприємств і дотриманням податкової політики.

Характерними рисами континентальної моделі (Австрія, Греція, Італія, Франція, Німеччина, Японія) є тісні зв'язки з банками, які є основним джерелом капіталу компаній, детальна юридична регламентація обліку і звітності, орієнтація обліку і

звітності на інтереси державного регулювання оподаткування і макроекономічного планування. Облікова практика спрямована не стільки на інформаційні потреби кредиторів, скільки на задоволення вимог державного керівництва [1].

Українські вчені М. Лучко та І. Бенько виділяють шість національних та міжнародних бухгалтерських систем залежно від географічного положення, організаційної побудови, принципів побудови плану рахунків та мети облікової системи: країн Східної Європи, країн Європейського Союзу, англосаксонську систему, французьку систему, систему країн Африканського Союзу та систему Організації Об'єднаних націй. Метою більшості облікових систем є відображення збільшення прибутку підприємств, за виключенням систем країн Східної Європи, де облік націлений на зниження собівартості.

Однією з «молодих» моделей бухгалтерського обліку є ісламська модель. Вона знаходиться під величезним впливом релігійних поглядів, має ряд особливостей. Наприклад, заборона отримання дивідендів як прибутку. Ринковим цінам віддається перевага при оцінці активів та зобов'язань компаній. Вважається, що така модель ще не досягла того рівня розвитку, який мають описані вище моделі.

Наступною моделлю, яка отримує все більший розвиток є інтернаціональна модель. Ця

модель виникла з потреби міжнародної узгодженості обліку, перш за все в інтересах транснаціональних корпорацій та іноземних учасників міжнародних валютних ринків. Проте, лише незначна кількість великих корпорацій може зараз стверджувати, що їхні річні фінансові звіти відповідають міжнародним стандартам [2].

Стосовно України, то наша система обліку має специфічні риси. Сьогодні державне регулювання, вплив податкового законодавства наближає систему обліку в Україні до континентальної моделі, хоча стверджувати цього не можна, оскільки в нас є спільні риси і з південноамериканською моделлю. Запровадження Міжнародних стандартів в Україні дасть змогу розширити експортні можливості завдяки залученню іноземних інвесторів, що приведе до зниження безробіття, росту економіки, та активного розвитку вітчизняних підприємств [3, с. 39]. Виходячи з цього, постає необхідність окреслення моделі, що характерна для країн постсоціалістичного простору, як наша Україна, риси якої не дозволяють віднести систему обліку до жодної з названих вище моделей. Отже, стрімкий розвиток економічних відносин і постійні зміни в економічному середовищі потребують перегляду і уточнення класифікацій систем обліку.

Література

1. Характеристика світових моделей бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://studopedia.su/>.
2. Класифікація систем та моделей бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://readbookz.com/>.
3. Ясишена В.В., Западнюк Ю.В. Адаптація вітчизняної звітності до міжнародних стандартів / В.В. Ясишена, Ю.В. Западнюк // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.). – Чернігів : Черніг. нац. тех-нол. ун-т, 2016. – С. 38 - 39.

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

УДК 347.77

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ

Кушнір С. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник – к.ю.н, доцент Скірський І.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

На сьогодні, вирішуючи проблему захисту інтелектуальної власності, при інтеграції нашої держави в Європейський Союз (надалі – ЄС) необхідно виділити дві форми процесу у межах першої форми – гармонізації права – відбувається зближення національних законодавств країн – членів ЄС у сфері правової охорони інтелектуальної власності. Така форма характерна для авторського права і суміжних прав. Гармонізація права в ЄС здійснюється за допомогою такого нормативно – правового акту, як директива. Директива має обов'язкову силу тільки для держави, якій вона адресована і лише щодо того результату, до досягнення якого вона спрямована. Її відміною рисою також є те, що форми і способи реалізації правових положень, закріплених у директиві, визначаються самою державою. Директиві, як правило, має кореспондувати акт національно законодавства, що імплементує її положення. У самій же директиві встановлюється певний строк для здійснення імплементатії [1, с. 68].

При другій формі – уніфікації права – відбувається введення єдиного інструмента правової охорони інтелектуальної власності, що діє на всій території ЄС і не замінює національних інструментів правової охорони. Така форма більшою мірою характерна для сфери індивідуалізації учасників цивільного обороту і виробленої ними продукції (робіт, послуг) права промислових зразків, правової охорони селекційних досягнень у сфері рослинництва. Уніфікація права в межах ЄС здійснюється за допомогою прийняття такого нормативно – правового акту, як регламент. Головні властивості регламенту – загальне застосування в державах учасниках, загально обов'язковість в повному обсязі пряму дію – зумовлюють значну ефективність його положень. Регламенти не потребують подальшої ратифікації державами – членами в імплементатії в національного законодавства і не можуть бути зміннені ніяким органом держави – члена [2, с. 79].

Одним із найважливіших векторів розвитку права інтелектуальної власності в ЄС є його інтернаціоналізація. Це, зокрема, виражається в усе більшому впливі норм універсальних угод, прийнятих при егідою міжнародних організацій на право інтелектуальної власності ЄС. Одним із прикладів цього приєднання Європейського Співтовариства 30

травня 2005 року в якості учасника міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин переглянутих в Женеві 19 березня 1991 року.

З іншого боку, спостерігається певна випередження розвитку правового регулювання інтелектуальної власності в ЄС у порівнянні з міжнародним універсальним та регіональними механізмами правової охорони інтелектуальної власності. Так, можна стверджувати, що механізм правової охорони правової власності в ЄС є зараз більш модернізованим, що включає сфери охорони, які зараз не в достатній мірі врегульовані на міжнародному універсальному рівні в межах Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Виникає питання про відставання механізмів світової організації інтелектуальної власності від регіональних (європейських) систем, що природно, вимагає свого рішення [3].

У зв'язку з формуванням Спільного європейського економічного простору між ЄС і Україною доцільно укладання спеціальної угоди, що охоплює питання правової охорони інтелектуальної власності. У вказаній угоді слід закріпити положення про важливість забезпечення належного рівня ефективної охорони і забезпечення реалізації права на об'єкти інтелектуальної власності, а також підтвердити значимість зобов'язань, що впливають з цілого ряду міжнародних універсальних угод про охорону інтелектуальної власності як для країн – членів ЄС, так і для України.

Крім того, доцільно закріпити зобов'язання України щодо вдосконалення механізмів охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності з метою забезпечення рівня правової охорони, аналогічної рівню, існуючого в ЄС. Розв'язання цього питання здійснюється за допомогою вдосконалення українського законодавства щодо правової охорони інтелектуальної власності, гармонізації та уніфікації українського законодавства до положень і регламентів ЄС в сфері інтелектуальної власності та приєднання України до цілого ряду міжнародних угод у цій сфері [4, с. 9].

Вирішення зазначених проблем певній мірі належить Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року.

Література

1. Капіца Ю.М. Напрями адаптації законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності до законодавства ЄС / Ю.М. Капіца // Право України. - 2005. - №1. - С. 66 - 70.
2. Капіца Ю.М. Питання співвідношення права інтелектуальної власності та права конкуренції у законодавстві ЄС та України / Ю.М. Капіца // Право України. - 2006. - №11. - С. 78 - 81.
3. Рекомендації щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sips.gov.ua>
4. Бошицький Ю.Л. Удосконалення національного законодавства в сфері інтелектуальної власності: проблеми та перспективи / Ю.Л. Бошицький // Законодавство України: проблеми та перспективи: Зб. наук.праць міжнар. наук.-прак. конф. - К.: Вид-во Європ.ун-ту,-2011. - С.7 - 11.
5. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 29. - Ст. 367.

УДК 347.455.045

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ДЕПОЗИТНОГО ДОГОВОРУ

Голота О. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗМВН-11

Науковий керівник – к.ю.н, доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Аналіз сучасної ситуації на ринку депозитних послуг України свідчить про масове порушення прав вкладників, що обумовлено, на нашу думку, ліквідацією значної кількості комерційних банків протягом останніх трьох років. При цьому, від проблем з поверненням депозитів і грошей з рахунків, банки плавно переходять до тимчасової адміністрації та ліквідації.

Основні проблеми, які потребують негайного розв'язання, та обумовлюють актуальність теми - це повернення депозитів вкладників понад гарантовану суму; повернення вкладів в іноземній валюті за умов різкої зміни курсу; недостатність власних фінансових ресурсів у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб; протиправне позбавлення права власності вкладників на депозитні кошти.

За цих умов розміщувати гроші на депозитах стає більш ризикованим, отже виникає нагальна потреба удосконалення чинної системи гарантування депозитів фізичних осіб та законодавства щодо захисту права власності вкладників комерційних банків.

Даний процес має свою законодавчу базу, яка останнім часом динамічно розвивається. Спробуємо проаналізувати тенденції розвитку законодавства України у сфері захисту прав вкладників на повернення свої вкладів та сформулювати відповідні висновки.

Легальна дефініція депозиту представлена у декількох нормативно-правових актах.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» вклад (депозит) - це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [1].

За п. 14.1.44. ст. 14 ПКУ депозит (вклад) - кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або

повернення зі впливом встановленого договором строку. Залучення депозитів може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів. Правила здійснення депозитних операцій встановлюються: для банківських депозитів - Національним банком України відповідно до законодавства; для депозитів (внесків) до інших фінансових установ - державним органом, визначеним законом [2].

В Положенні про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами вклад (депозит) - це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [3].

Не зважаючи на незначні відмінності у законодавчих дефініціях «депозиту», принциповим для нашого дослідження є те, що ці грошові кошти підлягають поверненню відповідно до умов договору та закону, в даному випадку договору банківського вкладу (депозитного договору).

За договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором (частина перша статті 1058 ЦК України) [4].

Окрім вищезазначених законів дані відносини регулюються низкою спеціальних нормативно-правових актів.

Оскільки вкладник за договором депозиту є споживачем фінансових послуг, а банк їх виконавцем та несе відповідальність за неналежне надання цих послуг, передбачену частиною п'ятою статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», а саме сплату пені у розмірі 3 % вартості послуги за кожний день прострочення.

Згідно із частиною третьою статті 549 ЦК України пенею є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання [4].

Пеня є особливим видом відповідальності за неналежне виконання зобов'язання, яка має на меті окрім відшкодування збитків після вчиненого порушення щодо виконання зобов'язання, додаткову стимулюючу функцію для добросовісного виконання зобов'язання.

Окрім того, до моменту вчинення порушення пеня відіграє забезпечувальну функцію, і навпаки, з моменту порушення – являє собою міру відповідальності.

Тобто, в разі неналежного виконання договору банківського вкладу (депозиту), а саме за безпідставністю його неповернення та/або затримки в поверненні, Банк повинен нараховувати та виплатити Клієнту проценти у розмірі, що звичайно сплачується банком за вкладом на вимогу, а Клієнт, для найефективнішого вирішення цієї справи, користуючись своїми процесуальними правами за допомогою суду та/або адвоката, повинен витребувати відповідні документи, які встановлюють розмір процентів за вкладом на вимогу у відповідній банківській установі.

Заслугує також на увагу правова позиція Верховного Суду України з цього питання. З уведенням у дію Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [5]. Попри встановлену цим законом мету – захист прав і законних інтересів вкладників банків, зміцнення довіри до банківської системи України, стимулювання залучення коштів у банківську систему

України – його практичне застосування до неплатоспроможних банків ставить вкладників банку у нерівні умови при відшкодуванні депозитних коштів і призводить до протиправного позбавлення права власності, що суперечить статті 41 Конституції України [6]. А тому з метою забезпечення конституційного порядку у сфері функціонування судової влади в Україні, необхідності дотримання принципів верховенства права, поваги до прав й основних свобод людини, враховуючи ухвалу Вищого адміністративного суду України, а також обговоривши положення Закону, Пленум Верховного Суду України постановив звернутися до Конституційного Суду з конституційним поданням щодо невідповідності Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» нормам Конституції України [7]. Конституційний суд України 12 листопада 2015 року відмовив у відкритті конституційного провадження у справі, таким чином, Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» продовжує діяти без змін.

Виходячи з вищевикладеного, можна об'єктивно констатувати неспроможність Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб реально захистити вкладників комерційних банків. Нестача фінансових ресурсів для покриття всіх гарантійних виплат фізичних осіб, призводить до подальшої зневіри населення до банків. При цьому, з метою посилення гарантій прав вкладників необхідним є внесення змін до законодавства щодо посилення контролю за діяльністю банків та ефективною реалізацією Національним банком України своє наглядової функції.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
3. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами : Постанова НБУ від 03.12.2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
5. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4452-17/conv>
6. Конституція України, прийнята Верховною Радою України від 28.06.1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Конституційне подання Верховного Суду України «Щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» положенням статті 6, частини першої статті 8, частини четвертої статті 13, статей 21, 22, частин першої, четвертої, п'ятої статті 41 Конституції України» від 08.08.2015 р. № 201-2157/0/8-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vl.ko.court.gov.ua/sud1010/186113>

УДК 346.6

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Бойко В. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник – к.і.н, доцент Очеретяний В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Місце та значення ринку цінних паперів, надзвичайно важливою, адже від ефективного однієї із найважливіших складових фінансового функціонування фондового ринку залежить ринку, в сучасному глобалізованому світі є стабільність як окремо взятої держави, так і світової

економіки в цілому. Біржовий ринок цінних паперів є ринком із найвищим рівнем організації торгівлі, функціонування якого спрямоване на формування максимально справедливого ціноутворення шляхом концентрації попиту та пропозиції на фінансові інструменти, які допущені до котирування на організаторах торгівлі.

Багаторічна перманентна криза в економіці, сертифікатна приватизація, вкрай низький рівень доходів переважної більшості населення ніяк не сприяли ні створенню повноцінного фондового ринку в цілому, ні розвитку біржової торгівлі цінними паперами і самих фондових бірж зокрема. І хоча фондові біржі активно брали участь у процесах грошового етапу приватизації, їм не вдалося організувати в собі стійкий і ліквідний біржовий ринок цінних паперів. З огляду на це, дослідження тенденцій розвитку законодавства про цінні папери є актуальним.

Для України розвиток ринку цінних паперів залишається доволі проблемним – через обмежене включення населення у відповідні процеси, суб'єктивізм перерозподілу прибутків та інші інституціоналізовані недоліки. Це змушує науковців шукати передумови такої ситуації.

Ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1] спонукало до активізації євроінтеграційних процесів, що, в свою чергу, не тільки прискорює подальшу еволюцію ринку цінних паперів в Україні, але і виконання зобов'язань України пройти складний період імплементації правових механізмів у багатьох сферах, в тому числі щодо функціонування фондового ринку. На сьогодні національний ринок цінних паперів характеризується низьким рівнем капіталізації, що спричинено відсутністю достатньої пропозиції інструментів з прийнятними для інвесторів характеристиками щодо дохідності, ризиковості, ліквідності та захищеності. Окрім того, на стабільність фондового ринку України вплинуло безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз, що розпочались у 2014 році і тривають донині, адже конфлікт на сході України разом із накопиченими у попередні роки макроекономічними дисбалансами зруйнували стабільність ринку цінних паперів.

На сучасному етапі Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) реалізує кроки, спрямовані на недопущення дестабілізації вітчизняного ринку цінних паперів та мінімізацію негативного впливу політичної ситуації на українську фондову систему. Проте теперішній його стан свідчить про наявність багатьох невіршених питань, які потребують вивчення та пошуку шляхів розв'язання.

З урахуванням особливостей становлення в Україні ринку цінних паперів, вважаємо, що формування правових методів його державного регулювання має здійснюватися на основі таких принципів:

а) принцип державного регулювання ринку цінних паперів щодо захисту прав учасників ринку цінних паперів на основі ліцензування і регулювання всіх видів професійної діяльності на цьому ринку;

б) принцип єдності нормативної правової бази, режиму і методів регулювання ринку на всій території України необхідно використовувати з урахуванням наявних на цей час особливостей окремих регіональних ринків;

в) принцип обмеженого державного втручання, але максимального саморегулювання треба використовувати з урахуванням того, що можливості саморегульованих організацій в Україні поки ще незначні. Такий підхід означає, що держава регулює діяльність суб'єктів ринку лише в тих випадках, коли це абсолютно необхідно, і делегує частину своїх нормотворчих і контрольних функцій професійним операторам ринку цінних паперів, що організовані в саморегульовані організації;

г) принцип рівних можливостей, що означає стимулювання державою конкуренції на ринку цінних паперів має підкріплюватися розкриттям державними органами інформації про таку підтримку;

д) принцип спадкоємності державної політики на ринку цінних паперів означає, що послідовність державної політики формування вітчизняної моделі ринку цінних паперів не повинна зводитися до абсолюту, оскільки це призводить до негнучкості такої політики при зміні загальноєкономічної ситуації [2, с. 28].

На підставі вищевикладеного, можна стверджувати, що регулювання ринку цінних паперів містить сфери діяльності, що традиційно є об'єктом державного адміністративного управління, а сама природа такого регулювання є комплексною, в якій домінуючою є організаційно-правова (адміністративна) компонента. Адміністративна складова механізму регулювання ринку цінних паперів не виключає також його господарсько-правових елементів.

Вважаємо за доцільне розглядати господарсько-правові форми державного регулювання ринку цінних паперів як реалізацію спеціально уповноваженими державними органами своїх організаційно-господарських повноважень, зокрема:

- прийняття нормативно-правових щодо регулювання діяльності суб'єктів фондового ринку;
- регулювання емісії та обігу цінних паперів, визначення правового статусу суб'єктів фондового учасників;
- видачі дозволів на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів та здійснення контролю за такою діяльністю;
- заборона та припинення на певний період (до одного року) професійної діяльності на фондовому ринку та притягнення до відповідальності в разі порушень законодавства;
- реєстрація емісії цінних паперів та оприлюднення відомостей про емісію цінних паперів;
- контроль за дотриманням емітентами порядку реєстрації емісії цінних паперів та інформації про їх емісію, умов їх обігу тощо;
- створення системи захисту прав інвесторів і контролю за дотриманням цих прав емітентами цінних паперів та особами, які здійснюють

професійну діяльність на фондовому ринку;

- контроль за достовірністю відомостей, що надаються емітентами та особами, що проваджують професійну діяльність на фондовому ринку;

- встановлення єдиних правил та вимог щодо здійснення операцій на фондовому ринку цінних паперів та контроль за їх дотриманням;

- контроль за ціноутворенням на фондовому ринку;

- контроль за діяльністю осіб, які обслуговують емісію та обіг цінних паперів тощо.

На нашу думку, для всіх перерахованих вище господарсько-правових форм державного регулювання ринку цінних паперів притаманним є, по-перше, організаційно-господарський характер, по-

друге, завдяки цим формам регламентована певна сфера господарських відносин на ринку цінних паперів, по-третє, всі вони є виразом реалізації певного засобу державного регулювання виду господарської діяльності на ринку цінних паперів.

Висвітлення проблеми визначення правової природи державного регулювання фондового ринку свідчить про комплексну правову природу методів такого впливу на економіку взагалі, та ринок цінних паперів, зокрема. Ці методи притаманні адміністративному, господарському, цивільному та фінансовому праву. В свою чергу, поєднання імперативних та диспозитивних методів, або їх застосування в чистому вигляді залежить від конкретної економіко-правової ситуації, мети, завдань, що стоять перед державою у певний період.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами (ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua>
2. Болдуєва О. Формування правових методів державного регулювання ринку цінних паперів в Україні / О. Болдуєва // Держава та регіони. – 2010. - № 3. – С. 23 – 28.

УДК 347.4

МІСЦЕ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ

Бойко В. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник – к.і.н, доцент Очеретяний В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

В сучасній цивілістиці категорія договору належить до тих правових феноменів, місце і значення яких у впорядкуванні суспільних відносин, незважаючи на багаточисельні дослідження, й досі залишаються недостатньо вивченими, а природа відносин дарування є складною і суперечливою та залишається дискусійним питанням науки цивільного права. Отже, важливість теоретичного вивчення договірної регулювання відносин дарування, зумовлена як недостатньою увагою до цього питання у правовій науці, так і необхідністю правозастосовної практики.

Дарування є складним та неоднозначним правовим інститутом. Особливо це стало проявлятися з часу набуття чинності Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], коли даний договір було сформульовано одночасно як реальний, так і консенсуальний, з передбаченням можливості його розірвання після повного виконання, виникнення певних обов'язків обдарованого, особливостей суб'єктного складу сторін тощо.

Незважаючи на сторічну наукову увагу до явища дару, воно залишалося малодослідженим: не лише у юридичній літературі, але і у вітчизняній та світовій філософській літературі існує брак фундаментальних, системних, а також історичних досліджень дарування і обміну. На думку філософів, ми стаємо багатими в такому суспільстві, де можемо дарувати. У суспільстві, принципом якого є обмін, існує надмір, інфляція обміну речей і дефіцит дарування людьми самих себе, дефіцит любові, довіри, розуміння, спілкування, дружби, допомоги, безкористя, щастя, творчості, натхнення, здоров'я. Бо

самих себе одне одному ми можемо не обміняти, а лише дарувати [2, с. 145].

Отже, принцип дарування дозволяє щось робити, створювати, виявляти навіть нічого не отримуючи взамін, а також щось здобувати, навіть нічого для цього не зробивши (благодать, дар, дарунок долі, бога, життя, а також особиста та суспільна допомога, ініціатива, благочинність) [2, с. 147]. Так, зокрема, у суспільстві обміну люди не прагнуть допомагати іншим, бо ризикують нічого не отримати взамін, і на допомогу не сподіваються, бо її можуть отримати лише ті, хто мають що за неї віддати, а у суспільстві дарування - прагнуть, бо можуть виявляти і приймати допомогу не лише за щось, а й просто так, даром, для чогось - у даному випадку, для здоров'я.

Загальні засади благодійної діяльності в Україні та правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечення сприятливих умов для утворення і діяльності благодійних організацій в Україні визначені спеціальним Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3]

Розглянемо детальніше причини віднесення дарування як до способу набуття майнових прав, так і до односторонніх угод.

Д.І. Мейер відносив категорію «майнове право» до числа об'єктів цивільних прав. Відповідно, дарування виступає як спосіб «відчуження права» (конструкція переходу не речі, а права на неї). Для дарування характерними є такі риси :

- дарувальник позбавляється якого-небудь майнового права при житті (дарування на випадок

смерті Д.І. Мейер вважав звичайним заповітом). Немає необхідності, щоб відчуження права з його набуттям були рівноцінними для контрагентів: «подароване» майнове право може бути «більш важливе» для особи обдарованої, ніж для дарувальника - потребується лише сам факт відчуження.

- обдарована особа набуває право, якого у неї перед цим не було - вона збагачується. Без набуття права, без розширення сфери майнових прав особи - немає й дарування. Дарування представляє собою без еквівалентне набуття права однією особою внаслідок його відчуження іншою [4, с. 82].

Основною причиною віднесення дарування до односторонніх угод слугувала сама наявність у римському праві інституту дарування на випадок смерті (одностороннє волевиявлення дарувальника).

Д.Д. Грімм зазначав: «Питання про місце вчення про дарування (donatio) в системі римського права до цієї пори вирішується по-різному. Одні вчені викладають це вчення в загальній частині, інші включають його у зобов'язальне право. Без сумніву одне, що вчення про дарування має досить загальне значення, що значна кількість різноманітних юридичних угод можуть слугувати засобом для надання однією особою безоплатної вигоди іншій, що дарування може бути здійснено не тільки у формі обіцянки подарунку, але й шляхом безпосередньої передачі подарунку однією особою іншій, що дарування зустрічається не тільки *inter vivos* (серед живих), а й *mortis causa* (з приводу смерті); у зв'язку з усім цим пропонується викласти основні начала дарування у зв'язку з загальним вченням про юридичні угоди» [5, с. 178].

Дарування Д.Д. Грімм розрізняв у широкому і вузькому розумінні. Даруванням в широкому розумінні він називав будь-яке надання особою безоплатної вигоди іншій, оскільки це здійснюється по добрій волі без будь-якого обов'язку, хоча б навіть це не призвело за собою зменшення майна дарувальника. Дарування ж у вузькому розумінні - таке добровільне надання безоплатної («безвозмездної») вигоди однією особою іншій, яке передбачає зменшення власного майна дарувальника [5, с. 190]. Різниця між широким та вузьким розумінням дарування полягає в тому, що в римському праві обмеження стосувались лише дарування у вузькому розумінні (обмеження свободи дарування між подружжям).

Прибічник договірної характеру дарування Г.Ф. Шершеневич вказував: «Дарування - це угода, що ґрунтується на взаємній згоді, а не на волі одного дарувальника. До прийняття пропонованого дарунка особою, яку одаровують, дарування немає сили. Тому дарування призначається договором» [92, с. 304]. Саме зустрічне позитивне волевиявлення обдарованого перетворює дарування в договір, що відрізняє його, наприклад, від заповіту, де не є потрібною згода одержувача при здійсненні цієї односторонньої угоди. Немає згоди обдарованого на

отримання дару, або немає бажання дарувальника на безкоштовну передачу речі, немає і договору дарування.

В сучасній цивілістичній літературі сформувався дві принципово відмінні концепції відповідно, до яких інститут дарування визнається:

а) договором;

б) окремою підставою набуття права власності.

Відповідно до першої концепції, прийняття дару (волевиявлення обдарованого, яке свідчить про згоду та бажання отримати дар) впливає з самої суті дарування. А якщо дарування не може бути без взаємної згоди сторін то це і є договір, бо згода двох або декількох осіб про набуття, зміну чи припинення прав визнається договором. Тобто, дарування визнавалось договором виходячи з такої універсальної ознаки договорів, як взаємна згода сторін щодо предмету та інших умов договору.

Як вже відзначалося, існує і друга - недоговірна концепція дарування. Аналіз цієї концепції дещо виходить за межі цього дослідження, однак, без нього неможливе цільне розуміння того значення, яке відіграє воля та волевиявлення сторін у відносинах дарування. Засади недоговірної концепції виявляються у римському праві, за яким дарування не визнавалось юридичною дією взагалі та було підставою для здійснення майново-правового акту будь-якого виду. Таким чином, дарування мало місце лише там, де подібний акт здійснювався [7, с. 199].

Не є важливим, які мотиви спонукають дарувальника до передачі дару, важливим є його свідоме ставлення до того факту, що за рахунок зменшення його майна, відбувається збільшення майна обдарованого за відсутності зустрічної компенсації. У такій ситуації, дарувальник, який не є зобов'язаним (адже примусити особу до відчуження своєї власності не може ніхто, окрім її самої та суду) передає дар, а обдарований, не маючи права вимоги дару, (адже немає попередньої домовленості про таке) приймає його [8, с. 255].

Можна зробити висновок, згідно з яким, недоговірна концепція дарування базується на визнанні тотожними таких явищ як договір та договірне зобов'язання: немає договірної зобов'язання - немає і договору як такого. Разом з тим, ці явища хоча і тісно пов'язані але не тотожні. Договір є підставою виникнення зобов'язання, про що можна казати виходячи із ч.2 ст.509 та п.1 ч.2 ст.11 ЦК України [1]. І тільки там де на базі договору, як юридичного факту, виникає договірне зобов'язання, говорять про договір-правовідношення, як про явище тотожне договірному зобов'язанню.

Отже, представлене вище коротке висвітлення основних позицій договірної і недоговірної концепцій дарування, дає підстави стверджувати, що дарування у будь-якому випадку є цивільним договором і саме домовленість сторін є тим чинником, що свідчить про обґрунтованість договірної концепції.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (редакція від 01 січня 2014 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Тимченко В.М. Значення обміну і дарування у соціально-інноваційних процесах і гуманітарному пізнанні / В. М. Тимченко // *Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження*. - 2013. - № 30. - С. 145 – 156
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Мейер Д.И. Русское гражданское право. В 2 ч. Испр. и доп 9-е изд.- 4.1. - М., 1997. - 641 с.
5. Гримм Д.Д. Лекции по догме римского права. - К., 1919. – 302 с.
6. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. - Т 2. – М : ПАРК, 1995. – 452 с.
7. Цивільне право України. Особлива частина / за ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.
8. Братель О. Г. Цивільне право України / О. Г. Братель, С. А. Пилипенко. – К. : Вид. О. С. Ліпкан, 2010. – 256 с.

УДК 346.6

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МИТНИХ ОРГАНІВ

Буяльський А. – ст. 1 курсу, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Адміністрування мита і митних зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Винятково за рахунок мита і митних зборів створюється більша частина грошових фондів, необхідних для функціонування держави. Розглянемо більш детально правовий статус митних органів при реалізації фіскальної функції.

Можемо констатувати, що категорія фінансово-правового статусу митних органів в науці майже не досліджена, а наявні роботи суперечливі, велика кількість питань у сфері фінансової діяльності митної служби залишається поза увагою та потребує ґрунтовного дослідження.

З урахуванням розвитку національної науки фінансового права та формування нового бачення через призму нових категорій і понять, зокрема через категорію публічності, у фаховій літературі обґрунтовується позиція щодо запровадження такої категорії, як «публічна фінансова діяльність», що об'єднуватиме в собі поширені загальноприйняті категорії «фінансова діяльність держави» та «фінансова діяльність органів місцевого самоврядування» [1, с. 56–58].

Ми підтримуємо цей підхід, оскільки таке об'єднання сприятиме уточненню предмета регулювання фінансового права, лаконічності, повноті й точності базового поняття фінансової діяльності, навколо якої будується все фінансове право як публічна галузь права.

Одним із суб'єктів публічної фінансової діяльності має бути відповідний орган державної влади. У митній сфері таким уповноваженим державою органом, що здійснює від її імені й під контролем держави дії владного характеру, є митні органи України.

Основними структурними елементами фінансово-правового статусу митних органів, що мають піддаватися дослідженню, безсумнівно виступають права та обов'язки митних органів стосовно їх фінансової діяльності. Вважаємо за потрібне конкретизувати: права та обов'язки у сфері реалізації ними фіскальної функції та функції

бюджетного планування.

Дослідження великої кількості наукової літератури дозволяє зробити висновок, що інститути фінансової діяльності та фіскальної функції митних органів, за допомогою яких розкривається сутність поняття «фінансово-правовий статус митних органів» є взаємозалежними, інколи навіть помилково ототожнюються.

Поширеною серед науковців є думка, що фіскальна функція митних органів вичерпується нарахуванням та стягненням митних податків та зборів, перерахуванням сум платежів до державного бюджету. Доцільним вбачається окреслити коло інших функціональних прав і обов'язків митних органів щодо реалізації фіскальної функції: контроль за визначенням митної вартості, за вексельною формою розрахунків, застосування тарифних преференцій, реалізація механізмів відшкодування сум податків, контроль за повним та своєчасним перерахуванням митних платежів до державного бюджету, добровільне або примусове стягнення податкових боргів в результаті здійснення контрольно-перевірочної діяльності.

Не слід також забувати і про правоохоронну складову фінансово-правового статусу митних органів, яка виявляється у можливості застосування митними органами до правопорушників майнових санкцій, що також формують бюджет держави, але не носять фіскального характеру.

Частково погодимося з думкою О.Ю. Бакаєвої про те, що окрім прав та обов'язків митних органів у сфері фінансової діяльності, структура фінансово-правового статусу митних органів ще характеризується наявністю наступних елементів: цілі, задачі, функції, форми та методи фінансової діяльності митних органів. Окрім того, О.Ю. Бакаєва виокремлює як специфічний елемент фінансово-правового статусу митних органів систему гарантій щодо їх фінансової діяльності [2, с. 96].

Підтримаємо думку Т. Проценка про те, що система гарантій як складових елементів фінансово-правового статусу митних органів висвітлюються у наступному. Завдання, що стоять перед митною

службою, повинні узгоджуватись із загальними завданнями держави в процесі її фінансової діяльності, оскільки фіскальні суб'єкти - митні органи - формують прибуткову частину бюджету держави [3, с. 5].

На нашу думку, специфіка публічної фінансової діяльності митних органів полягає в тому, що вони наділені повноваженнями в чотирьох сферах: митній, податковій, валютній та бюджетній.

Проаналізуємо більш детально кожен з цих сфер.

Бюджетно-правовий аспект діяльності митних органів не достатньо врегульований МК України [4]. Відповідно до п. 12 ст. 2 БК України бюджетна установа – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [5]. Згідно з п. 47 ст. 2, ст. 22 БК України, будучи бюджетною установою, набуває статусу розпорядника бюджетних коштів. На нашу думку, повноваження митного органу як учасника бюджетного процесу можна об'єднати у три групи:

1) щодо головного розпорядника бюджетних коштів (подання бюджетних запитів, що містять пропозиції та належне обґрунтування стосовно обсягу бюджетних коштів, необхідних для діяльності бюджетної установи на наступний бюджетний період);

2) щодо власних бюджетних коштів (розробка плану своєї діяльності відповідно до компетенції, встановленої нормативно-правовими актами, і коштів, що виділяються з бюджету для досягнення мети цієї діяльності);

3) щодо нижчих розпорядників бюджетних коштів та одержувачів, за їх наявності (головні розпорядники бюджетних коштів до початку нового бюджетного року визначають мережу розпорядників коштів нижчого рівня та одержувачів по територіях; затверджують кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня).

Крім цього, у бюджетних правовідносинах митні органи здійснюють і повноваження з

внутрішнього фінансового контролю за надходженням і витратами коштів державного бюджету.

Досліджуючи зміст фінансової діяльності митних органів, також слід звернути увагу на контрольну функцію митних органів у сфері валютних правовідносин.

Так, відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 544 МК України та ч. 5 ст. 13 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» одне із завдань митних органів – контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України [6].

На нашу думку, діяльність митних органів щодо контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України є сегментом їх фінансової діяльності, оскільки валютний контроль – це складова фінансового контролю.

У зв'язку із цим ще один напрямок діяльності митних органів у фінансовій сфері – забезпечення дотримання валютного законодавства в межах наданої їм компетенції. Зауважимо, що у МК України валютно-правовому аспекту діяльності митних органів не приділено достатньої уваги.

Заслуговує на увагу позиція Д. Заседателева, що фінансово-правовий статус митних органів базується на основному елементі - інституті митно-тарифного регулювання. На його думку, поруч з бюджетно-плановою та правоохоронною діяльністю, що є складовими фінансової діяльності митних органів, вигідно вирізняється саме фіскальна складова [7, с. 5].

Таким чином, на сьогоднішній день функції митних органів є одним із основних елементів в установленні їх правового статусу та загальному визначенні місця митної служби в системі органів виконавчої влади. Фіскальна функція залишається однією з основних для митних органів, хоча її наповнення змінене відповідно до реформ, які реалізує Україна, адже важливим видається подальше окреслення митниці як публічно-сервісного органу, а не фіскального.

Література

1. Фінансове право : підручник / М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2016. – 440 с.
2. Бакаева О.Ю. Содержание категории «финансово-правовой статус» (на примере таможенных органов) / О.Ю. Бакаева // Государство и право. - 2006. - № 1. - С. 95 - 99.
3. Проценко Т.О. Правове регулювання адміністрування податків і митних платежів: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Т.О. Проценко. – К., 2007. – 24 с.
4. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Бюджетний кодекс : Закон України від 08.07.2010 року (редакція від 04.12.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет КМУ від 19 лютого 1993 року (редакція від 27.09.2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Заседателев Д.В. Финансово-правовой статус таможенных органов Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Заседателев Данил Владимирович. – М., 2002. - 171 с.

КОЛІЗІЙНІСТЬ НОРМ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Кухар І. – ст. 1 курсу, гр. ПРзмвн-11

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Сьогодні, в умовах фінансової кризи, в Україні суб'єкти господарювання зустрічаються з труднощами в питаннях визначення, вибору та формування ефективної організаційної структури управління. Виникає об'єктивна необхідність в чіткій та узгодженій взаємодії як усього підприємства-господарюючого суб'єкта, так і окремих його складових частин. Найбільш гострою є необхідність розв'язання проблеми формування організаційно-правового механізму ефективного управління та пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності організаційних структур підприємств різних організаційно-правових форм, тому що ринкова економіка, особливо в часи кризи, вимагає повсякденної та результативної роботи господарських одиниць. У системі заходів по забезпеченню ефективної роботи суб'єктів господарювання, подолання кризи, переходу на альтернативні шляхи розвитку і господарювання важливе місце займає удосконалення організаційної структури управління. Так як одним із основних завдань господарського законодавства є координація діяльності суб'єктів господарювання, та визначення понять юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, їх ознаки є важливим для правової організації господарського життя суспільства в цілому і має мати місце в системі господарського права.

З прийняттям Господарського кодексу України (далі – ГК України) [1] та Цивільного кодексу України [2] (далі – ЦК України) було вирішено низку важливих проблем господарсько-правового забезпечення в окремих галузях народного господарства. Проте, все ж не було повністю усунено всіх прогалин, колізій, застарілих норм, що зумовлено складністю правового регулювання сфери господарювання, іншими об'єктивними чинниками, зокрема, динамізмом та різноманітністю господарських відносин. З одночасним прийняттям ЦК та ГК України виникають проблеми з приводу регулювання однорідних відносин, оскільки ці нормативно – правові акти мають ряд колізійних норм, в результаті цього виникають проблеми щодо застосування певного законодавства до однорідних правовідносин.

На думку А.В. Рабиновича, відносно визначення тотожності таких понять як «суб'єкт господарського права», «учасники господарських відносин», «суб'єкти господарювання», «суб'єкти підприємницької діяльності», оскільки із-за відсутності чіткого визначення вищезазначених понять виникають проблеми щодо застосування певного законодавства до однорідних правовідносин у сфері господарювання.

Поняття суб'єкта господарського права відсутнє в ГК України Натомість ГК та інші нормативно-правові акти оперують такими

юридичними категоріями як «учасники господарських відносин», «суб'єкти господарювання», «суб'єкти підприємницької діяльності» тощо.

Суб'єктами господарювання (в тому числі підприємцями) визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську (підприємницьку) діяльність. Загальні положення щодо осіб, які можуть займатися підприємницькою діяльністю, містяться у ГК та ЦК України.

Співвідношення поняття «суб'єкт підприємницької діяльності» із поняттям «суб'єкт господарської діяльності». Для характеристики цих осіб означені нормативні акти допускають паралельне існування декількох термінів: «суб'єкт підприємницької діяльності» (ст. 74, 130, 209 ГК України), «суб'єкт підприємництва» (ст. 3, 45, гл. 23 ГК України), а також «підприємець» (ст. 21, 46 ГК України) [1].

Натомість ЦК України відмовляється від єдиного узагальнюючого поняття і запроваджує термін «підприємець» стосовно фізичних осіб (ст. 35, гл. 5 ЦК України), а також «підприємницькі» стосовно юридичних осіб – товариств (ст. 83 ЦК України) [2].

Отже, розуміючи очевидну їх тотожність, враховуючи ст. 9 ЦК України про те, що окремим законом можуть бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання, можна вважати за необхідне використовувати термінологію, яку вживає ГК України, звертаючись, звичайно, і до ЦК України як до акту загального у частині, що не суперечить акту спеціальному, тобто ГК України.

Поняття «суб'єкт підприємницької діяльності» співвідноситься із поняттям «суб'єкт господарської діяльності» так само, як співвідносяться поняття «підприємницька діяльність» і «господарська діяльність», тобто як частка і ціле [3].

Тому, на нашу думку, під час характеристики суб'єктів підприємницької діяльності доцільно звертатися і до загальних ознак, притаманних суб'єктам господарської діяльності.

ГК України не містить чіткого визначення поняття «суб'єкт підприємницької діяльності», формулюючи його опосередковано через поняття «господарська діяльність» і «суб'єкт господарювання». Так, за змістом ч. 2 ст. 3 ГК України суб'єктами підприємництва вважаються особи, які займаються підприємницькою діяльністю для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку. Стаття 42 ГК України, визначаючи підприємництво як вид господарської діяльності, прирівнює суб'єктів господарювання, що здійснюють господарську діяльність з ознаками підприємницької, до підприємців. Тому, виходячи з цього, поняття

суб'єкта підприємницької діяльності слід розглядати крізь призму визначення поняття «суб'єкт господарської діяльності» з урахуванням специфіки, обумовленої зайняттям саме підприємницькою діяльністю.

За змістом ч. 1 ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання (підприємцями) визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську (підприємницьку) діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Відповідно до статті 2 ЦК України учасниками цивільних відносин визнаються фізичні та юридичні особи. Як бачимо, зазначена стаття Закону не враховує таку численну групу учасників цивільних відносин як фізичні особи – підприємці, які

в сукупності теж охоплюються поняттям «фізичні особи», але в силу свого статусу мають певні відмінності в правовому регулюванні відносин. При цьому, правовий статус фізичної особи є набагато ширший, ніж правовий статус фізичної особи – підприємця [3]. У зв'язку з цим постає питання: яке місце в сфері правовідносин займає фізична особа-підприємець і які норми законодавства до них слід застосовувати: норми, що регулюють відносини фізичних осіб, або норми, що регулюють відносини юридичних осіб.

Отже, з вищеведеного можна зробити висновок про те, що ЦК і ГК України регулюють одні й ті ж самі питання щодо визначення суб'єкта господарювання по-різному. Тому така розбіжність у визначенні понять або відсутність їх тлумачення у ЦК та ГК України на практиці обумовлює появу суперечливих висновків, які, безумовно, впливають на правозастосування.

Література

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
3. Рабінович А. В. Порівняльна характеристика цивільного та господарського кодексів щодо суб'єктів господарювання / А. В. Рабінович // Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія : Юридична. - 2015. - Вип. 1. - С. 121-130.

УДК 346.9

ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД ЯК СУБ'ЄКТ ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Ейсмонт С. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н. Тунік Ю.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Судове доказування, будучи важливою складовою правосуддя, відіграє велику роль в системі господарського процесуального права. Відповідно до Господарського процесуального кодексу України (далі - ГПК України), завданням даного судочинства є захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод та інтересів учасників господарських (підприємницьких та інших економічних) відносин шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду господарських справ.

Вчені-правознавці не дійшли єдиної думки щодо того, чи виступає господарський суд учасником процесу доказування. Вирішенню цього питання присвячені праці багатьох науковців, таких як: Л.М. Ніколенко, В.В. Ярков, М.Х. Треушніков, В.С.Щербина, М.О. Абрамов, Д.М. Притика, В.Д. Чернадчук та інші.

Л. Ніколенко вважає, що судове доказування в господарському процесі – це врегульована нормами господарсько-процесуального й матеріального права особлива форма пізнавальної діяльності, на підставі якої відбувається перехід від ймовірних суджень до знання, що забезпечує встановлення, перевірку та посвідчення фактів спірного правовідношення і прийняття законного й обґрунтованого судового акта [1].

На відміну від осіб, які беруть участь у справі, завдання суду є набагато складнішим. Він

має специфічні навички, використовує способи і методи для вирішення пізнавальних і практичних завдань у здійсненні правосуддя в господарських справах. Суд повинен дослідити й дати оцінку всім обставинам і доказам, зібраним і представленим особами, які беруть участь у справі, після чого формує висновки про фактичні обставини, права та обов'язки сторін. [1].

Так, загальна схема доказування викладена, зокрема: у ч. 1 ст. 33 ГПК України – кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень; у ч. 1 ст. 34 ГПК України – господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи; у ст. 43 ГПК України, у якій викладені положення щодо оцінки доказів господарським судом. Аналіз положень щодо обов'язку доказування і подання доказів (ст. 33 ГПК України), належності і допустимості доказів (ст. 34 ГПК України), звільнення від доказування (ст. 35 ГПК України), витребування доказів (ст. 38 ГПК України) дозволяють стверджувати, що доказування є самою діяльністю суду та інших учасників процесу, метою якої є встановлення, повне з'ясування всіх дійсних обставин справи, які конкретизуються залежно від предмета спору, суб'єктного складу сторін, а також тих правовідносин, що мають місце між сторонами в тій чи іншій справі.

Тобто суд безумовно є суб'єктом доказування

у господарському процесі. Правова природа обов'язків по доказуванню і правил їх розподілу пояснюється такими принципами господарського судочинства як змагальність та об'єктивна істина [2]. Відповідно принципу змагальності особи, які беруть участь у справі, зобов'язані визначити і довести предмет, підстави і розмір своїх вимог і заперечень.

Якщо розглядати повноваження господарського суду в процесі доказування у справі з точки зору їх впливу на діяльність позивача і відповідача по доказуванню, можна виділити дві групи повноважень:

1. Господарський суд бере участь у встановленні фактичних обставин справи і має можливість безпосередньо впливати на діяльність осіб, які беруть участь у доказуванні.

2. Повноваження суду, реалізація яких створює необхідні умови для здійснення особами, які беруть участь у справі, доказової діяльності за конкретною справою.

Для уточнення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, суддя має право витребувати від сторін, інших підприємств, установ, організацій додаткові докази, вирішує питання про виклик посадових та інших осіб для дачі пояснень по суті справи, призначає експертизу тощо.

Предмет доказування, факти, які належать

встановленню по справі, господарський суд визначає виходячи з вимог і заперечень сторін та керуючись нормою матеріального права, яка повинна бути застосована в даному випадку. Встановивши коло фактів, суд повинен визначати, які докази мають бути досліджені для виявлення наявності або відсутності цих фактів. Вирішуючи це, господарський суд має користуватися правилами належності й допустимості. Належність і допустимість – необхідні якісні характеристики судового доказу.

Таким чином, вище вказані повноваження господарського суду безпосередньо не зачіпають вольову діяльність осіб, які беруть участь у справі, з доказування, а лише створюють умови для більш повної реалізації ними процесуальних прав і обов'язків у доказуванні по справі [3].

Аналізуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що судове доказування у господарському процесі є складним, багатоаспектним, комплексним явищем. Оцінка доказів - це не проста процесуальна й інтелектуальна діяльність суду, підпорядкована закону логіки пізнання під впливом правових вимог.

Нажаль, до сьогодні участь господарського суду в процесі доказування справ, які він приймає до свого провадження, залишається спірним питанням, оскільки законодавство України не дає чіткої відповіді на нього.

Література

1. Ніколенко Л.М. Суб'єкти процесу доказування в господарських судах України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=715>
2. Козлов А.С. Актуальні проблеми доказування в господарському процесі / А.С. Козлов // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 2. – С.186-193.
3. Капуш Н. М. Актуальні проблеми доказування у господарському процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vuzlib.com.ua/articles/book/40953-Aktualn%D1%96_problemi_dokazuvannj/1.html

УДК 342.56.061.73 (477)

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ В ЧАСТИНІ ПРАВОСУДДЯ

Кензір Т. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.п.н., доцент Добіжа В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Поза сумнівом, Конституція України [1] є базою, фундаментом усього національного законодавства. Тому, обравши проєвропейський напрямок розвитку, перед Україною постало гостре питання приведення законодавства у відповідність із європейськими стандартами. Перш за все, це виражається в затвердженні змін до Основного закону в частині правосуддя, що дає шанс на проведення повномасштабної судової реформи в інтересах суспільства.

Питання щодо оновлення Конституції в частині правосуддя є відносно новим, проте воно неодноразово висвітлювалося та піддавалось аналізу і критиці з боку багатьох науковців, політиків, журналістів.

Головними цілями конституційних змін є незалежність судової гілки влади та деполітизація, підвищення професійних вимог до суддівського

корпусу, гарантування кожній людині належного доступу до правосуддя, забезпечення інституційної спроможності прокуратури та адвокатури, а також введення інших заходів, спрямованих на поліпшення системи правосуддя та приведення її у відповідність із європейськими стандартами.

Фундаментом для реформування сфери правосуддя є зміни до Конституції в частині правосуддя, зокрема, Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [2].

Основною метою запроваджених реформ має стати забезпечення політичної нейтральності та створення незалежного суду, здатного здійснювати неупереджене правосуддя. Конституційна реформа в частині правосуддя безпосередньо пов'язана із судовою реформою, що неможлива без кардинального оновлення суддівського корпусу.

Змінами передбачено, що суд утворюється,

реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя. Нововведення скасовують чотирирівневу судову систему. Водночас, місцеві та апеляційні суди залишаються, а найвищим органом у системі судоустрою стане Верховний Суд. До того ж зміниться структура самого Верховного Суду. Раніше він складався з чотирьох судових палат з різною спеціалізацією. Тепер же складників п'ять: чотири касаційні суди (адміністративний, господарський, кримінальний, цивільний) та Велика палата Верховного Суду [3].

Згідно із прийнятими змінами, оновились і вимоги щодо кандидатів на посаду судді. Так, на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший 30 та не старший 65 років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 5 років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою [1].

Також передбачено, що без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом. Новий закон дещо обмежив колишню суддівську недоторканність. В документі сказано, що служителя Феміди може бути затримано у двох випадках. Перший з них працює тоді, коли Вища рада правосуддя надала згоду на затримання судді у зв'язку з кримінальним чи адміністративним правопорушенням. Другий – коли затримання відбувається під час чи відразу після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину [5].

Конституційні зміни щодо судової реформи передбачають, зокрема, реформування Конституційного Суду України (надалі - КСУ), який покликаний забезпечувати верховенство Конституції в Україні. Так, зміни стосуються, зокрема, порядку відбору кандидатур на посаду судді КСУ; вимог до особи судді КСУ; окремо встановлено підстави для звільнення з посади судді КСУ, окремо – щодо припинення його повноважень.

Так, згідно зі змінами до Конституції України у частині правосуддя, Вищу раду юстиції (далі - ВРЮ) буде реорганізовано у Вищу раду правосуддя (далі - ВРП). По суті ВРП стане головним органом у питанні суддівської кар'єри, а також єдиним органом, що уповноважений вирішувати питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді. Позбавлення суддів політичного впливу – таким було головне гасло реформування системи правосуддя. Наразі у проекті кваліфікаційні вимоги до усіх членів ВРП включають політичну нейтральність [4].

Загалом, ВРП повинна стати тим органом судової влади, який буде важливим механізмом утвердження верховенства права, а також виконуватиме завдання по забезпеченню незалежності судової влади і сприяння ефективності та якості правосуддя. Внесення змін до Конституції в

частині правосуддя передбачає суттєве оновлення конституційного регулювання статусу прокуратури. У новій редакції Основного закону статус прокуратури регулюється однією статтею в розділі «Правосуддя».

Відтепер прокуратура в Україні здійснюватиме наступні повноваження:

1) підтримання публічного обвинувачення в суді;

2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;

3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [1].

Чи не найбільш спірним в межах конституційної реформи виявилось питання про своєрідну монополізацію права на правову допомогу, мова йде про нововведену норму Конституції щодо здійснення представництва іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення виключно адвокатом.

Безумовно, введення адвокатської монополії підвищить статус адвокатів порівняно з іншими юристами, що мають на даний час такі ж права (за деякими винятками) в судовому процесі, як і адвокати. Однак встановлення процесуальних привілеїв для адвокатів позбавить особу конституційного права вибору захисника своїх прав в суді, що суперечить статті 59 Конституції України та основним принципам міжнародного права [5].

Однак, варто пам'ятати, що запроваджена реформа забезпечить можливість надання якісного, оперативного та доступного представництва в судах. З прийняттям відповідних змін до Конституції, доступ до отримання професії буде значно спрощений, а так звана монополія адвокатів на представництво в судах буде втілюватися поетапно, про що свідчать перехідні положення проекту змін. Фактично такими змінами, держава гарантує, що допомога буде надана адвокатом, який матиме необхідний рівень професійної підготовки, буде пов'язаний правилами професійної етики, законодавчими вимогами доступу до професії та нести відповідальність за неналежне виконання ним свого професійного обов'язку, що сприятиме реалізації принципу верховенства права.

Провівши аналіз конституційної реформи в частині правосуддя, можна зробити висновок про те, що зміни до Конституції України є необхідними, насамперед, для утвердження незалежності судової влади, зокрема шляхом її деполітизації, для посилення відповідальності системи правосуддя перед суспільством, а також для запровадження належних конституційних засад кадрового оновлення суддівського корпусу. Українське суспільство вимагає якісних, глибинних та системних змін до Основного закону України, які мають сприяти досягненню високого рівня розвитку і зміцненню нашої держави як демократичної, соціальної та правової держави.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року (редакція від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.
3. Судова реформа. Яким буде нове правосуддя в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://espreso.tv/article/2016/06/02/sudova_reforma_pochatok.
4. Кривецький О. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2316:zakon-ukrajini-pro-vishchu-radu-pravosuddya-2&catid=71&Itemid=382
5. Рада змінила Конституцію [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/06/2/7110522>

УДК 347.64

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПАТРОНАТУ НАД ДИТИНОЮ: НОВАЦІ ЗАКОНОДАВСТВА

Ейсмонт С. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Усі діти є рівноправними учасниками суспільного життя. Вони мають право на батьківську любов, соціальний захист і щасливе дитинство. Саме в сім'ї формується особистість дитини. У Конвенції ООН про права дитини зазначено, що дитина, яка постійно або тимчасово позбавлена сімейного оточення, не повинна залишатися в такому оточенні і має право на захист і допомогу держави [1].

Протягом останніх років в Україні соціальне сирітство як суспільне явище має постійну тенденцію до зростання. У зв'язку зі складними економічними становищем, кількість українських сімей, які мають можливість усиновити або встановити опіку над дітьми-сиротами або дітьми, позбавленими батьківського піклування, скорочується, відповідно зростає кількість тих дітей, які потрапляють в установи соціального захисту. Відносно дітей, які залишились без піклування батьків, забезпечення права на виховання в сім'ї означає, що при виборі органами опіки і піклування форм виховання таких дітей перевага надається сімейним формам виховання, в тому числі договору про патронат.

Поняття патронату вперше з'явилося в Сімейному Кодексі України (далі – СК України), прийнятому Верховною Радою України 10 січня 2002 року [2]. Раніше в нормативних актах застосовувалися поняття «прийомна сім'я» та «дитячий будинок сімейного типу». Глава 20 СК України так і називається «Патронат над дітьми». Вона містить 5 статей (ст.ст. 252-256). Доцільно звернути увагу на те, що у СК України не міститься визначення патронату. Згідно з аналізом норм Кодексу, можна дійти висновку, що патронат над дітьми є однією із форм влаштування дитини-сироти або дитини, яка позбавлена батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої за плату [2].

Патронатом над дитиною називається тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин. Отже, умовою, при яких орган опіки та піклування може влаштувати дітей до сімей патронатних вихователів, є наявність складних життєвих обставин.

Метою патронатних вихователів є створення безпечного середовища для дитини; попередження потрапляння дитини до інтернатних закладів; задоволення базових потреб дитини в сімейних умовах; забезпечення прав дитини; виховання та розвиток дитини [3].

Уряд запровадив нову форму тимчасового догляду і виховання дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах. Запровадження патронату над дитиною, які перебувають у складних життєвих обставинах та порядок організації діяльності сім'ї патронатного вихователя є альтернативою влаштуванню дітей, які внаслідок певних обставин не можуть проживати зі своїми батьками або іншими законними представниками, до притулків, центрів соціально-психологічної реабілітації та інтернатних закладів. Крім того, на нашу думку, це сприятиме поступовому переходу від інституційних форм опіки над дітьми до альтернативних форм догляду і виховання дітей у сімейному середовищі.

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення патронату над дитиною» від 16 березня 2017 р. № 148, визначається: порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя; влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя; порядок оплати послуг патронатного вихователя та виплати соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя, типовий договір про патронат над дитиною [4].

В рамках експерименту із здійснення патронату над дитиною впродовж 2017-2018 років передбачається створення та забезпечення діяльності орієнтовно 378 сімей патронатних вихователів, що дозволить зменшити кількість дітей, які перебувають у притулках для дітей, центрах соціально-психологічної реабілітації, школах-інтернатах. У цей період видатки на оплату послуг патронатних вихователів та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя планується здійснювати за рахунок субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування,

грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» [5].

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що законодавство про захист прав та інтересів дитини продовжує розвиватися, адаптуючись до соціальних реалій. Забезпечення прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського

піклування, є найважливішою соціальною проблемою. Забезпечити їм майбутнє можливо тільки шляхом посилення державної підтримки сім'ї. Людство й досі не знайшло жодних форм догляду за дитиною, які змогли б замінити батьківську турботу та сімейне оточення. З огляду на це, діяльність держави має бути зорієнтована на створення таких правових форм утримання і виховання дітей, що здатні були б до певної міри замінити сім'ю.

Література

1. Конвенція про права дитини ООН : Міжнародний документ від 20.11.1989 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене / Харитонов С. О., Харитонova О. І., Білоусов Ю. В. та ін. За ред. С. О. Харитонova. - Х.: ТОВ “Одіссей”, 2008. - 659 с.
3. Черновалюк Ю. Ю. Патронат як форма сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування за законодавством України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua>
4. Деякі питання здійснення патронату над дитиною : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk>
5. Інформація про діяльність Мінсоцполітики щодо запровадження патронату над дитиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/12150.html>

УДК 347.632.1

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОСПОРИЮВАННЯ БАТЬКІВСТВА (МАТЕРИНСТВА) ЗА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Кензір Т., Керімова А. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

В сучасних реаліях життя досить часто виникають випадки, коли ставиться під сумнів походження дитини від конкретної особи. Відповідно до чинного сімейного законодавства України, права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому державним органом реєстрації актів цивільного стану в установленому порядку. Таким чином, сімейні правовідносини між батьками та дітьми виникають за умови наявності такого юридичного факту, як походження дитини від батьків, що засвідчене компетентним органом.

Проте в житті іноді виникають ситуації, коли через певні обставини, помилки, умисні дії батьками дитини (одним із них) записуються особи, від яких дитина фактично не походить, тобто в яких з дитиною відсутня кровна спорідненість. На такий випадок, законодавець закріпив у Сімейному кодексі України (далі – СК України) можливість оспорування батьківства та материнства.

Дослідженню даного питання була приділена значна увага. Серед наукових досліджень, які безпосередньо стосуються даної проблематики, варто виокремити праці М.В. Антокольської, Л.В. Красицької, Н.М. Кострової, С. Ю. Гаврилової, С.Я. Фурси, та ін. Проте, остаточно вирішеною проблему оспорування батьківства (материнства), як в теорії, так і на практиці, вважати не можна. Все ще залишається необхідність підвищення уваги до розглядуваного питання та проведення його дослідження з урахуванням останніх законодавчих змін.

Оспорування батьківства (материнства) - це невизнання особою реєстрації себе як батька (матери)

дитини. Особа, яка записана батьком дитини згідно з положеннями СК України, має право оспорити своє батьківство, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини (ч. 1 ст. 136 СК України) [1]. Особа, яка була записана батьком дитини на законних підставах, повинна довести відсутність кровного споріднення між собою й дитиною, батьком якої вона записана. Однак заперечення кровного споріднення не завжди є підставою для оспорування батьківства. У окремих випадках особа, яка записана батьком дитини, повинна також довести, що на момент вчинення запису про народження дитини вона не знала, що не є батьком дитини.

Провівши аналіз сімейного законодавства, слід відзначити, що шлюбно-сімейне законодавство, яке діяло до набрання чинності СК України, значно обмежувало можливість оспорування батьківства особою, яка записана батьком дитини, зокрема можливість спростування презумпції батьківства при народженні дитини у шлюбі. Ці обмеження полягали в тому, що, по-перше, оспорювати батьківство могла лише особа, яка записана батьком дитини. По-друге, оспорювання батьківства могло бути здійснене лише протягом одного року з того часу, коли особі стало або повинно було стати відомо про те, що вона записана батьком дитини [2].

СК України закріплює певні межі оспорування батьківства, але вони значно розширені. У ст. 136 СК України встановлено межі у часі щодо можливості оспорування батьківства. Так, оспорування батьківства можливе тільки з моменту народження дитини й до досягнення нею повноліття.

Оспорювання батьківства може бути здійснене протягом цього часу тільки, якщо дитина є живою. Смерть дитини, батьком якої записана особа, позбавляє її права оспорювати своє батьківство [3].

Не має права оспорювати батьківство особа, записана батьком дитини, якщо в момент реєстрації себе батьком дитини вона знала, що не є її батьком, а також особа, яка дала згоду на застосування допоміжних репродуктивних технологій відповідно до частини першої статті 123 СК України. Закріплення таких правових гарантій захисту прав дитини цілком логічне та обгрунтоване. Якщо чоловік добровільно визнав своє батьківство, знаючи про те, що він не є біологічним батьком, то його права не вважаються порушеними.

Оспорювання батьківства можливе також із боку наступних осіб:

- спадкоємців особи, яка записана батьком дитини (ст. 137 СК України);
- матері дитини щодо батьківства свого чоловіка (ст. 138 СК України).

У першому випадку оспорювання батьківства можливе у разі смерті особи, яка записана батьком дитини, до народження дитини. Спадкоємці мають право оспорювати батьківство цієї особи після її смерті за наявності однієї з таких обставин:

- подання цією особою ще за життя заяви до нотаріуса про невизнання свого батьківства;
- пред'явлення цією особою позову про виключення свого імені як батька з акта запису про народження дитини;
- ця особа не знала про те, що вона записана батьком дитини, з поважних причин [1].

Жінка, яка народила дитину у шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка. Відповідно до СК України, регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини. Норма статті 138 СК України узгоджується з цією вимогою. Так, захищаючи інтереси дитини, законодавець встановлює обов'язкову вимогу щодо пред'явлення позову в даному випадку. Таке оспорювання батьківства можливе лише за наявності заяви іншої особи про визнання свого батьківства щодо цієї дитини. До вимог жінки про оспорювання батьківства свого чоловіка застосовується також спеціальна позовна давність в один рік. Але перебіг позовної давності починається від дня реєстрації народження дитини, тобто від дня, коли чоловік був записаний як батько дитини [4].

Окрему увагу варто приділити питанню, що стосується спору про материнство. Зокрема,

законодавством передбачено дві ситуації оспорювання материнства, а саме: а) жінка, яка записана матір'ю дитини, може звернутися до суду із заявою про оспорювання свого материнства, тобто про невизнання себе матір'ю дитини; б) материнство жінки, яка записана матір'ю дитини, може оспорити та жінка, яка вважає себе матір'ю цієї дитини. У цьому разі в позові зазначаються одночасно дві вимоги:

- про невизнання материнства жінки, які записана матір'ю дитини;
- про визнання свого материнства.

У разі доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана матір'ю, та дитиною суд постановляє рішення про виключення відомостей про особу як матері дитини з актового запису про її народження. Підставою для задоволення позову є доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана матір'ю, та дитиною [3].

Не має права оспорювати материнство жінка, якій було імплантовано зародок, зачатий подружжям (сурогатна матір), а також жінка, яка є донором яйцеклітини для зародка, імплантованого в організм іншої жінки (ч. 2 і ч. 3 ст. 123 СК України).

До вимог жінки, яка записана матір'ю дитини та оспорує своє материнство, позовна давність не застосовується. Що ж стосується вимог жінки про визнання її матір'ю дитини, то до них застосовується спеціальна позовна давність в один рік. Початок перебігу позовної давності починається від дня, коли ця жінка дізналася або могла дізнатися, що вона є матір'ю дитини.

Важливо також відзначити, що не є перешкодою для оспорювання батьківства (материнства) особою, яка не визнає себе батьком (матір'ю), стягнення з неї аліментів на дитину. Така особа може звернутися до суду з позовом про виключення відомостей про неї як батька (матір) дитини, тому що підставою стягнення аліментів є саме факт такого запису. У разі, якщо позов буде задоволений, то буде скасована й підстава стягнення аліментів [5].

Підсумовуючи можна сказати, що презумпція шлюбного батьківства надає певні "юридичні пільги" як матері, так і батькові дитини: дружина не зобов'язана доводити батьківство чоловіка; чоловік має право вимагати реєстрації себе батьком дитини. Однак, вирішальними передусім мають бути інтереси дитини, а процес оспорювання батьківства(материнства) ні в якому разі не повинен травмувати чи певним чином порушувати дитячі права.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 року (редакція 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
2. Сімейне право України : підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.. - 2-е вид., перероб. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2009. - 288 с.
3. Сімейний кодекс України [Текст] : науково-практ. коментар / заг. ред. С. Я. Фурса ; Центр правових досліджень Фурси. - К. : Видавць Фурса С.Я. ; К. : КНТ, 2008. - 1247 с.
4. Галюк В. В. Курс цивільного та сімейного права : навч. посіб. для студ. ВНЗ/ В. В. Галюк, О. Х. Юлдашев. - К.: МАУП, 2005. – 521 с.
5. Ромовська З.В. Українське сімейне право - Бібліотека українських підручників 2010 – 2015/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/470-ukrainske-smeyne-pravo-romovska-3v.html>

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Дроганчук В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31
 Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Актуальність даного питання полягає у чіткому з'ясуванні кожною особою, як саме буде відбуватися реформування в країні, та які шляхи вдосконалення діяльності та побудови реального дієвого механізму захисту прав людини і громадянина чекає на орган центральної виконавчої влади України.

Захист прав та інтересів людини є одним із найважливіших завдань Української держави, адже ставлення до їхніх прав і свобод, повага до їхньої людської гідності найточніше відображають рівень гуманності й цивілізованості суспільства.

07 листопада 2015 року набрав чинності Закон України «Про Національну поліцію», яким визначено правове становище діяльності органів Національної поліції України.

Так, Законом визначено поняття Національна поліція – є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Крім того, законодавцем було встановлено правові основи організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції. [1]

Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидії злочинності;
- надання в межах, визначених законом,

послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Одним із найважливіших шляхів вирішення проблем вдосконалення системи управління ОВС України має стати належне фінансове і матеріально – технічне забезпечення органів правопорядку. У часи правління попередньої влади з поглибленням проблем фінансування, переважна частина міліції замість виконання покладених на неї обов'язків спрямувала свою діяльність на самозабезпечування й особисте збагачення керівників усіх рівнів шляхом протиправного позбавлення співгромадян власності, що їм належить. Окрім того, вкрай розвинутою була система внутрішньої корупції з системою «тарифів», що охоплювала практично усі сфери діяльності працівників ОВС – від надання відпустки або вихідного до отримання чергового звання, посади чи відомчої відзнаки.

На рівні МВС визнано неможливим виконання завдань у галузі правопорядку лише за рахунок персоналу та його технічного оснащення, без активної допомоги з боку населення. Тому тісна співпраця з населенням та місцевими громадами

передбачає створення сервісної моделі діяльності органів правопорядку, орієнтованої на вирішення проблем населення.

Мова має йтися не про поодинокі випадки залучення населення до співпраці з правоохоронними органами, а про створення іншої психологічної обстановки, іншої атмосфери навколо роботи поліції, коли населення не просто буде спостерігати, аналізувати та критикувати поліцію за її недоробки або невдачі, а навпаки, співпереживати, активно відкликатися на пропозиції поліції, застосовувати сучасні засоби охорони власності, брати участь у профілактичних програмах, у громадських організаціях тощо, відчувати свою приналежність до тієї загальної справи, яку здійснює поліція для блага держави і суспільства.

На підставі дослідження принципу верховенства права в діяльності органів Національної поліції України варто зробити наступні висновки: 1) Національна поліція України є публічним органом, створеним згідно із законом; 2) діяльність Національної поліції України завжди повинна про- водитися у відповідності з національним правом і міжнародними стандартами; 3) законодавство про Національну поліцію України повинно бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілим і точним, та, за необхідності, супроводжуватися чіткими підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступними для громадськості і зрозумілим; 4) на персонал поліції повинно поширюватися таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи поліції в демократичному суспільстві [2, С. 2-10; С.]

З метою підвищення ефективності виконання покладених завдань на органи Національної поліції, зниження ступеня ризику при прийнятті та реалізації конкретних управлінських рішень у межах посадових повноважень потрібні:

Досконала система правових актів, що визначали б їх завдання, обов'язки та права, регулювали взаємовідносини, які виникають між ними та громадянами.

Належна підготовка кожного співробітника, який бере участь у вирішенні завдань органів Національної поліції, а передусім керівного складу.

Активізувати роботу Національної поліції України та міжнародної спільноти у створенні дієвої моделі взаємодії поліції та суспільства (community policing), що повинна стати філософією правоохоронної діяльності, способом мислення про підвищення суспільної безпеки.

Підтримати наведені обґрунтовані позиції вчених щодо організації розшуку підозрюваних та обвинувачених як напрямку діяльності поліції, визнати його пріоритетність та самостійність і,

водночас, зауважити необхідність подальшої наукової розробки зазначеного питання в розрізі удосконалення правового регулювання, організаційного і тактичного забезпечення.

На сьогодні служба дільничних офіцерів поліції знаходиться у фазі реформування, тому є гостра потреба у прийнятті нових законодавчих актів, що відповідали б вимогами сучасності та статусу «нового типу офіцера», який повинен служити суспільству на засадах партнерства.

З огляду на досвід іноземних держав у галузі підготовки кадрів для органів внутрішніх справ України необхідно розробити нові форми співпраці з міжнародними організаціями, навчальними закладами, поліцейськими установами іноземних держав, відносно подальшого впровадження у діяльність Національної поліції досвіду їхньої роботи з урахуванням українського досвіду з боротьби тероризмом, який довів свою ефективність за два роки протидії терористичним угрупованням на сході України. Це дасть змогу відпрацювати вітчизняну систему силових, оперативно-розшукових заходів боротьби з тероризмом.

Із метою вдосконалення розділу IX «Соціальний захист поліцейських» чинного Закону, де знайшли відображення гарантії задоволення поліцейськими їхніх інтелектуальних, духовних, психологічних та інших потреб, що пов'язані з виконанням ними професійних обов'язків, є сенс запровадити соціальні послуги, що надаються їм державним коштом. Зокрема інститути: Психологічна служба поліції, Служба духівників поліції, Соціальна служба поліції, Консультативна служба, постійні освітні семінари та навчальні тренінги в межах курсів підвищення кваліфікації тощо.

Для підвищення рівня довіри населення до поліції, формування позитивного образу сучасного поліцейського, особливу увагу слід приділити постійному проведенню соціально-психологічного моніторингу, різного роду соціологічних досліджень, які виявляли б невирішені проблеми та пропонували б нові напрями роботи щодо удосконалення професіоналізму та професійної етики сучасних поліцейських. Це може стати новим напрямком у розвитку співпраці освітян і сучасної, оновленої поліції. [3, С. 34-38]

Література

1. Закон України "Про Національну поліцію": Електронний ресурс: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Головне територіальне управління юстиції у дніпропетровській області // Методичний посібник на тему: «Деякі аспекти функціонування національної поліції в Україні»: Електронний ресурс: www.obljust.gov.ua/
3. Національна поліція України: проблеми становлення та перспективи розвитку : зб. матеріалів наук.- практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2015. – 192 с.

УДК 34.343

ПОДАТКОВА ПОЛІЦІЯ: ЗА ЧИ ПРОТИ

Мовчанюк Д., Перин Ю. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Як правоохоронний інститут податкова міліція чинить стабілізуючий вплив на суспільство і виконує роль одного із механізмів контролю та саморегуляції. Як організаційна структура податкова міліція має власні ознаки мети, ієрархії та управління. Якщо спробувати віднести податкову міліцію до певного типу соціальних інститутів, то потрібно брати до уваги, що державна служба, частиною якої є служба в органах податкової міліції, належить до інститутів, що задовольняють суспільну потребу в організації ефективного державного управління, до функцій якої входить підтримання соціальної стабільності. Як правоохоронний орган податкова міліція бере участь у реалізації контролю, який становить особливий механізм забезпечення податкового порядку, що є запорукою функціонування економічної системи держави в цілому. Податкова міліція виконує функцію контролю за поведінкою людей, забезпечуючи податкову дисципліну, безпеку держави і самих громадян. Вона реалізує цю функцію, спираючись на застосування, насамперед, правових санкцій, однак може використовувати й санкції неправового характеру, що базуються на переконанні. На сьогодні її зусилля спрямовані й на вирішення конфліктів між

формальними нормами, що встановлені в державі, й тими неформальними нормами, якими часто керуються люди на практиці. [1]

Через внесені наприкінці грудня 2017 року поправки до Податкового кодексу податкова міліція вже з 1 січня 2017 року втратила свої повноваження. Причому це стало несподіванкою як для бізнесу, так і для фіскальних органів і уряду. Тож Фінансова поліція може з'явитися в Україні значно раніше 2018 року. Депутати, голосуючи за законопроект №5368 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні", випустили з уваги, що разом з іншими змінами вони підтримали виключення з ПКУ розділу XVIII-2, який регламентував діяльність податкової міліції.

У Міністерстві фінансів пояснюють, що це сталося в результаті "технічної невідповідності". У підсумку, замість відстрочки ліквідації податкової міліції до моменту створення фінансової поліції силовий блок Державної фіскальної служби повністю знищили.

Думки про законність існування податкової міліції після 1 січня розходяться. Представники Палати податкових консультантів посилаються на

статтю 19 Конституції України, згідно з якою органи державної влади та їх посадові особи повинні діяти виключно в межах і відповідно до законів України. І наполягають на тому, що зараз податкова міліція — поза правовим полем, і ніяких повноважень на даний момент у неї немає.

Зважаючи на потребу в часі на ліквідацію цього органу, його, звичайно, можуть фінансувати. Але самостійно здійснювати оперативні та інші слідчі дії податкові міліціонери не мають права. При цьому всі кримінальні справи, порушені співробітниками податкової міліції, повинні бути припинені.

Але у Державної фіскальної служби інша точка зору. Податкова міліція продовжує працювати. А її законність підтверджена листом парламентського Комітету з питань податкової та митної політики №04-27 / 10-1226 від 12 січня 2017 року.

У ньому міститься відсилання на розділ II "Прикінцевих та перехідних положень" закону №1797, де сказано, що зміни набувають чинності з моменту, коли вступить в силу закон, що визначає правові основи організації та діяльності центрального органу виконавчої влади із забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних злочинів, об'єктом яких є фінансові інтереси держави і/або місцевого самоврядування.

Іншими словами, ДФС наполягає на тому, що поки не буде прийнято закон, що регламентує діяльність фінансової поліції, податкові міліціонери продовжують виконувати свої обов'язки і функції.

Експерти вважають, що, незважаючи на гостру дискусію і резонанс, податкова міліція продовжить свою діяльність.

Поки фінансова поліція залишається тільки на папері, податкова міліція "успішно" продовжує функціонувати. І дуже мала ймовірність того, що допущена "технічна неточність" дозволить істотно змінити вектор захисту прав платників податків у взаємовідносинах з фіскальною службою"

При створенні податкової міліції така структура цілком відповідала наявним завданням, оскільки кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків наступала вже з 1700 грн, а особливо великим розміром вважалося ухилення на

суму 17 000 грн. Тобто, під "кримінал" могла потрапити діяльність понад 60% суб'єктів господарювання. Однак у подальшому законодавець радикально підвищив поріг відповідальності, і сьогодні більшість суб'єктів підприємницької діяльності не має навіть відповідних оборотів грошових коштів, щоб ухилитися від сплати податків на настільки значні суми.

Але навіть в тому випадку, якщо ДФС погодиться відкликати податкових міліціонерів, всі допущені платниками податків правопорушення будуть розслідуватися фінполіцією. Але треба брати до уваги, що фінполіція буде позбавлена можливості втручатися в роботу бізнесу, і її діяльність буде ґрунтуватися на аналітичному підході. Але знаючи, з якою легкістю контролюючі органи в Україні порушують будь-які регламенти та приписи, немає ніяких гарантій, що фінансова поліція в результаті не стане копією податкової міліції. Нехай і трохи покращеною. [2]

Як свідчить практика діяльності ДПС, інтегрування податкової міліції у ДПС, її модернізація і пристосування до сучасних умов оподаткування, є обґрунтованим і вірним рішенням на сучасному етапі розбудови України.

У Державній податковій службі України створено належні умови для успішного функціонування податкової міліції, удосконалення організації і постійного підвищення ефективності її діяльності, професійної майстерності її працівників, завдяки чому вона вносить значний вклад у справу боротьби зі злочинністю у сфері економіки, відшкодування нанесених правопорушеннями збитків та забезпечення надходжень до Державного бюджету держави. [3, С. 34].

На жаль, окремі фахівці-правники та вчені вносять пропозиції про виведення податкової міліції зі складу державної податкової служби України. Переконані в тому, що це призведе до руйнування вже сталої системи боротьби зі злочинністю у сфері оподаткування, що неминуче спричинить значне погіршення результатів роботи податкової міліції та зменшення надходжень до Державного бюджету України.

Література:

1. Закон України "Про державну податкову службу в Україні" // <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Чим загрожує ліквідація податкової міліції ?// Конкурент: ділове електронне видання Волині: електронний ресурс: <https://konkurent.in.ua/news/ukrayina/11352/cim-zagrozhuje-likvidaciya-podatkovoyi-miliciji.html/>
3. Державні фінанси: Теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі. – К.: Основи, 1998- 89с/

УДК 346.9

ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН

Лисюк Н. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Питання випуску, обігу цінних паперів, надання посередницьких послуг при здійсненні операцій з цінними паперами у сфері господарювання врегульовані в Господарському кодексі України (далі – ГК України) [1] та Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) [2], який містить окрему главу,

що присвячена цінним паперам як об'єктам цивільних прав.

Легальні визначення цінного папера, які містяться у п. 1 ст. 194 ЦК України та в п. 1 ст. 163 ГК України, є майже тотожними з однією лише відмінністю щодо суб'єкта який може випускати

(видавати) цінний папір, яка зумовлена розмежуванням сфер правового регулювання обох кодексів.

Відповідно до ст. 194 ЦК України цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає взаємовідносини між особою, яка його випустила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам [2].

Частина 2 п. 1 ст. 163 ГК України визначає, що цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає відносини між суб'єктом господарювання, який його випустив (видав), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам [1].

Відповідно до ст. 3 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок» цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам [3].

Аналізуючи це визначення, слід звернути увагу на використання невдалого словосполучення «розмістила (видала)» при визначенні зобов'язаної особи за цінним папером. Враховуючи те, що розміщення цінних паперів може здійснюватись не тільки емітентом, але і андерайтером, який не є зобов'язаною за цінним папером особою, на підставі відповідного договору з емітентом, пропонуємо замінити зазначене словосполучення терміном «випустила».

Відповідно до п. 7 ст. 139 ГК України цінні папери є особливим видом майна суб'єктів господарювання [1]. Стаття 177 ЦК України визнає цінні папери одним з об'єктів цивільних прав і прирівнює їх до речей, майна. Таким чином, визначення цінного папера як майнового права було б неповним. Цінний папір як об'єкт права є і закріплена законом сукупність майнових прав, що ним засвідчуються, і рухоме майно одночасно. В цьому полягає «подвійна» правова природа цінного папера.

У цінних паперах право завжди за значимістю первинне щодо документа, навіть у цінних паперах на пред'явника. Саме право визначає цінність цінного папера в сукупності, а документ, що виступає носієм цього права, завжди є допоміжним інструментом юридичної техніки [4, с. 74].

У літературі існують різні визначення поняття цінного папера. Так, професор М. М. Агарков у двадцять роки ХХ ст. визначав цінні папери як документи, для здійснення прав за якими необхідне їх пред'явлення. Однак у наш час таке визначення, поперше, занадто розширило б кількість цінних паперів (М. М. Агарков відносив до них акції, облігації, векселі, чеки, вкладні документи кредитних установ, банківські білети, коносамент, складське свідоцтво та

інші, тобто багато чого з того, що сьогодні цінними паперами не є), а по-друге - ускладнило можливість чітко підвести під це визначення такі сучасні продукти, як бездокументарні цінні папери та певною мірою похідні цінні папери [5, с. 178].

Алексеев М. Ю. визначає цінний папір як документ, що відображує пов'язані з ним майнові права, може бути самостійним предметом обігу на ринку та бути об'єктом купівлі-продажу та інших угод, є джерелом одержання регулярного чи одноразового прибутку, виступає різновидом грошового капіталу. Визначення достатньо чітке, однак і тут, якщо ми будемо застосовувати до предмета, що розглядається всі перераховані критерії, ми ризикуємо не визнати цінним папером те, що ним безумовно є, натомість, якщо визнавати достатнім наявність лише одного критерію, виникне підстава для віднесення до цінних паперів низки інших документів [6, с. 103].

О. Мендрул визначає цінні папери як права на ресурси, що відокремились від власної основи та навіть мають власну матеріальну форму. Таке визначення змушує його автора давати тут же додаткові пояснення до того, що цінні папери повинні відповідати наступним критеріям: оборотність, доступність для цивільного обігу, стандартність та серійність, документарність, регульованість та визнання державою, ринковість, ліквідність, ризик [7, с. 94].

Вищезазначені легальні та загальнотеоретичні дефініції цінного папера дають змогу виділити наступні характерні ознаки.

1. Цінний папір є документом.

2. Наявність визначеної законом форми та необхідних реквізитів, перелік яких щодо конкретних видів цінних паперів встановлюється законодавством.

3. Цінний папір посвідчує грошове або інше майнове право та визначає ті юридичні можливості, на здійснення яких має право власник цінного папера.

4. Цінний папір характеризується можливістю передачі прав, що впливають з нього, іншим особам.

5. Здійснення засвідченого цінним папером суб'єктивного права можливо лише шляхом його пред'явлення.

6. Цінний папір визначає взаємовідносини між особою, яка випустила цінний папір, та його власником.

7. Цінні папери передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх випуску.

Отже, цінні папери мають багатогранне значення для сфери обороту капіталів, оскільки у найкоротший час дозволяють залучити кошти для реалізації інвестиційного проекту будь-якої складності, справа лише у встановленні належного балансу прибутків та ризиків.

Враховання вищезазначених характерних, специфічних ознак цінних паперів обумовлює їх розгляд не лише як окремої і особливої категорії матеріальних об'єктів цивільних прав, але і як інструмент посвідчення майнових прав (у динамічній структурі (механізмі) правового регулювання досліджуваних відносин.

Література

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року (редакція від 08 грудня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року (редакція від 02 листопада 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року (редакція від 01 травня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Кологойда О.В. Правове регулювання фондового ринку України: навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 320 с.
5. Агарков М. М. Основы банковского права: Учение о ценных бумагах. - М.: БЕК, 1994. - 350 с.
6. Алексеев М. Ю. Рынок ценных бумаг. - М.: Финансы и статистика, 1992. – 532 с.
7. Мендрул О. Г. Ринок цінних паперів. – К.: НІКА, 1998. – 183 с.

УДК 346.9

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ГРОШОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Апостол І. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Одним з ключових інститутів в системі правових понять та категорій є зобов'язання, що належать до числа основних правових засобів, які опосередковують товарно-грошовий обіг в різні періоди розвитку людства. При цьому найбільш поширений інститут, який дійшов до наших часів ще з Римського права, є грошові зобов'язання.

Конструкція грошових зобов'язань відома більшості країн, доктрина і законодавство яких зазвичай з однакових позицій розуміють поняття, природу, структурні елементи цього цивільного правовідношення. Універсальний характер грошових зобов'язань зумовлює їх широке застосування як у межах однієї країни, так і при виконанні міжнародних контрактів. Поширеність цих зобов'язань пояснюється порівняною простотою оформлення та надійністю для контрагентів, оскільки грошові зобов'язання, як правило, у переважній більшості випадків безумовно виконують власні грошові зобов'язання перед кредиторами, іншими вигодонабувачами.

Юридичне значення та особливості грошових зобов'язань значною мірою зумовлені загальним поняттям зобов'язань і грошей, що знайшло відображення в доктрині, законодавстві і правозастосовній практиці та зумовлює доцільність висвітлення основних доктринальних підходів щодо поняття зобов'язання в цивільному праві.

Грошові зобов'язання, як і особливості їх виконання, можна віднести до питань, що в теоретичному аспекті недостатньо висвітлені в цивілістичній літературі. Особливо це очевидно сьогодні, про що свідчить не тільки судова практика, але наявність значної кількості колізійних норм при порівнянні та застосуванні положень чинного Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України) [1] та Господарського кодексу України (надалі - ГК України) [2].

Виконання грошових зобов'язань є запорукою стабільності фінансової системи, товарного та грошового обігу між учасниками правовідносин, у яких реалізується їх основна функція - платіж. Поняття, підстави виникнення та предмет зобов'язань регулюється відповідними

положеннями ЦК та ГК України, поняття грошового зобов'язання міститься у Законі України «Про відповідальність за несвочасне виконання грошових зобов'язань» [3]. Проте теоретичні питання кваліфікації цього виду правовідносин і перш за все віднесення відповідних правових зв'язків до грошових зобов'язань потребувало додаткового наукового переосмислення через численні проблеми, що виникають у практичній діяльності, коли боржник відмовляється сплачувати кошти кредиторі або допускає прострочення виконання.

Гроші є предметом грошового зобов'язання, що у цивільному обороті виступають як досить складний багатofункціональний інструментарій, що забезпечує товарообіг, виступають засобом платежу та безпосередньо впливають на формування такої правової категорії, якою є грошове зобов'язання.

У вузькому розумінні грошове зобов'язання – це цивільне правовідношення, в якому боржник зобов'язаний сплатити на користь кредитора суму грошей, які виконують функцію законного платіжного засобу, а кредитор вправі вимагати від боржника виконання його обов'язку. В широкому розумінні - це цивільне правовідношення, в якому боржник зобов'язаний сплатити на користь кредитора суму грошей, які виконують функцію законного платіжного засобу, якщо не обумовлений платіж іншим видом грошей, а кредитор вправі вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Характерними рисами грошового зобов'язання є:

– ці зобов'язання включають в себе обов'язок сплатити гроші та мають на меті погашення грошового боргу;

– такі зобов'язання є підставою виникнення як права власності щодо готівки, так і зобов'язального права при безготівкових розрахунках;

– для цих зобов'язань встановлюються спеціальні правила про відповідальність за порушення грошових зобов'язань у вигляді нарахування процентів річних як плати за безпідставне користування чужими грошовими коштами та спеціальний порядок розподілу ризиків;

– предметом виконання грошових зобов'язань є грошові знаки у визначеній сумі чи у сумі, що може бути визначена;

– специфічним є вплив прострочення на зміст грошового зобов'язання. оскільки останнє у разі прострочення все одно залишається грошовим, на відміну від інших видів зобов'язань, які в результаті їх порушення (у тому числі й прострочення) можуть бути трансформовані у грошове зобов'язання.

Таким чином, основною особливістю грошового зобов'язання, яка дозволяє розмежувати грошові і негрошові зобов'язання є дії боржника – зобов'язання боржника перед кредитором, яке полягає в сплаті (передачі) грошей на користь кредитора. При цьому при здійсненні такої дії боржником гроші в зобов'язанні повинні реалізовувати свою правову природу – слугувати законним платіжним засобом. Якщо в цивільно-правовому зобов'язанні гроші при їх передачі кредитору не виконують функцію законного платіжного засобу – таке зобов'язання не є грошовим. Тобто, для ідентифікації грошового зобов'язання необхідна наявність двох вищезазначених критеріїв, відсутність хоча б одного з них дає підстави визначити зобов'язання негрошовим, хоча б його предметом були гроші.

Особливість цивільно-правової відповідальності за порушення грошових зобов'язань визначається через співвідношення різних форм цивільно-правової відповідальності за порушення грошових зобов'язань: 1) збитків, завданих простроченням грошового зобов'язання; 2) процентів річних за ч. 2 ст. 625 ЦК України як законної неустойки; 3) збитків, заподіяних знеціненням національної валюти (як складової частини збитків, заподіяних простроченням грошового зобов'язання), – з процентами як платою за користування чужими коштами (ст. 536 ЦК України).

При порушенні грошових зобов'язань, в залежності від умов договору або закону, стягнення процентів може розглядатися: або як виконання зобов'язання в натурі, або як особлива міра цивільно-правової відповідальності, або як відшкодування збитків, або як неустойка. Якщо порушується зобов'язання, в якому проценти визначені як зростання грошової суми, наданої у борг, то таке зобов'язання пролонгується, і сплата цих процентів - зростання є виконанням зобов'язання у натурі.

Отже, підставою стягнення процентів є порушення грошового зобов'язання, то вони є одночасно способом захисту цивільних прав і інтересів кредитора, правовим наслідком порушення зобов'язання, особливою мірою цивільно-правової відповідальності боржника. У разі порушення грошового зобов'язання сплату процентів можливо розглядати як відшкодування збитків у таких випадках:

1) якщо кредитор доказує, що він був вимушений отримати кредит у третьої особи внаслідок порушення грошового зобов'язання боржником;

2) якщо проценти встановлені у договорі як заздалегідь оцінені збитки.

Правова позиція Верховного Суду України з розгляду справ щодо порушення грошових зобов'язань та межі такої відповідальності сьогодні зводиться до наступного:

– договірні правовідносини між платниками і одержувачами грошових коштів щодо відповідальності за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань врегульовано Законом України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань». Отже, яким би способом не визначався в договорі розмір пені, він не може перевищувати той розмір, який встановлено законом як граничний, тобто за прострочення платежу за договором може бути стягнуто лише пеню, сума якої не перевищує ту, що обчислена на підставі подвійної облікової ставки Національного банку України;

– зобов'язання відповідача повернути позивачу суму попередньої оплати за недопоставлений у строк товар, присуджену до стягнення рішенням господарського суду, є грошовим зобов'язанням, а відтак його невиконання тягне застосування щодо боржника наслідків, передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК України.

Правова позиція Вищого господарського суду України з дослідженого питання сформульована наступним чином:

– строк виконання грошового зобов'язання, що впливає з правовідносин купівлі-продажу та поставки, передбачений спеціальною нормою ст. 692 ЦК та не може ставитися в залежність від звернення кредитора до боржника з вимогою в порядку ч.2 ст. 530;

– недодержання своїх обов'язків контрагентом боржника не є дією непереборної сили, тобто надзвичайних і невідворотних обставин, унаслідок якої боржник може бути звільнений від відповідальності за порушення грошового зобов'язання (ст.617 ЦК, ч.2 ст.218 ГК);

– ухилення боржника від одержання на підприємстві зв'язку листа, що містив вимогу про виконання грошового зобов'язання (відмова від його прийняття, нез'явлення на зазначене підприємство після одержання повідомлення про надходження рекомендованого або цінного листа), не дає підстав уважати вимогу непред'явленою;

– одночасне стягнення з учасника господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання за договором, штрафу та пені не суперечить законодавству;

– за прострочення платежу за договором може бути стягнуто пеню, сума якої не повинна перевищувати встановлений законом граничний розмір, тобто пеню, обчислену на підставі подвійної облікової ставки Національного банку, що діяла в період, за який сплачується пеня;

– розмір пені за несвоєчасне внесення плати за спожиті комунальні послуги визначено законом «Про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності за несвоєчасне внесення плати за спожиті комунальні послуги та утримання прибудинкових територій», що виключає застосування до цих

правовідносин приписів закону «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань»;

– за наявності підстав, передбачених ч.3 ст.551 ЦК, ч.1 ст.233 ГК, розмір пені, яка підлягає стягненню зі сторони, що порушила зобов'язання, може бути зменшений рішенням господарського суду;

– застосування пені не виключає одночасного нарахування процентів за користування чужими коштами (ст.536 ЦК), у тому числі процентів на прострочену суму оплати товару, проданого в кредит (ч.5 ст.694 ЦК), оскільки стягнення відповідних процентів не є ані видом забезпечення виконання зобов'язань, ані штрафною санкцією;

– наявність судового рішення про задоволення вимог кредитора, яке не виконано боржником, не припиняє зобов'язальних правовідносин сторін договору, не звільняє боржника від відповідальності за невиконання грошового зобов'язання та не позбавляє кредитора права на отримання сум, передбачених ч.2 ст.625 ЦК;

– вираження в договорі грошових зобов'язань в іноземній валюті не суперечить чинному законодавству, однак унеможливорює врахування обчисленого Державним комітетом статистики індексу інфляції для обґрунтування вимог, пов'язаних зі знеціненням валюти боргу [4].

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>
3. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 року (тлумачення від 11.07.2013 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вишого господарського суду від 17.12.2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 346.3

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРІВ ЗА ДЕРЖАВНИМ ЗАМОВЛЕННЯМ

Алекса В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Скірський І.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Особливим типом господарських договорів в сфері державного господарювання є державні контракти. При цьому існування державного господарювання визнається однією з передумов виконання державою покладених на неї Конституцією України завдань по забезпеченню життєдіяльності суспільства. Серед договорів в сфері державного господарювання виокремлюються господарські договори за участю органів держави, які укладаються ними в межах своїх організаційно-господарських повноважень із суб'єктами господарювання різних форм власності, в тому числі державного сектору, і спрямовані на виконання державою своїх економічних і соціальних функцій (договори публічної спрямованості). В таких договорах держава виступає свого роду агентом публічних інтересів.

Державний контракт сьогодні визначається як плановий договір, в основі якого знаходиться акт державного планування (державне замовлення) і обов'язковість укладення якого для певного кола суб'єктів господарювання імперативно встановлена законом.

Попри особливості законодавства дореволюційного періоду (до 1917 р.), періоду непу, радянського законодавства другої половини 80-х - початку 90-х років минулого сторіччя, головною метою регулювання цих договорів залишається забезпечення публічних інтересів, сформованих на основі життєво важливих для суспільства потреб у певних благах .

Досліджуючи правове регулювання державних контрактів, ми підтримуємо О. Беяневич, яка обґрунтовує наступні положення:

1) в основу моделі державного контракту як правового засобу має бути покладена концепція трансформації плану в договір, адаптована до умов соціально-ринкової економіки. Відповідно до цієї концепції положення державного замовлення (планового акту) трансформуються в умови договору через волевиявлення сторін і, відповідно, зміна чи скасування планового акту можуть впливати на долю договірної зобов'язання також лише через узгоджене волевиявлення сторін;

2) належне та реальне виконання має бути принципом виконання зобов'язання, яке виникає на підставі державного контракту: саме таке виконання державним виконавцем своїх обов'язків за державним контрактом здатне забезпечувати задоволення пріоритетних державних (публічних) потреб. Необхідність цільового використання коштів державного бюджету та забезпечення прав суб'єктів господарювання зумовлює те, що оплата державним замовником поставлених товарів, виконаних робіт, наданих послуг не може виконуватися інакше, аніж це передбачено контрактом (зокрема, переданням виконавцю будь-якого майна або заміною способу виконання). Доводиться, що регулювання державних контрактів має виключати можливість застосування цивільно-правових норм про притримання (ст. 594-597 ЦК) та передання сурогату виконання - відступного (ст.600 ЦК), які унеможливають або значно ускладнюють досягнення необхідної соціально

значущої мети таких договорів (забезпечення пріоритетних державних потреб) [1, с. 231].

Відповідно ст. 13 ГК України державне замовлення є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності [2].

Державний контракт - це договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання – виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини [2]. Державний контракт є різновидом договору поставки. Однак державний контракт має свої відмінні риси, що впливають із мети, для якої він укладається, - задоволення державних потреб України. Специфікою державного контракту є те, що держава гарантує оплату продукції (робіт, послуг) за цими контрактами, держава ж може надавати і пільги економічного характеру виконавцям таких договорів. Такий договір укладається на основі державного замовлення, і його зміст обов'язково має відповідати змісту такого замовлення.

Оскільки система господарсько-правових договорів постійно розвивається, що зумовлено безперервною еволюцією відносин в сфері господарювання, виявлення спільних ознак договорів і відмінностей між ними створює можливість на науковій основі здійснити спеціалізацію правового регулювання договірних відносин, систематизувати господарське законодавство, забезпечити його узгодженість та полегшити процес застосування окремих норм.

Дослідження природи державного замовлення як інструмента регуляторної державної

політики дає підстави виділити наступні основні положення концепції державної системи замовлення:

По-перше, державне замовлення - це органічний структурний елемент цілісної системи замовлень як форма відображення інтересів суспільства, кожного споживача (замовника) і виробника продукції при складанні планів виробництва, розподілу і споживання продукції, матеріальних та інших ресурсів;

По-друге, цілісна система замовлень функціонує на основі прямих, безпосередніх зв'язків і контактів підприємств та організацій як рівноправних партнерів в організації виробництва і споживання продукції (матеріальних ресурсів, напівфабрикатів, послуг), які є суб'єктами господарювання, планування і договірних відносин. Вона - основна форма планування виробництва і поставок продукції знизу, організації їх виконання в інтересах кожного споживача і суспільства в цілому - охоплює весь обсяг виробництва, розподілу і споживання продукції в асортименті. При цьому пріоритети визначаються державними програмами і реальними потребами.

По-третє, цілісна система замовлень є постійно діючим інструментом досягнення реальної планової і практичної збалансованості виробництва і його матеріальних ресурсів у динаміці. Збалансованість будується з урахуванням платоспроможності попиту.

По-четверте, перехід на систему замовлень означає, що в основу централізованого планування ставиться планове управління формуванням виробничого потенціалу, його технічного рівня, прогресивної структури виробництва в інтересах суспільства, його прискореного соціально-економічного розвитку.

По-п'яте, структура замовлень повинна забезпечуватися матеріальними ресурсами із застосуванням різних форм і методів матеріально-технічного постачання, зручних для суб'єктів господарювання (централізований розподіл, прямі зв'язки, оптова торгівля і т.д.).

Література

1. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) : монографія / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>

УДК 346.9

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСОВУВАННЯ ПРИМУСУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Чайка І – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Реалізація будь-якого суб'єктивного права вимагає певних гарантій, закріплення прийомів та способів, які спрямовані на забезпечення нормального розвитку регулятивних правовідносин, а у випадку посягання на них – застосування заходів щодо поновлення їх у первісному стані або наближення до такого [1, с. 41]. У літературі справедливо відзначається, що «можливість захистити порушене чи спірне суб'єктивне цивільне право або

охоронюваний законом інтерес є одним з найважливіших прав особи, що суттєво визначає її місце у суспільстві» [2, с. 24]. Саме тому закріплення в новітньому цивільному законодавстві України положень щодо захисту цивільних прав та інтересів безперечно заслуговують на увагу та схвалення, особливо що стосується підвищеної уваги законодавця, яка простежується як у кількісних так і якісних змінах. Це полягає також у розширенні кола суб'єктів захисту

цивільного права і збільшенні можливих форм захисту тощо [1, с. 41].

В аспекті дослідження механізму правового регулювання цивільних відносин можливість захисту суб'єктивних цивільних прав постає як факультативний завершальний елемент такого механізму. У зв'язку із цим видається необхідним дослідження не тільки загальних питань захисту цивільних прав, а й окремих способів його здійснення.

Однією з підстав настання цивільної процесуальної відповідальності є правопорушення. Традиційно всі правопорушення поділяють на злочини та провини. У нашому випадку говоримо тільки про правопорушення - провини. Провини становлять собою винні протиправні дії, які спричиняють застосування засобів примусового впливу. Залежно від сфери суспільних відносин, яким протиправною поведінкою заподіюється шкода, і від характеру застосовуваного при цьому стягнення, провини завжди поділяли на адміністративні, дисциплінарні та цивільно-правові (делікти).

Припускаючи наявність цивільної процесуальної відповідальності, слід виходити з існування самостійного виду правопорушення (провини). При цьому необхідно виявити його ознаки. Так, якщо цивільна процесуальна відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності в публічних правовідносинах, то такі ознаки повинні відповідати певним характеристикам. Отже, цивільні процесуальні правопорушення (провина) – це дії: а) винні; б) протиправні; в) що мають громадську небезпеку; г) що заподіюють шкоду державі в сфері здійснення правосуддя; д) що передбачають застосування засобів державного примусу.

Деякі автори наполягають на існуванні цивільних процесуальних правопорушень, що з'являються у формі невиконання цивільного процесуального обов'язку та зловживання суб'єктивним цивільним процесуальним правом, тобто несумлінного використання процесуальних прав [2, с. 19].

Цивільні процесуальні відносини носять характер відносин влади й підпорядкування. Так, юридична відповідальність, пов'язана із засобами державного примусу, і є однією із її ознак. Але представляється принципово помилковим ототожнювати обов'язковість вказівок суду для осіб, що беруть участь у справі, з засобами державного примусу, а дії, що здійснює суд, які пов'язані з настанням процесуальних наслідків, із засобами відповідальності. Керівництво процесом і здійснення процесуальних дій - це позитивна діяльність суду по відправленню правосуддя в рамках регулятивних цивільних процесуальних відносин. Примус сторін і інших осіб, що беруть участь у справі, які мають юридичну зацікавленість у результаті справи, до реалізації своїх прав і виконання процесуальних обов'язків під загрозою застосування засобів відповідальності, не відповідає ні засобу правового регулювання у сфері процесуальних відносин, ні

принципам процесу, тобто сутності цивільного процесуального права [3, с. 106].

У цивільному процесуальному законодавстві містяться норми, що допускають застосування до осіб, які беруть участь у справі, та інших учасників процесу засобів відповідальності у вигляді санкцій примусового характеру.

Треба звернути увагу на те, що мова йде саме про процесуальні санкції, тобто ті, які мають процесуальну природу, обумовлену регулятивною природою цивільного процесуального права.

Найважливішими гарантіями реалізації норм цивільного процесуального права є встановлені ним санкції. При цьому, незважаючи на їх теоретичне й практичне значення, у науці цивільного процесу вони майже не досліджувалися, не розглядалися у навчальній літературі [4, с. 194; 5, с. 50].

Вважаємо, що розуміння санкції лише як заходу державного примусу [6, с. 42; 7, с. 63] звукує її зміст до заходу відповідальності, що є одним із видів санкції.

У ЦК України відсутня загальна норма про превентивний захист суб'єктивних цивільних прав. Однак, в ЦК України та інших актах цивільного законодавства містяться норми, що регулюють превентивний захист окремих видів цивільних прав. Ці норми можуть бути згруповані залежно від виду прав, для яких встановлений превентивний захист.

Перша група норм стосується превентивного захисту особистих немайнових прав, а саме:

- тих, що забезпечують природне існування фізичної особи, зокрема, права на життя та здоров'я (ст. 282, 293, ч. 3 ст. 872, 1163, 1164 ЦК та ін.);
- тих, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, зокрема, особистих немайнових прав інтелектуальної власності (ч.2 ст. 432 ЦК, ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Друга група норм встановлює превентивний захист майнових прав, а саме:

- речових, зокрема, права власності (ч.2 ст. 386, ч.3 ст. 783 ЦК), речових прав на чуже майно (ч.1 ст. 396 ЦК);
- зобов'язальних (ч.3 ст. 538 ЦК, ч.1 ст. 848 ЦК).

Третя група норм визначає превентивний захист інтересу (ч.2 ст. 727 ЦК).

За допомогою примусу здійснюється вплив на суспільні відносини, що становить ще одну ознаку примусу і в адміністративному процесі. У цілому переважна більшість вчених погоджується у тому, що примус слід визначати через категорію впливу, хоча у цьому випадку слід чіткіше виявити взаємозв'язок та співвідношення понять «правовий примус» та «цивільно-правова відповідальність».

Наприкінці слід зазначити, що викладене сприятиме формуванню в межах гл. 3 ЦК України загального підходу до цивільної відповідальності, що є принципово відмінним від існуючого до врегулювання цих правовідносин за забезпечення захисту прав найбільш вразливої частини населення від порушення їх суб'єктивних прав.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс [Текст] : [підруч.] : [у двох томах] / ред. кол. : В. Б. Авер'янов

(голова). – К. : Юридична думка, 2004. – Том 1. Загальна частина. – 584 с.

2. Адміністративний процес України [Текст] : [навч. посіб.] / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.

3. Андрійцьо В. Д. Примусове виконання обов'язку в натурі як спосіб захисту цивільних прав: автореф. дис. ...кан. юрид. наук. – К. – 2004. – 18с.

4. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. Изд. 2-е, стереотип. – М. “Статут”, 2001. – С.116.

5. Жилінкова І. Превантивний спосіб захисту права власності. // Вісник академії правових наук України. № 3(42). – 2005. – С. 130-136.

6. Закон України “Про судоустрій України” //Урядовий кур’єр. –2002. –№ 58.

7. Канзафарова І. С. Теоретичні основи цивільно-правової відповідальності в Україні : автореф. дис. на здобуття ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / І. С. Канзафарова. - К., 2007. - 36 с.

УДК 346.9

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Мовчанюк Д. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Сучасні наука і техніка накопичили величезний масив інформаційного матеріалу. При цьому, як правило, основна маса інформації являє собою чинсь інтелектуальну власність.

Сьогодні Інтернет став найбільш важливим джерелом інформації, ніж ЗМІ. Можливість доступу до мережі Інтернет дозволяє ознайомлюватися з новинами за допомогою електронних версій звичайних газет, телепередач або спеціалізованих сайтів.

Інформація передається Інтернетом у вигляді об'єктів, що потенційно охороняються авторським правом: літературних, музичних та аудіовізуальних творів, фотографій, ілюстрацій, карт, планів, малюнків тощо.

Обробка і передача даних мережею та саме її функціонування відбувається завдяки іншому об'єкту авторсько-правової охорони комп'ютерним програмам, а зберігання і пошук інформації часто здійснюється за допомогою електронних баз даних, які також можуть охоронятися авторським правом.

Актуальність висвітлення окремих питань інтелектуальної власності полягає в тому, що шляхом передачі інформації мережею Інтернет у вигляді вищевказаних об'єктів досить часто порушуються авторські права, як об'єктів прав: літературних, музичних та аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, а також творів образотворчого мистецтва, фотографій тощо.

Дана сфера є доволі специфічною, через те, що використання стороннього контенту відбувається практично кожним, хто має доступ до мережі Інтернет, та треба знати ще й як його використовувати, і тут мова йде не про перелік заходів, які дозволяють змінити контент, аби не допустити його блокування власником, або ж іншим чином забезпечити повноцінне його використання без оплати [1].

Захисту потребують обидві сторони: автори – через неотримання винагороди за створені об'єкти, зокрема у формі прибутку, та користувачі – через неправомірне розміщення контенту, використання якого є оплатним, та не з позиції порушення авторського права, чим, по суті, і є такі дії, а з позиції

незнання наслідків, які можуть настати за таке порушення, ось чому дане питання важливе для всіх[2].

Розміщуючи певну фотографію на своїй сторінці, або ж монтуючи особисте відео з відомою музичною композицією улюбленої групи, користувач просто не замислюється над тим, що саме в даний момент порушує права інших осіб, тому повинні бути превентивні заходи, що попереджували б користувача про неправомірну діяльність. Та, незнання закону не звільняє від відповідальності, і тому саме через порівняно низьку правову культуру та правосвідомість, порушення авторського права в Інтернет відбувається повсякчасно.

Ключовою зв'язуючою ланкою, у цьому великому механізмі, залишається провайдер, через якого кожен з користувачів підтримує доступ до власного віртуального середовища, однак, в той же час, сприяє активному порушенню прав безліч суб'єктів авторського права.

Щодо більш повного і об'єктивного захисту творів в Інтернеті, то тут необхідно з'ясувати низку питань. Передусім, слід з'ясувати, на якому сайті розміщений ресурс.

Існує два види сайтів, які пропонують свої послуги – платні та безоплатні.

З платними сайтами все набагато легше поза як ця діяльність є підприємницькою, то вона потребує реєстрації у відповідних органах влади. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що це юридична особа із чітко визначеною адресою, банківським рахунком і керівником або суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа, яка відповідає за зобов'язаннями всім належним майном. Отже, стає можливим подання позову до конкретного відповідача.

З безоплатними сайтами все набагато складніше, тому що при реєстрації сайту вимагаються мінімальні дані (прізвище, ім'я, по-батькові, адреса електронної пошти; всі інші пункти в анкеті є необов'язковими і майже ніким не заповнюються). Більше того, немає жодної впевненості в тому, що надані дані є достовірними, оскільки реєстрація відбувається без явки користувача до реєстратора і

копії паспорта або іншого документа, що підтверджують особу, не надаються реєстратору[3].

Існує ряд багатьох інших проблем які перешкоджають захисту авторського права в мережі Інтернет, які не врегульовані в Україні, а саме:

– у разі виявлення неправомірного розміщення об'єктів авторського права в Інтернеті виникає потреба забезпечення доказів. А це зробити край важко, з огляду на те, що файл може бути знищено протягом декількох хвилин, докази мають зживатися негайно.

– безкордонний характер Інтернету ускладнює питання визначення місця подачі позову. Реальність є такою, що захист прав у Інтернеті в індивідуальному порядку є неможливим і потребує вирішення через системи колективного управління майновими правами.

– порушення авторських прав в Інтернеті сьогодні мають масовий характер. І при визначенні правопорушника в Інтернеті технічні труднощі його пошуку все ще залишаються на першому місці.

– спостерігається недостатня ефективність використання технічних засобів захисту об'єктів авторських прав (кодування, шифрування, паролі, контроль доступу тощо), якщо піратство є настільки поширеним явищем.

Таким чином, можна зробити висновок, що розвиток глобальних комп'ютерних мереж сприяє виникненню проблеми дотримання прав інтелектуальної власності. Адже, мережа цілком складається із різноманітних інформаційних джерел, що містять у собі об'єкти авторського права. Всі вони надзвичайно уразливі, тому що в Інтернеті практично все знаходиться в режимі відкритого доступу та вільно копіюється.

Тому, оскільки порушене питання є невирішеним в усьому світі, відповідному правовому регулюванню має передувати дослідження та узагальнення міжнародного досвіду. Про що можна говорити з впевненістю, так це про необхідність підготовки проекту закону про порядок створення та організації діяльності ЗМІ в мережі Інтернет.

Література

1. Базилевич В. Інтелектуальна власність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua>
2. Кузнецов К. Захист інтелектуальної власності в Інтернеті / К. Кузнецов // Інтелектуальна власність. - 2004. - № 8. - С. 6-10.
3. Актуальні проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua>

УДК 346.9

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Василик Я. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Зміни в суспільному житті змінюють і погляди науковців на суспільні та державні явища, тим самим висуваючи проблеми правового регулювання в новому аспекті. В сучасних умовах важливого значення набуває термінологічний аспект правничої науки. В літературі не витримується категоріальна залежність, що веде до невиправданої тавтології, ерозії виправданих віковою практикою юридичних конструкцій. Якщо зобов'язання легально визначено видом цивільних правовідносин то чи варто у подальшому безкінечно повторювати «зобов'язальне правовідношення». Це не зовсім вірно за канонами категоріального мислення, що призводить до «засмічення» професійної термінології та проблем абстрактного сприйняття правової дійсності (мислення).

Серед проблем сучасного зобов'язального права варто відзначити такі як переорієнтація його концепції із економічного характеру на особистісний. Досі зобов'язальне право розвивається в доктрині забезпечення майнового обороту. Не відкидаючи цей важливий напрям позитивного регулювання зобов'язань з огляду на головні пріоритети демократичного суспільства виникли потреби засобами зобов'язального права забезпечити природні та особливо конституційні права людини. Появилась низка зобов'язань зокрема з від'ємним змістом які

мало розроблені в науці. Наслідки порушення обов'язку утримуватись від дій які можуть завдати збитків чи порушувати законні інтереси інших осіб ще розроблені недостатньо. Наприклад порушення шумової чи екологічної безпеки людини не досить добре розроблені у законодавстві. Ще складніше вони розв'язуються у судовій практиці.

Не менш важливою проблемою на сьогоднішній час є проблема гармонізації вітчизняного зобов'язального права із європейським зобов'язальним правом і створення по суті наднаціонального зобов'язального права. До того спонукають гуманітарні та інтеграційні процеси, зокрема економічна глобалізація. Намагання України інтегруватись у європейські структури неодмінно вимагає перегляду її законодавства, в тім числі й цивільного. Його конструкції повинні бути зрозумілі іноземцям, зокрема іноземним інвесторам. Ще більше вони повинні узгоджуватися на теренах єдиного економічного простору із законодавством Російської Федерації, Республіки Білорусь, Казахстаном.

Вона має два рівні: універсальний та адаптаційний. Перший надає змогу враховувати певні особливості регулювання зобов'язань на національному рівні. Другий – заснований на приведенні національного законодавства до законодавства країн Європейського Союзу в рамках

Програми адаптації законодавства України до вимог законодавства Європейського Союзу.

Ще одною з актуальних проблем є забезпечення єдності позитивного регулювання зобов'язань. Її універсалізм призводить до того, що на основі цивільних зобов'язань у позитивних законодавствах по суті існують галузеві утворення: господарські зобов'язання із загальними положеннями і договірних усіченим правом, сімейні зобов'язання, екологічні зобов'язання тощо. Це призводить до ерозії зобов'язального права, безкінечних повторів а інколи і помилкових законодавчих конструкцій.

Досить часто запропоновані класифікації мають довільний характер через необґрунтоване вичленення окремих видів зобов'язань поза їх системним зв'язком із іншими зобов'язаннями чи з відходом від принципу дихотомії. Більшість дослідників намагаються охопити єдиною класифікацією всю систему зобов'язань у цілому. Звідси інколи на позадоговірні зобов'язання поширюються класифікаційні ознаки договірних чи їм намагаються дати універсальний характер, наприклад умовам договору більш широкий характер і поширити на всі зобов'язання взагалі. Але позадоговірні зобов'язання базуються виключно на законі і диспозитиви там не застосовуються. Отже умови сторін зобов'язання там не працюють.

Як ми вже підкресливали основна проблема класифікації полягає у виборі класифікатора. При тому ми дуже часто піддаємося потужній, але викривленій марксистським ідеологічним розумінням суспільних відносин, зокрема базисного та надбудовного характеру, радянській школі цивільного права. За таких умов не завжди дотримуємося чисто галузевих підходів до класифікації. Прикладним класифікаціям внутрігалузевого характеру надавалось і надається значення універсальних цивілістичних класифікацій.

Сучасні класифікації теж здебільше засновуються на економічній ознаці (економічному змісті) однак допускається і пропонується багатоступенчата класифікація. При тому як ми замітили інколи підміняється проблема класифікації зобов'язань проблемами зобов'язального права взагалі.

При кодифікації договірних права ряд інститутів та субінститутів zostалися поза його межами. Однак і тут не однаковий підхід з боку законодавця. Одні договори врегульовані досить

детально, інші (договір поставки) лише окреслено, а ще інші попри аргументовані пропозиції навіть не згадуються в головному акті цивільного права, наприклад договір ноу-хау. Не враховані також і новітні характерні для ринкової економіки конструкції договорів.

Крім цього чотири типи договірних зобов'язань з передачі майна у власність, з передачі майна у користування, з виконання робіт та з надання послуг мають загальні положення. Інші типи таких загальних положень не мають, що слушно спричиняє проблему приналежності окремих інститутів до названого договірних типу.

Не менш важлива проблема законодавчого регулювання окремих договорів. Їх моделювання у ЦКУ ще не означає застосування такої моделі на практиці. Більш того деякі договірні зобов'язання взагалі опинились у інших підгалузях цивільного права (спадковий договір). У зв'язку з тим виникає питання про його унікальність та зв'язок із загальними положеннями зобов'язального та зокрема договірних права.

Є низка проблем з ідентифікацією окремих інститутів зобов'язального права через елементи зобов'язань. Наприклад у класичній моделі інституту договору дарування досить складно виділити такі його ключові для зобов'язального права сторони як кредитор та боржник.

Таким чином, поява нових інформаційних технологій взагалі загрожує революційним змінам в договірному праві, що пояснюється особливістю сприйняття команд штучним інтелектом та його програмним забезпеченням. За таких умов виникає, на наш погляд абсолютно новий різновид інформаційних зобов'язань – віртуальні. З появою Інтернет їх можливості зростають в геометричній прогресії. Зокрема це стосується електронної комерції, зобов'язальних способів захисту інформації.

Таким чином, характеризуючи категорію зобов'язання, встановлено, що вона має загальноправовий характер. Також сприймається як правовідносини, які мають вирізняльні ознаки, як-то: 1) суб'єктами зобов'язань є зобов'язана особа та управомочена особа. Зобов'язаною та управомоченою особами можуть бути суб'єкти як приватного, так і публічного права; 2) наявність суб'єктивного права – виставлення вимоги в управомоченій особі; 3) правосуб'єктність осіб повністю або в частині є формально рівною; 4) предметом зобов'язання є дії майнового та немайнового характеру.

Література

1. Зобов'язальне право / За ред. проф. О.В.Дзери. К., Юрінком Інтер, 1999. - 980с.
2. Иоффе И. О. Обязательственное право. – М.: Юридическая литература, 1975. – С. 5
3. Аномалії в цивільному праві України: навчально-практичний посібник / Відп. ред. Р. А. Майданик. – К.: Юстиніан, 2007. – С. 28.
4. Вільнянський С. Й. Загальне вчення про зобов'язання. // Антологія української юридичної думки / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – Т. 9. – К.: Юридична книга, 2008. – С. 465.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БЕЗ ВИНИ

Дроганчук В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Багато питань теорії юридичної відповідальності взагалі та цивільно-правової зокрема є спірними, незважаючи на те, що їх дослідженню присвячені численні публікації. Але проблема справедливості застосування форм юридичної відповідальності не знайшла необхідного висвітлення на сторінках юридичної літератури. Разом з тим, при вирішенні питання про застосування певних мір юридичної відповідальності щодо конкретних суб'єктів має місце порушення принципу справедливості. Безпосередньо це стосується випадків так званої безвинної відповідальності у цивільному праві.

Відповідно до ч. 1 ст. 614 ЦК України особа, яка порушила зобов'язання, несе відповідальність за наявності її вини (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом), а в ч.2 ст. 1166 ЦК України закріплюється, що особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини. Таким чином, відповідальність за чинним ЦК базується на принципі вини. Разом з тим, законом чи договором може бути встановлено інше, тобто допускається відповідальність і за відсутності вини [1].

Ще з радянських часів у спеціальній юридичній літературі домінує точка зору, згідно з якою під виною розуміють психічне ставлення особи до її протиправної поведінки та її результату. Однак деякі вчені намагаються перевести категорію вини з суб'єктивної (психічної) сфери до об'єктивної сфери. Зокрема М.І. Брагінський і В.В. Вігрянський вважають, що сучасна доктрина цивільного права за інерцією продовжує в основному залишатись на старих позиціях (радянських часі), смисл яких полягає в пошуку все нових пояснень необхідності використання в цивілістиці чужих їй кримінально-правових поглядів на вину як один із елементів складу правопорушення, який є «гіпотетичним психічним ставленням правопорушника до своїх дій та їх наслідків» [2].

Не погоджуючись з позицією М.І. Брагінського та В.В. Вігрянського, Д.А. Ліпінський, на наш погляд, цілком слушно зазначає, що до цивілістики привносились не кримінально-правові підходи до поняття вини, а вчення про свободу волі, про детерміністичну природу людської поведінки, про обумовленість вчинків людини її свідомістю, відмова від яких може призвести до відмови від категорій дієздатності, деліктоздатності тощо. Тобто від усього того, що так чи інакше пов'язано з психічним ставленням, оскільки останнє містить в собі свідомість і волю суб'єкта [3]. Стосовно ж твердження А.Л. Ткачука можна зазначити, що незважаючи на відмінності у правових режимах деліктної та договірної відповідальності, вони розглядаються все ж як види єдиної цивільно-правової відповідальності.

Якщо ж розглядати деліктну відповідальність як публічно-правову, то вона втрачає головну ознаку цивільно-правової відповідальності, яка полягає в тому що це відповідальність одного контрагента перед іншим, правопорушника перед кредитором.

Сучасні пропозиції щодо закріплення у цивільному праві принципу відповідальності без вини є відлунням так званої теорії заподіяння, яка дискутувалась у радянській літературі майже до кінця 30-х років ХХ ст. і відповідно до якої для покладання цивільно-правової відповідальності достатньо лише самого факту заподіяння шкоди, а вина не повинна враховуватися. Питання щодо відмови від принципу вини у цивільному праві можна визначити як проблему відповідальності без вини у широкому розумінні. Разом з тим, зазначену проблему можна розглядати і в вузькому розумінні, оскільки цивільне законодавство, встановлюючи загальний принцип відповідальності тільки за наявності вини, допускає і так звану безвинну відповідальність, хоча при цьому порушуються як принцип рівності суб'єктів, так і принцип справедливості.

М. Гартман зазначає, що серед власне цінностей доброчесності справедливості повинна бути названа не вищою, а скоріше нижчою доброчесністю. Це виражається у тому, що повинність буття в ній виражає не максимум, а явно лише мінімум моральної вимоги. Вимога справедливості щодо поведінки людини, насамперед, чисто негативна: не вчиняти неправого, не допускати зловживань, не порушувати чужої свободи, не заподіювати шкоди чужій особі та всьому, що їй належить. Справедливість є якби першою серед цінностей доброчесності [4].

Справедливість у юридичній відповідальності об'єктивно виражається в єдності двох сторін: 1) в установленні рівності всіх перед законом і судом; 2) в застосуванні виду та міри впливу пропорційно скоєному правопорушенню та ступеню суспільної небезпечності правопорушника (тобто індивідуалізації юридичної відповідальності).

Аргументи які наводять прибічники відповідальності без вини, вказуючи на необхідність її існування є: по-перше, вони стверджують, що цивільне законодавство не зможе обійтись без встановлення відповідальності без вини до тих пір, доки суспільство не покладе на себе обов'язок повного відшкодування випадкових збитків, по-друге, посилаються на те, що цивільно-правова відповідальність носить переважно компенсаційний характер і необхідно відшкодувати шкоду потерпілій стороні, по-третє, порівнюється невинуватість двох осіб: заподіювач шкоди невинний, але він все ж заподіювач і тому зобов'язаний відшкодувати шкоду (збитки) потерпілому (кредитору), який тим паче невинний.

Стосовно першого твердження слід зазначити, що суспільство вже давно і досить вдало

застосовує як інструмент відшкодування випадкових збитків інститут страхування, який базується на ідеї розподілу збитків, що виникли в сфері однієї особи, по можливості, серед найбільш широкого кола суб'єктів. Що ж стосується другого та третього аргументів, то вони викликають низку запитань. Насамперед, на підставі яких критеріїв можна визначити ступінь невинуватості однієї невинної особи стосовно іншої невинної особи? Якщо цивільно-правова відповідальність носить переважно компенсаційний характер, чому її репресивна функція так несправедливо діє стосовно невинної особи?

Хоча Д.В. Боброва, розглядаючи питання про відповідальність незалежно від вини за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки, в цілому повторюючи аргументи, висловлені в свій час О.С. Іоффе, стверджує, що існування зазначеної відповідальності «в сучасних умовах науково-технічного прогресу, ускладнення всіх сторін життя суспільства - важливий правовий інструмент забезпечення соціальної справедливості. Вона зумовлена особливо шкідливими якостями джерел підвищеної небезпеки, оскільки останні в процесі експлуатації не піддаються безперервному і всеосяжному контролю з боку людини. Ніякі спеціальні знання, навички, досвід не дають можливості ні передбачити тих шкідливих наслідків, які настають у конкретній життєвій ситуації, ні запобігти їм. Крім того, відповідальність незалежно від вини стимулює володільців джерел підвищеної небезпеки вживати всіх можливих заходів щодо запобігання заподіянню шкоди, заохочує їх до участі у створенні нової, безпечнішої техніки» [5].

На наш погляд, відповідальність без вини суперечить принципу справедливості, і якщо закон передбачає обов'язок однієї особи відшкодувати випадково заподіяні збитки іншій особі, то це обов'язок на принципі ризику і є не відповідальністю, а її моделлю – квазі-відповідальністю.

Мета використання інституту юридичної відповідальності полягає у забезпеченні порядку в

суспільстві. Цивільно-правова відповідальність повинна забезпечити стабільність економічних відносин. Держава зацікавлена не в покаранні суб'єктів, а в такій поведінці особи, яка враховує інтереси суспільства та інших учасників економічного обороту. Поведінка людини є усвідомленим актом, тому досягти відповідної поведінки можна лише впливаючи на свідомість людини, встановлюючи певні рамки поведінки та забезпечуючи економічну та політичну стабільність у суспільстві.

Сама ідея правової норми містить у собі природній висновок: ті, кому вона адресована, у певному розумінні «зв'язані» нею чи підкоряються певному зобов'язанню. Сама ця ідея бути зв'язаним, зобов'язаним поступати (чи не поступати) певним чином є основою терміну «обов'язок», хоча обов'язки, покладені законом, необхідно відрізнити від обов'язків, властивих іншим нормативним системам, таким як мораль, релігія тощо. Залишається, однак, достатньо важливим соціологічним фактом те, що право та мораль використовують одну термінологію відносно повинності, зобов'язань та обов'язків. Значення вищевказаного, з точки зору правового обов'язку, полягає в тому, що громадянин повинен відчувати себе зобов'язаним дотримуватись правових норм не чисто формально, оскільки він знаходиться в сфері дії права, і не тільки тому що він боїться покарання у випадку порушення ним свого обов'язку, а в силу того, що сама правова норма є найважливішою складовою частиною суспільної моралі [6].

Підсумовуючи, слід зазначити, що проблема цивільно-правової відповідальності без вини потребує подальшого вивчення, зокрема необхідно дослідити зв'язок між відповідальністю без вини та індивідуалізацією цивільно-правової відповідальності, коло та механізм дії тих юридичних засобів, які можуть бути використані у разі відмови від принципу відповідальності за вину з виключенням.

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Цивільне право України: у 2 т. / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, І.В. Жилінкова та ін.; За ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. - К., 2011. - Т. 2. - 552 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / Ю.Б. Бек та ін.; ред. В.М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.
4. Панченко М.І. Цивільне право України: навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 583 с.
5. Цивільне право: підр. для студ. юр. вузів та факультетів. – К.: Вентурі., 1997. – 544 с.
6. Цивільне право України: навч. посібник для ВНЗ / за ред. Л.М. Силенко. - Ч. 1 - К.: Алерта, 2004. - 328 с.

УДК 347.1

ПРАВОЧИНИ І ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ВИНИКНЕННІ, ЗМІНІ ТА ПРИПИНЕННІ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Демб'юцький І. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Цивільно-правові норми самі по собі не породжують цивільних правовідносин. Виникнення, зміна або припинення цивільних правовідносин відбувається в силу різноманітних юридичних фактів,

тобто життєвих обставин, з настанням яких пов'язані певні правові наслідки. Такими життєвими обставинами можуть бути ті, що належать до сфери природи (природні - народження особи, досягнення

18-річного віку, смерть), а також ті, що належать до соціальної сфери життя (соціальні - дії людей, адміністративні акти, рішення суду). Але не всі життєві обставини можна назвати юридичними фактами. Необхідно, щоб норми цивільного законодавства пов'язували з ними настання певних правових наслідків. Отже, юридичний факт характеризується двома чинниками: по-перше, це життєві обставини; по-друге, держава визнає їх юридичними фактами (вони закріплені у законі).

Наприклад, досягнення особою 18-річного віку не викликає будь-яких правових наслідків. Але законодавство, пов'язуючи з досягненням цього віку виникнення цивільної дієздатності (ст. 34 ЦК України), визнає його юридичним фактом.

Одні й ті ж самі факти, залежно від того, як до них ставиться держава, можуть бути або не бути юридичними фактами. Звичайно, законодавець не в змозі закріпити в нормах права повний перелік юридичних фактів. Цей перелік не є вичерпним. Тому в цивільному законодавстві передбачено правило, згідно з яким юридичні факти, не передбачені цивільним законодавством, спричиняють відповідні правові наслідки, якщо вони не суперечать загальним засадам і змісту цивільного законодавства.

Відповідно до ст. 11 ЦК України серед підстав виникнення цивільних прав та обов'язків називає:

- а) договори та інші правочини;
- б) створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності;
- в) завдання майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі;
- г) інші юридичні факти.

Отже, юридичні факти - це обставини, з настанням яких норми права (закону) пов'язують виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин.

Підставою цивільних правовідносин може бути як одиничний юридичний факт (прості юридичні факти), так і сукупність юридичних фактів (складні юридичні факти). Але без юридичних фактів жодні цивільні правовідносини не встановлюються, не змінюються і не припиняються.

У запропонованому визначенні поняття «обставини» є узагальнюючим. Воно поєднує в собі дії і події. У теорії цивільного права юридичні факти поділяють на дії і події за ознакою залежності їх від волі суб'єктів. Але такий поділ юридичних фактів не є беззаперечним. Деякі автори до цієї групи включають стан і строки. Інші вважають, що за вольовою ознакою юридичні факти поділяються на три види: дії, події, стан.

Більшість юридичних фактів складають дії суб'єктів. Це укладання угод (правочинів); виконання зобов'язань, прийняття спадщини тощо. Вони відбуваються за волею суб'єктів (фізичних і юридичних осіб). Отже, дії - це такі юридичні факти, які відбуваються за волею суб'єктів цивільних правовідносин. Наприклад, особи уклали договір позички, в результаті чого між ними виникли цивільно-правові відносини. Події - явища реальної

дійсності, що відбуваються незалежно від волі осіб (землетрус, паводок, смерть особи тощо). Наприклад, в результаті паводку пошкоджене чи знищене житло громадян в кількох населених пунктах. Така подія є юридичним фактом, що породжує право страхувальників житлових будинків на отримання страхового відшкодування.

Події не є однорідними. Інколи юридична подія може виникнути і внаслідок дії особи. Тому, залежно від того, зумовлено виникнення події волею особи чи ні, їх поділяють на абсолютні та відносні.

Абсолютні події - явища, виникнення і розвиток яких не пов'язаний з вольовою діяльністю суб'єктів (стихійні лиха, перебіг часу тощо).

Відносні події - явища, які виникають за волею суб'єктів, але розвиваються і проходять незалежно від їх волі (наприклад, настання смерті внаслідок заподіяння тілесних ушкоджень). Відносна подія відрізняється від дії не стільки характером її виникнення, скільки характером розвитку процесу цих явищ.

Наступний поділ юридичних фактів пов'язаний з критерієм відповідності їх вимогам закону, іншим нормативним актам. Так, дії поділяють на правомірні і неправомірні.

Неправомірними вважають дії, які порушують положення законів, інших нормативних актів і принципів права. До них належать: заподіяння шкоди; порушення договірних зобов'язань; безпідставне збагачення; дії, спрямовані на укладення правочину, який визнаний недійсним тощо. Такі юридичні факти призводять до цивільно-правової відповідальності. Неправомірні дії поділяють на цивільні правопорушення і злочини. Останні передбачені кримінальним законодавством. Водночас у цивільному порядку вони породжують обов'язки відшкодування шкоди, завданої громадянину чи його майну.

Правомірні дії - дії, що відповідають вимогам закону, іншим правовим актам та принципам права. Їх поділяють на юридичні акти та юридичні вчинки. Юридичні акти - правомірні дії суб'єктів, метою яких є виникнення, зміна або припинення цивільних правовідносин. До них належать: правочини, акти органів влади, місцевого самоврядування, рішення суду тощо.

Юридичні вчинки - правомірні дії суб'єктів цивільних правовідносин, які призводять до настання певних юридичних наслідків, передбачених законом, незалежно від того, бажав їх настання суб'єкт чи ні (написання автором твору).

Юридичні факти класифікують також залежно від наслідків, які вони спричиняють. Адже в одних випадках юридичний факт може породжувати цивільні права та обов'язки у суб'єкта, а в інших - змінювати чи припиняти. Тому юридичні факти поділяють на правовстановлюючі, правозмінюючі, правоприпиняючі і правовідновлюючі.

Із правовстановлюючим фактом норми цивільного законодавства пов'язують виникнення цивільних прав та обов'язків. Так, народження дитини, реєстрація юридичної особи, укладання

договору, написання твору є фактами, що породжують права та обов'язки.

Правозмінюючі юридичні факти - це такі юридичні факти, настання яких зумовлює зміну цивільних правовідносин (зміна суб'єктного складу в зобов'язаннях шляхом поступки права чи переведення боргу).

З правоприпиняючими юридичними фактами цивільне законодавство пов'язує припинення цивільних правовідносин між суб'єктами (припинення зобов'язання у зв'язку з його виконанням). З правовідновлюючими юридичними фактами цивільне законодавство пов'язує відновлення

прав та обов'язків, які суб'єкт цивільних правовідносин мав раніше, але з тих чи інших причин втратив. Такі юридичні факти не породжують нових правовідносин, а відновлюють у межах їх колишнього існування правовідносини, які раніше припинили існування (факт явки особи, яка раніше була визнана безвісно відсутньою).

Отже, юридичні факти є досить численними. Зважаючи на їх індивідуальні особливості, юридичні факти можна класифікувати, що дасть змогу чіткіше усвідомити їх значення. Це сприяє правильному застосуванню цивільного законодавства суб'єктами цивільного права та правоохоронними органами.

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Цивільне право України: у 2 т. / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, І.В. Жилінкова та ін.; За ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. - К., 2011. - Т. 1. - 552 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / Ю.Б. Бек та ін.; ред. В.М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.

УДК 347.4

СУБСИДАРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Тернопільська Н. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.С.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Перш за все варто зазначити, що стосовно розуміння сутності субсидіарних зобов'язань відсутній єдиний підхід. Переважна більшість вчених дотримується точки зору, що субсидіарні зобов'язання - це різновид зобов'язань із множинністю сторін, поряд із частковими та солідарними. Хоча існує й інша позиція, згідно якої субсидіарні зобов'язання не належать до виду зобов'язань із множинністю сторін. [1, с. 352]

Слід висловити сумнів щодо можливості розкривати сутність субсидіарних зобов'язань за допомогою конструкції множинності сторін. Це пов'язано з тим, що відповідно до положень ст. 510 ЦК України множинність осіб може існувати на стороні боржника або кредитора, тобто стосується тільки сторони зобов'язання. Однак субсидіарний боржник не є стороною зобов'язання, він виступає стороною іншого (додаткового) зобов'язання. Зокрема, поручитель не є стороною основного зобов'язання, він перебуває в зобов'язальних правовідносинах з кредитором, які виникли на підставі договору поруки.

Субсидіарні зобов'язання можуть виникати у випадках, встановлених договором або законом, внаслідок чого таке зобов'язання може мати як договірний (наприклад, договір поруки - ст. 554 ЦК), так і недоговірний характер (наприклад, виникнення субсидіарного зобов'язання в учасника товариства з додатковою відповідальністю - ст. 152 ЦК) [2].

Специфіка виконання субсидіарних зобов'язань зумовлена:

- 1) черговістю виконання такого зобов'язання перед кредитором;
- 2) предметом виконання;
- 3) особливим характером відносин між

основним та додатковим боржником.

З огляду на те, що виконання основного зобов'язання є обов'язком боржника, кредитор належить право вимоги саме до нього. У випадку коли основний боржник відмовився задовольнити вимогу, або кредитор не одержав від нього відповіді на неї в розумний строк, або неможливості основного боржника задовольнити таку вимогу, кредитор має можливість пред'явити її у повному обсязі до додаткового боржника. Окрім цього, варто враховувати, що кредитор не може вимагати задоволення своєї вимоги від субсидіарного боржника, якщо вона може бути задоволена шляхом зарахування зустрічної вимоги до основного боржника.

Субсидіарне зобов'язання є додатковим, виникає у більшості випадків у результаті інших юридичних фактів, аніж договір, тому неможливо стверджувати про тотожність предмета основного та субсидіарного зобов'язання. Внаслідок цього предметом субсидіарного зобов'язання, як правило, мають бути дії щодо сплати грошових коштів, які виступають загальним еквівалентом цінності, а їх сплата дозволяє припинити основне зобов'язання таким виконанням.

Особливий характер відносин між основним та додатковим боржником проявляється в тому, що додатковий боржник повинен до задоволення вимоги, пред'явленої йому кредитором, повідомити про це основного боржника, а у разі пред'явлення до нього позову, - подати клопотання до суду про залучення основного боржника до участі у справі (ст. 619 ЦК України). Це викликано тим, що у випадку задоволення вимоги кредитора субсидіарним боржником останній набуває права регресної вимоги

до основного боржника. За умови недотримання цих вимог субсидіарним боржником основний боржник має право висунути проти такої вимоги заперечення, які він мав проти кредитора.

Зважаючи на особливості правил щодо можливого виконання різними суб'єктами та для забезпечення належності виконання зобов'язання цивільним законодавством передбачено право кожної зі сторін зобов'язання вимагати доказів того, що обов'язок виконується належним боржником, а виконання приймається належним кредитором чи уповноваженою на це особою (ч. 2 ст. 527 ЦК України). На підтвердження цього може бути, зокрема, наданий: документ, що посвідчує особу кредитора та боржника; довіреність особи, яку кредитор уповноважив на прийняття виконання від боржника.

Наслідком нездійснення права щодо перевірки особи кредитора або необхідних повноважень в іншій особі ризик можливих наслідків покладається на боржника. При виникненні такої ситуації належний кредитор має право вимагати від

боржника виконання зобов'язання, а останній зобов'язаний його виконати.

За умови прийняття виконання від особи, яка не є боржником, наслідки настають для кредитора, що здійснив таке прийняття, за правилами, встановленими відносно зобов'язань про безпідставне набуття майна (статті 1212-1215 ЦК України) [3, с. 547].

Таким чином, питання природи субсидіарних зобов'язань та можливості їх віднесення до цивільно-правових зобов'язань із множинністю осіб є досить дискусійним, а спеціальні норми, які б регулювали основні аспекти виконання даного виду зобов'язань у вітчизняному цивільному законодавстві відсутні. Методом аналізу законодавчих норм все ж можна сформулювати дефініцію субсидіарного зобов'язання яким визнаватиметься правовідношення, де на стороні боржника є дві особи – основний і додатковий боржник, і при якому кредитор буде мати право звернутися із вимогою до субсидіарного боржника у випадку відмови від виконання зобов'язання з боку основного боржника.

Література

1. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасько-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.

УДК 347.626(477)

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ

Гладько Є. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Питання правового регулювання майнових відносин у шлюбі завжди актуальні. Розвиток суспільства є безперервним, а отже, не можуть залишатися незмінними погляди на права та обов'язки подружжя.

На думку фахівців, режим універсальної спільності, як і режим спільності рухомого і придбаного, втратили сьогодні своє значення. Ці режими відзначалися, з одного боку, відсутністю необхідної економічної свободи кожного з подружжя, а з іншого - узурпацією влади чоловіком щодо управління та контролю над спільним майном. Найбільш гнучким виявився режим спільності придбань, позбавлений цих недоліків. Цей режим виходить із спільності майнових інтересів подружжя, але при цьому надає кожному з подружжя достатній простір для прояву своєї економічної самостійності [1, с.7].

Правовий режим майна подружжя – це побудований на єдиній диспозитивній основі порядок правового регулювання майнових відносин подружжя, який виникає внаслідок дії комплексу правових засобів (дозволів, зобов'язань, заборон, санкцій тощо) і має на меті впорядкування цих відносин, забезпечення всебічного захисту майнових прав та інтересів подружжя [2].

Подружжя може бути суб'єктом майнових відносин, у тому числі - відносин власності, як на загальних цивілістичних засадах, так і на підставі спеціальних умов, спричинених фактом перебування їх у шлюбі. При цьому найбільш істотно виявляються особливості тих майнових відносин подружжя, які складаються між ними (внутрішні відносини). Ці особливості визначаються переважно нормами сімейного законодавства, а зовнішні (відносини подружжя з третіми особами) - переважно нормами цивільного законодавства. Таким чином, правове регулювання майнових відносин подружжя ускладнене і переобтяжене характером особистих стосунків між чоловіком і дружиною, що, в свою чергу, і вимагає окремого глибокого їх дослідження [3]

Об'єкти цивільних прав, як і їх суб'єкти, мають встановлений актами законодавства правовий стан. Для позначення правового стану суб'єктів сімейних (цивільних) прав вживається термін «правовий статус», який відображає сукупність цивільних прав та обов'язків, що їх має особа. Разом з тим, термін «правовий статус» не може бути використано для характеристики правового стану об'єктів сімейних (цивільних) прав, оскільки вони не наділені правами та обов'язками. Щодо об'єктів

сімейних (цивільних) прав прийнято вживати термін «правовий режим».

Правовий режим майна подружжя – це порядок регулювання майнових відносин дружини та чоловіка, який виникає внаслідок дії комплексу правових способів (дозволів, заборон, позитивних зобов'язань тощо) і визначає зміст їх майнових прав та обов'язків [1].

Дружина та чоловік мають рівні права на володіння, користування і розпорядження майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними. Ст. 63 СК закріплено принцип рівності прав чоловіка та дружини на володіння, користування та розпорядження майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними [4].

На сьогоднішній день кожна особа яка вступає в сімейні відносини(шлюб)хоче забезпечити своє майно в разі непередбачуваних ситуацій. Саме майнові питання найчастіше виступають каменем спотикання і джерелом найбільш сильних переживань. Ніхто з подружжя не хоче після розірвання шлюбу виявитися скривдженим матеріально, тому поділ майна - одна з найбільш затребуваних юридичних послуг.

Враховуючи, що принцип режиму спільності за сімейним законодавством вступає в дію автоматично, то цілком можливий логічний висновок, що право спільної сумісної власності на майно, набуто за угодою одним із подружжя, виникає водночас у момент виникнення подружжя. Тобто право власності одного суб'єкта автоматично перетворюється на право власності кількох суб'єктів.

Таку правову ситуацію можна охарактеризувати як автоматичну трансформацію одного правового режиму інший, адже правовий режим спільності щодо майна, яке набувається за угодами одного з подружжя виникає незалежно від волі дружини - учасника угоди.

Все викладене дає підстави для узагальнюючого висновку про те, що право спільної сумісної власності на майно, що набувається одним з подружжя, виникає в момент передачі йому майна, якщо інше не застережено законом або договором. Законодавство України не встановлює повного переліку об'єктів правового режиму майна подружжя. Так як, правовий режим майна подружжя не обмежується інститутом речових прав, включає широкий спектр правовідносин, яким притаманне застосування відповідно різних колізійних норм, то критерієм застосування колізійних прив'язок у ЄС виступає місцезнаходження суб'єктів та їх громадянство.

Отже, зміст, особливості майнових прав подружжя, регулювання їх майнових відносин у законодавчих актах важко охарактеризувати однозначно, оскільки тут немає одноманітності. Аналіз законодавства показав, що саме договір становить основу договірному режиму майна подружжя, зміст якого встановлюється залежно від змісту відповідного договору, який визначає обсяг прав та характер суб'єктивних прав та обов'язків подружжя. При цьому договірний режим майна подружжя формується як режим, альтернативний законному (легальному) правовому режиму, зміст якого формується самим подружжям, хоча і діє в межах, встановлених законом.

Література

1. Жилинкова І. В. Правовий режим имущества членов семьи. - Х.: Ксилон, 2000. - 376 с
2. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилинкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилинкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. - 200 с.
3. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатеевої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
4. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

УДК 347.63

АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ДІТЬМИ

Ковальчук Є. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Говорячи про аліментні правовідносини (зобов'язання), передусім потрібно встановити, що слід розуміти під цим поняттям. Термін «аліменти» походить від латинського слова «alimentum» і перекладається як годування, утримання.

Аліментні правовідносини (зобов'язання) батьків та дітей щодо утримання - це правовідносини, в яких одна сторона зобов'язана надати другій стороні утримання на підставах і в порядку, що встановлені законом, а друга сторона вправі вимагати виконання такого обов'язку. Правовідносини батьків і дітей щодо утримання залежно від самої зобов'язаної особи можна поділити на дві основні групи, кожна з яких

має свої підгрупи [1, с. 43].

По-перше, це аліментні зобов'язання батьків щодо утримання дитини, до яких входять зобов'язання батьків щодо утримання дитини до досягнення нею повноліття (ст. 180 СК України); зобов'язання батьків щодо утримання повнолітніх дочки, сина, що продовжують навчання й у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги (ст. 199 СК України); зобов'язання батьків щодо утримання непрацездатних повнолітніх дочки, сина, які потребують матеріальної допомоги (ст. 198 СК України); зобов'язання батьків брати участь у додаткових витратах на неповнолітню дитину, що

викликані особливими обставинами (ст. 185 СК України).

По-друге, це аліментні зобов'язання повнолітніх дітей щодо утримання батьків, які складаються з зобов'язання повнолітніх дітей щодо утримання непрацездатних батьків, що потребують матеріальної допомоги (ст. 202 СК України); зобов'язання повнолітніх дітей брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою чи інвалідністю, немічністю (статті 203, 206 СК України) [2].

У зв'язку з особливим станом дитини як особи, що через свій вік потребує певної матеріальної підтримки та захисту, окреме значення серед аліментних правовідносин батьків та дітей мають правовідносини, за якими батьки зобов'язані утримувати дитину до її повноліття [1, с. 44].

Закон передбачає два порядки сплати батьками аліментів на дитину: добровільний та примусовий. У науковій літературі добровільне виконання батьками обов'язків щодо утримання дитини поділяють на фактичне і договірне. У нормально функціонуючій сім'ї обов'язки щодо утримання виконуються батьками добровільно. Крім того, відрахування аліментів може здійснюватися за ініціативою одного з батьків на підставі його заяви за місцем роботи, місцем виплати пенсії, стипендії (ст. 187 СК України). СК України значно розширює можливості забезпечення інтересів дитини і надає можливість батькам самим визначати питання, пов'язані з виконанням ними аліментних зобов'язань шляхом укладання різних договорів. У цьому випадку йдеться про договірне утримання дитини. Батьки, зокрема, можуть домовлятися про розмір коштів, що витрачаються на харчування, одяг, навчання, проведення дозвілля й інші побутові потреби дитини. Бажаючи забезпечити добровільне виконання обов'язків на майбутнє, батьки можуть надати своїй домовленості обов'язкового юридичного значення, уклавши про це договір (ч. 2 ст. 93, ст. 189 СК України) [2].

Як вже зазначалося, законодавство передбачає не тільки добровільний, а й примусовий порядок сплати аліментів. Він має місце у разі виникнення спору про надання коштів на утримання дитини. Спір щодо утримання дитини може виникнути як при роздільному, так і при спільному проживанні батьків. Це пов'язане з тим, що, незважаючи на спільність побуту, між батьками можливі суперечки стосовно обсягу коштів, необхідних для утримання дитини. У такому випадку кожний з подружжя може звернутися до суду з вимогою про стягнення аліментів у примусовому порядку [1, с. 44].

СК України передбачає два способи визначення розміру аліментів: 1) у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини та 2) у твердій грошовій сумі. СК України, визначення розміру аліментів відбувається в частковому відношенні до заробітку (доходу) батьків, однак сам розмір такої частки законом не встановлюється. Він визначається судом у кожному конкретному випадку примусового стягнення аліментів (ст. 183 СК України). Суд при визначенні частини заробітку (доходів), стягнутої як аліменти, може варіювати залежно від співвідношення одержуваної суми з прожитковим мінімумом. Аліменти, спрямовані на утримання дитини, повинні бути достатніми і, разом із тим, співрозмірними з урахуванням мети аліментного зобов'язання. Відповідно до ст. 182 СК України при визначенні розміру аліментів суд враховує: а) стан здоров'я та матеріальне становище дитини; б) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів; в) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочок, сина; г) інші обставини, що мають істотне значення [2].

У СК України збережена ідея встановлення мінімального розміру аліментів. Так, у ч. 2 ст. 182 СК України закріплене правило, відповідно до якого розмір аліментів на одну дитину ні при яких обставинах не може бути меншим за неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Максимального розміру аліментів СК України не встановлює. Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку (доходу) матері, батька на їхнє утримання, що буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття (ч. 2 ст. 183 СК України). Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною ніхто з батьків не звернувся до суду з позовом про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються з вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття (ч. 3 ст. 183 СК України).

Позов про стягнення аліментів може бути заявлений: а) матір'ю або батьком; б) усиновлювачем; в) опікуном чи піклувальником; г) патронатним вихователем; д) самою дитиною по досягненні нею 14-річного віку [2].

Отже, особлива увага у сімейному законодавстві приділяється регулюванню відносин по утриманню батьками своїх неповнолітніх дітей. Ці відносини мають велике значення і ґрунтуються на пануючих у суспільстві моральних принципах. Врегульовані правовими нормами, вони забезпечуються примусовою силою держави.

Література

1. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 200 с.
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

ДОГОВІР РЕНТИ ЯК САМОСТІЙНИЙ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

Тудін. В. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.ю.н. Поджаренко К.Є.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Рента належить до нових цивільно-правових договорів, поява якого пов'язана із переходом України до ринкових відносин. Договору ренти присвячена глава 56 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України) [1].

Рентні відносини набули поширення ще у середні віки. Слово «рента» означало повернення частинами того, що було передано раніше, а її встановленню завжди передувала передача майна платникові ренти - спочатку землі та інших об'єктів нерухомості, пізніше - рухомого майна, у тому числі грошей. Рентні відносини мали довгостроковий, часто безстроковий характер, і ні за яких обставин рентою не вважалася сплата разової суми [2, с. 257].

Як стверджує В.В. Посполітак договір ренти на практиці майже не застосовується. Про це свідчить і судова практика. В Єдиному державному реєстрі судових рішень України немає жодного судового рішення зі спору, який виник з договору ренти, і є лише три рішення, у яких договір ренти побічно згадано [3].

Відповідно до ст. 731 ЦК під договором ренти розуміється такий договір, за яким одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренти у формі певної грошової суми або в іншій формі [1].

Договір ренти належить до договорів, за якими переходить право власності на передане майно на оплатній основі. Схожість ренти з купівлею-продажем та іншими договорами з оплатного передання майна у власність не перетворює рентний договір на їх різновид. Ренті притаманні такі специфічні ознаки, які свідчать про самостійність рентного договору серед інших цивільно-правових договорів, спрямованих на відчуження майна. Основною ознакою договору ренти виступає обов'язок однієї особи виплачувати ренту іншій особі взамін переданого у власність майна. Рентні платежі мають довгостроковий, стабільний характер і часто виступають основним джерелом засобів існування одержувача ренти [2, с. 257].

Договір ренти є реальним. У статті 731 ЦК чітко визначено, що одержувач ренти передає майно платникові ренти, а не зобов'язується його передати. Тому для укладення договору ренти недостатньо взаємної згоди сторін з усіх істотних умов договору, а необхідне ще й передання майна платникові ренти. Оскільки після передання майна одержувач ренти не несе за договором ніяких обов'язків, а має лише право вимагати від платника ренти її сплати, то даний договір є одностороннім. Відплатність цього договору обумовлена тим, що платник ренти, отримавши майно, зобов'язаний сплачувати одержувачеві ренти у грошовій або іншій формі [2, с. 258].

Сторонами в даному договорі виступають одержувач та платник ренти. Учасниками договору як на одній, так і на другій стороні можуть бути фізичні та юридичні особи [1].

Форма договору. Договір ренти підлягає нотаріальному посвідченню, а якщо під виплату ренти передається нерухоме майно, також і державній реєстрації [1].

Істотною умовою договору ренти є умова про предмет. Договір ренти має складний предмет: по-перше, це майно, яке відчужується одержувачем під виплату ренти; по-друге, предметом є сама рента, що виплачується платником її одержувачу. Умови договору ренти щодо переданого майна, форми та розміру виплачуваної ренти є істотними для даного договору, без досягнення згоди за якими договір ренти не може вважатися укладеним [2, с. 258].

Стосовно майна закон не встановлює ніяких обмежень, хоча на практиці найчастіше таким майном виступають житлові будинки, квартири, підприємства, тобто нерухомі речі [2, с. 258].

Рента може виплачуватися у грошовій формі, що зустрічається у більшості випадків, або шляхом передання речей, виконання робіт чи надання послуг. Може бути встановлена і змішана форма ренти, яка виплачується частково грошима, а частково шляхом передання речей, виконання робіт або надання послуг. Форма і розмір ренти встановлюється за згодою сторін у договорі [1]. Закон визначає розмір ренти, якщо сторони не передбачать його у договорі, тільки у разі передачі під виплату ренти грошової суми. Так, відповідно до ч. 2 ст. 737 ЦК розмір ренти у такому випадку встановлено у розмірі облікової ставки Національного банку України і відповідно змінюється разом зі зміною облікової ставки, якщо інше не встановлено договором [1].

Сторони у договорі узгоджують періодичність виплати ренти. За відсутності домовленості з цього питання рента виплачується після закінчення кожного календарного кварталу [1].

Договір ренти може укладатися на певний строк, тривалість якого встановлюється за домовленістю сторін, але це не може бути, наприклад, одноразова виплата ренти. Рентні відносини зазвичай мають довгостроковий характер, що й впливає на встановлення сторонами строку дії договору ренти [2, с. 259].

Договором ренти може бути встановлений обов'язок виплачувати ренту безстроково (безстрокова рента) або протягом певного строку. Рента виплачується після закінчення кожного календарного кварталу, якщо інше не встановлено договором ренти, тобто зобов'язання платника ренти полягають у виплаті одержувачеві обумовленої договором грошової суми наприкінці кожного календарного кварталу. Сторони за взаємною згодою у відповідності до договору ренти можуть встановити

графік платежів, відповідно до якого будуть проводитися розрахунки. Особливим засобом, який захищає інтереси одержувача ренти, є відповідальність платника ренти за прострочення платежу виконання зобов'язання.

Саме залежно від строку дії договору законодавець визначає вид договору ренти - безстрокова чи строкова рента (ч. 2 ст. 731 ЦК), що має принципове значення для регулювання рентних відносин. Так, закон передбачає можливість припинення зобов'язання щодо виплати ренти або зміни її умов у разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату безстрокової ренти; розірвання договору безстрокової ренти в зв'язку з відмовою платника або на вимогу одержувача і порядок розрахунків на такий випадок [2, с. 259].

Як вже зазначалося, за договором ренти переходить право власності на майно від одержувача до платника ренти, сама ж рента може бути встановлена як на користь одержувача, так і на користь третьої особи - вигодонабувача. В останньому випадку після вираження наміру третьої особи скористатися своїми правами за договором він не може бути розірваний або змінений без згоди третьої особи [1].

Рентне зобов'язання не належить до зобов'язань, нерозривно пов'язаних з особою кредитора чи боржника і відповідно може переходити до інших осіб у випадках, передбачених законом або договором [2, с. 261].

Закон не обмежує передачу права на отримання ренти іншій особі шляхом уступки права вимоги. Однак одержувач ренти не має права передачі своїх прав за договором ренти, якщо ренту було встановлено на його користь іншою особою без згоди останньої [2, с. 262].

Платник ренти має право відчужувати майно, передане йому під виплату ренти, лише за згодою

одержувача ренти. Порушення даної заборони означає порушення загальних вимог, додержання яких є необхідним для чинності правочину (ст. 203 ЦК) з наслідками, встановленими ст. 216 ЦК [1].

Закон передбачає забезпечення виконання обов'язку з виплати ренти у тих випадках, коли під виплату ренти передається земельна ділянка або інше нерухоме майно. Згідно з ч. 1 ст. 735 ЦК таке майно стає предметом застави в силу закону. Останнє означає, що у разі порушення платником ренти свого обов'язку з виплати ренти одержувач ренти, як іпотекодержатель, має право задовольнити свої вимоги за рахунок цього майна переважно перед іншими кредиторами платника ренти. Що ж стосується використання сторонами інших видів забезпечення виконання зобов'язань, то будь-який з них або декілька одночасно можуть бути встановлені сторонами при передачі під виплату ренти рухомого майна або застосовуватися поряд з іпотекою при передачі ні за договором ренти нерухомого майна. Крім того, виплата ренти може забезпечуватися шляхом встановлення обов'язку платника ренти застрахувати ризик невиконання своїх обов'язків за договором ренти. Порушення платником безстрокової ренти своїх обов'язків щодо забезпечення виплати ренти надає право одержувачу вимагати розірвання договору безстрокової ренти [1].

Статтею 625 ЦК за прострочення сплати ренти, встановленої у грошовій формі, передбачена відповідальність платника ренти у розмірі 3 процентів річних, якщо інший розмір процентів не встановлений договором ренти.

Отже, договір ренти – це цивільно-правовий договір, предметом якого можуть бути речі (в тому числі гроші, окрім іноземної валюти, та цінні папери), сукупність речей, а також майнові права. Однак майнові обов'язки не можуть бути предметом договору ренти, оскільки це суперечитиме суті цього договору.

Література

1. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 року (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
3. Посполітак В. В. Актуальні питання договору ренти / В.В. Посполітак // Наукові записки: Юридичні науки. - 2015. - Том 103. - С. 85-90.

УДК 347.232.1

ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЗА НАБУВАЛЬНОЮ ДАВНІСТЮ

Сироватко Я. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.і.н., доцент Очеретяний В.В.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

З набранням чинності новим Цивільним кодексом України (надалі – ЦК України) стало можливим набувати права власності на чуже майно за правилом набувальної давності (ст.344 ЦК). Це означає, що особа, яка володіє чужим майном протягом тривалого терміну, може набути права власності на нього, посилаючись на давність користування ним.

Стаття 41 Конституції України зазначає, що право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. У зв'язку з наведеним, наразі в судовій практиці доволі актуальними та складними виявилися спори про визнання права власності за набувальною давністю. Це пов'язано з відсутністю будь-яких наукових досліджень зазначеної новели вітчизняного цивільного законодавства.

Відповідно до ст. 344 ЦК України:

«1. Особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом десяти років або рухомим майном – протягом п'яти років, набуває право власності на це майно (набувальна давність), якщо інше не встановлено цим Кодексом. Набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю регулюється законом. Право власності на нерухоме майно, що підлягає державній реєстрації, виникає за набувальною давністю з моменту державної реєстрації.

2. Особа, яка заявляє про давність володіння, може приєднати до часу свого володіння увесь час, протягом якого цим майном володіла особа, чийм спадкоємцем (правонаступником) вона є.

3. Якщо особа заволоділа майном на підставі договору з його власником, який після закінчення строку договору не пред'явив вимоги про його повернення, вона набуває право власності за набувальною давністю на нерухоме майно через п'ятнадцять, а на рухоме майно - через п'ять років з часу спливу позовної давності.

Втрата не з своєї волі майна його володільцем не перериває набувальної давності у разі повернення майна протягом одного року або пред'явлення протягом цього строку позову про його витребування.

4. Право власності за набувальною давністю на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери набувається за рішенням суду» [1].

Отже, набувальна давність – одна з підстав набуття права власності. Частина 1 статті 344 ЦК України передбачає, що особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито й безперервно володіти нерухомим майном протягом 10 років або рухомим майном протягом 5 років, набуває права власності на нього. Суб'єктом набувальної давності може бути як фізична, так і юридична особа [2].

Згідно частини 3 статті 344 ЦК України, якщо особа заволоділа майном на підставі договору з його власником, який після закінчення строку договору не пред'явив вимоги про його повернення, вона набуває право власності за набувальною давністю на нерухоме майно через п'ятнадцять, а на рухоме майно - через п'ять років з часу спливу позовної давності.

Право власності за набувальною давністю на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери набувається за рішенням суду (ч. 3 ст. 344 ЦК України).

У п. 8 Перехідних положень визначено, що правила статті 344 ЦК України про набувальну давність поширюються також на випадки, коли володіння майном почалося за три роки до набрання чинності цим Кодексом [3].

Набувальна давність не стосується випадків заволодіння чужим майном обманним або злочинним шляхом. Мова йде про ситуації, коли власник майна не заявляє про своє право уже тривалий час, тобто фактично відмовляється від цього майна.

Об'єктом правової охорони за ст. 344 ЦК є нерухоме або рухоме майно.

Зазначена новела цивільного законодавства направлена на становлення цивілізованого приватного права. Це захист незаконного володільця незалежно від права на майно (річ), а лише для захисту від зовнішніх зазіхань. Специфікою є те, що об'єктом захисту є не право, якого просто немає, і не майно (річ), тому що майно в будь-якому випадку не може мати власного захисту, а захищається саме особа незаконного володільця. У ст. 16 ЦК, яка зазначає способи захисту цивільних прав та інтересів, не передбачено такого виду захисту незаконного володільця, тому він можливий лише в рамках набувальної давності [4].

Підсумовуючи, слід констатувати, що розповсюдження набувальної давності як на нерухоме майно, так і на рухоме є досягненням нашого законодавства. Появу інституту набувальної давності справедливо пов'язують з потребами цивільного обороту. Тобто, якщо річ опинилася у незаконного володільця, то вона більше не могла повернутися в цивільний оборот без прямого порушення прав власника. Водночас і власник через пропуск позовної давності чи з інших причин не може повернути собі володіння, не порушивши тих правил, які встановлені для захисту незаконного володіння. Таким чином, ці суперечності закон вирішив на користь цивільного обороту: завдяки набувальної давності володілець становиться власником, а власник втрачає своє право на майно (річ).

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.
4. Луспенік Д. Спори про набувальну давність: проблеми теорії і судової практики / Д. Луспенік // Юридичний журнал. - 2006. - № 5. - С. 114 -119.

УДК 347.451

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ В ІНТЕРНЕТ МЕРЕЖІ

Коваленко Т. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.і.н., доцент Очеретяний В.В.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Знати правові основи діяльності інтернет-магазину надзвичайно важливо як бізнесменам-власникам, які повинні забезпечувати виконання

законних вимог в ході організації торгівлі (зазначене допоможе запобігти виявленню можливих порушень в ході перевірки контролюючими органами), а також і

звичайним споживачам, для того аби знати, як захистити свої права в ході купівлі товарів в інтернет-магазині. Зазначене вкрай важливе, оскільки з розвитком інтернет-технологій кількість правочинів, що укладаються в мережі Інтернет зростає.

Купівлю-продаж товарів в Інтернеті п. 8 ст. 1 Закону про захист споживачів відносить до договорів, укладених на відстані. Це договір, укладений продавцем зі споживачем за допомогою «засобів дистанційного зв'язку», до яких належать телекомунікаційні мережі, поштовий зв'язок, телебачення та інформаційні мережі, зокрема Інтернет [1].

Положеннями статті 698 Цивільного кодексу України визначено, що за договором роздрібною купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його [2].

Отож, сторонами в договорі роздрібною купівлі-продажу є продавець та покупець. Продавцем виступає юридична особа або фізична особа-підприємець, що здійснює підприємницьку діяльність з продажу у роздріб товару. На екрані монітора нашого комп'ютера після введення в пошукову систему назви потрібного товару з'явиться список інтернет-магазинів, котрі являтимуться продавцями. Цивільний Кодекс та Закон України «Про захист прав споживачів» покладає на них широке коло обов'язків. Але відсутність законодавчо визначених вимог щодо порядку створення таких магазинів дає зелене світло першочерговій маніпуляції стосовно правдоподібності сторони договору, оскільки створити подібний магазин, а потім ліквідувати його при наявності спеціальних знань може кожен бажаючий. [3]

Відносини, що виникають між покупцем і продавцем товарів, робіт та послуг в Інтернеті не відрізняються від традиційних правил купівлі-продажу і регулюються, зокрема, положеннями Цивільного кодексу України та Закону України «Про захист прав споживачів».

Перед укладенням договору купівлі-продажу він повинен (ч. 2 ст. 13 Закону про захист споживачів) надати споживачеві інформацію про:

1) найменування продавця та його місцезнаходження. Якщо з найменуванням у більшості таких магазинів проблем немає (на будь-якому сайті є назва магазину), то власну адресу оприлюднюють лише поодинокі сміливці;

2) порядок прийняття претензії. Закон не розшифровує, про які претензії йдеться. Ймовірно, про будь-які претензії покупця до продавця;

3) основні характеристики продукції. З цим все гаразд. Можна побачити і детальний опис товару, і його фотознімки;

4) ціну, включаючи плату за доставку. Тут також усе зрозуміло. Якщо інтернет-магазин бере окрему плату за доставку, про це, здебільшого, зазначають на його сайті.

5) умови оплати;

6) гарантійні зобов'язання та інші послуги, пов'язані з утриманням чи ремонтом продукції. Переважно на товари, придбані в інтернет-магазині, поширюється така ж гарантія від виробника, як і на продукцію у звичайних магазинах;

7) інші умови поставки;

8) мінімальну тривалість договору, якщо він передбачає періодичні поставки продукції;

9) вартість телекомунікаційних послуг, якщо вона відрізняється від граничного тарифу. Найвірогідніше, що до інтернет-торгівлі подібна вимога не має ніякого стосунку. Адже за те, що покупець відвідує сайт і-магазину, останньому він нічого не платить;

10) період прийняття пропозицій. У випадку і-магазину такі дані можуть знадобитись, якщо продавець закупає і постачає товар тільки під конкретне замовлення;

11) порядок розірвання договору. У більшості інтернет-магазинів така інформація на сайті – відсутня [4].

Якщо споживачу надано наведені вище відомості, інтернет-магазин повинен підтвердити замовлення письмово або за допомогою електронного повідомлення. Таким повідомленням називають інформацію, яку споживач може у будь-який спосіб відтворити або зберегти в електронному вигляді (п. 10 ст. 1 Закону). В даному випадку – це інтернет-сторінка, на яку покупець потрапляє перед тим, як запит на купівлю товару буде сформовано.

Законом визначено, що товари, які продаються споживачам, повинні бути якісними. При чому, на вимогу покупця продавець повинен надати документи, що підтверджують якість товарів. Такими документами можуть бути сертифікати відповідності, гігієнічні висновки, тощо.

Слід зазначити, що діюче законодавство, в питаннях повернення товару, придбаного в інтернет-магазині, повністю знаходиться на боці покупця і є вкрай невігідним для продавця.

Згідно із вимогами Закону України «Про захист прав споживачів» покупець без необхідності будь-якого обґрунтування має можливість повернути річ, якщо протягом 14 днів з дня отримання такої речі або отримання документа, що підтверджує факт укладення правочину, повідомить про це продавця.

У випадку розірвання договору покупець має повідомити продавцю місце, де товар може бути повернутий. Тобто товар має бути забраний продавцем. Строк, протягом якого товар має бути забраний, а гроші повернуті покупцю, становить не більше 30 діб. При чому, до повернення грошей продавцем, покупець має право притримати товар [5].

В умовах договору купівлі-продажу інтернет-магазином може бути визначено, що товар поставляється та повертається за допомогою пошти. В цьому випадку покупець має повертати товар за допомогою пошти.

Проте в абсолютно всіх випадках, усі витрати із повернення товару покладаються на продавця. Покупець до вжиття заходів продавцем із повернення товару зобов'язаний протягом 60 днів зберігати його.

Якщо продавець за цей час не вжив заходів із повернення товарів такий товар переходить у власність покупця без обов'язку за нього сплатити.

В той же час, якщо продавець не повертає сплачені кошти за товар протягом 30 днів, за кожен наступний день нараховується пеня у розмірі 1 % від вартості товару. Тому, підприємці повинні бути уважні, оскільки, можуть втратити і товар і кошти [6].

У підсумку необхідно зазначити, що договір

купівлі-продажу через Інтернет є підвидом традиційного договору купівлі-продажу, і на нього повністю і без винятку поширюються норми законодавства про захист прав споживачів. Питання лише в тому, що найчастіше на накладних (рахунках) не вказуються повні реквізити інтернет-магазинів, що призводить до неможливості повноцінного захисту прав споживачів. Саме ця обставина і є основним стримуючим фактором для багатьох покупців.

Література

1. Про захист споживачів: Закон України від 12.05.1991 року (редакція від 01.01.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Антонов В.М. Банківська система та електронна комерція як інформаційні ресурси: Навчальний посібник / В.М. Антонов, Ю.В. Бондарчук. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – 56 с.
4. Проблеми здійснення купівлі через Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.pinchukfund.org
5. Придбання товару через Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biglib.com>
6. Що таке інтернет-торгівля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pozovna.com.ua>

УДК 347.626

ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Заваденко Л. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Право на аліменти походить з закріпленої ст.180 Сімейного кодексу України (далі - СК України) обов'язку батьків утримувати дитину до досягнення нею повноліття [1].

Аліменти – досить широка тема. Як відомо, батьки зобов'язані утримувати та піклуватися про свою дитину. Аліменти як такі, це кошти на утримання дитини, які платять той з батьків, що проживає окремо. Проте слід пам'ятати, що аліментні зобов'язання можуть виникати не тільки з моменту розлучення, а й з того моменту як подружжя перестало проживати разом та вести спільне господарство, або з моменту того, як один з подружжя перестав приймати участь в утриманні дитини. Тобто, не обов'язково подавати на розлучення, щоб зобов'язати другого з подружжя сплачувати аліменти на утримання дитини.

Правило є однаковим для обох з подружжя. Право на утримання від іншого має той з них, з ким проживає дитина-інвалід і який опікується нею.

Право на утримання виникає на підставі складу юридичних фактів:

1. проживання одного з подружжя з дитиною-інвалідом та опікування нею;
2. нездатність дитини обходитися без постійного стороннього догляду;
3. походження дитини від другого з подружжя (кровне споріднення) або наявність між ними іншого юридично значущого зв'язку (усиновлення, факт біологічного походження);
4. спроможність другого з подружжя надавати матеріальну допомогу [2].

Дитиною-інвалідом є дитина зі стійким розладом функцій організму спричиненим захворюванням, травмою або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що зумовлюють

обмеження її нормальної життєдіяльності та необхідність додаткової соціальної допомоги і захисту [3]. Важливою є потреба дитини-інваліда в постійному сторонньому догляді. Тому в разі спору дана обставина має бути підтверджена відповідними доказами. Факт опікування дитиною має бути доведений свідченням свідків та іншими доказами. Опікування дитиною не виключається в разі залучення до догляду за дитиною сторонніх осіб, професійних вихователів, медичних працівників тощо. Сам по собі факт проживання з дитиною-інвалідом не є достатнім доказом опікування нею. Право на утримання не виникає, якщо один з подружжя проживає спільно з дитиною-інвалідом, однак дитиною опікується інша особа, яка також проживає разом з ними.

У ст. 88 СК України передбачено певні особливості визначення розміру аліментів судом. Аліменти присуджуються одному з подружжя у частці від заробітку (доходу) другого з подружжя і (або) у твердій грошовій сумі. При цьому суд не враховує можливості одержання подружжям, з яким проживає дитина, аліментів від своїх батьків, повнолітніх дочки або сина. Дане правило обумовлене тим, що догляд за дитиною-інвалідом пов'язаний з особливо значним навантаженням на того з подружжя, який опікується дитиною [1].

Відповідно до статті 88 СК для одержання утримання від другого з подружжя у зв'язку з тим, що з ним проживає дитина-інвалід, недостатньо для того, щоб ця дитина була інвалідом [1].

Необхідно, щоб:

1. дитина була інвалідом, що повинно бути доказаним письмовими документами і, зокрема, висновком ЛТЕК;
2. дитина потребувала постійного

стороннього догляду, що також повинно бути доведено висновками лікарів, медичної комісії;

3. дитина проживала з одним з подружжя і опіка та догляд над дитиною-інвалідом була постійна з боку цього батька (матері). Ці обставини можуть бути доведені письмовими доказами (реєстрацією місця проживання, актами, довідками тощо), показаннями свідків. Сам факт проживання з дитиною-інвалідом не є беззаперечним фактом опікування над нею (наприклад, дитина хворіє на цукровий діабет, вона є інвалідом, але сама ходить в школу, займається в спортивній секції);

4. другий із подружжя міг надати утримання. Якщо добре ознайомитися з аліментними обов'язками, наприклад, батька дитини, то він зобов'язаний платити дружині аліменти до шести років дитини (стаття 84 СК), платити аліменти дружині, яка здійснює постійний догляд за дитиною-інвалідом (стаття 88 СК) і паралельно платити аліменти на дитину (статті 180-181 СК); нести додаткові витрати на дитину, яка хворіє та інше (це ті ж аліменти) (стаття 185 СК) [4].

Крім того, він може мати іншу сім'ю, де також є дружина, яка потребує його допомоги, діти, престарілі батьки, яким необхідно за законом надавати утримання. У зв'язку з цим визначаючи розмір аліментів на утримання (у частці від заробітку (доходу) і (або) у твердій грошовій сумі) на утримання подружжя, яке здійснює постійний сторонній догляд за дитиною-інвалідом, суд повинен

враховувати можливість Другого з подружжя надати таку допомогу.

При цьому слід мати на увазі і те, що аліменти стягуються за виконавчими листами У розмірі не більше 50 % від заробітку (доходу).

Не має права вимагати утримання один із подружжя від другого подружжя, якщо дитина-інвалід проживає і виховується в повній сім'ї, оскільки батьки мають рівні права у вихованні і утримуванні дітей. Вимоги статті 88 СК передбачені тільки для тих випадків, коли батьки дитини-інваліда проживають окремо.

Не має права на утримання один із подружжя і в тому випадку, коли дитина-інвалід постійно знаходиться в дитячому будинку або в спеціальному лікувальному закладі, оскільки законом чітко визначено: «якщо один із подружжя проживає з дитиною-інвалідом, здійснює постійний сторонній догляд і опікується нею».

В підсумку зазначимо, що окрім норм сімейного законодавства, які визначають особливості стягнення аліментів на дитину з особливими потребами, право дітей-інвалідів на отримання грошової допомоги регламентовано спеціальним Законом України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» [5], за яким розмір фінансової допомоги встановлюється в процентному співвідношенні від прожиткового мінімуму для непрацездатних громадян.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. - 200 с.
3. Про охорону дитинства : Закон України 26.04.2001 року (редакція від 05.03.2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене / Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Білоусов Ю. В. та ін. За ред. Є. О. Харитонova. - Х.: ТОВ "Одіссей", 2008. - 659 с.
5. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 року (редакція від 05.03.2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

УДК 347.67

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ ПОДРУЖЖЯ

Волощенко О. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

За загальним правилом заповіт є особистим розпорядженням, що унеможливує складання одного заповіту від імені кількох осіб. Однак законодавець України запропонував у Цивільному кодексі України новий вид (підвид або різновид) заповіту – заповіт подружжя. Законодавча новація представляє особливий інтерес для нотаріусів, оскільки заповіт, передусім посвідчується нотаріусами.

Відповідно до ст. 1243 Цивільного кодексу України [1], подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на правах спільної сумісної власності. У разі складання спільного заповіту частка у праві спільної сумісної

власності після смерті одного з подружжя переходить до іншого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті. За життя дружини та чоловіка кожен з них має право відмовитися від спільного заповіту. Така відмова підлягає нотаріальному посвідченню. У разі смерті одного з подружжя нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного у заповіті подружжя. На заповіт подружжя поширюються встановлені правила щодо форми заповіту та порядку його посвідчення, передбачені законодавством України.

Конструкція заповіту подружжя покликана захистити майнові інтереси того з подружжя, який

пережив іншого. Особливість такого заповіту полягає перш за все в суб'єктному складі, оскільки скласти такий заповіт може лише подружжя, тобто чоловік та жінка, шлюб яких зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану. У зв'язку з цим Верховний Суд України надав роз'яснення, що розірвання шлюбу припиняє статус подружжя, а недійсність шлюбу (визнання шлюбу недійсним) анулює статус подружжя, а тому розірвання шлюбу чи визнання шлюбу недійсним після складення заповіту подружжя позбавляє цей заповіт юридичного значення без пред'явлення відповідного позову. У цьому разі спадкування відбувається на загальних підставах (п. 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 року № 7) [2]. Заповіт подружжя не може бути складений особами, які перебувають між собою у фактичних шлюбних відносинах.

Проте встановлення судом режиму окремого проживання подружжя (ст. 119 СК України) [3] не є перешкодою для складення ними спільного заповіту. Це зумовлено тим, що в порядку ст. 120 СК України встановлення режиму окремого проживання не припиняє прав та обов'язків подружжя, які закріплені законом (передбачені шлюбним договором) і які дружина та чоловік мали до встановлення цього режиму.

Відповідно до пункту 6.4 глави 3 розділу Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України заповіт подружжя може бути скасований кожним з подружжя лише за життя обох з подружжя [4].

Крім того, заповіт подружжя може бути складений щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності. Згідно зі ст. 60 СК України майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу).

Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [5].

Отже, подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності. У разі складання спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті.

За життя дружини та чоловіка кожен з них має право відмовитися від спільного заповіту. Така відмова підлягає нотаріальному посвідченню.

У разі смерті одного з подружжя нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного у заповіті подружжя (ст. 1243 ЦК).

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що, безперечно, норма, яка надає подружжю право скласти спільний заповіт, за своїм характером є прогресивною, оскільки розширює спадкову правоздатність громадян. З іншого боку, її зміст потребує законодавчого редагування.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 року № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене / Харитонов Є. О., Харитонова О. І., Білоусов Ю. В. та ін. За ред. Є. О. Харитонова. - Х.: ТОВ "Одіссей", 2008. - 659 с.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства Юстиції України від 22 лютого 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України: навч. пос. / О. Є. Кухарев. – К. : Алерта, 2013. – 328 с.

УДК 347.633

ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ Є ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ІНОЗЕМЦЯМИ

Стахова Г. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

У статті 20 Конвенції про права дитини зазначено, що дитина, яка тимчасово або постійно позбавлена сімейного оточення або яка у її найвищих інтересах не може бути залишена у такому оточенні, має право на особистий захист і допомогу з боку держави, отже, сирота це - дитина, що тимчасово чи постійно перебуває поза сімейним оточенням внаслідок втрати батьків, а також дитина, яка не може з певних причин чи з власних інтересів залишатися в

сімейному оточенні і потребує захисту та допомоги з боку держави [1].

Згідно з Конституцією України «утримання і виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, покладається на державу» [2].

Згідно з частиною 1 статті 207 Сімейного кодексу України усиновленням є здійснене на підставі рішення суду прийняття усиновлювачем у свою сім'ю

особи на правах дочки чи сина [3].

Усиновлення є самостійним інститутом сімейного права, головним завданням якого є надання дітям-сиротам та дітям, які залишились без батьківського піклування, благополучних умов виховання в сім'ї.

Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя.

На усиновлення дитини іноземцем потрібна згода центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, здійснене у відповідних органах держави, на території якої проживає дитина, є дійсним за умови попереднього одержання дозволу урядового органу державного управління з усиновлення та захисту прав дитини [3].

Усиновлення іноземцем в Україні дитини, яка є громадянином України, здійснюється на загальних підставах. Дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває не менш як один рік на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, і досягла п'яти років.

Дитина може бути усиновлена іноземцем, якщо не виявилось громадянина України, який бажав би її усиновити або взяти на виховання до себе в сім'ю.

Переважне право на усиновлення дитини - громадянина України мають іноземці, які є:

- 1) родичами дитини;
- 2) громадянами держав, з якими Україна

уклала договір про надання правової допомоги [3].

Таємниця усиновлення в разі усиновлення дитини іноземцями не може бути абсолютно збережена в силу об'єктивних обставин. Так, одним із основних прав дитини відповідно до ст. 7 Конвенції ООН про права дитини 1989 року є право знати своє походження та, наскільки це можливо, знати своїх батьків. Пунктом 6 статті 283 Сімейного кодексу України визначено, що дитина, усиновлена іноземцями, до повноліття зберігає громадянство України, а також має право на збереження своєї національної ідентичності. Отже право іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України, є обмеженим загальними нормами Сімейного кодексу.

Так дія правила щодо відсутності таємниці усиновлення залежить від наявності ряду умов, деякі з яких є обов'язковими завжди всі, а деякі - обов'язкові альтернативно.

Так до завжди обов'язкових умов відносяться:

- усиновленим є дитина - громадянин України;

- усиновлювачем є іноземець - громадянин держави, з якою України не має договору про надання правової допомоги.

Альтернативною умовою відсутності таємниці усиновлення є відсутність таємниці усиновлення у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і в яку має переїхати дитина або постійне проживання усиновлювача поза межами території України.

Реєстрація дітей, усиновлених іноземцями здійснюється Міністерством зовнішніх справ на підставі поданої усиновлювачами копії рішення суду про усиновлення. Облік дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, та нагляд за дотриманням їхніх прав до досягнення ними 18-річного віку здійснює відповідна консульська установа чи дипломатичне представництво України за дорученням МЗС.

Для здійснення нагляду за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини у місячний строк після отримання копії рішення суду про усиновлення дитини надсилає до МЗС копію зобов'язання усиновлювача про постановку дитини в місячний строк після в'їзду до країни постійного проживання на облік у відповідній консульській установі чи дипломатичному представництві України, подання цій установі чи представництву періодичної інформації про умови проживання і виховання дитини, а також надання можливості її представнику спілкуватися з дитиною.

Таким чином, окрім загального правила, з набранням Сімейного кодексу України чинності визначається світова практика можливості усиновлення не тільки дитини, але й повнолітньої особи. Підстави для такого усиновлення можуть бути різноманітні, однак вони не повинні суперечити загальним завданням усиновлення як правового інституту.

Література

1. Про права дитини : Конвенція від 20 листопада 1989 року (редакція від 20.11.2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року (тлумачення від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 року (редакція від 10.11.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

ОСОБИСТА ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ КОЖНОГО З ПОДРУЖЖЯ

Томашук Н. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Державна реєстрація шлюбу не припиняє права власності на майно, яке належало дружині та чоловікові до цього моменту. Це значить, що шлюб не перетворює особисту власність дружини та особисту власність чоловіка у спільну сумісну власність подружжя.

Із змісту нормативних положень глав 7 та 8 СК України, власність у сім'ї існує у двох правових режимах: спільна сумісна власність подружжя та особиста приватна власність кожного з подружжя, залежно від якого регулюється питання розпорядження таким майном. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя (тобто перелік юридичних фактів, які складають підстави виникнення права спільної сумісної власності на майно подружжя) визначені в ст. 60 СК України [1]. За змістом цієї норми майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності.

Щодо визначення права, за яким подружжю належить роздільне майно, в теорії та законодавстві виникають певні труднощі. Не викликає сумнівів, що роздільне майно відноситься до об'єктів права приватної власності. Однак, для того, щоб підкреслити відмінність цього майна від спільного майна подружжя нерідко використовувалися терміни «особиста власність», «роздільна приватна власність подружжя». Новий СК України закріпив поняття «особиста приватна власність подружжя» (гл. 7 СК України). Як перші, так і останній терміни не можна визнати вдалими. Особливо багато питань в цьому випадку викликає останній, адже саме його закріплено в СК України [2].

Незважаючи на відсутність вказаного терміна, СК України визначає види майна, яке належить до роздільного майна подружжя. Деякі з них є традиційними, інші визначені в законі вперше.

Як і раніше, до роздільного майна чоловіка та дружини належить майно, яке кожен з подружжя набув до шлюбу (п. 1 ч. 1 ст. 57 СК); хоча й за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування (п. 2 ч. 1 ст. 57 СК); речі індивідуального користування кожного з подружжя (ч. 2 ст. 57 СК України).

Деякі види роздільного майна подружжя закріплені в законі вперше. Так, згідно із п. 3 ч. 1 ст. 57 СК майно, набуте кожним з подружжя за час шлюбу, але за кошти, які належали кожному з них особисто, є роздільним майном. Це правило є цілком справедливим. У випадку набуття одним із подружжя за час шлюбу майна за власні кошти, таке майно не може визнаватися спільним майном подружжя. Це правило стосується як

грошей, які були набуті одним із подружжя до шлюбу, так і тих, які були одержані одним із подружжя за час шлюбу (за договором дарування, внаслідок спадкування тощо). Правило залишається єдиним: майно, набуте за роздільні кошти, складає роздільне майно кожного з подружжя.

При з'ясуванні правового режиму такого майна можуть виникати певні складнощі. В Україні діє загальний режим спільності майна подружжя, згідно з яким майно, набуте за час шлюбу, вважається таким, що належить подружжю. Протилежне має бути доведено особою, яка вважає майно роздільним і таким, що належить їй особисто. У зв'язку з цим речі, набуті за час шлюбу, автоматично підпадають під режим спільного майна подружжя. Під час розгляду судами спорів щодо поділу майна подружжя, суди нерідко вирішують питання щодо визнання роздільним майна, набутого за час шлюбу одним з подружжя на власні кошти. Лише у випадку, коли чоловік/дружина зможуть довести в суді, що гроші, за які була набута річ, належали йому/їй особисто, майно може визнаватися роздільним. У разі спору доведення вказаних обставин буде здійснюватися заінтересованою стороною в суді.

Якщо майно набуто під час шлюбу, але за особисті кошти одного з подружжя, то воно вважатиметься особистою власністю, у випадку, коли даний факт та обставини будуть доведені в суді (визнання права особистої приватної власності).

Якщо чоловік та дружина фактично припинили шлюбні відносини, а державна реєстрація шлюбу не припинена, майно, яке придбане за час їхнього окремого проживання, теж за рішенням суду може бути визнане особистою приватною власністю одного з подружжя.

Якщо чоловік і жінка проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо буде надано суду докази про фактичне спільне проживання та ведення спільного господарства не менше п'яти років.

Отже, вирішуючи спори про власність подружжя, суди встановлюють не тільки факт набуття майна під час шлюбу, але й той факт, що джерелом його набуття є спільні сумісні кошти або спільна праця подружжя.

Таким чином, чітке розмежування правового режиму майна, набутого до та після реєстрації шлюбу дає можливість не лише максимально уникнути суперечок між подружжям у разі розірвання шлюбу та поділу майна, але й забезпечує певну майнову незалежність чоловіка та дружини.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Жилинкова И. В. Правовой режим имущества членов семьи. - Х.: Ксилон, 2000. - 376 с
3. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилинкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилинкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. - 200 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ СОБАКОЮ БІЙЦІВСЬКОЇ ПОРОДИ

Чумак Ю. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.ю.н.Поджаренко К.С.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Утримуючи собаку, її господар має знати і розуміти не тільки свої права, але й обов'язки, і усвідомлювати необхідність їх узгодження з правами і свободами інших людей. Не дотримуючись цих принципів положень, порушуючи відповідні правила поведінки з собаками, ставлячи життя і здоров'я інших людей в небезпеку, господар собаки порушує свій конституційний обов'язок, закріплений у ст. 68 Конституції України, де зазначено, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. А згідно зі ст. 66 Конституції України кожен зобов'язаний відшкодувати завдані ним збитки [1.]

Сьогодні можна спостерігати, що кількість собак небезпечних порід, що знаходяться у власності громадян і юридичних осіб, із кожним роком збільшується. Це призводить до збільшення випадків заподіяння ними шкоди життю, здоров'ю та майну громадян, а також зростання кількості позовів до суду про відшкодування шкоди, завданої твариною. Варто відзначити, що й відповідна судова практика вирішення спорів про підстави відшкодування шкоди, заподіяної тваринами як джерелом підвищеної небезпеки, відрізняється суперечливістю і відсутністю єдиного підходу до розгляду такої категорії справ.

У зв'язку із цим актуальним є питання про відповідальність за шкоду, завдану тваринами, які законодавством України віднесені до джерел підвищеної небезпеки, а також тваринами, які не є джерелом підвищеної небезпеки.

За ст. 180 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) тварини є особливим об'єктом цивільних прав, на який поширюється правовий режим речі. Тобто собака є майном, об'єктом права власності людини, яке остання здійснює відповідно до закону на власний розсуд, незалежно від волі інших осіб. І як власнику речі (собаки) згідно зі ст. 317 ЦК лише її господарю належить право володіння, користування та розпорядження своїм майном [2].

У ч. 5 ст. 319 ЦК зазначається, що власник не може використовувати право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства. Усвідомлення цього власником та здійснення свого права власності лише в межах та порядку, встановленому законом, є необхідним для убезпечення інших людей від негативних наслідків, які може спричинити недбале використання свого права власності на собаку господарем [2].

Собака може покусати людину і тим самим завдати шкоди її здоров'ю; зіпсувати речі людини, завдати їй особистої матеріальної шкоди; може налякати людину, заподіявши їй особисту моральну, тобто немайнову, шкоду; здатна понівечити чи вбити людину або тварину, і за все це господар має нести відповідальність. Усі собаки становлять небезпеку, а охоронні та бійцівські породи особливо небезпечні, і

їх утримання потребує належних знань та навичок поведінки з ними.

Згідно з чинними правилами утримання домашніх тварин кожен власник зобов'язаний зареєструвати свого собаку; з реєстрацією видається один з трьох жетонів - білого, синього чи червоного кольору, що відповідає ступеню агресивності породи собаки і зумовлює режим його утримання, та реєстраційний номер. Цей жетон кріпиться на ошийнику собаки і ніколи не повинен зніматися; господар повинен виховувати тварину у спеціально відведених місцях; собаки, віднесені до категорії охоронних чи бійцівських порід під час реєстрації (синій, червоний кольори), мають обов'язково носити намордники та виховуватися на короткому повідку; господарі зобов'язані щорічно робити собакам щеплення та обстежувати їх на наявність сказу; сплачувати податок з тварини та виконувати інші обов'язки, невиконання яких становить для оточуючих небезпеку.

Згідно зі ст. 1187 ЦК службові собаки (охоронні) та собаки бійцівських порід визнаються джерелом підвищеної небезпеки. Для них передбачений спеціальний правовий режим утримання. Собака може бути зброєю, причому настільки специфічною, що захиститись від неї традиційними способами неможливо. До таких належить бійцівська порода собак - бультер'єр, що може спричинити каліцтво та навіть вбивство дітей і дорослих громадян. Вигул цих собак без намордників вважається неприпустимим [2].

Господар несе адміністративну відповідальність, якщо порушує чинні правила утримання собаки. Так, згідно зі ст. 154 Кодексу України про адміністративні правопорушення утримання собак у місцях, де це заборонено відповідними правилами, чи понад установлену кількість, чи незареєстрованих собак, чи приведення у громадські місця, чи виховування собак без повідків і намордників (крім собак, у реєстраційних свідоцтвах на яких зроблено спеціальну відмітку) чи в невідведених для цього місцях - тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, що спричинили заподіяння шкоди здоров'ю людей або їх майну, а так само повторне протягом року вчинення порушення з числа вищезгаданих - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварин і на посадових осіб - від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

Крім того, такі особи мають нести кримінальну відповідальність за ст. 194

Кримінального кодексу України (далі - КК) за умисне знищення або пошкодження майна у разі, якщо шкода заподіяна у великих розмірах. Згідно з приміткою до ст. 192 КК розмір шкоди вважається великим, якщо він у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що нині становить 1700 гривень і більше [4].

Отже, відповідальність за шкоду, завдану собаками бійцівських порід за цивільним законодавством України передбачає загальний та спеціальний делікт. При цьому шкода, завдана тваринами, утримання яких не становить джерело підвищеної небезпеки (генеральний делікт), відшкодовується в повному обсязі власником тварини, за умови протиправної поведінки власника чи володільця тварини, завданої шкоди, причинно-

наслідковим зв'язком між зазначеними елементами відповідальності, а також за умови наявності вини власника чи володільця тварини, що виражається у порушенні Правил утримання домашніх тварин у населених пунктах та норм КУпАП. Що ж стосується спеціального делікту -- шкоди, завданої тваринами, що є об'єктом джерела підвищеної небезпеки, то відповідальність за шкоду, завдану такими тваринами, настає незалежно від вини власника чи володільця тварини. У зв'язку із цим пропонується удосконалити і розширити перелік тварин, діяльність з утримання яких становить підвищено небезпечну діяльність, що пов'язано з наявністю у багатьох із них ознак не підконтрольності людині та підвищеної шкідливості, пов'язаної із природними фізичними властивостями тварини.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Крушельницька Г. Л. Особливості відповідальності за шкоду, завдану тваринами / Г. Л. Крушельницька // Право і суспільство. - 2014. - № 1. - С. 58-64.

УДК 347.464

ДОГОВІР ПОЖЕРТВИ ЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

Трикозюк М. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн – 41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

Пожертва за своєю природою є різновидом договору дарування - дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів фізичним особам, юридичним особам, державі Україна, Автономній Республіці Крим, адміністративно-територіальним утворенням для досягнення ними певної, наперед визначеної мети [1].

Договір пожертви досить специфічний, тому потребує глибокого і досконалого вивчення. Договір пожертви має певні особливості щодо умов укладання та виконання, визначення прав та обов'язків сторін і правових наслідків невиконання (неналежного виконання) договору.

В будь-якому суспільстві є окремі версти населення з невеликими доходами, а також громадяни, соціально незахищені з різних причин. Особливо скрутним стає матеріальне становище значної частини населення у перехідні періоди реформування економіки, в умовах економічної кризи, що відбувається нині в Україні. За цих умов певну матеріальну допомогу таким верстам населення, хворим та інвалідам можуть надати організовані форми благодійництва.

Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначає благодійництво як добровільну безкорисливу пожертву фізичних та юридичних осіб у наданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної

допомоги, специфічними формами якої є меценатство і спонсорство [2]. Згаданий закон визначив організаційно-правові засади такої форми дарування, як благодійництво, а також засади діяльності благодійних організацій.

Легальне визначення договору пожертви передбачено у ст. 729 ЦК України. Пожертвою є дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів особам, встановленим частиною першою ст. 720 ЦК України, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети [1].

Пожертва відрізняється від договору дарування предметом дарування, зокрема майнові права не можуть бути предметом пожертви. Предметом пожертви може бути будь-яке майно, яким пожертвувач може розпорядитися. Частіше за все це - грошові кошти, хоча можуть бути й інші речі (наприклад, для осіб, які постраждали від стихійного лиха).

Крім цього, разом з прийняттям пожертви на особу покладаються обов'язок, спрямований на досягнення певної наперед обумовленої мети суспільно-корисного характеру.

Загальна користь полягає в тому, що невизначена кількість осіб може користуватися дарунком. У протилежному випадку, якщо кошти призначаються конкретній особі без певного призна-

чення, то в даному випадку має місце звичайний договір дарування.

Виділення коштів з державного або місцевого бюджету, у тому числі для загальнокорисних цілей, не є пожертвою, оскільки в даному випадку немає дарування - кошти використовуються за прямим призначенням.

Зауважимо, що договір пожертви від імені жертвувача може укласти його представник, але при наявності доручення.

Договір про пожертву вважається укладеним з моменту прийняття пожертви.

Права, які має жертвувач:

1. Жертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви, спрямованої на досягнення певної мети. Дарувальник такого права не має, він може вимагати лише вчинення певних дій на користь третьої особи.

2. Якщо використання пожертви за призначенням виявилось неможливим, використання її за іншим призначенням можливе лише за згодою жертвувача, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи - за рішенням суду.

3. Жертвувач має право розірвати договір пожертви у разі її нецільового використання [1].

Право вимоги розірвання договору пожертви мають також правонаступники (спадкоємці) жертвувача.

Існує випадок, коли жертвувач передає майно (пожертву) для досягнення певної мети, але використовувати його з такою метою неможливо в силу певних обставин. У такому разі використовувати пожертву за іншим призначенням можливо тільки при наявності на це згоди жертвувача. Але це правило не додержується, якщо пропозиція звернена до невизначеного кола осіб та у зібраних коштах неможливо виділити майно конкретних жертвувачів.

Сторонами у договорі пожертви можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава Україна, Автономна республіка Крим, територіальні громади. Договір пожертви є укладеним з моменту прийняття пожертви. До цього договору застосовуються положення про договір дарування, якщо інше не встановлено законом.

Відмінність від дарунку вбачається в тому, що жертва призначена для користування невизначеної кількості осіб і має конкретне призначення.

Укладення договорів пожертви громадянами повинно здійснюватись з дотриманням загальних правил цивільного законодавства про їх дієздатність. Окрім того, п. 2 ст. 720 ЦК закріплює додаткову гарантію захисту осіб, які перебувають під опікою або

не досягли віку для повного рівня дієздатності - батьки (усиновлювачі), опікуни не мають права дарувати майно дітей та підопічних. Підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати таке дарування прямо встановлене установчими документами дарувальника. Це положення п. 3 ст. 720 ЦК не поширюється на право юридичної особи укласти договори пожертви [3].

Що до об'єктів державної власності, то відповідно до п. 2 ст. 75 ГК України, державне комерційне підприємство немає права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків передбачених законом [4].

Вимоги до форми договору пожертви визначені ст. 719 ЦК України:

- договір пожертви предметів особистого використання і побутового призначення може бути укладений усно;

- договір пожертви нерухомої речі укладається в письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню;

- договір пожертви з обов'язком передати подарунок в майбутньому укладається в письмовій формі;

- договір пожертви рухомих речей, які мають особливу цінність, укладається у письмовій формі;

- договір пожертви валютних цінностей на суму, що перевищує 50 кратний розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, укладається в письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Договір пожертви вважається укладеним з моменту прийняття пожертви (ч.2 ст. 729 ЦК України) [1].

Таким чином, договір пожертви є окремим договором дарування, оскільки наділений відмінними характерними ознаками:

по-перше, дарування здійснюється для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети;

по-друге, є укладеним з моменту прийняття пожертви, тобто має характер реального договору.

по-третє, використання пожертви відповідно до мети, встановленої договором про пожертву. Якщо використання пожертви за призначенням виявилось неможливим, використання її за іншим призначенням можливе лише за згодою жертвувача, а у разі його смерті чи ліквідації юридичної особи - за рішенням суду. При цьому жертвувач має право здійснювати контроль за цільовим використанням пожертви. Якщо жертва використовується не за призначенням, то жертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору про пожертву.

Література

1. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 року (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05 липня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/paran1114#n1114>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВАГІТНОСТІ ДРУЖИНИ

Чорнокнижник О. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41
 Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Припинення шлюбу є юридичним фактом, із яким закон пов'язує важливі правові наслідки. В разі припинення шлюбу припиняються особисті та майнові правовідносини подружжя. В той же час припинення шлюбу може слугувати підставою виникнення інших правовідносин, нових особистих та майнових прав колишнього подружжя. Так, особа, яка змінила своє прізвище у зв'язку з реєстрацією шлюбу, має право після розірвання шлюбу надалі іменуватися цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище, а другий з подружжя не може їй у цьому перешкоджати; після розірвання шлюбу кожен із подружжя набуває право щодо утримання від другого з подружжя; якщо шлюб припинився внаслідок смерті одного з подружжя, то інший має право на визначення своєї частки у спільному майні та право на спадкування щодо майна померлого; із припиненням шлюбу пов'язане набуття особою права на повторний шлюб тощо. Усі ці обставини свідчать про важливість визначення питань, які стосуються підстав, порядку та процедури припинення шлюбу.

Відповідно до законодавства (ст. 104 СК), шлюб припиняється за однією з двох підстав: а) внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим; б) внаслідок розірвання шлюбу.

Українським сімейним законодавством передбачено випадки, коли один із подружжя протягом визначеного часу не в змозі здійснити немайнове право на припинення шлюбу. Так, відповідно до ч.2 ст. 110 Сімейного кодексу України (далі - СК України), позов про розірвання шлюбу не може бути пред'явлений протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, крім випадків, коли одне з подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини [1].

На думку В.М. Чернеги, потребує уточнення формулювання «протиправна поведінка, яка містить ознаки злочину». На думку авторів, це спричинено тим, що «вирішити питання про те, містить або не містить поведінка особи ознаки злочину, може лише суд, а не особа, що звертається до суду з позовом про розірвання шлюбу; ця вказівка закону є досить умовною і розрахована на побутове, а не юридичне розуміння ситуації» [2, с. 1141]. Редакція вказаної норми СК України потребує певних уточнень, оскільки саме від чіткості формулювання норми закону прямо залежить, з одного боку, правильність її застосування судом, з іншого - дотримання прав та інтересів суб'єктів сімейних відносин. Звідси пропонуємо внести зміни до ч.2 ст. 110 СК України шляхом вилучення у тексті закону вказівки «протиправна поведінка, яка містить ознаки злочину», замінюючи її посиланням на «аморальну поведінку»

У правничій літературі піддано критиці також і питання про доцільність функціонування спеціального правила, передбаченого ч.2 ст.110 СК

України. Так, А.Б. Болховітінова переконана, що оскільки ця норма надає право пред'явити позов про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини тому з подружжя, хто вчинив протиправну поведінку, що містить ознаки злочину щодо другого з подружжя або дитини, остільки реалізація цього права може спонукати до навмисного вчинення таких дій особою, яка має намір розірвати шлюб. З метою ж уникнення таких наслідків, і відповідно, захисту інтересів того з подружжя, хто поведився правомірно, на думку авторки, варто позбавити іншого з подружжя права пред'являти позов про розірвання шлюбу у вищезазначеному випадку [2, с. 1142].

Вважаємо, що підтримання шлюбних відносин всупереч принципу відповідності моральним засадам суспільства не є доцільним, оскільки функціонування шлюбу, який позбавлений моральних цінностей у жодному разі не породить позитивних наслідків для його учасників. Крім того, за зазначених умов, суб'єкт сімейних відносин безпідставно позбавлятиметься права на реалізацію свободи розірвання шлюбу. Отже, існування такої ідеї сімейно-правового регулювання, як відповідність моральним засадам суспільства, на наш погляд, є одним із здобутків вітчизняного сімейного права.

Зазначимо, даний морально-правовий принцип цілком відповідає реаліям сімейного життя, адже в разі виникнення абсолютної дисгармонії у сімейних відносинах між їх учасниками він спроможний паралізувати заборону на пред'явлення позову про розірвання шлюбу, встановлену ч.2 ст.110 СК України.

Однак, СК містить винятки з цього правила.

1. Звернення до суду з позовом про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини можливе, якщо один із подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини (ч. 2 ст. 110 СК). 2. Чоловік та дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини, якщо батьківство зачатої дитини визнане іншою особою (ч. 3 ст. 110 СК). 3. Чоловік і дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу до досягнення дитиною одного року, якщо: а) батьківство щодо неї визнане іншою особою або б) за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено з актового запису про народження дитини (ч. 4 ст. 110 СК).

Таким чином, позов кожного з подружжя про розірвання шлюбу може бути пред'явлено тільки після спливу одного року після народження дитини. Раніше (під час вагітності дружини або до досягнення дитиною одного року) такий позов міг бути пред'явлений лише у випадках, встановлених законом. Це або протиправна поведінка одного з подружжя щодо другого з подружжя або дитини, яка містить

ознаки злочину, або виключення чоловіка з актового запису про народження дитини як її батька.

Якщо перешкод для пред'явлення позову про розірвання шлюбу немає, суд приймає позов та розглядає справу. При цьому він уживає заходів щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства (ст. 111 СК). При розгляді справи суд з'ясує фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання шлюбу, бере до уваги наявність малолітньої дитини, дитини-інваліда та інші обставини життя подружжя (ч. 1 ст. 112 СК України). В літературі зазначалося, що у більшості випадків подружжя сповіщає суд про причини розпаду своїх сімейних стосунків, але якщо воно відмовляється їх розкрити, суд не вправі примушувати його до цього¹. При з'ясуванні усіх питань подружнього

життя суд має враховувати, що Сімейний кодекс закріплює правило, відповідно до якого регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників (ч. 4 ст. 7 СК).

Відповідно до ч. 2 ст. 112 СК суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення. Таким чином, СК підставою для розірвання шлюбу встановлює порушення інтересів членів сім'ї, що мають істотне значення. Питання щодо порушення (або непорушення) таких інтересів та ступінь їх значущості для подружжя або дитини встановлює суд з урахуванням усіх обставин справи.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Чернега В. М. Вимога відповідності поведінки суб'єкта моральним засадам суспільства в контексті положень ч.2 ст.110 Сімейного кодексу України / В. М. Чернега // Форум права. - 2013. - № 1. - С. 1141-1146.
3. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. - 200 с.
4. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене / Харитонов Є. О., Харитонова О. І., Білоусов Ю. В. та ін. За ред. Є. О. Харитонова. - Х.: ТОВ "Одіссей", 2008. - 659 с.

УДК 342.7

ПРАВО НА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ТА ЙОГО МЕЖІ

Гонтар М. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Індивідуальність (individuality) в самому широкому розумінні цього терміна можна визначити як властивість, ознаку, характерну рису (чи їх сукупність), яка притаманна певній людині (предмету, явищу), і є визначальною для її розмежування, окреслення і характеристики.

Індивідуальність – це та властивість, якою пронизані все сфери життєдіяльності суспільства: від побутової (бабусині вишиванка, рушник, ікона є індивідуальними) до сфери правового регулювання. Навіть в такій загальнотеоретичній, фундаментальній, базовій і методологічній юридичній науці як теорія держави і права, незважаючи на свій предмет – загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права (інших державно-правових явищ), ми можемо знайти певні «індивідуальні» елементи – індивідуальний правовий статус, особи як індивідуума, який становлять персоніфіковані права і обов'язки; індивідуалізація актів застосування норм права як їх характерна ознака; індивідуалізація державно-примусових заходів залежно від тяжкості правопорушення і властивостей правопорушника як вимога принципу доцільності юридичної відповідальності; індивідуальна правосвідомість, як сукупність правових поглядів, почуттів, настроїв і переконань конкретного індивіда; індивідуальна правова культура як обумовлені правовою культурою суспільства ступінь і характер прогресивно-правового розвитку конкретної особи, які забезпечують її правомірну

діяльність тощо. Не оминула «індивідуальність» і галузеві юридичні науки (наприклад, в цивільному праві речі за своїми властивостями класифікуються на родові і індивідуально-визначені; серед основних принципів призначення покарання у кримінальному праві виділяється принцип індивідуалізації покарання). Однак найчастіше термін «індивідуальність» вживається для характеристики саме людини. В цьому випадку під цим поняттям (лат. *individuitas* – неподільність) розуміють сукупність психічних властивостей, характерних рис і досвіду кожної особистості, що відрізняють її від інших індивідуумів [1, с. 357].

Окрім індивідуальних фізичних і соціальних ознак, фізична особа (відповідно до норми ст. 24 ЦК України, людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою) [2] має певні суспільні, природні, правові властивості, які її індивідуалізують саме як учасника правовідносин і впливають на її правове положення (індивідуальний правовий статус). До таких ознак і властивостей фізичної особи варто віднести: а) ім'я (окрім того, що ім'я – один з основних засобів індивідуалізації фізичної особи, право на ім'я, право на його зміну та право на його використання є основними особистими немайновими правами (ст.ст. 294–296 ЦК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 28 ЦК України фізична особа набуває та здійснює цивільні права та обов'язки під своїм ім'ям (прізвище, власне ім'я та по батькові) [2]; б) вік (вік фізичної особи зумовлює набуття

часткової, неповної та повної цивільної дієздатності на надання неповнолітньому повної цивільної дієздатності (емансипація); в) родинний (сімейний) стан; г) стать, д) стан здоров'я (важлива ознака яка індивідуалізує фізичну особу враховуючи психічний стан її здоров'я) [3, с. 259].

Однак не лише фізична особа, а й будь-який інший суб'єкт правовідносин володіє певними природними, суспільними, правовими властивостями, які його індивідуалізують (наприклад, найменування, комерційні найменування, виробничі марки, знаки для товарів і послуг, доменні імена є основними ознаками, що індивідуалізують юридичних осіб, як учасників правовідносин). Але лише фізична особа наділена таким особистим немайновим правом (благом), яке за своєю природою може належати лише людині і яке спрямоване на забезпечення її соціального буття – правом на індивідуальність.

Право на індивідуальність – закріплена нормами цивільного права міра можливої поведінки фізичної особи, яка передбачає гарантовану можливість вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя, а саме: створювати, володіти, змінювати, використовувати свою індивідуальність, а також вимагати захисту у разі будь-якого порушення цього права. Зміст будь-якого особистого немайнового права взагалі і права на індивідуальність зокрема складає, відповідно до норми ст. 271 ЦК України, можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд (тобто без втручання інших осіб) визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя а саме:

1) право володіти певною індивідуальністю, тобто бути визнаним носієм цього особистого немайнового блага. До структури індивідуальності належить ціла низка особливостей фізичної особи, які можуть відбуватися у: а) зовнішньому вигляді фізичної особи (зовнішність, фігура, фізичні дані, одяг, зачіска, прикраси тощо, а також і сукупність усіх цих елементів); б) її голосі (певні звуки, що відтворюються у формі слів, мелодій, тембрі голосу тощо) і мовленні (як система звукових знаків з усіма своїми особливостями, наприклад, заїкання, невимова окремих звуків, говір, слова-паразити, сміх тощо); в) манері поведінки (поводження у стосунках з іншими особами та особливості у ставленні до речей, наявність моральних принципів, звичок та інших особливостей характеру); г) інтелектуальному, культурному та освітньому рівні (вміння спілкуватись, знання правил гречності, дотепність, кмітливість, хист тощо); д) інших характерних ознак, які відрізняють фізичну особу серед інших;

2) право використовувати свою індивідуальність, тобто обирати будь-яку з можливих форм та способів прояву своєї індивідуальності. Однак, не зважаючи на абсолютний характер цього права, воно може здійснюватися лише в певних межах, які встановлюються як на конституційному рівні (ст. 23 Конституції України) [4], так і нормами ЦК України (ст. 13 ЦК України). Окрім того, відповідно до ч. 2 ст. 300 ЦК України фізична особа має право на індивідуальність «якщо вони не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства». Окремі прояви індивідуальності

можуть обмежуватися за певними критеріями (місцем, часом, специфікою діяльності тощо);

3) право створювати та змінювати свою індивідуальність, тобто можливість самостійно визначати її обсяг та зміст;

4) право вимагати захисту у разі будь-якого порушення права на індивідуальність, тобто можливість вимагати захисту у випадках, коли особі створюють перешкоди у реалізації цього права або коли вчиняють дії, якими порушується це право. Для захисту особистих немайнових прав, в тому числі і права на індивідуальність, згідно зі ст. 275 ЦК України можна застосовувати як загальні способи захисту прав, які передбачені главою 3 ЦК України (припинення дій, які порушують ці права, здійснення правопорушником дій, спрямованих на відновлення порушеного права), так і спеціальні (ст. 276–278 ЦК України). Окрім цього, якщо фізичній особі внаслідок порушення її особистого немайнового права завдано майнової та (або) моральної шкоди, ця шкода підлягає відшкодуванню (ст. 280 ЦК України). Враховуючи зазначене, індивідуальність можна визначити як неповторний, самобутній спосіб буття конкретної особи як суб'єкта самостійної діяльності, індивідуальна форма суспільного життя людини на протигагу типовості, загальності. Вона виражає власний світ індивіда, його особливий життєвий шлях. Людина стає індивідуальністю, коли її особистість збагачується одиничними та особливими, неповторними властивостями.

Норма ст. 269 ЦК України визначає дві підстави виникнення особистих немайнових прав – народження людини і припис закону (в деяких випадках момент виникнення цих прав не має точної фіксації і пов'язується з різними обставинами, які зумовлюються певними чинниками). Основна частина особистих немайнових прав фізичної особи є природними, тобто виникає у зв'язку з народженням (це право на життя, право на охорону здоров'я, право на свободу, право на особисту недоторканність, право на сім'ю, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на ім'я тощо). Оскільки ч. 1 ст. 300 ЦК України закріплює норму, згідно з якою кожна фізична особа має право на індивідуальність, така можливість у особи з'являється також з моменту народження, а не з настанням певної обставини, наприклад, з моменту «перетворення» такої фізичної особи в особистість. Дійсно, як зазначалось вище, немовлята з моменту народження вже наділені певними особливими ознаками. Індивідуальність як риса і як міра можливої поведінки особи пов'язана не просто з людиною (фізичною особою), а такою людиною, яка вже пройшла процес соціалізації, саме з особою.

Отже, право на індивідуальність – це природне особисте немайнове благо, яким фізична особа може повноцінно «скористатися» лише з досягненням повноліття. Індивіду (людині як представнику свого біологічного класу *Homo sapiens*), безперечно, притаманні генетично закладені якості, що відрізняють його від інших людей – риси, які створюють його неповторність і індивідуальність. Ці індивідуальні властивості характеризують те загальне, що є у всіх людей, воно є природженим, а в деяких випадках передається у спадок.

Література

1. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 1. – 916 с.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.]; ред. В. М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року (редакція від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

УДК 342.7

ПРАВО НА ЖИТТЯ ЗА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЮ ДОКТРИНОЮ

Цицак А. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – викладач Жарчук В.А.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Життя людини знаходиться на вершині піраміди соціальних цінностей, що цілком закономірно: при позбавленні життя всі інші права людини втрачають зміст, оскільки зникає їх носій. В сучасний період склалася парадоксальна ситуація: цінність життя людини, як особистого немайнового блага зростає, що призвело до міжнародного та національного правового закріплення норм, які забезпечують всебічний захист життя. В той же час життя окремої людини день за днем знецінюється. До недавнього часу люди навіть не уявляли хоча б абстрактно оцінки життя в грошовому виразі, а на сьогоднішній день призначається викуп заручників, ціна вбивства на замовлення і т.д.

Спроба виправити сучасний стан і забезпечити захист життя не взагалі, а конкретної людини можна шляхом зростання ролі галузевого, зокрема, цивільного законодавства.

Право на життя становить першооснову всіх інших особистих немайнових прав. Конституція України у статті 27 закріплює положення: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави захищати життя людини» [1]. Але право на життя – надзвичайно об’ємне поняття, тому ми повинні розглянути схеми змісту цього права.

Висвітлення цивільно-правової природи права на життя передбачає аналіз відповідних положень Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). Законодавець відносить до змісту права на життя наступні елементи:

- заборона позбавлення життя фізичної особи;
- захист свого життя і здоров’я та інших осіб від протиправних посягань не забороненими законом засобами;
- неможливість проведення медичних, наукових та інших дослідів щодо неповнолітньої, недієздатної особи чи без її вільної згоди;
- заборона задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя;
- недозволеність стерилізації щодо неповнолітньої особи та особлива вимога щодо порядку стерилізації недієздатної особи;
- визначений порядок проведення операцій по штучному перериванню вагітності, штучного запліднення та перенесення зародка в організм жінки [2].

Отже, законодавець регламентував елементи права на життя в одній статті. Однак у правовій науці існують різні думки стосовно змісту цього права.

М. І. Ковальов писав, що «право на життя» перш за все містить право розпоряджатися своїм життям, в тому числі й щодо заповідання собі смерті. По-друге, фізична особа здатна з власної волі заповідати собі смерть. Крім того, наявність чи відсутність цього права в законі навряд чи зможе зупинити людину, яка вирішила припинити своє існування заповіданням собі смерті [3, с. 170].

В статті М. Н. Малєїної міститься думка, що право на життя має декілька аспектів, в тому числі право на збереження життя і право на розпорядження життям. Цю думку ми не будемо розвивати, тому що ці аспекти не розкривають глибокого змісту права на життя [3, с. 172].

В підручнику „Права людини” під редакцією А. Є. Лукашова право на життя пропонується розглядати в двох, на нашу думку, теж не глибоких аспектах: як право особи на свободу від будь-яких посягань на її життя з боку держави, її представників чи приватних осіб, і як право особи на вільне розпорядження своїм життям [3, с. 173].

На думку О. Домбровської у зміст права людини на життя слід включити такі елементи, як: 1) визначення початку та кінця життя (як можливість людини існувати у часі і просторі, тобто діяти чи бездіяти на власний розсуд); 2) охорона життя (як можливість людини вимагати від зобов’язаних суб’єктів забезпечити існування у часі і просторі, гарантії від свавільного позбавлення людини життя, захист людиною свого життя та життя інших людей від протиправних посягань); 3) користування захистом життя людини з боку держави; 4) розпорядження власним життям; 5) можливість постійно користуватися таким абсолютним природним соціальним благом існування у часі і просторі; 6) можливість звертатися до компетентних і зобов’язаних суб’єктів для відновлення порушеної можливості чи відшкодування збитків при посяганні на життя; 7) запобігання передчасній смертності, включаючи дитячу; 8) протипожежні профілактичні дії [3, с. 174].

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна сказати, що до змісту права на життя в цивільному праві слід віднести наступні елементи:

- заборона позбавлення життя фізичну особу;
- захист життя свого та інших осіб дозволеними засобами від протиправних посягань. До цього хотілося б додати, що не слід особу примушувати ризикувати своїм життям при веденні бойових дій, якщо це безпосередньо не пов'язано із захистом вітчизни;
- підтримка медичними засобами внутрішньоутробний розвиток плоду у тілі померлої матері;
- заборона як активної, так і пасивної евтаназії;
- недозволеність проведення медичних, наукових та інших дослідів щодо неповнолітньої, недієздатної чи без вільної згоди особи;
- неможливість стерилізації щодо неповнолітньої та особлива вимога щодо порядку стерилізації недієздатної особи;

- визначений порядок проведення операції по штучному перериванню вагітності, штучного запліднення та перенесення зародка в організм жінки.

Ці елементи задаються нам такими, що найбільш повно розкривають зміст права на життя, як особистого немайнового права в цивільному законодавстві. Однак необхідно зазначити, що перелік змістовних елементів даного фундаментального права не є вичерпним, оскільки це надто об'ємне поняття, яке тісно переплітається з іншими правами.

Враховуючи певну законодавчу невизначеність в Україні як щодо принципів тлумачення і захисту права людини на життя, так і правових меж досліджуваного права, доцільним є прийняття відповідного закону, що урегулює всі основні питання щодо права людини на життя.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року (редакція від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.

УДК 342.7

ПРАВО НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ЯК ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Тополок В. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

У сучасних умовах захист прав людини все більш очевидно стає одним із домінантів суспільного прогресу, основою якого є загальнолюдський інтерес, пріоритет загальнолюдських цінностей. Зараз, коли існує політична та ідеологічна багатоманітність, свобода слова і свобода масової інформації, коли кращим способом політичної боротьби є замовний чорний піар, особливе значення набуває захист ділової репутації громадян.

Впродовж останніх років значно збільшилася кількість цивільних справ у судах за позовами про захист честі, гідності, ділової репутації та відшкодування моральної шкоди, в тому числі і до засобів масової інформації. Це і зумовило актуальність дослідження права на ділову репутацію як особистого немайнового права фізичної особи.

Звернувшись до Конституції України, ми можемо сказати, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Ст. 34 Конституції України гласить, що кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [1]. Але думка суспільства про конкретну людину здатна змінюватися в ту або іншу сторону як по залежних, так і не залежних від неї обставинах. Так, ділова репутація може бути позитивною або ж негативною.

Разом з тим відповідно до статті 68 Конституції України кожен зобов'язаний неухильно

додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань відповідає обов'язку не поширювати про особу недостовірну інформацію та таку, що ганьбить її гідність, честь чи ділову репутацію.

Тож, ділова репутація – це сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про професійні та управлінські здібності такої особи, її порядності та відповідності її діяльності вимогам закону.

Ч. 1 ст. 299 ЦК зазначає, що фізична особа має право на недоторканність своєї ділової репутації [2].

Ділова репутація являє собою окремий випадок репутації взагалі та являє собою вже сформовану думку про якості (достойнства й недоліки) конкретної фізичної особи у сфері професійної, службової діяльності, ділового обігу, в тому числі в сфері підприємництва. Тому, закріплена законодавцем юридична можливість мати таке особисте немайнове благо, як ділова репутація у часі не співпадає з фактичною можливістю, як у випадку з гідністю та честю. Адже перш за все виникненню фактичної ділової репутації повинна передувати якась професійна діяльність. А професійна діяльність за загальним правилом можлива з досягненням особою повноліття та в інших випадках набуття повної цивільної дієздатності. Таким чином, правомочність

щодо володіння та відповідно формування ділової репутації виникає у особи саме з моменту появи можливості займатися професійною діяльністю, а точніше – з моменту досягнення особою повноліття та в інших випадках надання особі повної цивільної дієздатності [3, с. 84].

Механізм захисту ділової репутації характеризується тривалим і важким шляхом удосконалення. Значний вплив мали розвиток інформаційного суспільства, розширення прав ЗМІ та самих фізичних осіб, глобалізація економіки і всіх сфер життя, гармонізація національного законодавства із законодавством країн Європи.

Хочеться звернути увагу на те, що право на ділову репутацію є особистим немайновим правом. Особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом, вони не мають економічного змісту, а також тісно пов'язані з фізичною особою. Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав.

Нажаль в нашому суспільстві « зустрічають по одягу, а проводжають по розуму». Так і наша ділова репутація говорить за нас. Нам потрібно постійно її підтримувати, і ніхто не може відбирати у нас це право. Оскільки кожна людина має свої особисті немайнові права, і право на ділову репутацію є одним з них, і воно є недоторканим. Фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист своєї ділової репутації.

Вибір способу захисту особистого немайнового права, зокрема права на повагу до гідності та честі, права на недоторканість ділової репутації, належить позивачеві. Разом із тим, особа, право якої порушено, може обрати як загальний, так і спеціальний способи захисту свого права, визначені

законом, який регламентує конкретні цивільні правовідносини. У зв'язку з цим суди повинні брати до уваги, що відповідно до статті 275 ЦК захист особистого немайнового права здійснюється у спосіб, встановлений главою 3 цього Кодексу, а також іншими способами відповідно до змісту цього права, способу його поширення та наслідків, що їх спричинило це порушення [2].

До таких спеціальних способів захисту відносяться, наприклад, спростування недостовірної інформації та/або право на відповідь (стаття 277 ЦК), заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права (стаття 278 ЦК) тощо.

При розгляді справ про захист гідності, честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи суди повинні точно і неухильно застосувати положення Конституції України, ЦК України та низки спеціальних нормативно-правових актів (ЗУ «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення» «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» та інших нормативно-правових актів, що регулюють вказані суспільні відносини).

Підводячи підсумок, вважаємо, що проблема особистих немайнових прав особи, громадянина є однією з найважливіших у цивілістиці. Кожна особа у правовій державі має відчувати свою соціальну захищеність, повага до особистості повинна стати в такому суспільстві нормою повсякденного життя. Конституційне закріплення основних прав людини на життя, здоров'я, свободу і особисту недоторканність викликало необхідність розробки механізму забезпечення і реалізації цих прав галузевим законодавством України, зокрема, цивільно-правовим.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року (редакція від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Великанова М. М. До питання про захист честі, гідності та ділової репутації фізичної особи / М.М. Великанова // Юридичний вісник. - 2012. - 2(23). – С. 80-85.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Коссак. - К. : Істина, 2004. - 976 с.
5. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму ВСУ від 27.02.2009 року [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

УДК 342.7

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ІМ'Я ЗА ЦИВІЛЬНИМ ТА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Григорук Л. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – викладач Жарчук В.А.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Ім'я - власна назва суб'єкта, тобто людини, тварини чи персонажа.

Ім'я дитини визначається за згодою батьків. Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої

належать мати і (або) батько. По-батькові дитини визначається за іменем батька. По-батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнано, визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала батьком.

Юридично якість імені, на нашу думку, визначають два типи чинників: суб'єктивні (воля

носіїв імені чи законних представників) та об'єктивні (правові норми, практика правозастосування, що склалася). Так, певне ім'я (в тому числі прізвище) особа має тому, що по-перше, це відповідає волі її батьків та її власній волі, а по-друге саме таке ім'я містить вчинений в установленому законом порядку актовий запис про народження, зміну імені, про шлюб чи розірвання шлюбу, усиновлення [1].

Таким чином, поєднання цих суб'єктивних та об'єктивних чинників зумовлює наявність у особи імені, яке має певну якість і характеризується, зокрема, такими властивостями, як зміст, звучання, словесна форма, спосіб написання. І здавалося би, правила, які дозволяють запис імені у власній національній традиції, лише розширюють можливості людей, розширюють зміст права на ім'я, однак оскільки ці бажання мають бути втілені в актовому записі, вони певною мірою коригуються діючими правилами вчинення цих актових записів. Ім'я особи, яким би воно не було, може бути закріплене в актовому записі лише за нормами і правилами української мови. Фонетична транскрипція передбачає передачу на письмі мовних звуків за допомогою спеціальних символів. Українська транскрипція при цьому використовує як символи, які позначають характеристики звуків. За правилами транскрипції запис вміщується в квадратні дужки і робиться лише маленькими літерами. Наприклад, звучання імені Святослав за правилами транскрипції можна записати так : [сватослау]. Якщо саме такий запис імені має право громадянин відповідно до ст. 294 ЦК України, то стає незрозумілим, навіщо особі це право і яка від нього користь. Очевидно, що в ст. 294 ЦК України законодавець мав на увазі зовсім не транскрипцію, а так звану транслітерацію, тобто передачу іншомовного імені на письмі за допомогою літер українського алфавіту [2].

Право на транскрибований запис відповідно до ч. 2 ст. 294 ЦК України стосується прізвища (родового імені) та ім'я (власного імені-особистого імені) [2].

ЦК не передбачає право на транскрибований запис по батькові (патріархального імені). Однак така можливість впливає із ч. 3 ст. 28 Закону України «Про засади державної мовної політики», яка передбачає, що кожен громадянин України має право використовувати своє прізвище та ім'я (по батькові) рідною мовою згідно з традиціями цієї мови, а також право на їх офіційне визнання [3]. Транскрибований запис імені, прізвища згідно із ч. 2 ст. 294 ЦК України здійснюється відповідно до традиційної вимови, національної приналежності цієї фізичної особи. Таке положення відповідає як міжнародним стандартам з прав національностей так і чинному законодавству України.

Законодавство України визначає за громадянами, що належать до національних меншин такі специфічні права: вільно обирати та відновлювати національність; на збереження національної-етнічної самобутності; на національне прізвище, ім'я то по батькові; та інші.

Кожний громадянин України має право на національне прізвище, ім'я та по батькові, тобто громадяни мають право іменувати себе згідно з національними традиціями. При цьому їхні імена мають перекладатися з національної мови українською мовою у транскрипції. Громадяни в національній традиції яких немає звичаю вказувати «по батькові», мають право записувати в паспорті лише ім'я та прізвище, а в свідоцтво про народження ім'я батька і матері. Це право важливо було закріпити в законодавстві у зв'язку з тим, що раніше прізвище, ім'я та по батькові особи подеколи добровільно спотворювали і перекручували в офіційних документах.

На сьогодні реалії є такими законодавство України гарантує громадянам таку якість імені, яку може забезпечити українська орфографія. Правило про транскрибований запис імені відповідно до національної традиції є дуже суперечливим саме по собі і його застосування, на нашу думку, не здатне задовольнити потреби носія імені. Норми про запис імені національною мовою в тому вигляді, в якому вони існують сьогодні, можуть стати підґрунтям для судових спорів щодо імені.

Права громадян на національне ім'я, на його відтворення закріплені у ст. 12 Закону України «Про національні меншини в Україні» [4].

За установленною традицією особові імена, що вживаються українським, російським, білоруським народами не транслітеруються, а перекладаються за рідкісними винятками передачі імен деяких відомих діячів культури (Микола Бажан, Павло Тичина). Натомість судова правозастосовна практика з набранням законної сили чинним ЦК України, як правило захищає право фізичної особи на транскрибований запис прізвища та імені [5].

Відповідно до ч. 3 ст. 294 ЦК України у разі перекручування імені фізичної особи воно має бути виправлено [2]. Якщо перекручення було здійснено у документі, такий документ підлягає заміні. Окрім оскаржень рішень, дій, бездіяльності відповідних органів у порядку адміністративного судочинства, можлива й інша судова форма захисту, а саме звернення до суду в порядку окремого провадження із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, у якій просити суд встановити факт неправильності запису імені та внести зміни у відповідний запис. Право на транскрибований запис імені є складовою елементу змісту особистого немайнового права на ім'я, яке закріплено як на рівні законодавства, так і в міжнародних правових актах. При цьому межі такого права на транскрибований запис імені є підставою для застосування цивільно-правових способів захисту/

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що ім'я фізичної особи (псевдонім) залежно від характеру правовідносин щодо його використання може виступати як у якості особистого немайнового права, так і у якості окремого об'єкта права інтелектуальної власності.

Література

1. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.

УДК 340.142

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА

Луценко А. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – викладач Колесник О.В.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Уперше поняття «джерело права» було застосоване щонайменше дві тисячі років тому. Проте до цього часу залишається в центрі обговорення наукової спільноти. Це й не дивно, адже, як відомо, абсолютна істинність будь-якого поняття є швидше за все утопічним явищем, тому потрібно до нього прагнути, але ніколи не припиняти пошуки. По-перше, саме в джерелах права чи не найяскравіше проявляються загально соціальні риси права – саме ті загальні закономірності та специфічні особливості, що характерні праву загалом або окремим його галузям. По-друге, детальна розробка та вивчення цієї проблеми дозволяє краще не тільки пізнати сучасне право. [4, с. 24]

Стосовно цього М. Марченко зазначає: «... не можна не враховувати історичний аспект процесу формування та розвитку уявлень про джерела та форми права, оскільки право, еволюціонує разом зі своїми джерелами, постійно змінюється, розвивається і удосконалюється». По-третє, дослідження цього питання актуалізується і тим, що серед учених тепер не вироблено єдиної позиції щодо розуміння самого поняття «джерело права». [8, с. 132]

Звертаючись до історії розвитку прецеденту, Вільям Попкін зазначав, що судові прецеденти створювалися судами в разі виникнення казусів, а саме коли відповідь не можна знайти в законах і звичаях. Сутність таких рішень полягала в наданні їм нормативного характеру по конкретній справі, що приймалася за правило при вирішенні інших аналогічних справ. [9, с. 54]

Правовий звичай і судовий прецедент підготували підґрунтя для появи закону. Вирішальна роль прецеденту у створенні і функціонуванні права дозволяє відокремити систему загального права, створену суддями в Англії, яка надала можливість вирішувати суперечки між окремими особами, а потім використовувалась у США, Канаді, Австрії, від романо-германської правової системи, яка застосовувалась у Франції та інших державах на основі римського права [6, с. 110].

Загалом система джерел права має вирішальне значення для характеристики правової системи тієї чи іншої країни. Правові системи сучасних держав відрізняються, зокрема, тим, яке із

джерел права переважає в національній правовій системі певної країни. Наприклад, у країнах романо-германського права основним джерелом права визнаються нормативні юридичні акти, а основною особливістю правової системи англо-американського права є визнання та широке використання як джерела права судового прецеденту. Якщо ж говорити про сучасну українську правову систему, то тут вищим джерелом права визнається воля народу, і, відповідно, Конституція України як результат народного волевиявлення, є нормативним актом, вищою юридичною силою [14, с. 25–26].

Звичайно ж, як і будь-яке явище, так і кожна правова система має дві сторони – як позитивні, так і негативні аспекти, які необхідно враховувати при побудові системи джерел права. Так, романо-германська правова система насичена нормативно-правовими актами, що становлять її основу. Тобто кожний етап правовідносин обов'язково повинний мати конкретну норму регулювання. Проте передбачити всі соціальні явища, які можуть виникнути у суспільному розвитку, і нормувати їх – це нездійсненна мрія для законодавця. [16, с. 120 -121].

Найбільш поширеним визначенням прецеденту можна вважати наступне. «Прецедент – це рішення юрисдикційних і адміністративних органів щодо конкретних справ, які приймаються за загальне обов'язкове правило при вирішенні всіх аналогічних справ у подальшому» [1, с.6].

Судовий прецедент в українській правовій науці радянського періоду розглядався як формальне джерело права, що має місце в правових системах деяких держав, але чужий вітчизняній державно-правовій практиці. Визнання судового прецеденту як самостійного джерела права трактувалося як замах на принципи соціалістичної законності і соціалістичної демократії, які виражаються в повновладді рад народних депутатів [2, с. 5].

Хочеться відзначити, що судовий прецедент заслуговує «уважного і вільного від примусового впливу панівної державної ідеології вивчення...» [7]. Більшість учених вважають, що необхідно визнати в українській правовій системі джерелом права судовий прецедент не тільки в теорії держави і права, але і в галузевих науках. Але лише у тому випадку, коли

судова практика буде відображати і реалізувати принципи гуманізму, справедливості, засновані тільки на правових основах. [10, с. 139]

Отже, створено всі умови для запровадження нових концепцій у сучасній юриспруденції. Але це стало можливим, у тому числі, завдяки відсутності єдиної загальноприйнятої дефініції «джерело права». Труднощі з формулюванням визначення цього поняття ще більше посилюються великою кількістю значень цього терміна, зміст яких дуже відрізняється. У юридичній літературі джерело права розуміють і в матеріальному, і у формально-юридичному аспекті, і як джерело пізнання права (джерело права в гносеологічному значенні), і як джерело права у філософському розумінні, і як історичне джерело права. [11, с. 42]

Розглядаючи судовий прецедент як джерело кримінально-процесуального права, необхідно усвідомити, які саме рішення судових інстанцій потрібно відносити до даного виду джерел права в українській правовій системі і за яких підстав. Як показує світовий досвід, застосування судового прецеденту, рішення не всіх судів можна відносити до таких джерел права. Прикладом може бути Франція, де важливу роль відіграє судова практика, але джерелами права визнаються рішення не будь-якого суду, а тільки Касаційного суду [3, с. 54].

Джерело права – це один з видів прояву права, обов'язковим системним змістом якого є правові норми, тобто правила поведінки. Якщо виходити з теорії природничого права, то можна з упевненістю сказати, що судовий прецедент, є джерелом права. З позиції системного підходу до права судовий прецедент стає джерелом права. [12, с. 132]

Постанови Пленуму вищого спеціалізованого суду згідно зі ст. 36 Закону «Про судоустрій та статус суддів», тільки вони можуть забезпечити єдність застосування судової практики. Хоча Постанови Пленуму вищого спеціалізованого

суду мають тільки рекомендаційний характер і можуть надаватися за результатами узагальненої судової практики з питань застосування спеціалізованими судами законодавства при вирішенні справ відповідної судової юрисдикції [13, с. 354].

Забезпечення однакового застосування закону в кримінальному судочинстві покладається і на Верховний Суд України. З метою забезпечення однакового застосування кримінально-процесуального закону судом касаційної інстанції при обґрунтуванні рішення (вироку, постанови, ухвали) суду допускається посилання на позицію Верховного Суду України, викладену в рішенні по аналогічній справі. [15, с. 32]

Також в судових рішеннях і в постановах Пленуму не повинно міститися правових норм. Їх наявність є порушенням законів і суперечить українській правовій системі, оскільки такі рішення повинні мати суто роз'яснювальний, а не нормативний характер. Як вважає Р.З. Лівшиць, «справа в тому, що суд в силу його більшої незалежності і кваліфікації набагато менш прийнятний і зручний для тоталітарного режиму в якості органу влади». [5, с. 234]

Отже, на підставі зазначеного вище, можна стверджувати, що системне вивчення джерел права було започатковано лише з виникненням самостійних правових концепцій і шкіл. І те, що ми повинні рухатися вперед – вибираючи найкраще, переосмислюючи та утворюючи власну думку, щодо поєднання різних правових систем, яка надасть нам неабияку можливість зробити ривок уперед. Прагнення України до вступу у Європейське співтовариство також вимагає дослідження можливості належного впровадження цього правового явища. «Рівний перед рівними» – саме таким повинно бути гасло вступу українського співтовариства до Європейського Союзу.

Література

1. Гурова Т. В. Судебный прецедент как формальный источник права и его место в системе источников права в России / Т. В. Гурова // Вестник международной академии бизнеса и банковского дела. – Тольятти, 1997. – № 2. – С. 6. – (Сер. „Юриспруденция”).
2. Калинин А. Форма (источник) права как категория в теории государства и права / А. Калинин, С. Комаров // Правоведение. – 2000. – № 6. – С. 3–10.
3. Лившиц Р. Современная теория права. Краткий очерк / Лившиц Р. З. – М., 1992. – 92 с.
4. Муромцев Г. Источники права (теоретические аспекты проблемы) / Г. Муромцев // Правоведение. – 2002. – № 2. – С. 23–30.
5. Оніщенко Н. Правова система : проблеми теорії : [монографія] / Оніщенко Н. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – 352 с.
6. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу: посібник / Л. А. Луць. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. – 256 с.
7. Конституція України / Верховна Рада України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – № 30. – ст. 141.
8. Малишев Б. В. Судовий прецедент у правовій системі Англії / Борис Володимирович Малишев. – К.: Праксіс, 2008. – 344 с.
9. Popkin William D., Evolution of the Judicial Opinion: Institutional and Individual Styles / NYU Press (October 1, 2007) – 320 pages.
10. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології. Монографія. / Наталія Миколаївна Пархоменко. – К.: Юридична думка, 2008. – 336 с.
11. Лозовская С. В. Правовой прецедент: вопросы теории и практики: Дисс. ... к.ю.н. 12.00.01. / С. В. Лозовская. – Екатеринбург, 2005. – 241 с.
12. Луць Л. А. Перспективи становлення судового прецеденту як джерела права України / Л. А. Луць // Вісник Центру суддівських студій. – 2006. – С. 10-17.

13. Попов Ю. Ю. Прецедентне право у контексті загальнообов'язковості судових рішень та українські перспективи / Ю. Ю. Попов. // Форум права – 2010. – № 3. – С. 351-363.
14. Гук П. А. Судебный прецедент как источник права: автореферат дисс. ... к.ю.н.:12.00.01. / П. А. Гук. – Саратов, 2002. – 30 с.
15. Маркин С. В. Судебный прецедент как источник международного частного права): Автореферат дисс. ... к.ю.н. 12.00.03. / С. В.Маркин. – Волгоград, 2005. – 34 с.
16. Шевчук С. В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. – К.: Реферат, 2007. – 640 с.

УДК 347.626

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Микульський Р. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

Особливістю спільної сумісної власності подружжя є те що одним і тим самим майном володіють дві особи без визначення часток кожного із них. Після визначення часток майно належить до спільної часткової власності.

Стаття 51 Конституції України передбачає «кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї» [1], на цій нормі ґрунтуються і майнові права, це зазначено в статті 63 Сімейного кодексу: чоловік та дружина мають рівні права щодо володіння, користування і розпорядження майном яке належить їм на праві спільної сумісної власності [2].

До спільної сумісної власності подружжя належить майно набуте під час шлюбу. Це може бути будь-яка річ, незалежно від того, хто витрачав кошти, та на кого із подружжя вона зареєстрована. Але тільки у разі, якщо кошти були набуті за час шлюбу.

Законодавець в статті 61 Сімейного кодексу України встановив, що об'єктом спільної сумісної власності подружжя, може бути будь яке майно окрім виключеного із цивільного обороту [2].

Зокрема об'єктом спільної сумісної власності може бути заробітна плата, стипендія, пенсія, речі для професійних занять, музичні інструменти, лікарське обладнання, оргтехніка, інші доходи та речі набуті одним із подружжя за час перебування в шлюбі.

Системоутворюючим чинником є правовий режим майна, яке є предметом подружніх договорів. Коли подружжя укладає договори стосовно спільного майна, то традиційно їх відносини розглядаються як сімейно-правові. Якщо ж предмет становить роздільне майно подружжя, то відносини сторін регулюються нормами цивільного права. Такий підхід має важливе практичне значення, оскільки він визначає місце закріплення норм, які регулюють ті чи інші договірні відносини подружжя [3].

Визначається, що сімейно-правовими є договори першого виду, і хоча принципової відмінності між цивільно-правовими та сімейно-правовими договорами не існує, деякі особливості дають підстави відносити окремі договори до спеціальної групи сімейно-правових договорів. У даному разі системоутворюючим чинником є правовий режим майна, яке є предметом договорів подружжя. В договорах про користування спільним майном подружжя може визначити, яким чином використовуватиме зазначене майно, а саме: встановити черговість використання речі кожним з

них, спільне користування річчю, надання її у користування одному з подружжя, невикористання речі певний проміжок часу тощо. Сторони можуть домовитися і про порядок користування плодами та доходами, якщо річ, яка є предметом договору, плодоносить або дає приплід. У договорі чоловік і дружина можуть вирішити питання про утримання майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності

Не є перешкодою для набуття права спільної сумісної власності та обставина, що один із подружжя з поважної причини не мав самостійного заробітку (доходу). Праця вдома, пов'язана з веденням домашнього господарства, вихованням дитини, доглядом за непрацездатним членом сім'ї є дуже відповідальною і не менш важливою, ніж праця на виробництві. У зв'язку з цим вислів на зразок моя жінка ніде не працює є здебільшого таким, що не відповідає дійсності.

Спільною сумісною власністю подружжя можуть бути речі, сукупність речей, цінні папери, готівка.

Термін «майно» у цивільному праві вживається у трьох значеннях:

- 1) лише майно, гроші, цінні папери або сукупність речей;
- 2) не тільки речі, а й майнові зобов'язальні права;

3) речі, майнові зобов'язальні права та майнові обов'язки, наприклад, спадкоємне майно. У літературі немає єдиної точки зору щодо поняття спільного майна подружжя. Одні автори ототожнюють його з поняттям спільної сумісної власності дружини і чоловіка. Однак вони самі собі суперечать, оскільки зазначають, що вклад, внесений за рахунок спільних заощаджень одним із подружжя у банківську (кредитну) установу на своє ім'я, є спільним майном обох з подружжя. Особі, що внесла вклад у банківську (кредитну) установу, як вже зазначалось, належить не право власності на нього, а зобов'язальне право [4].

Вважається, що договір укладений одним із подружжя, автоматично діє за згоди іншого, разом з тим, якщо такої згоди не було надано чоловік, дружина, може подати позов до суду щодо визнання такого договору недійсним, якщо предмет договору виходить за межі дрібного побутового правочину. Також для укладення одним із подружжя договорів, що стосуються цінного майна, потрібна письмова

згода іншого, яка у разі укладання договорів, що потребують державної реєстрації, нотаріального посвідчення теж повинна бути нотаріально посвідчена.

Чоловік та дружина мають право домовитися між собою про порядок користування майном як в усній формі, так і на основі письмового договору. Наприклад, це потрібно у випадках, коли один з подружжя має намір укласти договір купівлі продажу, міни, довічного утримання, дарування, застави, щодо своєї частки у їхній спільній сумісній власності. Також укладення вище зазначених правочинів можливе через визначення та виділ частки одного із подружжя в натурі.

Кожен із подружжя має право скласти заповіт на свою частку без її визначення та виділу в натурі.

Припинення спільної власності подружжя здійснюється, зокрема, шляхом її поділу між співвласниками. Поділ скасовує режим спільності на набуте подружжям майно і, як правило, є наслідком, припинення шлюбу. Поділ спільного майна можливий і під час шлюбу (за ініціативою подружжя або у примусовому порядку у зв'язку із зверненням стягнення на майно дружини-боржника).

Таким чином, розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно, набуте за час шлюбу. Якщо дружина та чоловік не домовилися про порядок поділу майна, спір може бути вирішений судом. При цьому суд бере до уваги інтереси дружини, чоловіка, дітей та інші обставини, що мають істотне значення

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року (редакція від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. - 200 с.
4. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.

УДК 342.841:316

КОРУПЦІЯ – ЗАСІБ САМОЗНИЦЕННЯ

Гонтар М. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – викладач Колесник О.В.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Корупція як негативне соціальне явище, має глибоку суть та місце в будь-якій сфері суспільного життя, однак масштаби вітчизняної корупції та велика шкода для українського суспільства від цього недоліка викликає найбільші занепокоєння та збитки, як звичайного громадянина так і держслужбовця. «Україна платить велику ціну за корупцію. Це важкий вантаж на економіку – щорічно 20 мільярдів гривень», – стверджує Президент Петро Олесьйович [5, с.30].

Покращити антикорупційне законодавство від України вимагає Європейський Союз. Це одна з головних умов підписання угоди про асоціацію. За даними організації Transparency International Україна посідає 146 місце в рейтингу країн за рівнем корупції. Вона опинилась на рівні з такими країнами як Еквадор, Венесуела, Східний Тимор, Кенія, що є досить сумним фактом. Результати досліджень багатьох науковців свідчать, що корупцією уражені всі системи соціального управління, як публічні так і звичайні (недержавні) сфери [6, с. 103-104].

Тому народ прагне від держави винайдення нових та кращих важилів протидії корупції. Однак серед науково-практичних завдань крім розробки організаційно-правових методів протидії корупції стоїть питання більш поглиблюючого характеру, причин високої межі сприйняття корупції громадянами України, укоріненості в масовій

свідомості особових уявлень про державну владу як джерело корупції, а державних посадовців переважно як корупціонерів. Отже це актуалізує і підтверджує наукове переосмислення архетипів державного правління [7].

Зрозуміло, що багато хто недооцінює роль моральності та ідейної побудови в процесі знешкодження корупції на державній службі і не лише, виставляючи на передній план матеріальне та соціальне становище. Така думка опитаних є практично обґрунтованою: при досить низькій заробітній платі та не надто хороших і стійких соціальних гарантіях особи, покладених і покликаних на виконання функції державності, не можуть добре і без перешкод забезпечити себе та свою родину (сферу життя в цілому) і тому зазвичай обирають методи незаконних та нечесних способів “наповнення” особистого гаманця.

В загальному саме таке твердження є досить влучним для громадян чий матеріальний заробіток за виконання роботи не часто дозволяє жити на рівні «широкої ноги». Найчастіше ж масштабні та суспільно-великі корупційні порушення виконуються державними службовцями вищих категорій ланок, чий заробітки і суспільні засади лише покращують і дозволяють жити досить не погано. [9].

Гарне та ефективне втілення в життя

«Концепції реалізації морально-ідеологічних антикорупційних заходів» можливо лише тоді коли за умов збалансованості в діяльності та взаємодії владних інституцій усіх щаблів, відповідальності та відвертості за досягнуті результати, залучення громадянського суспільства, витримки цілей та покращення концептуальними методами всіх категорій пересічних громадян так і державних службовців та інших, відповідності морально-ідеологічних заходів мають бути основною сходинкою державності та антикорупційної політики і заходами інших характерів, покладених на припинення та вбивству корупції.

З метою дотримання останньої із зазначених вимог ефективної реалізації Концепції, формування морально-ідеологічних антикорупційних заходів має ґрунтуватися на таких засадах:

- відповідності та обов'язкове додержання Конституції України, вітчизняним та міжнародним (антикорупційним нормативно-правовим актам);

- відповідності засадам розбудови демократичної держави та громадянського суспільства;

- застосування у вітчизняній практиці зарубіжного досвіду запобігання та протидії корупції та реалізації її в дію;

- відповідати засадам побудови кращої демократичної держави та громадянського суспільства як найвищого рівня;

- узгодженості із засадами державної антикорупційної політики та спроби втілення їх в дію;

Праця всіх суспільних організацій, від

найменших до багатофункціональних держав, ґрунтується на давніх природних засадах. А саме ці засади психолог-політолог Карл Юнг визначав архетипами поведінки. І річ буде йти саме про такі унікальні моделі поведінки, які не знають національних, суспільних, багаторазових та індивідуальних меж. Ці моделі поведінки дають знати про своє існування у свідомості кожної звичайної людини. Як визначається в сучасній літературі: «Архетипи – це архаїчні культурні уявлення – символи людини, що закладені історично на рівні підсвідомості, «відшліфовані» через багатовікову пластику культурних перевтілень. Вони відносять уявлення щодо осередкового місця людини в світі і суспільстві в цілому, нормативно-ідеологічних засад, визначають межі життєдіяльності та існування людини і зберігають своє значення» [10, с.105]. Дослідники перлічують у різних соціальних сферах сотні і тисячі типи. Їх можна поділяти по-різному, але потрібно не лише визнавати най успішною якусь класифікацію, найповнішою або найвигіднішою, важливо також і показати сенс розробки архетипової феноменології саме для сьогодення XXI століття.

Отже, в підсумку зазначимо, що заходи морально-ідеологічного напрямку боротьби з корупцією в суспільстві повинні застосовуватись багатоаспектно з антикорупційними методами соціально-економічного, правового, карального, організаційно-управлінського округу. Лише за такого тандему та взаємодії запобігання та протидія корупції будуть насправді ефективними та результативними.

Література

1. Бездольний М. Ю. Державно-правовий механізм протидії корупції / М. Ю. Бездольний // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 38–43. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09bmumpk.pdf>
2. Хмара О. Нові інструменти протидії корупції в арсеналі громадськості – від боротьби з корупціонерами до запобігання корупції / О. Хмара // Громадянське суспільство. – 2010. – № 2 (13). – Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=603277232&mode=thread&order=0&thold=0>
3. Печенкін І. В. Сучасний стан протидії корупції органами прокуратури та її роль в системі суб'єктів здійснення такої діяльності / І. В. Печенкін. – Режим доступу: http://www.crimecenter.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=184:2010-05-07-12-55-26&catid=35:2010-01-24-15-37-14&Itemid=62
4. Мельник М. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Мельник М. ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2002. – 506 с.
5. Кулаковський Р. Сучасні проблеми боротьби з організованою злочинністю та корупцією / Р. Кулаковський // Юрид. журн. – 2005. – № 6. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1777>
6. Костенко О. М. Корупція кризового типу: поняття і шляхи протидії / О. М. Костенко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією. – 2008. – №18. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/18text/g18_15.htm
7. Матеріали для проведення спеціальних семінарів з питань запобігання проявам корупції, етики поведінки державних службовців. – Режим доступу : <http://www.rv.gov.ua/sitenew/demydivsk/ua/3918.htm>
8. Афонін Е.А. Людська ідентичність та особливості її впливу на політику й державне управління [Текст] / Е.А. Афонін // Концептуальні засади взаємодії політики й управління: [навч. посіб.] / авт. кол.: Е.А. Афонін, Я.В. Бережний, О.Л. Валецький та ін.; за заг. ред. В.А. Ребкала, В.А. Шахова, В.В. Голубь, В.М. Козакова; Нац. Академія державного управління при Президентові України. – К.: НАДУ, 2010. – С. 265-289.
9. Афонін Е.А. Соціальні цикли: історико-соціологічний підхід [електронний ресурс] / Е.А. Афонін, О.М. Бандурка, А.Ю. Мартинов / Українське товариство сприяння соціальним інноваціям, Українська технологічна академія. – Х.: Вид-во «Золота миля», 2008. – 504 с. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/povni_text/soz_zikl.rar
10. Запобігання та протидія корупції: навчальний посібник / за ред. проф. Михненка А.М. // А.М. Михненко, О.В. Руснак, А.М. Мудров, С.О. Кравченко та ін. – Звид., доп. і перероб. – К. : НАДУ, - 2012. – 529 с.

СТАН НАУКОВИХ ПОШУКІВ З ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Барановська В. – ст. 1 курсу

Науковий керівник – ст. викладач Шапошник Г.Г.

Університет Державної фіскальної служби України

В умовах становлення України як демократичної та правової держави важливу роль відіграє правова освіта, основним завданням якої є формування високого рівня правової культури та правосвідомості населення, їх ціннісних орієнтирів та активної позиції кожної людини як члена громадянського суспільства. Сьогодні надання правових знань населенню країни здійснюється в усіх закладах освіти, у спеціалізованих навчальних закладах, бібліотеках, наукових установах, закладах культури тощо. Таким чином, в Україні створюється підґрунтя для формування громадянина нового типу, який має бути не лише правоосвіченим, але й мати активну громадянську позицію.

Питання становлення та розвитку правової освіти населення України як систематизований аналіз цілісної системи українськими вченими не піднімалось. Більшість дослідників вивчають розвиток шкільної правової освіти України, проблеми підготовки педагогічного персоналу для викладання навчальних дисциплін з правознавства, висвітлюють питання науково-методичного обґрунтування правоосвітньої та правовиховної діяльності, зокрема, це такі вчені, як Б. Андрусишин, А. Гуз, В. Денисов, Л. Заблоцька, О. Ковальська, І. Котюк, О. Котюк, Д. Кумков, О. Машкевський, О. Пометун, П. Рабинович, В. Семенов, І. Усенко та ін. Значна кількість учених (Б. Бабій Л. Головій, М. Лоджук, С. Немченко, О. Орлова, М. Скакун, Д. Скородумов, Г. Усеїнова, Ю. Шемшученко та ін.) присвятили свої праці дослідженню розвитку правової освіти як політики держави у сфері підготовки кадрів у юридичних ВНЗ України, визначаючи тенденції, особливості, здобутки, недоліки та перспективи.

Мета статті – проаналізувати та систематизувати літературні джерела з проблеми становлення і розвитку правової освіти в Україні, виявити основні тенденції й особливості, акцентувати увагу на виділенні публічно-управлінського аспекту в цій проблемі.

Зауважимо, що правова освіта в Україні як процес надання знань, вмінь і навиків про права, свободи і обов'язки людини, не є виокремленою ланкою освітньої сфери, тому її становлення й розвиток дуже важко простежити сучасним дослідникам. Як вже зазначалося вище, надання правової освіти в країні здійснюється в усіх навчальних закладах. Тож значна увага дослідників прикута до різних аспектів розвитку правової освіти як викладання правознавчих дисциплін у закладах освіти.

О. Костенко робить спробу визначити етапи становлення шкільної правової освіти в Україні, починаючи з 1924 р. – рік затвердження першої Радянської Конституції, у зв'язку з чим Народний комісаріат освіти СРСР отримав доручення ввести у

всіх школах та навчальних закладах вивчення основних положень конституційного акту. На думку автора, становлення шкільної правової освіти в Україні пройшло 7 етапів, 4 з яких припадає на період незалежності: – 1991–1994 рр. – початок становлення системи шкільної правової освіти незалежної України; – 1995–1999 рр. – закладено основи безперервної правової освіти та визначено місце й роль школи у її реалізації (прийняття Кабінетом Міністрів України «Програми правової освіти населення»); – 2000–2008 рр. – затвердження Указом Президента України в 2001 р. «Національної Програми правової освіти населення»; – з 2009 р. – пов'язується з виробленням принципово нових підходів до організації та здійснення шкільної правової освіти в Україні, що детермінується передусім переходом до функціонування старшої школи як профільної [1].

Що стосується досліджень, присвячених становленню та розвитку правової освіти в професійно-технічній, вищій і післядипломній освіті, то вони теж відсутні. Проте є наукові праці, що стосуються вивченню історії розвитку галузевої юридичної освіти. Так, однією з перших спроб дослідити історію становлення юридичної освіти і науки на території України до проголошення незалежності було здійснено представниками наукової школи у галузі права під керівництвом Ю. Шемшученка [2]. У науковій праці висвітлено стан юридичної освіти і науки, починаючи з другої половини XIX ст. і до проголошення незалежності України. Вчені пов'язують розвиток юридичної освіти з такими політичними категоріями, як держава і право, де держава виступає замовником правознавчих досліджень і підготовлених фахівців – юристів

Спробою дослідити розвиток правової освіти сучасної України із відображенням більшості її складових (викладання правознавчих дисциплін, нормативно-правове забезпечення правової освіти, комунікативні заходи з проблем розвитку правової освіти тощо), можна вважати наукову статтю Д. Кумкова, в якій визначено історію розвитку, етапи та особливості становлення правової освіти в Україні [3]. Варто відмітити, що вітчизняні вчені значну увагу разом із дослідженням становлення правової освіти приділяють увагу аналізу традицій правового виховання в Україні [4] та правосвідомості українського народу [1]. Також науковці досліджують становлення і розвиток громадянської освіти як фактор формування громадянських компетентностей сучасної молоді (І. Анішева, О. Василенко, А. Карнаух, С. Клепко, О. Локшина, О. Пометун, С. Федоренко, О. Шестопалюк та ін.). Водночас сьогодні все частіше зустрічаються наукові дослідження з розвитку такої галузі в Україні, як освіта з прав людини. Поштовхом до становлення такої галузі

освіти в Україні став електронний посібник «КОМПАС» [5], вперше опублікований у 2002 р. у рамках Молодіжної програми освіти в області прав людини Директорату Ради Європи з питань молоді та спорту.

Результати проведеного історико-бібліографічного аналізу наукової літератури, дають підстави для висновку, що проблема становлення та розвитку правової освіти України як цілісної системи набуття населенням правових знань не була предметом наукового дослідження українських авторів. Більшість наукових праць українських учених присвячено проблемам науково-методологічного забезпечення

викладання навчальних дисциплін із правознавства у навчальних закладах. У ході дослідження було з'ясовано, що в науковій літературі немає уніфікованого підходу до визначення сутності й змісту поняття «правова освіта», зустрічаються такі споріднені дефініції, як «юридична освіта», «правнична освіта», «правознавство», «освіта з прав людини», «громадянська освіта», «ювенальна освіта» тощо. Що стосується виділення публічно-управлінського аспекту в процесі розвитку правової освіти в сучасній Україні, то більшість учених акцентують увагу на політико-правовому забезпеченні цього процесу та визначають етапи його становлення.

Література

1. Костенко О. О. Історія становлення та розвитку шкільної правової освіти в Україні / О. О. Костенко // Наукові записки з української історії. – 2013. – Вип. 33. – С. 215–218.
2. Юридична наука і освіта на Україні / Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко [та ін.] / відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Наук. думка, 1992. – 300 с.
3. Кумков Д. Л. Розвиток правової освіти сучасної України: історико-правовий аспект / Д. Л. Кумков // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2014. – Вип. 26. – С. 203–209.
4. Правове виховання в сучасній Україні : монографія / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян [та ін.] ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2013. – 440 с.
5. «Компас»: посіб. з освіти в галузі прав людини за участі молоді / П. Бран дер, Л. де Вітте, Н. Гані [та ін.] / за ред. П. Брандер, Е. Кін, В. Юхаж, А. Шнайдер / остаточне ред. Р. Го- мес. – 2012. – 624 с.

УДК 340.11

ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Потапова Т. – ст. 1 курсу

Науковий керівник – ст.викладач Шапошник Г.Г.
Університет державної фіскальної служби України

В умовах постіндустріального розвитку відбувається формування нової правової держави. Складні економічні та політичні процеси, розбудова громадського суспільства вимагає від юридичної науки нового осмислення змісту та сутності права [1, с. 3]. Саме розуміння сутності права або праворозуміння є основою в розвитку юриспруденції.

Проблема праворозуміння була і нині залишається центральною для юридичної науки. Варто навести у зв'язку з цим слова визначного теоретика права і соціолога Б. Кістяківського: «У жодній іншій науці немає стільки суперечливих теорій, як в науці про право. При першому знайомстві з нею виникає таке враження, ніби вона тільки й складається з теорій, що взаємно виключають одна одну. Найбільш суттєві питання про сутність і невід'ємні властивості права вирішуються різними представниками науки про право зовсім порізно. Суперечка між теоретиками права виникає вже на початку наукового пізнання права, навіть більшою мірою, саме з приводу вихідного питання – до якої сфери явищ належить право – починається непримириме розділення напрямів і шкіл у цій науці. Достатньо згадати найсуттєвіші відповіді на останнє запитання, щоб відразу отримати яскраве уявлення про те, в якому невизначеному стані перебуває ця сфера наукового знання» [2, с. 371].

Праворозуміння – це нескінченний процес, який постійно зазнає змін: з'являються нові грані, зв'язки, прояви, виміри, які потребують поглибленого осмислення. Розвивається, змінюючись, також низка чинників, які впливають на праворозуміння - циві-

лізаційних, релігійних, моральних, національних, міжнародних тощо.

Юридична наука висвітлює низку підходів до осмислення права, зокрема: феноменологічні, антропологічні, останнім часом підвищеної популярності набув синергетичний підхід, який сприяє виявленню принципово нових знань про право та появи якщо й не цілком нового образу права, то принаймні його нових граней. Цей підхід керується тим, що всі природні та суспільні системи, включаючи й правові, розвиваються нелінійно, тобто з великою долею випадковості, тому їх неможливо інтерпретувати виключно через таку наукову парадигму, як закономірність. Саме випадковість є генератором нового в таких системах, вона призводить до того, що в них панує переважно саморозвиток, самоорганізація, які, власне, здатні забезпечити їх упорядкованість [3, с. 14]. Зрозуміло, що використанням надбань синергетики при дослідженні проблеми праворозуміння не буде вичерпана. Адже не виключено, що в недалекому майбутньому може з'явитися постсинергетична парадигма, яка відкриє нові грані права, а отже, дасть привід для його осмислення під ще одним кутом зору або й певного переосмислення попередніх установок щодо нього.

Тому варто зазначити, що явище праворозуміння буде актуальним стільки, скільки буде існувати право. Право - настільки складний, багатогранний, багатовимірний і багатозначний феномен, в якому так тісно переплітаються духовні, культурні й етичні засади, внутрішньодержавні та міжнародні, цивілізаційні й загальнолюдські аспекти,

наукова істина та цінності добра і справедливості, досягнення правової теорії та практичний юридичний досвід, правові ідеали, інституціонально-нормативні утворення і правові відносини, що втиснути все це у рамки якоїсь універсальної дефініції просто не можливо [4, с. 12-13].

На сучасному етапі розвитку, на нашу думку, для праворозуміння фактором удосконалення є юридична практика, а для практичної діяльності

фахівців у галузі права таким стимулом мають стати нові підходи до цієї проблеми, адже проблема праворозуміння безпосередньо пов'язана з ціннісними орієнтирами суспільства, правами і свободами людини і громадянина, якістю законодавства, зрештою, з утвердженням у країні конституційного принципу верховенства права, який, на жаль, виявився в останнє десятиліття значною мірою дискредитованим.

Література

1. Плавич В. П. Сучасна концепція праворозуміння та його моделі // Юридичні та політичні науки: Збірник наукових праць. - 2005. - Випуск 27. - 281 с.
2. Кістяківський Б. О. Вибране. Бібліотека часопису «Філософська і соціологічна думка». Серія «Українські мислителі». - К., 1996. - 371 с.
3. Честнов И. Л. Правопонимание в эпоху постмодернизма / И.Л. Честнов // Правоведение. - 2002. - № 2. - С. 99-103.
3. Оль П. А. Правопонимание : от плюрализма к двуединству. - СПб., 2006. - 261 с.

УДК 340.115

DEFORMATION AND INTEGRATION IN LEGAL SCIENCES

Шалюта В. – ст.1 курсу

Науковий керівник – к.пед.н., консультант з мови; Форостюк І.В.

Університет Державної Фіскальної служби України

Current legal science is transforming itself in terms of integration changes and deformations. We can observe several tendencies of that transformation. One of them, and probably the most significant, is searching appropriate, partially new, methodological approach. Such search is important in modern integration changes of contemporary Ukraine

The problems of European integration are studied by I. Yakoviuk, A. Yegorov, L.Luts, S. Ratushnyi and others.

Far ago legal philosophers have been using in their research methods and tools that were typical for legal science, especially text analysis. Some researchers especially from social sciences allege that legal philosophers (and legal scholarship in general) do not have their own methodology (in pure sense) characteristic for separate field of knowledge. That dispute is still vivid and it is all touchier that legal philosophers started lending tools and methods from other, especially social, sciences, since existing methods appear to be insufficient [1].

The world is changing. The changes do not omit law. External integration of legal sciences can be understood as using in legal research also findings and methodology of other sciences. The discussion on the problem, thus, has to do with tradition of multidimensional legal research.

Difficulties in predicting scientific changes do not need to constitute an obstacle to studies of the future in the field of legal science. The development of legal science, which has been relatively stable in many respects, differs in many ways from the more or less revolutionary

development that can be observed in other domains. The paradigm shifts can easily be calculated here, and when the pace of development becomes uneven, it proceeds in small jumps. An established point of view also indicates that the object of legal science is primarily of the legal dogmatic kind, i.e. that the main task of legal science is to investigate and systematize the applicable law. In such an approach it is often assumed that the selected method is a familiar and a well-functioning one, and that any explanations that must be given are related to the way in which the separate sources of law relate to each other in the area in question. The research material - the applicable law - is something given here, and the only things to be done on the theoretical plane are to find a compromise between the seemingly incompatible standpoints expressed in the old masters' works, spread the existing knowledge, and make sure that the method is preserved and that it will be used. Such an approach may also embrace the viewpoint that it is incorrect to draw parallels between legal science and other forms of science, or, in any case, that results obtained in the field of legal science are of a different, special character [2].

So we can do the conclusion that in spite of the fact that the new legal disciplines are unequal, their methodological and theoretical meaning is like they need to have status unquotable for example applied, but legal sciences – are generally scientific. In the frames of legal lore, character, status and profile, which increase sophistication, dynamic of legal lore in general reflects its ability for self-development [3].

References

1. Iwona Rzucidło-Grochowska , In search for the appropriate methodological approach. The present and the future of legal philosophy. / Iwona Rzucidło-Grochowska, [Electronic resource] Режим доступу: <http://www.uef.fi/documents/300201/0/I.+Rzucid%C5%82o-Grochowska%2C+Finland-2.pdf/db38f24c-cbd1-4746-80a6-0d6f2ffe7822>
2. Peter Wahlgren, On the Future of Legal Science. / Peter Wahlgren; - Stockholm Institute for Scandianvian Law, 2009. - p. 516-517.
3. Юридична деонтологія. – [Electronic resource] Режим доступу: http://pidruchniki.com/11570718/pravo/perspektivi_rozvitku_yurisprudentsiyi

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції

РОЗВИТОК ОСВІТИ, НАУКИ, ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

м. Вінниця, 20 квітня 2017 р.

ТОМ II
ЧАСТИНА 3

Підписано до друку _____
Папір офсетний. Формат 60x84.1/16
Гарнітура Times New Roman
Обл. друк. арк. _____
Ум. друк. арк. _____
Наклад 300 прим.

Видавництво «Крок». Свідоцтво № 3538 від 30.07.2009 р.
46006, м. Тернопіль, вул. Гайова, 56
тел. (0352) 248436